

5. İZMİR İKTİSAT KONGRESİ
2013

KÜRESEL EKONOMİK YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİ

30 EKİM - 1 KASIM 2013

VIII. CİLT

Takım No: 978-605-9041-29-4 (Tk)
ISBN: 978-605-9041-37-9 (8.c)

Yayın ve referans olarak kullanılması Kalkınma Bakanlığının iznini gerektirmez.

5. İZMİR İKTİSAT KONGRESİ

30 EKİM - 1 KASIM 2013

Üçüncü Gün

İçindekiler

Oturum 7A **:** Akdeniz'de Marka Kent İzmir Zirvesi **7**

Oturum 7B **:** Yaşanabilir ve Rekabetçi Kentler **47**

Oturum 7C **:** Hizmetler Sektörünün Geliştirilnesi **85**

Oturum 7D **:** Tarım ve Goda Sektöründe Dönüşüm **119**

Ek **:** Sunumlar **157**

OTURUM 7A

Akdeniz'de Marka Kent İzmir Zirvesi

01 Kasım 2013

Panel Başkanı

Uğur Yüce	İşadamı

Sunum

Doç. Dr. Ergüder Can	İzmir Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri

Panelistler

Aziz Kocaoğlu	İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı
Ender Yorgancılar	TOBB Başkan Yardımcısı ve Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı
Ekrem Demirtaş	İzmir Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı
Işınsu Kestelli	İzmir Ticaret Borsası Başkanı
Zekeriya Mutlu	İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı
Haluk Mesci	Marka Uzmanı

Oturum 7A

Akdeniz'de Marka Kent İzmir Zirvesi

Panel Çerçevesi:

- Metropollerin etkin yönetiminde küresel eğilimler
- Tarihi liman kenti ve ticaret merkezi İzmir'in Akdeniz havzasında ve küresel ölçekte ekonomik gelişme potansiyeli ve bu kapsamdaki imkân ve fırsatları
- İzmir'in öncelikli gelişme stratejileri ve odaklanması gereken sektörler
- İzmir'in uluslararası tanınırlığının ve etkileşim kapasitesinin artırılması için yapılması gerekenler

Uğur Yüce, İşadamı- Kongremizin bu üçüncü gününde öğleden sonra, İzmir ile ilgili ilk oturumu başlatıyoruz. Konu bildiğiniz gibi, "Akdeniz'de Marka Kent İzmir Zirvesi." Sayın konuşmacılardan dört suali de içine alan bir yaklaşım içerisinde, onlara da mümkün olduğu nispette cevap getirici bir yaklaşımla konuyu irdelemelerini rica ettik. Bundan evvel kendi aramızda toplandık. Bunu daha bir konferanslar dizisi şeklinde değil de, gerçek bir kongre şeklinde yapabilir miyiz yani; siz değerli katılımcılara ve konuşmacılara da en azından sual sorabileceğiniz bir zaman dilimi bırakabilir miyiz düşüncesiyle değerli konuşmacılarımız 10-12 dakika içinde bu konudaki değerli görüşlerini sizinle paylaşacaklar. Ben, size sırayla arz edeceğim. Ama önce müsaade ederseniz hangi suallere cevap arayacağız, onu bir ortaya koymak istiyorum.

Birinci sualimiz: Metropollerin etkin yönetiminde küresel eğilimler.

İkinci sualimiz: Tarihi liman kenti ve ticaret merkezi İzmir'in Akdeniz havzasında ve küresel ölçekte ekonomik gelişme potansiyeli ve bu kapsamdaki imkân ve fırsatlar.

Üçüncüsü: İzmir'in öncelikli gelişme stratejileri ve odaklanması gereken sektörler ve nihayet İzmir'in uluslararası tanınırlığı ve etkileşim politikasının artırılması için yapılması gerekenler.

Değerli arkadaşlarım, panel başkanı olarak, eğer aralarda da birkaç kelime ile beraber altı dakika kullanırsam, değerli konuşmacılarımız da 12 dakikaya riayet ederlerse tam 90 dakikada paneli tamamlayacağız. Sizler

için, değerli bir 30 dakikamız kalacak. Başlığımız dikkatinizi çekmiş olabilir. Yani, "Akdeniz'de Marka Kent İzmir Zirvesi" burada Akdeniz'de Marka Kent İzmir dediğimizde, aslında Türkiye'den baktığımızda, içeriden baktığımız takdirde aslında bu tabir hiç de yanlış değil. Hakikaten Türkiye için ve sadece Türkiye hudutları içinde İzmir bir marka kenttir. Türkiye'nin kesinlikle batıya açılan bir penceresi; pek çok hususta önde giden, dolayısı ile de ülkenin hangi yöresine ve bölgesine giderseniz tanınırlığı olan ve buna ilaveten de pek çok meziyetleri bünyesinde barındıran bir kent. Ama eğer batıdan İzmir'e bakacak olursak, burada tabii ki, kendi kendimizi bir marka kent olarak isimlendirme şansına henüz sahip değiliz. Bu konuda yapmış olduğumuz sayısız toplantılarda, arama konferanslarında bundan 15 sene önce kulakları çınlasın Sevgili Oğuz Tatiş, İzmir için "Akdeniz'in Yıldızı İzmir" sloganını üretmişti. Akdeniz'in yıldızı olabilmemiz için, hakikaten ne yapmamız lazım, nasıl hareket etmemiz lazım? Bu sıfatı hak edebilmek için, bir marka kent olabilmek için, neler yapılması lazım?

Önce İZKA Genel Sekreteri Sayın Ergüder Can, bize konuyu vaaz edecek. Onun sunumundan sonra hemen ben, bu konuda markalaşma konusunda bilhassa ihtisas sahibi son derece değerli Haluk Mesci beyefendiye söz vereceğim. O da acaba marka kent olmak için nasıl bir başka perspektiften bakmak icap ettiğini veya asıl bakılması icap eden perspektifti sunacak. Şimdi izninizle değerli Ergüder Can kardeşimle başlamak istiyorum, buyurun efendim, söz sizin.

Doç. Dr. Ergüder Can, İzmir Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri- Çok değerli panel başkanımız ve değerli konuşmacılarımız, değerli katılımcılar ben de sözlerime başlarken saygılar sunuyorum. Burada benden istenen şuydu; İzmir Kalkınma Ajansı olarak, mevcut durumu ortaya koyalım.

Biz; İzmir Kalkınma Ajansı olarak 2014–2023 Bölge Planı hazırladık. Bu bölge planı şu anda Kalkınma Bakanlığında onay sürecinde. Bunu yaparken de bir İzmir mevcut durum analizi yapmamız gerekiyordu. Yine bu bölgedeki bütün paydaşlarla bu çalışma yapıldı ve açıkçası en azından biz neyin üzerine gideceğimizi, neredeyiz ve nereye hedeflediğimizi görmek anlamında bu çalışmanın önemli bir katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Burada öncelikle üzerinde durmamız gereken konu, İzmir 8.500 yıllık tarihiyle hem bugün hem de geçmişte hala önemli bir merkez, çekim merkezi. Bu özelliğini sürdürmekte. Liman şehri olması, hala çok önemli bir konu halinde. Yine 4 milyonluk nüfusu ile İzmir, şu an

Türkiye nüfusunun yüzde 5,3'ünü temsil etmekte. Yine Ege Bölgesine baktığımız zaman, Ege Bölgesi nüfusunun yüzde 41'ini İzmir barındırıyor. Yine İzmir'e baktığımızda diğer bölgelerle kıyasladığımız zaman, nüfus yoğunluğu açısından yoğun bir bölge. Türkiye ortalaması yüzde 98 ise, İzmir'de km² ye düşen bu oran 333 kişi olmakta. Yine bu anlamda da 81 il içerisinde üçüncü sırada İzmir yer almakta. Tabii ki yine biliyorsunuz özellikle 1960-1970 arasında göçün yoğun olduğu dönemlerde İzmir bu anlamda çok fazla göç alan bir şehirdi, ancak bu son yıllarda düşmüş. Eskisi kadar yüksek göç almıyoruz. Tabii ki yine önemli hususlardan bir tanesi Türkiye nüfus ortalamasına baktığımızda 30 yaş ortalaması var. Medyan yaşta ama bu oran, İzmir'de 34 tür. Bu tabii ki şu anlama geliyor. İzmir ortalama nüfusu görece yaşlı bir yaş grubuna sahipse o zaman sizin hedeflerinizde de bu yaşlanan nüfus ile projeksiyonlarınız olması gerekmektedir. Bunun ile ilgili ajandanızda hedefler koymanız lazım. Yine belki AB'ye baktığımızda 41 yaş ortalaması düşük gibi gözükebilir ama bizde de hızlı bir yaşlanma söz konusu.

Biraz önce ifade ettiğim için İzmir'de 1990'da binde 64 olan net göç hızı, günümüzde (2011 yılında) yaklaşık binde 2 (2,26) olmuştur. 2011 yılında bu oran 0,002'ye düşmüş durumda. Tabii ki bunun özellikle üzerinde durmamızın sebebi, bu gelen nüfus ve bu yoğun nüfusla ilgili eğitimdi, sağlıktı, kentleşme, kent birliği oluşturulması gibi konular gündeme geliyor. Bu anlamda özellikle İzmir'in öncelikli konuları olarak bunlar önümüze çıkıyor. Eğitim göstergelerine baktığımız zaman, İzmir açıkçası okul öncesi eğitim konusunda Türkiye'nin üzerinde bir il. Yine Türkiye'de okullaşma oranı yüzde 31'ler seviyesinde; bu İzmir'de yüzde 42 seviyesinde. Yine üniversite, üniversite üzeri mezunlara baktığımızda bu oran yüzde 11 seviyesindeyken Türkiye genelinde, İzmir'de yüzde 14 tabii ki bu, bizim için önemli bir avantaj. Eğitimli bir nüfusa sahibiz. Bunu iyi kullanmamız lazım. Başka yine bir veri, burada bizim ortalama eğitim süresi Türkiye'de 6,5 yıl ama AB ülkeleri ile kıyasladığımız zaman 2011 OECD verilerine göre, yine aslında gördüğünüz gibi biraz düşük kalıyoruz. Yine bizim bölgemizde sağlık önemli bir faktör, biz çünkü hem Ege Bölgesinde hem Türkiye'de sağlık merkezi olması anlamında önemli bir yerimiz var. 2012 yılı itibarıyla bölgemizde 53 tane hastanemiz var. Bunlardan 32'si kamu ve üniversite hastanesi, 21 tanesi özel hastane. Yatak sayımız da 11 bin'dir. Yine Türkiye ortalaması ile kıyasladığımızda kişi başına Türkiye'de 252 yatak düşmekteyken bu oran İzmir'de 274'dür.

Yine doktor başına düşen hasta sayısı Türkiye'de 593 iken, bu oran İzmir'de 448'dir. Daha az hasta doktor başına düşmekte. Yine İzmir'i zaten biliyorsunuz, belki ilerde yine konuşulacaktır ama sağlıkla ilgili güçlü altyapısından dolayı da sağlık konusu, sağlıkla ilgili yatırımlar önemli hedeflerimiz arasında. Belki de yine tırnak içerisinde sağlıkla ilgili ve altyapısı güçlü olduğundan dolayı da 2020 EXPO'sunun da hedefi olan İzmir, yine temasını sağlık olarak belirlemiştir. Burada hepimizin çok iyi ve yakından takip ettiği gibi işte 2020 adayı İzmir.

Diğer rakiplerimizle beraber Brezilya Sao Paulo, Dubai ve Rusya'daki Temruk şehirleri kapsamında temalar öne çıkıyor tabii ki siz EXPO'da aday olduğunuzda temanız önemli. Şu anda bizim de temamızın sağlık olması ve yine açılış günü Dünya Bankası Başkanının yapmış olduğu konuşmayı da hatırlarsak eğer, Türkiye'nin sağlık alanındaki ciddi başarıları ve yine İzmir'in bu anlamdaki potansiyeli, bizi inşallah 27 Kasım'daki oylamada hedefe ulaştırır diye bekliyoruz.

İzmir'deki sektörlerin dağılımına baktığımızda hizmetler sektörünün öne çıktığını görüyoruz. Hizmetlerde yüzde 58, sanayide yüzde 32 ve tarımda yüzde 10 paya sahip. Tabii ki tarımın payı, son on yılda sabit kalmış durumda. Sanayi payı yüzde 37'den yüzde 32'ye düşmüş. Hizmetler sektörünün payı yüzde 52'den yüzde 58'e çıkmış durumda. Tabii ki hizmetler sektörü önemli aslında bu anlamda finans, turizm, bilim, inşaat gibi hizmet sektörleri önemli ancak burada belki altını çizmemiz gereken husus, tarım çok önemli. Katma değer anlamında çalışmamız gerekiyor ama tarıma mutlaka odaklanmamız lazım. Tarımda da katma değeri artırmamız gerekiyor. Onun için tarım hedeflerimiz arasında. İşgücüne katılma oranlarına baktığımız zaman, İzmir'de 1 milyon 600 bindir işgücüne katılma oranı. Tabii ki burada çalışanlar ve sizleri kapsıyor işgücüne katılma oranı dediğimiz zaman. Yine Türkiye ortalaması yüzde 50 iken bu anlamda İzmir yüzde 53 oranında. Kadınların işgücüne katılma oranının Türkiye ortalaması yüzde 29 iken, bu oran İzmir'de yüzde 34'tür. Tabii ki bu şu anlama geliyor, biraz sonra yine istatistiklerde de var. İzmir'de kadınlarda ve gençlerde istihdam, işgücüne katılma oranı yüksek ve bu anlamda da böyle bir talep var.

Ancak işsizlik oranına baktığımız zaman, Türkiye ortalamasının biraz üzerindedir. 2012 işsizlik oranı Türkiye için yüzde 9,2 İzmir'de yüzde 14,8; bu mutlaka üzerine gidilmesi gereken bir konu. Kadınların ve gençlerin istihdama katılması ve istihdamı talep etmesi gayet güzel ama bunun için

bizim tedbirler almamız lazım. Katma değer, biraz önce kısaca bahsettiğim gibi biyo-dinamik ekonomik üretimin her aşamasında ürüne eklenen değerdir. Katma değerin yüksek olması ekonominin güçlü ve rekabetçi olmasını gösterir bize. 2004-2010 yıllarına baktığımız zaman İzmir'de bu oran yüzde 89; Türkiye ortalaması yüzde 98; o zaman bizim mutlaka bunun üzerinde durmamız gerekiyor çünkü Ankara, katma değer yaratma anlamında birinci sırada, İstanbul ikinci sırada, biz üçüncü sıradayız.

İzmir ticaretin merkezi demiştim başlarken bu anlamda; Türkiye ticaret hacminin yüzde 7'sini İzmir oluşturmakta. Yine Ege bölgesi ihracatının yüzde 93'ü İzmir'den gerçekleştirilmektedir. Yine burada da ticari satışlar anlamında İstanbul ve Bursa'nın ardından ticari hareketliliği en yüksek olan üçüncü il konumundayız. Yine sanayinin sunduğu girdi tedarikinde kendine yeterliliği en yüksek il İzmir'dir. İzmir'in ihracatı artıyor ancak İzmir'in Türkiye içerisindeki ihracat payı azalıyor. 2002-2012 yıllarına baktığımız zaman, İzmir'de ihracat üç katına çıkmış; yaklaşık 3 milyardan 9 milyara ulaşmış durumda. Fakat dediğim gibi bu ihracat artsa da Türkiye içindeki payında bir düşüş var. İzmir'in 2002 yılındaki payı yüzde 7,7 iken 2012'de bu yüzde 5,7 ye gerilemiş. İzmir'den 2012 yılında en fazla Almanya, İngiltere, ABD, İspanya, İtalya, Hollanda ve Fransa'ya ihracat gerçekleştirilmiştir. Tabii ki burada ana sektörler olarak baktığımız zaman, imalat sanayi ön plana çıkmakta. Yine İzmir'de bizim ihracatımızın niteliği rekabetçi avantajlar sunmakta. Çeşitlilik olarak baktığımız zaman performansımıza; 193 ürün ile İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almakta İzmir. Yine 76 ilin ihracat edilen ürün çeşitliliği ortalaması 40 ama biz bunun çok üzerindeyiz. Tek bir sıçrama anlamında İzmir, sanayi yapımızla daha nitelikli ürünleri ihraç edebilme kabiliyetine sahiptir. Yine İstanbul'un ardından İzmir sıçrama kabiliyeti en yüksek ikinci il konumundadır.

Burada yine belki hepimizin çok iyi bildiği ama üzerinde durmamız gereken konulardan bir tanesi, İzmir'de son zamanlarda düşük teknoloji ürünlerinin ihracattaki payı yüzde 61'den yüzde 38'e gerilemiştir. Orta ve ileri teknoloji ürünlerinin payı yüzde 20'den yüzde 33'lere çıkmıştır. Demek ki bizim burada bir kapasitemiz var, potansiyelimiz var, bu da yüksek oranlara gidebilir. Burada tarım önemli demiştik, tabii ki tarımın İzmir'de yüksek bir potansiyeli var. Ona da vurgu yapmıştık. 2011 yılı itibarıyla İzmir'in topraklarının yüzde 28'i tarım alanıdır. Ama bu potansiyele rağmen İzmir'de, yarattığı katma değer bakımından tarım sektörünün payı düşüktür. Mutlaka bunu artırmamız gerekiyor.

İzmir'de sanayi sektörü, Türkiye sanayi sektörü içerisinde önemli bir yere sahiptir. İmalat sanayideki iş yeri sayısı 20 bin, istihdam edilen kayıtlı kişi sayısı ise 176 binin üzerindedir. Sanayi, önemli düzeyde sektörel zenginlik göstermektedir. Yine İstanbul Sanayi Odasının yapmış olduğu Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşu sıralamasında İstanbul'dan sonra en fazla firmayla temsil edilen il İzmir olmuştur. İzmir çok sayıda üretim alanına sahiptir. 2012 yılında 13 OSB bulunmaktadır. Bunların dokuz tanesi hizmette, dört tanesinin altyapı inşaatları devam etmektedir. OSB büyüklüğü açısından yüzde 8 payla ülke toplamı içerisinde birinci sıradayız. Türkiye'deki 20 serbest bölgenin ikisi İzmir'de yer almaktadır. Yine İzmir'de faaliyette olan, bir adet teknoloji geliştirme bölgesi bulunmakta, iki teknoloji geliştirme bölgesinde de altyapı çalışmaları devam etmektedir. Yine İzmir'de yenilenebilir enerji anlamında ciddi bir potansiyelimiz var. Rüzgar enerji potansiyeline baktığınız zaman İzmir'de önemli bir potansiyel var. Ancak şu an bunun yüzde 2,6'sını kullanabilmekteyiz. 11.854 megawatt gibi bir potansiyelimiz var, eğer biz bunu kullanabilir isek, şu anda Ege Bölgesinin toplam yakıt tüketiminden daha yüksek bir potansiyele sahibiz.

Güneş enerjisi açısından da yine Antalya'dan sonra ikinci sıradayız. Hayvansal ve bitkisel atıklar sonucunda, biyogazdan elektrik konusu çok tartışılan bir konu. Gündemde olan bir konu ancak, henüz İzmir'de bir lisans almış kurum ya da kuruluş bulunmamakta. Demek ki, yine bu konu da üzerine gidilmesi gereken alanlardan bir tanesi.

Jeo-termal kaynaklar konusunda zenginiz, çeşitlilik gösteriyor ısı derecelerimiz ve bunu da hem konut ısıtmada kullanabilirsiniz hem termal turizmde kullanabilirsiniz. Ya da tarımda kullanabiliriz. Onun için burada da gerçekten İzmir bu potansiyelini çok daha ileriye taşıyabilecek durumda. İzmir tabii ki, turizm anlamında baktığımız zaman, turizm cazibe merkezi anlamında tercih edilen illerden bir tanesi. 2012 yılında çektiğimiz turist sayısı 1,4 milyondur. Doğal dediğimiz 101 km bir plaja sahibiz. 36 mavi bayraklı plajımız var. Tabii ki turizm çeşitliliği, inanç turizmi, kongre, termal, spor bunların hepsini sayabiliriz. Yine özellikle kruvaziyer turizmi etkisi ile son yıllarda ciddi bir artış gösteriyor turizmdeki artışımız. Bunun da üzerinde duruyoruz. Sıralamaya bakarsak eğer en çok turist çeken iller sıralamasında Antalya, İstanbul, Muğla ve İzmir geliyor. İzmir, zengin bir kültür mirasına sahip, bunu kullanmak istiyoruz. Çok fazla detaya girmeyeceğim ama Efes'ten tutun biliyorsunuz dünya mirası ama, bunların

dünya kültür mirası sitesine girmesi konusunda çalışmalar devam ediyor. Yine Bergama, Astepion, İzmir ve ilçelerinde 647 sit alanı bulunmaktadır. 5115 tescilli kültür varlığımız bulunmakta ve bütün bunlar 36 müzede sergilenmekte. Bunların 22'si özel müzeler olarak çalışmakta.

Türkiye'de 26 akarsu havzası var. Bunların üçü İzmir bölgemizde. Gediz, Küçük Menderes ve Bakırçay nehirleri. Bunlar bizim için önemli havzalar. Yine Gediz Deltamızda Türkiye'deki 426 kuş türünden 210'u ve 700 bitki türü yaşamakta. Ama tabii ki burada ciddi bir riskimiz var. Çünkü havzalarımız endüstriyel ve evsel kirlilik, tarımda fazla kimyasal ilaç ve gübre kullanımı, yanlış sulama teknikleri gibi nedenlerle tehdit altındadır. Türkiye'de 14 özel çevre koruma bölgesinden bir tanesi Foça'dadır. Yine Foça özel çevre koruma bölgemiz ve belki özel koruma kapasitesi bulunmayan Karaburun yarım adası dünyada yalnızca 450 adet kalan Akdeniz Fokuna ev sahipliği yapmaktadır.

Tabii ki İzmir çevre sorunları açısından da hassas bir il. Hava kirliliğimiz önemli. Bu anlamda özellikle kış aylarında bazı günlerde sınır düzeylere çıkabilmekte. Tabii ki burada demir çelik, petro kimya ve gemi söküm gibi ağır sanayi türlerinin bulunduğu İzmir'de zaman zaman yüksek miktarda tehlikeli atık üretilebilmekte. Bunun için de yine dikkat etmemiz gerekiyor. Dünya su yeterlik ölçeğinde kişi başına düşen su miktarı 2000 m^3 iken İzmir'de bu değer 483 m^3. Tabii ki su konusu önemli, dünyanın bütün ülkeleri için önemli. Orada suyun daha etkin kullanılması konusunda, en azından hepimizin çok iyi bildiği tarımda, sulamada etkin kullanılmasından başlayarak tedbirler alınabilir.

Şu an için İzmir'den yurt dışına uçuş 98 noktaya yapılmakta. Ama bu demek değildir ki yeterliyiz. Bu konuda da İzmir'in çok talepleri var. Bu uçuş sayılarımızı artırmamız gerekmekte. Çünkü İzmir'e konum itibarıyla baktığımız zaman, 3-4 saatlik bir uçuş mesafesinde çok fazla noktaya ulaşabiliriz. Kent içi ulaşım konusu bizim için önemli. Yaklaşık günlük ortalama 1.250.000 yolcu taşınmakta İzmir'de. Buradaki oranın çoğu karayoluyla; deniz yolunun oranı yüzde 3'ler seviyesinde. Tabii ki mutlaka denizi daha çok kullanmamız gerekiyor. Son zamanda özellikle Büyükşehir Belediyemizin yapmış olduğu yatırımlar, hepimizin bildiği gibi İZBAN yatırımı raylı sistemler anlamında çok katkı veriyor. Şu anda 79 km'lik hattın 188 km'ye çıkarılması çalışmaları devam ediyor. O yüzden bu da devreye girdiği zaman ulaşım anlamında İzmir altyapısını ciddi rahatlatmış olacaktır.

Tabii ki, deprem konusu önemli. Çünkü İzmir birinci derece deprem bölgesi. Binaların çoğu özellikle 1990'lı yılların öncesinde yapılan binalar. Böyle olunca da 1999 depreminden sonra yapılan depremle ilgili çalışmalara, yönetmeliklere, düzenlemelere tabi olmamış durumda. Onun için orada bir riskimiz var. Tabii ki yine son dönemde biliyorsunuz kentsel dönüşüm çalışmalarımız çok ciddi anlamda hızlandı. Bu anlamda katkı verecektir. Tabii ki ben açıkçası dediğim gibi başta, bir resim çekmeye çalıştım, mevcut durumu ortaya koymaya çalıştık. Burada 2023 hedeflerimiz var çünkü bizim 2014-2023 bölge planımızı tüm aktörler ile hazırlarken hedeflerimizi koyduk. Tabii ki, bu hedeflere varmak için de yine bütün aktörler ile beraber, bunun üzerine gideceğiz. Umarım 2023'te de arzuladığımız, istediğimiz İzmir'e ulaşırız. Teşekkür ediyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Bu fevkalade renkli, kapsamlı ve güzel sunum için çok teşekkür ediyoruz Ergüder Bey'e. Şimdi biraz evvel de belirttiğim gibi, değerli dostlarım "Akdeniz'de Marka Kent İzmir" diyoruz. Acaba bir kent kendi kendine marka kent demekle marka kent olabilir mi? Marka kent olabilmek için aslında nasıl bir yaklaşım gerekir? Neler yapmak lazım? Bu konuda Türkiye'nin sayılı markalaşma uzmanlarından biri olan, Haluk Mesci eksik olmasın ricamızı kabul etti. Bu panele katıldı ayrıca kendisi İzmir için büyük bir kazançtır. Çünkü birkaç yıl önce İstanbul'dan İzmir'e taşındı ve artık Alaçatı'da yaşıyor. Reklamcılık alanında da kendisi bir efsanedir. Sloganlarından yalnız bir tanesini size sunsam -bira bu kapağın altındadır- Haluk Bey'in kim olduğunu herhalde pek çoğumuz daha iyi anlamış oluruz. Haluk Bey söz sizin efendim.

Haluk Mesci, Marka Uzmanı- Efendim, kentlerin markalaşma yaklaşımlarının nasıl olması gerektiğini anlatmaktan çok, nasıl olmaması gerektiğini de anlatmam lazım ama ben daha önceki görüşmemizde bana verdiğiniz görev doğrultusunda metropollerin etkili yönetimlerinde ne gibi küresel yaklaşımlar var buradan başlayacağım. Dolayısı ile de görüşlerimi daha net biçimde anlatabileceğim. Hepinizin bildiği gibi kentlerin gerek kendi ülkelerindeki gerek yerküredeki başka ülkelerdeki kentlerle rekabet etmek zorunda olduğu bir çağda yaşıyoruz. Kaynaklar her alanda sınırlı ve kaynaklardan kente pay alabilmek için rekabet var. Alınan pay her ne kadar büyükse ve zenginse, kent de tabii ki o ölçüde gelişiyor ve orada yaşayan kişi ve kuruluşlar için o denli zengin olanaklar, kaliteli yaşam ortamları sunuyor. Rekabette kentin sahip olduğu değerler, avantaj veya üstünlükler yani, kentin kaynakları, itibar, kişilik gibi farklılıklarını ortaya koyan

tanım ve teşvik faaliyetleri, amblem, logo, reklam gibi biçimsel öğelerin de desteğiyle yürütülüyor. Gördüğünüz gibi iki temel öğe var. Bunlardan bir tanesi var olan değerler, kaynaklar ve avantajlar, diğeri de bunların işlendiği tanıtım ve teşvikler. Metropollerin ya da kentlerin yönetiminde başarılı olmuş küresel örnekler, ağırlıklı olarak eldeki değerleri, kaynakları ve avantajları geliştirmeye yönelik olanlar.

Küresel olarak öne çıkan iki yaklaşım var. Bunlardan bir tanesi "Community Empowerment" yani "Kentte yaşayanları güçlü kılmak, muktedir kılmak" için yapılan çalışmalar. Diğeri de, yine bununla ilgili olan "Creative Cities" yani "Yaratıcı kentler ve kentlerin yaratıcılığı". İlki en çok 1977 yılında Washington DC'de kurulmuş, kar amacı gütmeyen bir örgüt olan "Partners for Livable Communties" ile özdeş durumda. Önceleri 1970'li yılların bir akımı olan ve tasarımı da içine alan kültürel kaynaklar ve onların planlanması bakışıyla yola çıkıyorlar. 1979 yılında mimar ve kent tasarımcısı Harvie Perrof kültürel konfor ve yaşam kalitesinin toplumda ekonomik gelişme ve istihdam yarattığını gösteren bir çalışma yapıyor ve bunun üzerine "Partners" perspektifini göstererek tasarım, mimari parklar, doğal çevre, canlılık ve sanatsal etkinlikler ve turizmi kaynaklar olarak ele almaya başlıyor. Bu kavramların Avrupa'da ortaya atılması 1990'lı yıllarda başlıyor. Partners, yaşanabilir yerleşimler, toplumlar için yaşam kalitesi, ekonomik gelişme, sosyal toplumsal eşitlik yani adillik eksenleri üzerinden çalışmakta. Yerleşimleri yaşama ve çalışma bakımından daha sağlam, güvenli ve iyi yerler yapmak için benimsedikleri ve yürüttükleri ana stratejileri geleceğe dair ortak vizyon, yerleşim ve ekonominin gelişmesi için yeni kaynaklar bulmak, hedeflere ulaşmak için, kamu ve özel sektör koalisyonları kurmak. Özetle yaşanabilirliğin çok önemli iki niteliği; eşitlik veya adillik yani herkes için iş, düzenli gelir, kaliteli konut, iyi eğitim, yeterli sağlık, bakım. Sürdürülebilirlik yani birbiri ile bağlantılı ekonomik, çevresel ve sosyal kaygıları giderecek, uzun vadeli ve entegre bir sistemin yaşanabilirlik öğeleri arasında yer alması demektir.

Yaratıcı şehirlere geçersek; bir kentin değerlerinin hammaddesi kentin kültürel kaynaklarıdır. Bu kaynaklardan yararlanma ve onları büyütmenin yöntemi de yaratıcılıktır. Yaratıcı kent yaklaşımı, temelde olanaklardan yararlanmak veya görünürde zor olan kent sorunlarını ele almak için insanların yaratıcı düşünmesi, planlar yapması, uygulamasını sağlayacağı koşulları, ortamları yaratmak gerekir diyor. Kent ve paydaşlarının ilişkisine yaratıcılık kültürünün katılmasını gerekli görüyor. Böylece kamu, özel

sektör ve toplumda hayal gücünün desteklenmesi ve bilhassa istenmesi kent sorunlarının çözümüne yönelik bir fikir ve olasılıklar havuzunu geliştirir. Bunun için ise kent yönetiminin ve paydaşlarının zihinsel yapılarının değişmesi gerekir. Çünkü eski düzen kent yönetimleri ve yöntemleri artık işlemiyor, sorunları çözmüyor. Eski endüstriyel çağın sıradan yapı ve işleyişi, değişen kentler için küresel rekabet koşulları karşısında yetersiz kalıyor, yetmiyor, mutlu etmiyor. Bu görüşe göre, çoğu kent kendine aşık oluyor ancak statükoyu korumaya saplanıyor. İktidar biçimleri ve sahipleri var olan yapıya sıkı sıkı sarılıyor, yeni fikirlere geçit vermiyor. Düşüşteki şirketler gibi iş yapma modellerini yenilemiyor. Varlık nedenini ve geleceğe bakışını gözden geçirmiyor. İnatla geçmişe saplanıp kalıyor. Yaratıcı kentlerin iki önemli niteliği var. Bir tanesi canlılık, diğeri uzun ömürlülük. Canlılıktan kastedilen, bir kentte olup bitenlerin kütlesinin amaca, hedefe, etik ve politik bir yöne sahip olmasıdır. Uzun ömürlülükten kastedilen, uzun vadede kendine yetme, esneklik, değişme potansiyeli ya da kabiliyeti, kendini yenileme, güvenlilik.

Yaratıcı kentler konusunda çok esaslı ve kapsamlı çalışmalar var. Yaratıcı şehirler endeksi gibi belli başlı kentlerin dahil edildiği çalışmalar var. Kentlerin, kısa vadeli göstermelik çabalarla marka olması mümkün değil. Tepeden veya merkezden gelen, önceden masa başında saptanmış, yüzeysel ve çevresel tanıtım faaliyetlerinin başarılı olması hayal. Tabii ki pek çok yerel yönetimin ve kurumun şehirlerimiz için bayındırlık ve kalkındırma faaliyetlerini görüyoruz. Kentte yaşayanların o kentteki yaşamı ilgilendiren konulara yaratıcılığı ile katılmasını sağlayacak yönetim düzenlemeleri ve toleransı nerede peki? Metazori kararlarla kent parklarının yok edilip AVM yapılmak istendiği, bir semtteki merdivenlerin rengârenk boyanmasına bile kolluk kuvvetleri ile karşılık verildiği, üniversite arazilerinden yollar geçirilmeye çalışılan kent ortamlarında, ülke ortamlarında hangi kent yaşanabilirliğinden dolayısı ile markalaşmasından söz edebiliriz ki?

Sözlerimi kent planlamasının yine önemli isimlerinden Donella Meadowz'un "Beyond the Limits" adlı kitabından bir alıntı ile bitireceğim. "Sürdürülebilir bir toplum nesiller boyunca canlı kalabilen, sahip olduğu fiziki veya toplumsal yaşam düzenin altını oymayacak kadar akıllı, esnek ve uzak görüşlü olabilen bir toplumdur." İşte bence, böyle toplumlar eninde sonunda içinde yaşasın yaşamasın herkesin saygı duyduğu, gıpta ettiği değerleri ile itibar kazanıyorlar. Zaman içinde de marka kent dediğimiz yerler haline geliyorlar.

Uğur Yüce, İşadamı- Çok teşekkür ediyoruz Sayın Mesci sağ olun. Değerli katılımcılar, değerli kongre üyeleri hem size İzmir'i sunma açısından, hem de aslında bugünkü ana konumuz olan "Akdeniz'de Marka Kent İzmir Zirvesi" ile ilgili birinci sualimiz olan, metropollerin etkin yönetimindeki küresel eğilimler, aynı zamanda da bir marka kent olabilmek için kendine belirli bir şeyler atfetmek yerine nasıl bir yaklaşım içerisinde olunması gerektiği konusunda iki değerli sunumumuzu tamamladık. Şimdi İzmir ile ilgili ve diğer üç sualimize özellikle tarihi liman kenti ve ticaret merkezi İzmir'in, Akdeniz havzasında ve küresel ölçekte ekonomik gelişme potansiyeli ve bu kapsamdaki imkân ve fırsatları başta olmak üzere diğer iki sualimiz olan İzmir'in öncelikli gelişme stratejileri ve odaklanması gereken sektörler ve nihayet İzmir'in uluslararası tanınırlığını ve etkileşim kapasitesinin artırılması için yapılması gerekenler üzerinde duracağız. Belki yadırgayanlarınız olacaktır. Onun için önce bir izahatla başlamak istiyorum. Biz bir ters protokol uygulayacağız. Bunu 15 yıl önce Ege olarak çok büyük bir başarı ile düzenlediğimiz Dünya Türk İş Adamları Kurultayında bunu denemiştik. Maalesef Türkiye'de benimsenmedi. Hâlbuki mantık bunu gerektiriyor. O toplantı sırasında sabah oturumda Sayın Cumhurbaşkanı öğlene kadar herkesi dinlemiş, ondan sonra konuşmuştu. Öğleden sonraki oturumda akşamüstüne kadar Sayın Ecevit, Başbakan sıfatı ile oturmuş, herkesi dinlemiş, ondan sonra konuşmuştu. Ertesi gün de Mesut Yılmaz, muhalefet partili sıfatıyla yine herkesi dinledikten sonra en son konuşmuştu. Onun için bu oturumda en son Büyükşehir Belediye Başkanımız Aziz Kocaoğlu konuşacak. Şimdi önce Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Zekeriya Mutlu, konuya nasıl baktıklarını ve bu konudaki değerli görüşlerini rica ediyorum.

Zekeriya Mutlu, Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği Yönetim Kurulu Başkanı- Sayın Başkan, çok teşekkür ediyorum. Değerli panelistlere başarılar diliyorum. Bu paneli onurlandıran saygıdeğer konuklara esnaf ve sanatkârlarımız adına sevgi ve saygı sunuyorum.

Ben konuşmamı dört bölümden oluşturmuştum. Ancak ilk bölümde Hocam, marka kent kavramını size anlattığı için ben o bölümü tekrar olmasın diye, yinelemeyeceğim. İkinci bölümde marka kent olarak, Akdeniz'de bir marka kent olarak İzmir'in üzerinde; üçüncü bölümde İzmir'in marka kent olmasında esnaf ve sanatkârın rolü üzerinde duracağım. Son bölümde ise, İzmir'in marka kent niteliğinin geliştirilmesi için önerilerimi katılımcıların değerlendirilmelerine sunacağım.

Akdeniz'de İzmir'in bir Marka Kent olarak değerlendirilmesine hangi perspektiften bakarsanız bakın, İzmir zaten bir marka kent olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim tarihsel süreçte ihracat limanı ile küresel nitelik taşıması, Kemeraltı gibi dünyanın en büyük üstü açık pazarına sahip olması, her yıl onlarca ülke temsilcisinin yer aldığı İzmir Enternasyonal Fuarı, Uluslararası Doğal Taş ve Teknolojileri Fuarı, tarihi yaşatan Efes'i, Bergama'sı, dünyanın sayılı sörf merkezlerinden biri olarak Çeşme Alaçatı'sı, Kordon'u; Kordon'da güneşin batışı, Saat Kulesi ile İzmir, zaten bir marka kentdir. Ayrıca belki yukarıda saydıklarımdan daha önce belirtmem gereken; hoşgörülü, eğitimli, güler yüzlü, dışa dönük yaşamayı bilen ve seven insanları bile İzmir'i marka kent yapmaya yetmektedir. O halde yapılması gereken marka kent olarak, dünya kenti olarak İzmir'i geliştirmek, daha çok tanınır hale getirmektedir. İzmir'in marka değerini ilin ekonomik ve toplumsal gelişimine daha fazla katkı yapar hale dönüştürmektir. Bunun için de tüm kesimlerin rollerinin tanımlanması ve bu rollerin yeterince iyi oynanması gerekmektedir.

Üçüncü bölüm olarak, İzmir'in marka kenti olmasında esnaf ve sanatkârların rolüne değinmek istiyorum. İzmirli hemşerilerimiz ve şehir dışından gelen misafirlerimizin mutlaka temas ettiği kişilerin başında esnaf ve sanatkârlarımız gelmektedir. Hava alanına indiği andan itibaren taksiciden başlayarak Kemeraltı, Kızlarağasındaki hediyelik eşya iş yerlerimize, dükkânlarımıza, yol boyunca bulunan mağazalarımıza, dönercilerimize, kahvecilerimize, otellerimize, Kordon'daki kahvecilerimize, gevrekçilerimize uğraması bunlardan sadece birkaçıdır. Kente gelenlerin ister yurt içinden, ister yurt dışından, iniş anından dönüş anına kadar her türlü iletişiminde karşı karşıya geldiği kesim esnaf ve sanatkârlardır. Kısaca ifade etmek gerekirse İzmir'in bugün marka kenti olarak kazandığı niteliğin oluşumunda esnaf ve sanatkârların rolü oldukça önemlidir. Ancak İzmir'in marka kent niteliğinin geliştirilmesi hedefleniyor ise, bunun başarılması ilgili yetkili tüm kesimler kadar esnaf ve sanatkârların da katkısı ile olabilecektir. Bir başka deyişle, İzmir'in en gelişmiş kesimi olarak, esnaf ve sanatkârların niteliğinin hedeflenen marka kent standartlarıyla uyumlu hale getirilmesi bir zorunluluktur. Çaplı bir örgüt olarak bizlerin bunların farkında olduğumuzu ve üzerimize düşenleri yapmak için gerekli altyapıyı oluşturulduğumuzu bilmenizi isterim.

Ancak bu arada bir konuya daha vurgu yapmak istiyorum. Aslında bu panele hazırlandığım sırada acaba bu konuya değineyim mi diye çok tereddüte düştüm. Ancak Sayın Hocamın konuşmasından sonra ne kadar isabetli bir

karar verdiğimi bir kez daha görmüş oldum. İzmir, yapılmış ve yapılacak AVM'lerle marka olamayacaktır. İzmir doğal alanı ile, tarihi olanıyla, özgün olanıyla ve bunların sağladığı potansiyellerin kullanılmasıyla daha iyi bir marka kent olacaktır. Bu nedenle İzmir'in özgünlükleri olan esnaf ve sanatkârlarını korumak gerekmektedir. AVM'leri ile marka olmuş bir kent yoktur. Ülkemize İzmir'e gelen turistlerin, kendi ülkelerinde bunlardan fazlasıyla vardır. Ancak bir Kemeraltı'nın atmosferini, orada içilecek bir dibek kahvesinin kokusunu, Tire Köftesinin tadını, topraktan yapılmış hediyelik eşyaların orjinalliğini, Kordon'da fayton turunun keyfini, güneşin İzmir'e veda anını dünyanın hiçbir yerinde bulamazsınız. Bakanlığımızın hem kentimizin özgünlüğüne zarar veren hem de esnafları yok eden AVM'ler için hazırlamış olduğu taslağı geç, ancak olumlu buluyoruz. Sonuç olarak İzmir'in marka değerin esnaf ve sanatkârların da önemli katkısı olduğunu bir kez daha vurgulamak istiyorum.

Akdeniz'de Marka Kent olarak İzmir vizyonuna yönelik üçüncü önerimi sizinle paylaşmak istiyorum. Genel değerlendirmem şudur ki, genel bir bakış açışı açışından bu öneriler bütünsel bir çerçeveye sahiptir. Türkiye'nin öncelikli yeni bir büyüme stratejisine ihtiyacı vardır. Bu stratejinin finans değil, reel sektör öncelikli olması kaçınılmaz görünüyor. Yaşadığımız tecrübeler Türkiye'nin bu düzeyde dış girdi ve kaynak bağımlılığını sürdürmesinin sıkıntı yaratacağını ortaya koyuyor. Nitekim büyüme cari açık ödünleşmesinden kurtulamamış, yani cari açığı düşürmek için büyümeyi yavaşlatan, büyümeyi hızlandırdığında sürdürülemez cari açık ile karşılaşılan bir ülke konumundan çıkmamız gerekiyor. Bu da imkânlar çerçevesinde, yerli üreticileri ve üretimi koruyan maliye, para ve kur politikalarına ihtiyaç olduğu anlamına geliyor. Kuşkusuz bunların yanında eğitim sisteminin yeniden yapılandırılarak mesleki eğitime ve inovatif beyinleri keşfetmeye önem verilmesi gibi yapısal önlemler de hayata geçirilmelidir. Bu süreçte Türkiye'nin dışa bağımlılığını rekabetçi üretim ile azaltmaya imkân verecek alanlara yönelik özel teşvik stratejileri devreye sokulmalıdır. Hazırlanacak gelişme stratejilerine bölgesel politikaların da entegre edilmesi gerekecektir. Türkiye'ye gerek iç, gerekse dış talep bağlamında, öncelikli sektörlerin ülkenin hangi bir bölgesinde kurulmasının rantabl olduğu, doğal kaynak işgücü, o sektöre yönelik tecrübe ve birikim, ulaşım ağlarının ve topografyanın uygunluğu gibi kriterler dikkate alınarak belirlenmelidir.

İzmir Büyükşehir Belediyesinin 2009 krizi döneminde başlattığı Kalkınma Koordinasyon Kurulunun bir örnek olacağını düşünüyorum.

Böylesi bir kurul aracılığı ile yeni kalkınma ve büyüme stratejisinde ilimize verilecek görevler veya ilimizden beklenen işlevlere öncelikle nitelik kazandıracaktır. Bu süreçte tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerine yönelik stratejiler entegre olarak belirlenmelidir. İlimizde arazi kullanım planları, sektörel dağılım stratejileri, eğitim ve işgücü planlamalarının da yapılması gerekecektir. Bu arada en az sermaye ile istihdam artışına imkân vermeleri nedeniyle işsizliğin azaltılmasında kilit kesimin esnaf ve sanatkârlar olduğunu, ayrıca esnaf ve sanatkârı marka nitelikli olarak sunmayan bir ilin marka değerinin yeterince yükselemeyeceğini de vurgulamak istiyorum. Bu bağlamda böyle bir değerlendirme yaptıktan sonra birkaç öneriyi size sıralamak isterim.

1. Esnafa yönelik özel bütüncül bir teşvik sitemi yapılması gerekir. Bunun hazırlanmasında ters meyillerde bulunan Esnaf Odaları Birliğinin görüşleri katkı koyacaktır. Bu teşvik paketinin enerji teşviki, işyeri edindirme kredisi, kredi teşviki, mesleki eğitim ve akreditasyon, kentleşme planlarında öncelikli gruplar ve bazı bölgelerin esnaf ve sanatkârlara tahsis edilmesi boyutlarını içermesi gerekmektedir. Perakende ticaretinin düzenlenmesine ilişkin kanun tasarısında ön görülen stratejik plan komisyonu bu bağlamda oldukça önem kazanacaktır.

2. OSB ile küçük sanayi sitelerinin dikey kümelenmeye itecek şekilde olmasına yönelik düzenlemeler içerilmesi de uygun olacaktır.

3. Diğer taraftan marka kentlerinin olmazsa olmazlarının başında nitelikli işgücü ve iletişim yetenekleri ve anlayışı gelişmiş bireyler gerekmektedir.

4. Marka kentlerin önemli sayıda turist çektiği bilinmektedir. Turistlerin illere yaptığı ekonomik katkının artması için bir taraftan konaklama süresinin uzaması diğer taraftan da gelişmiş bir hediyelik eşya pazarının oluşturulması gerekmektedir.

5. İzmir Limanı, Kordon, Konak Meydanı, Kemeraltı, Agora, Kadife Kale'yi kapsayan bölgenin, turistlerin gezi ve alışveriş ortamı olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

6. Kemeraltı marka kentin bir unsuru olarak, yaşanılır bir yer haline getirilmelidir.

7. İzmir'in potansiyellerinin daha doğru ve daha adil kullanılabilmesi açısından tüm siyasi partilere izletmek istediğim bir mesaj var. Bu maddeyi

de konuşmamı hazırlarken acaba söylesem mi diye çok düşündüm ama Hocamın, "Kentin idarecilerinin, ben yaptım oldu diyerek insanların, o katmanların görüşünü almaması marka kenti zedeler" konuşmasından esinlenerek ona dayanarak bunu belirtmek istiyorum. Her örgütlü kesim, gerek yerel gerekse ulusal düzeydeki karar süreçlerinde büyüklüğü ölçüsünde temsil edilmelidir. Bunu başaramayan bir demokrasinin aksak kalacağı açıktır. Çünkü toplum kesimleri buralarda temsil edilmesi, böylece katılımcı demokrasinin isteklerinin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde oluşacak karar birimleri, sadece İzmir için doğru kararların alınmasına değil, İzmir'in geçmiş kültürünün de marka kent olarak büyümesine imkân verecektir. Sonuç olarak üç şeyi sizinle paylaşarak, konuşmamı tamamlamak istiyorum. Bunlardan birincisi, marka kent uzmanı olarak değerli Hocamın, İzmir Alaçatı'ya yerleşmiş olması, İzmir'in bir marka kent olduğunun ispatıdır. İki, taştan yapılmış bir kaleye "Kadife Kale" diyen bir kent, dünya kenttir, marka kentidir bunun böyle bilinmesini isterim.

Üçüncü söyleyeceğim; İzmir, Dünya Güzellik Yarışmasında birinci gelmiş bir hanımefendinin parmağındaki yüzük taşı gibidir. Bu nedenle bu kentin marka kenti olarak büyümesinde, gelişmesinde her kesime görev düşmektedir. Ben de temsil ettiğim esnaf ve sanatkârlar adına söylüyorum üzerimize ne düşüyorsa hazır olduğumu belirtiyor, saygı ile selamlıyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Sayın Mutlu'ya çok teşekkür ediyoruz. Her zaman gerek üslubunu gerek heyecanını büyük bir zevkle izlemişimdir. Bugün de yine, onun çok güzel bir örneğini birlikte yaşamış olduk. Şimdi, söz sırası Borsa Yönetim Kurulu Başkanımız Işınsu Kestelli kardeşimde. Işınsu bize, daha çok kendi bölümüyle ilgili görüşlerini sunacak. Buyurun lütfen.

Işınsu Kestelli, İzmir Ticaret Borsası Başkanı- Sayın Başkan, değerli konuklar, sevgili medya mensupları hepinizi şahsım ve İzmir Ticaret Borsası adına saygı ile selamlıyorum. Sözlerime ihracatımız 50 milyon doları buldu, ithalatımız ise 87 milyon dolara dayandı cümlesi ile başlayan bu söz size ne ifade eder açıkçası çok merak ediyorum. Eminim pek çoğunuz orta ölçekli bir şirkete ait rakamlar diye düşünürsünüz. Oysa bu rakamlar 90 yıl önce kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yılına ait ihracat ve ithalat rakamları. Mustafa Kemal ve Kurmayları işte böylesine ekonomik bir manzara ile yola çıkmıştı o günlerde. 1923 tarihinde İzmir'de toplanan

Birinci İktisat Kongresinde ekonomik açıdan bağımsız bir ülke yaratmak için tarihi kararların altına imza atıldı. 90 yıl gibi neredeyse bir insan ömrü denebilecek sürede 152 milyar dolar ihracat, 232 milyar dolar ithalat yapar hale geldik. Bu nedenle bugün burada 5. İktisat Kongresi çatısı altında olmayı yarınlar adına çok önemsiyorum. Şimdi önümüzde çok daha büyük hedefler var. Türkiye 2023 yılında dünyanın on büyük ekonomisinden biri olmak istiyor.

Ekonomi yönetimi bu hedefe ulaşmak için, ortaya şöyle bir rasyonel koydu: Orta ve ileri teknolojide Avrasya'nın üretim üssü haline gelmek. Bu amaca hizmet için sanayiden ihracata pek çok alanda strateji belgeleri hazırlandı, teşvik paketleri açıklandı. Eğer işler istendiği gibi gider ve küresel ekonomi de kötü bir sürpriz yapmaz ise, Türkiye'nin 2023 yılında 2 trilyon doları aşkın milli geliriyle dünyanın on büyük ekonomisi arasına gireceği hesap ediliyor. Peki, bu tabloda İzmir'in yeri ne olacak veya İzmir nasıl bir rol üstlenecek? Görünen o ki İstanbul finans merkezi, Ankara yönetim merkezi, Bursa ve Kocaeli sanayi merkezi, Antalya ise turizm merkezi olarak pek planlı olmasa da gelecek vizyonunu çizip, yol almaya başlamış durumda.

İzmir geçmişten bugüne, bir tarım, sanayi, ticaret ve turizm kenti. Bu özellikleri bizi yüzyıllarca Akdeniz çanağının en önemli liman kentlerinden biri yaptı. Ama bugün gelecek vizyonumuzu belirlemek için güçlü bir kaldıraca ihtiyacımız olduğu ortada. İsterseniz kısa soru ve cevaplara ilerleyelim. İkinci bölümde de sizin sorularınızla çerçeveyi daha da genişletelim.

Birinci soru: İzmir EXPO 2020'yi arkasına alarak güçlü bir sağlık kenti mi olacak? Bu kesinlikle İzmir açısından çok önemli bir adım. Ama EXPO hedefinden de bağımsız olarak da yürüyebilmeliyiz. İzmir; ünlü zincir hastanelerin kente çekilmesi, yeni eğitim ve tedavi merkezlerinin kurulması, modern termal sağlık tesislerinin tahsis edilmesi ile sadece üç saatlik uçuş uzaklığındaki 1,5 milyar nüfus için sağlık başkentine dönüşmeli.

İkinci soru: Çandarlı Limanı desteğiyle bir lojistik üs haline mi geleceğiz? Liman kenti olmak 8.500 yıllık İzmir'in var olma nedenlerinin başında geliyor. Günümüzde uluslararası 1.500 şirketi, 4.000'den fazla ihracatçısı, 13 organize sanayi bölgesi, iki serbest ticaret bölgesi ile İzmir tüm Egenin hatta tüm Anadolu'nun batıya açılan kapısı olması özelliğini yeni yatırımlarla taçlandırmalı.

İzmir Kalkınma Ajansının vizyonu ile bir Ar-Ge yenilik merkezi mi olacağız? Üçüncü soru da bu. Cevabı en zor sorulardan biri de bu. Çünkü çok kısa süre önce yapılan bir araştırmanın bu alandaki verileri bir hayli sevimsiz açıkçası. İzmir'deki işletmelerin sadece yüzde 15'inde Ar-Ge bölümü var. İzmir'deki işletmelerin sadece yüzde 25'i inovasyon yani yenilikçi aktivite yapıyor. Sadece yüzde 5'i köklü yenilikçi değişikliklere gidebiliyor. Çoğu statükocu; mevcut yapıyı korumakla yetiniyor. İzmir'de yedi farklı sektörde faaliyet gösteren 722 işletmede yapılan incelemeye göre, sadece 30 işletmede toplam 45 doktoralı araştırmacı çalışıyor. Bu manzarayı değiştirecek planları ivedilikle hayata geçirmek zorundayız. Aksi takdirde geleceğe dair bu hedefi buruşturup çöp kutusuna atmak zorunda kalabiliriz.

Dördüncü soru: Üye olduğumuz bir alan. İzmir olarak önümüzdeki yıllarda tarıma mı ağırlık vereceğiz? İşin içinden biri, İzmir Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı olarak, bu soruya verebileceğim en kısa net cevap; yetmez ama evet. İzmir dünyada eşine az rastlanan ürün desenine ve verimli topraklara sahip. Nüfusun yaklaşık yüzde 20'si tarımla uğraşıyor. Değişen dünyaya ve teknolojilere kolay adapte olabilen bilinçli bir üretici profiline sahip. Bu sayede en verimli tarımsal üretimi gerçekleştiren illerin başında geliyor. Tarım ve gıda ürünleri ihracatında İzmir'in aldığı pay yüzde 11'in üzerinde. Balık ürünleri ihracatının yüzde 22' si, işlenmiş sebze ve meyve ürünleri ihracatının yüzde 20'si, süt ürünleri ihracatının yüzde 18'i İzmir'den yapılıyor. Ancak markalaşma sorunumuz var. Belli alanlarda ihtisaslaşma sorunu var. Lojistik sorunumuz var. Bu sorunlar çözüme kavuşturulursa, İzmir organik tarımın, agro turizmin ve fidancılığın küresel merkezi olabilir. Hızlı sanayileşme sürecinde önemi göz ardı edilen tarım, dünya kaynaklarının hızla tüketilmesi, ekilebilir arazilerin azalması ile birlikte yeniden önem kazanmaya başladı. Bu nedenle, İzmir hem yarınların Türkiye'sinde hem de dünya çapında önemli bir faktör olmak istiyorsa tarıma çok daha fazla önem vermek zorunda.

Beşinci soru: Yoksa bir hizmet şehrine mi dönüşeceğiz? Eğitim imkanlarını uluslararası düzeye taşıyamaz isek, diğer illere ya da yurt dışına okumak için giden öğrencileri İzmir'e döndürmeyi başaramazsak, bu alanda da sıkıntı yaşarız açıkçası. Bütün bu soruların cevabı, İzmir'in de geleceğinin de belirleyicisi olacak doğal olarak. Kıymetli katılımcılar, Türkiye'de İzmir gibi dünya çapında metropol olma kapasitesi kentlerin temel meselesi; İstanbul'un obez büyümesi ve bu tür kentler için stratejik

kararların Ankara'dan alınmasıdır. Avrupa'da kendisini takip eden kentlerle arasını İstanbul kadar açan başka bir kent yok neredeyse. Bugün de tüm yatırımlar İstanbul eksenli yürüyor. Aradaki fark kapanacağına hızla açılıyor. 20 milyonluk bir İstanbul'a doğru gidiliyor adeta. Bu durum İzmir gibi illerin elini zayıflattığı gibi, tüm stratejik hedeflerin tek bir merkeze yığılması, bir dış tehdit ya da doğal afet durumunda Türkiye'nin geleceğini risk altına sokuyor. Bugün İzmir'in Akdeniz çanağında Barcelona'dan çok daha ileride bir hayat standardına yükselme potansiyeli var. Ama bir türlü bize yakışan ivmeyi yakalayamadık, yakalayamıyoruz. Yarıya yakını günü birlik kruvaziyer turisti olmak üzere yılda sadece 1,5 milyon turisti çekebiliyoruz İzmir'e. Türkiye'ye gelen turist sayısının 24'te 1'i bu rakam. Tarihsel zenginliği çok fazla olmayan, deniz konusunda İzmir'in yanına yaklaşamayan Barcelona'yı ziyaret edenlerin neredeyse altıda biri. Barcelona ile aramızdaki uçurumu yaratan ne biliyor musunuz? Sadece Antoni Gaudi'nin başta La Sagrada Familia olmak üzere, eşsiz eserleri değil tabii ki. Barcelona'nın olimpiyat düzenlenmiş olması, çağımızın en etkin tanıtım ve reklam aracı Messi, Neymar, Xavi, Iniesta gibi yıldızlarla dolu futbol takımının bulunması, yüksek gişe yapmış filmlere ev sahipliği yapması, kısaca tüm dünyada sık sık adından söz ettirmesi. İzmir bu düzeyde bir ilgiyi her halde en son Victor Hugo'nun 1829 yılında yayınlanan kitabı Les Orientales La Captive adlı şiirinde görmüştür. Hugo şöyle diyordu İzmir için; "İzmir bir prensestir, çok güzel küçük şapkasıyla. Mutlu ilkbaharlar durmaksızın onun çağrısına yanıt verir. Nasıl vazo içindeki çiçekler gülümser ise, O da denizler arasında ışıldar." İzmir'in yeniden tüm dünyanın gözünü kamaştıracak kadar ışıldadığı günlere kavuşmak elbette zor ama hayal değil.

Saygıdeğer misafirler, şu ana kadar saydığımız tüm soruları ve sorunları üst üste koyup, büyük manzaraya baktığımız zaman, bize göre İzmir için belirlenmiş yenilikçi kent konsepti doğru bir stratejik kalkınma hedefidir. İzmir, sanayiden tarıma, turizmden hizmetler sektörüne kadar geniş bir yelpazede yenilikçi bir kent olma potansiyelini fazlasıyla barındırmaktadır. EXPO 2020 bu kentin, sağlık teması etrafında yeni bir vizyon edinmesini sağlayabilir. Eğer tarım planını çıkartıp gereken adımları atabilir isek, İzmir organik tarımda Akdeniz çanağının en önemli merkezi hüviyetine bürünebilir. Çandarlı Limanı ve hava trafiği ile kent bir lojistik üs haline gelebilir. Turizmde tanıtıma yatırım yapılması ve turizmin çeşitlendirilmesi

İzmir'in zenginleşme yolculuğunu hızlandırabilir. Avrupa'da ses getiren futbol takımlarımız olabilir bizim de. Hollywood filmlerine ev sahipliği yapabiliriz eşsiz güzelliklerimizle. Sadece İzmirlilerin değil, tüm yakın coğrafyadan insanların gelip doyasıya eğlenceli, dünyaca ünlü yıldızların konserlere imza atabiliriz biz de. Temel mesele; İzmir'in iyi gelecek konsantrasyonunu, politikacısından yerel aktörlere kadar her kesimin yürekten benimsemesi ve gereğini kusursuz bir şekilde yerine getirmesidir. 8.500 yıllık tarihinde, bütün Akdeniz'in en önemli ticaret merkezi olmuş bu kent; çok daha fazlasını hak ediyor. Yapacak gücü de var, yeter ki inanalım. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Sayın Kestelli'ye çok teşekkür ediyoruz. Ekrem Bey'e söz vermeden önce, Işınsu kardeşimin temas ettiği bir konuda bir ek bilgi sadece sunmak istiyorum. O bilgiyi sunarken de şöyle yaklaşmak istiyorum konuya. Malumunuz EXPO düzenlemesi, asla bir amaç değildir. EXPO bir araçtır. Mühim olan ondan sonrasıdır ama EXPO için önümüze koyduğumuz hedef yani "Herkes için sağlık" sloganı ne derece doğru, onunla ilgili bir iki şey söylemek istiyorum. İlk gün oturumunda Dünya Bankası Başkanının da ifade ettiği gibi, aslında dünya nüfusu 2050 yılında kaçınılmaz şekilde 7 milyardan 9 milyara yükselecek. Bunun doğal sonucu olarak, dünyada gıda açığı yüzde 55 nispetinde oluşacakken, enerji açığı yüzde 90, sağlık hizmetleri açığı korumacı sağlık dâhil yüzde 1800 nispetinde olacak. 18 katı olacak.

Yani dünyanın önündeki sektörlere baktığınız zaman, önü en açık olan tereddütsüz en büyük talebin oluşacağı sektör sağlık sektörü. Son 20 yılda dünyada ortalama insan ömrü 12 yıl arttı. Önümüzdeki 25 yılda bir 12 yıl daha artacağını bütün uzmanlar hesaplamış bulunuyorlar. Yani artık 90'lı yaşlar normal ve doğal gözüküyor. Tabii ki bu bizim gibi 70'leri geçenler için çok ümit verici ve teselli edici bir faktör. Çünkü gençlerde pek öyle bir sevinç görmüyorum. Ama benim asıl söylemek istediğim, aslında önümüze koyduğumuz hedeflerden biri olarak doğrudur çünkü İzmir, mutlaka çok yönlü ve çok sesli vasfını koruyarak devam etmek mecburiyetindedir. Ama EXPO'yu alsak da almasak da aslında bu alanda çalışmalarımızı yoğun bir şekilde sürdürmemiz gerekir. Şimdi müsaadenizle mikrofonu İzmir için kendisi ile mutabık olsak da olmasak da çeşitli sebeplerle sürekli eleştirsek de, fikir üretme bazında proje üretme bazında bence, fevkalade takdire şayan bir kişi olan, Libyalılara İzmir'e feribot seferlerini başlatan İzmir'i hakikaten bir kruvaziyer destinasyonuna kadar taşıyan, İzmir'imize çok

değerli bir vakıf üniversitesi kazandıran ve bu arada bu ve buna benzer pek çok değerli hizmetleri olan Ticaret Odası Başkanım Sayın Ekrem Demirtaş'a mikrofonu bırakıyorum.

Ekrem Demirtaş, İzmir Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı- Teşekkür ediyorum Sayın Başkan. Sayın Milletvekilim, Milliyetçi Hareket Partisinin Değerli Başkan Yardımcısı, değerli katılımcılar, panelistler; 5. İktisat Kongresi nedeniyle düzenlenen "Marka Kent İzmir Paneli" görüyorum ki hepinizin ilgisini çekmiş salonda artık boş yer dahi kalmamış. Tabii ki bu panelin açılımı içerisinde bana verilen görev konusunda konuşmaya çalışacağım.

Bu iktisat kongresi paneli açılışından itibaren yapılan paneller, verilen tebliğlerle gerçekten İzmir'in tarihine ve Türkiye ekonomisinin tarihine önemli not düşürecek bir etkinlik. Ticaret Odası olarak geçmişe çok değer veriyoruz. Çünkü geçmişi bilmeden geleceği bilemeyiz. Onun için biraz eksikliğini hissediyoruz. Ama araştırmalarımızla 1756 yılına kadar indik. 1856-1912 yılları arasındaki İngiliz Başkonsolosunun Londra'daki arşivinde İzmir Ekonomik Raporlarını elde ettik. Bütün bu raporları, bir kitap halinde de topladık. Ama ne yazık ki daha geriye gidecek veriler elimizde yok. İşte onun için bu iktisat kongresinde burada konuşulanlar tarihe bir not düşme açısından önemli. İzmir önemli bir organizasyona ev sahipliği yapıyor ve katkı koyan herkese teşekkür etmek istiyorum. Ancak İzmir İktisat Kongresini düzenli olarak ve eşit aralıklarla bugüne kadar yapamadık. Umarız bundan sonra her beş yılda en azından bu iktisat kongresi burada toplanır ve çünkü artık dünya daha hızlı dönüyor, ekonomiler çok daha kırılgan, o nedenle de beş yıllık aralık dahi, çok uzun bir aralık sayılabilir.

Değerli katılımcılar, dünya kurulduğu günden bugüne, 8.500 yıl aynı yerde yaşamın devam ettiği iki tane kent var. Birisi İzmir, birisi Kudüs, neden? Neden insanlar aynı yerde yaşıyor; Doğu Akdeniz coğrafyasında deniz ticareti yolları üzerinde en korunaklı körfeze ve limana sahip olan kent İzmir. İzmir, bu limanı sayesinde, savaş, deprem, yangın her türlü felaketin ardından küllerinden yeniden doğmayı başarmış bir kent. Efes de en az İzmir kadar eski bir kent ancak, M.S. ikinci yüzyılda dolmaya başlayan limanı yüzünden ihtişamını kaybetmiş ve bugün bir harabe ve ören yeri. Neden Haluk Mesci Hocamız İzmir Alaçatı'da yaşıyor. Çünkü güzel İzmir; geçmişte de "Güzel İzmir" diye çağrılıyor. Haluk Mesci

Hocamız İzmir Ekonomi Üniversitesi hocalarındandır. Onu da burada söylemiş olayım. Evet, bu sıfatı, bu güzel sıfatını biz bulmadık. Antik çağdaki kaynaklarda da şehrimiz İzmir "Güzel İzmir" olarak anılıyor. Liman sayesinde İzmir her tarihin her döneminde dinç kalmış, hareketli bir şehir. Bugün Agora'da ve Kadife Kale'de görüyoruz; Helenistik Çağ kalıntısı var, gelmiş üzerine Bizans, Roma yapmış bir şeyler ve Osmanlı da bunun üzerine eklemiş; Agora'da bunu görebilirsiniz. Aynı temelin üzerine insanlar bu güzel coğrafyada taş koymaya devam etmişler ve yaşamaya devam etmişler. Aynı su kanalını kullanmışlar. Aynı suyu kullanıyorlar. Şu anda Agora'da belki de o tarihteki kadar güçlü akan su var. Onu da görmenizi ben öneririm. İki çeşmelik yokuşu Roma Yolu, şimdi Cumhuriyet Döneminde de biz aynı yolu kullanıyoruz. Güzel İzmir, Bizans'tan sonra 178 yılındaki depremle yıkılmış, tamamen yok olmuş ve Roma Kraliçesi, o dönemin kraliçesi Foistina, gözyaşı dökerek İmparator Marcus Aurelyus'u ikna ediyor ve şehir yeniden inşa ediliyor. Deprem bölgesindeyiz, bir kırık cam üzerinde yerleşmiş durumdayız ve onlarca büyük deprem ve yangın yaşanmış; sonuncusu 1922'de. Kentin dörtte üçü yok oluyor, külleşiyor. Bugün buna rağmen, yine Güzel İzmir'i ve limanı burada konuşuyoruz. Çünkü İzmir Limanı ticaretin birleştiriciliği sayesinde tüm dönem kültürlerini aynı çatı altında yan yana getirebilmiş. Her yaşadığı felaketten sonra ayağa kalkmasını bilmiş ve her dönemde küllerinden yeniden doğmuş. İzmir bu körfezden gelen, denizden gelen imbat ile burada olmaya devam ediyor ve devam edecek.

Değerli katılımcılar, İzmir'in denizle ilişkisi ve Asya kıtasının en batısında olması kentimizin bir ticaret kenti olması sonucunu doğurmuştur. Limanımız İzmir'in kalbidir. Liman olmazsa olmazımızdır. Bir gün Deniz Limanlar Müdürlüğü bir karar vermiş ve İzmir Limanı içerisinde demirlemeyi yasaklamış. Urla'nın önünde demirleyecekler demişler. Bakıyorum denizde bir gariplik var, körfezde bir gariplik var. Hiçbir gemisi yok. Sonra telefon açtım neden diye böyle bir durum söz konusu, dediler ki böyle bir karar alındı ve bunu düzeltelim. Sayın Binali Yıldırım Bakanımızın da etkisi ile gemiler yine geldi. Gemi olmazsa İzmir Körfezinde ne yapacağız? O nedenle liman bizim her şeyimiz. Bakın haritaya Mersin'den sonra bir tane daha liman var mı, büyük liman. İzmir'e gelince İzmir'den İstanbul'a gidin, Marmara Bölgesine, orada da yok. Yani olabilir mi yapılabilir mi yapılamaz.

Çünkü hinterlandı ile birleşince, yollar İzmir'de birleşince, gereken ortam oluşuyor. Bazı kişiler limanın taşınmasını zaman zaman dile getiriyorlar. Ama biz buna kesinlikle katılmıyoruz. Liman bizim parlak geçmişimiz ve güçlü geleceğimizdir. Biraz daha yakın tarihe gelelim; Tanzimat başları 1840 yılları, Osmanlının dış ticaret merkezi İzmir. 1900'lü yıllarda da aynı. Çanakkale'den İskenderun'a kadar bütün Ege Adaları Rodos'u, Girit'i hepsinin ürünlerinin toplandığı yer İzmir ve burada levanten dediğimiz tüccarlar tarafından dünyaya ihraç ediliyor. Sonra demiryolu inşaatları, deve sırtlarında gidiyor aslında bu ürünler. Birinci Dünya Savaşı, İzmir'in işgali, İzmir'in kurtuluşu ile birlikte şehrimizde çarklar duruyor ve Cumhuriyet Dönemiyle her şeye sıfırdan başlıyoruz. Bugün beşincisini yaptığımız Birinci İktisat Kongresi, 1923 yılında toplandığı zaman, Gazi Mustafa Kemal'in talimatı ile elimizde ne kaldıysa, Anadolu'da valilere söylüyor "Her üretilen ürünü getirin İzmir'e"; İzmir'e geliyor incir deposu. Bugün bir otelde yapıyoruz bu kongreyi ama kongreler ve fuarlar şehri İzmir'de bu kongrenin düzenlenebileceği kadar uygun bir kongre merkezimiz halen yok. 90 yıl sonra hala yok.

İncir deposu kongre yapılacak bir hale getiriliyor, alt katında da İmparatorluğun bakiyesi Türkiye Cumhuriyeti'nin ürettiği ürünler orada sergileniyor. Fuarın zaten temeli bu Birinci Yerli Malların Sergisi. Sermaye birikimi olmadığı için de devlet üretime başlıyor çünkü ticaret bizim için dinen yasak o zamanlar. Sonra liberal ekonomi, karma ekonomi dış ticarete yönelik bir ekonomi ve dışa açılma. İşte İzmir sürekli dışarıya açılan bir ekonomi ile sürekli artan bir ihracatı ile yüzyıllardır ülke ihracatına en fazla katkı koyan kentlerin başında. 2012 yılında gümrüklere göre ihracatımız 21,1 milyar dolar, ithalatımız 22,6 milyar dolar. Bu veriler zaman zaman karışıyor. Ergüder Bey'in verdiği rakamlar ile bunlar karışıyor. Ama aslında İzmir'in potansiyeli, çok daha fazladır. Buradan İstanbul üzerinden gönderilen ürünleri de bunun üzerinden hesap edemiyoruz zaten. Öncü kentiz.

Işınsu'nun da söylediği gibi, tarım alanında da çok büyük potansiyelimiz var. 1 milyonun üzerinde turist çekiyoruz. Jeotermal kaynaklarımız var, yaklaşık 300 gün güneşimiz var. O nedenle kruvaziyerler 2004 yılından bu yana İzmir'e geliyor. Zaman zaman eleştirsek de kruvaziyer ile gelen turistler şehrimizin rengi oldu. Çünkü daha önce İzmir'in sokaklarında turist görmek mümkün değildi. Anketlere göre 113 dolar harcıyor bir turist ve yüzde 85 oranında da İzmir'den memnun. Yeni bir limanımız olmasa

da -ihale edilemedi tek teklif olduğu için biliyorsunuz- üç yıl üst üste Avrupa'nın en iyi kruvaziyer destinasyonu İzmir seçildi. Bu sene yine aldık yani diğer limanlara göre en iyi destinasyon; çünkü bizim limanımız biraz önce de dediğim gibi İzmir'in kalbinde. Yenilenen ve büyüme potansiyeli artan liman haline getirsek, 2 milyon kapasiteli bir liman haline getireceğiz burayı. Yeni terminaller de yapılacağı için, homeport yani İzmir'den binen ve tura çıkan ve İzmir'de inen kişi sayısını artırabileceğiz, o zaman katma değer biraz daha fazla olacak.

Değerli katılımcılar, kent ekonomisinde ticaret birinci derecede önemli. Liman önemli, ticaret çok büyük önem taşıyor bizim için. İzmir'in çok geri kaldığı, gelişemediği gibi sözleri hep duyarız biliyorsunuz. Ama İzmir'in çok potansiyeli olduğunu ve potansiyelini kullanmadığımızı düşündükleri için böyle söyleyebilirler. Bu nedenle haklı da olabilirler. Ama günümüzde üretmek çok önemli. Ama onu pazarlamak da çok önem taşıyor. Yatırımcı çekecek her şeyimiz var. Ama onu İzmir'e getirecek, direkt getirecek uçak seferlerimiz maalesef yok. Bugün İzmir toptan ticarete tekrar dönmeye başlıyor. Çünkü Van'dan Samsun'dan işte Anadolu'dan Diyarbakır'dan buraya gelen insanlar uçağa bindiği zaman inebiliyor dolayısı ile toptan ticaret yeniden başladı. 50 Avrupa şehrine de uçak seferleri var ve bunların pek çoğu yaz aylarında tarifeli değil. Bizim istediğimiz dünya markası olan Türk Hava Yollarının İzmir'den Avrupa'ya, Avrupa'nın önemli merkezlerine uçması. Bu bizim olmazsa olmazımız. Yani bir şehrin direk bağlantısı yoksa o şehri marka yapmanız kolay değil. Ne kadar konuşursak konuşalım.

Değerli konuklar, bir bölümünüz İzmir'in dışından geldiniz. İzmir İktisat Kongresi dendiğinde herhalde isteyerek buraya geldiniz. Pek çoğunuz İzmir'i yaşanacak şehir olarak görüyorsunuz, biz de bu halden son derece memnunuz. Korumaya da çalışacağız. Her ne kadar İstanbul'u bırakıp da geldi Haluk Hoca diye örnek verildi ama tabii ki biz, yaşanacak şehirde aynı zamanda ticaretimizi de yapıyoruz bu kenti geliştirmeye çalışıyoruz. Marka kent olmak için, bizler kitle turizmi ve her şey dahil turizm yapan Antalya gibi olmayacağız. Ergüder Bey, tabloda gösterdi. İşte 10 küsur milyon turist çeken Antalya. Biz Antalya olmak istemiyoruz. Biz daha butik bir turizme, her şey dâhil turizm değil butik turizmi isteyen bir şehiriz. 12 ay turizmi istiyoruz. Şehir turizmi; yani insanlar geliyor bu kruvaziyerler Aralık'a kadar devam ediyor biliyorsunuz. Neden, çünkü İzmir güzel bir şehir. Kruvaziyer şirketleri de İzmir'e getiriyor, insanlar da bundan son

derece memnun. Dolayısı ile 12 ay turizmi üzerinde yürümemiz gerekiyor. Kongre turizmi, biraz önce burada söylediğim gibi yapacak salonumuz olmasa da kongre turizminde ilerlemek istiyoruz. Sağlık turizmi potansiyelimiz de var. Konuşuldu daha önce. Bunları da gerçekleştirmek istiyoruz. Işınsu burada benzer şeyleri söyledi. Barcelona'dan bahsetti. Ben Barcelona'ya, Barcelona Ticaret Odası Başkanını ziyarete gittim. Dedim ki Barcelona 1985 yılında Avrupa'nın kirli şehri; sanayi şehri, kömür geliyor o zamanlar böyle her taraf simsiyah. Nasıl bu kadar zaman içerisinde Barcelona dünya markası bir şehir oldu? Bana dedi ki

1. Kongre turizmi,
2. Kruvaziyer turizmi,
3. Barcelona futbol takımı. Dolayısı ile biz, bu yoldayız ama maalesef Messi'nin olduğu bir kulübümüz yok. Kongre turizminde, inşallah el ele verdik, bir yere varacağız. Sayın Başkanımız da 2014 yılında fuardaki fuar hollerini kongre merkezine dönüştürecek. 2014, belki 2015 yılına sarkabilir. O da olduğunda 10.000'lerce binlerce insanın katılacağı kongrelere, salonlara sahip olacağız.

Biz 1990'lı yıllarda başlayan ve artışı devam eden ihracatı, iyi yetişmiş genç girişimlerimiz ve ihracatçılarımız ile 2023 yılına kadar 100 milyar dolara yetiştirmek zorundayız. Biz 100 milyara çıkarsak Türkiye, dünyanın ilk on ülkesinde olabilir. Ama biz bu hedefi yakalayamazsak, Türkiye'nin de yakalaması mümkün değil. İzmir Limanı için yaptığımız kısa, orta ve uzun vadeli planlar var. Bu planlara göre İzmir Limanı Akdeniz'in ilk 5 beş limanından birisi haline gelecek. Bu orta haldeki plan uygulanmaya başlandı.

Değerli konuklar, İzmir rotası olmayan bir şehir değil. İzmir dünya kenti olmak istiyor. Biraz önce Uğur Yüce'nin de dediği gibi Akdeniz'in yıldızı olmak istiyor zaten, Akdeniz'in de şu an yıldızı İzmir. Akdeniz'in bir işaret noktası ve biz bir dünya kenti olmayı hedefliyoruz. Bunun için ne yapmak gerekiyor. 1992 yılında Oda Başkanı olduğumda bir stratejik plan yaptım 15 yıllık. Bunun bir maddesi EXPO 2000'e İzmir'le talip olmaktı. Olamadık, o dönem hükümet buna izin vermedi. 2015'e aday olabildik. Çok az oy farkı ile kaybettik. Şimdi 2020'ye adayız. 27 gün sonra oylama var. Tabii ki inşallah alırız. Aldığımız takdirde İzmir'e bir sihirli değnek değmişçesine her şey çok değişecek. Ama olmazsa da dünyanın sonu değil, İzmir olarak biz yolumuzu ve rotamızı biliyoruz. Biz dünya kenti olmak istiyoruz. O nedenle hep birlikte

ve hep beraber bu hedefe doğru ilerleyeceğimizi umut ediyorum ve hepinize saygılar sunuyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Ekrem Demirtaş'a çok teşekkür ediyoruz. Bu fevkalade renkli ve etkili sunumundan dolayı ama izninizle değerli hemşehrilerim ben bir hususta da Ekrem Bey'e teşekkür etmek istiyorum. İzmir Limanı'nın İzmir için olan hayati önemini fevkalade altını çizerek gündeme getirdiği için. İzmir Limanı olmazsa, İzmir bambaşka bir karakterde, bambaşka bir şehir olur. Ekrem Bey'in dediği gibi 8.500 yıllık varlığını sürdürebilmesinin arkasında yatan en önemli faktör; liman kenti olmasıdır. Yine hepimiz görüyoruz. Kongrenin birinci gününde de bunu şiddetle hissettik ki, mevcut iktidar ve yönetim Çandarlı Limanına konsantre olmuş durumdadır. Çandarlı'da bir liman gerekir mi tabii ki Türkiye büyüyen, gelişen bir ülke. Pek çok limana ihtiyacımız var. Ama bu İzmir Limanını asla ihmal etmek veya ikinci plana atmak anlamına gelmemeli ve İzmir'i seven, İzmir'e gönül vermiş her vatandaşımız, mutlak suretle İzmir Limanına sahip çıkmalı. Şimdi, izninizle ben sözü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Yönetim Kurulu Başkan Vekili Sayın Ender Yorgancılar'a bırakıyorum. Buyurun Ender Bey, söz sizin.

Ender Yorgancılar, TOBB Başkan Yardımcısı ve Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı- Çok teşekkür ederim Değerli Başkanım, Sayın Büyükşehir Belediye Başkanım, Milliyetçi Hareket Partisinin Genel Başkan Yardımcısı ve İzmir Milletvekilim ve değerli panelistler, değerli katılımcılar sizleri şahsım ve Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu adına sevgi ve saygıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum. Önce bir konuya açıklık getirmek istiyorum. Sayın Demirtaş da bahsetti. Sayın Ergüder Bey'in ihracatla ilgili 8,7 milyar dolarlık ihracat rakamı doğru bir rakam değil. Bu rakam tamamen, Bakanlığımızın gümrüklerden almış olduğu rakamları göz önüne alarak açıklamış olduğu rakam. Tabii ki gümrüklerden alınarak açıklanacak. Ama İzmir'de üretilen otomotiv, cam gibi ürünlerimizin imalat yerlerinin burada olmasına rağmen, Orta Anadolu İhracatçılar Birliği, Uludağ İhracatçılar Derneği gibi ve İhracatçı birliklerinden yurt dışına çıkışları Bursa, Ankara, İstanbul gibi illerimizde gözüktüğü için, maalesef bu rakamlar bizim şehrimizde gözükmüyor. Aslında onları buraya ilave ettiğimizde İzmir dış ticaret fazlası veren bir konumuna geliyor. Yani ihracatı, ithalatından daha fazla olan bir il konumunda. Bunu sizlerle paylaşmak istedim.

Öncelikle İzmir İktisat Kongresinin, bize Cumhuriyet gibi çok önemli bir değeri armağan eden Ulu Önder Atatürk'ün ilkini düzenlediği; 90 yıl sonra şehrimizde bir kez daha beşincisinin yapılmasından duyduğum mutluluğu ifade ederek sözlerime başlamak istiyorum. İşin enteresan yanı, Ulu Önder Atatürk'ümüzün 90 yıl önce söylediği sözlerinin bugünkü iktisat kongresinde yine aynı başlıklarla tartışılıyor olması son derece enteresan. Kendisinin ne kadar büyük bir lider olduğunu bir kez daha buradan takdirle görüyoruz. Başta kendisinin ve tüm silah arkadaşlarının önünde bir kez daha saygıyla eğiliyorum.

Değerli konuklar, İzmir İktisat Kongresi çerçevesinde bugünkü panel de son derece önemli. İzmir'imizle ilgili baktığım zaman tüm İzmir'in rektörleri, sivil toplum örgütleri, basın, iş adamları, konukları, herkes burada. Ne için burada? Daha iyi bir İzmir için. Aslında sevgili Uğur Ağabey'imin benden ricası, sanayi gözüyle İzmir'i bir anlat şeklindeydi. Ama ona girmeden önce şunu ifade etmek istiyorum. Sayın Zekeriya Mutlu Beyefendinin de açıkladığı gibi, biz bir marka şehir olduk. İşte bizim şöyle özelliklerimiz var. Güzel bir düşünce aslında tek tek baktığınız zaman hepsine katılıyorum. Sayın Işınsu Kestelli'nin de bahsetmiş olduğu daha iyi bir İzmir olabilmesi için, ne gibi çabalar sarf etmemiz lazım; işte iyi bir organizasyon yapmamız lazım, iyi bir futbol takımımızın olması lazım, iyi bir film ve yönetmenliğin burada olması lazım. Ama dünyaya baktığımız zamanda, Paris'teki Eyfel Kulesi, Paris EXPO'su yapıldığı zaman inşa edilmiş. Biz de EXPO 2015 için oylamaya girdik, oylamayı az bir farkla kaybettik. Eğer o gün EXPO'yu kaybetmiş olmamıza rağmen, EXPO ile ilgili kazanmamız halinde yapılacak olan yatırımları yine de gerçekleştirseydik bugün İzmir'in durumu çok daha iyi olurdu. Onun için bence EXPO hiçbir zaman için bir amaç değil, Sayın Yücel'in de bahsettiği gibi bir araç olmalı, EXPO'yu alsak da almasak da bu şehrin geleceği açısından, bu tip yatırımların mutlaka ve mutlaka gerçekleşmesi en büyük dileğim.

Sanayi ile ne durumdayız onu sizlerle paylaşmak istiyorum. Öncelikle İzmir'in sanayisi ve istihdamına genel olarak baktığımızda, sanayisine kayıtlı olarak 4191 tane firmamızın olduğunu görüyoruz. Bu da Türkiye sıralamasında dördüncü sırada yer alıyor. Dün akşam burada bir tören yaptık. Sayın Bakanımızın da katıldığı bu törende İzmir'de genç girişimcilerin ilk 100'ünü açıkladık. Oradaki 100 tane firmanın dokuz tanesi İzmir'den girişimcilerden seçildi. Bu girişimciler son iki yılda cirolarını yüzde 371 artırmışlar. Bunların yarısı bayan girişimciler. İzmir'deki

girişimciliğin ekonomiye katkısının ayrı bir göstergesidir. Çimento ve otomotiv sektörlerinde yer alıyoruz. Sosyoekonomik gelişmişlikte rol alıyoruz. Dokuz üniversitemiz, 13 OSB'miz ve serbest bölge var. Diğer illerdeki işgücü istihdamıyla karşılaştırdığımız zaman İzmir'in geri kaldığı şeklindeki yapılan açıklamaların ne kadar yanlış olduğunu bu rakamlardan göreceksiniz.

Diğer önemli konu, yabancı sermayedir. Firmalara baktığımızda 1838 yabancı sermaye firmasının yüzde 23'ü, İstanbul'a gelenlerin yüzde 15'i, Ankara'ya gelenlerin yüzde 13'ü sadece imalat sanayiinde yer almıştır. Yani imalat sanayinin önemini şöyle vurgulamak istiyorum. Yatırım yapıyor, hizmet sektörü ile ilgilidir, istihdamı sağlıyor, üretim yapıyor bizim ihtiyacımız olan işsizliğe çare bulmak için gelen, en önemli yatırım yeridir imalat sanayi. Kalıcı olarak gelen yatırımdır. İzmir'e genel olarak baktığımızda İzmir sanayi şehri mi değil, ticaret şehri mi değil, turizm şehri mi değil, tarım şehri mi değil. İzmir, liman ve bütün saydıklarımın hepsini içeren komple bir şehir.

İzmir'in artıları ve eksileri nelerdir, sanayisinde ne durumdayız diye bir analiz yaptırdım. Genel olarak baktığımızda tarım, sanayi, gıda olarak sanayi ürünlerimiz; demir çelik, tarım makineleri, tekstil, cam, seramik, çimento, gemi, yat inşaatı, deri ve deri mamulleri, turizm, ihracatta geleneksel öncü sektörlerimiz olarak ön plana çıkıyor. İthalat yapımıza baktığımızda, aynı sektörlerin ilimizde de olduğunu görmekteyiz. Tehditlere baktığımızda öncelikli yenilik sektörlerimizi tek tek saymak istemiyorum. Ülke genelinde dünyanın en büyük bor yataklarına sadece ülke olarak değil, dünyada sahip olduğumuz bir gerçek, bunun mutlaka değerlenmesi gerekiyor. Çevre ekipmanları, koruma ekipmanlarıda aynı şekilde. Yenilenebilir enerji kaynağı açısından İzmir'de yapılan çalışmalarda 2960 saat güneşin olduğu tespit edilmiş. Bu çok önemli. Güneş enerjisinden istenilen derecede faydalanmamıza rağmen bu 2960 saatlik bir potansiyel İzmir'de söz konusu. Dünyada hiçbir yerde yoktur. Bu açıdan yenilenebilir enerji kaynaklarından solar enerjinin önümüzdeki süreçte mutlaka, daha bir etkin şekilde değerlendirilmesinin, kullanılmasının, bizler açısından önemli olduğunun bir kez daha altını çizmek istiyorum.

Bu arada mermer sektörü; granit, yapı taşları, işlenmiş organik gıda ürünleri, tıbbi ilaçlar, tedavisi olmayan hastalıklara yönelik ilaçlar, endüstriyel tuz ve tohum sektörleri de bizim için önemli bir fırsat olarak

karşınıza çıkıyor. İşte bu başka bir örnek; illerin kalkınmışlığının belirli kriterleri var, bunları yabancılar ülkelere gelmeden önce araştırılmalılar. Marka ve patentle ilgili olarak son on yılda şehrimizde bulunan firmaların aldığı marka sayısındaki artış ve aynı şekilde patent sayısındaki artış son derece olumlu bir şekilde gelişiyor. Bu da şehirdeki Ar-Ge faaliyetlerinin her ne kadar istenilen seviyede olmasa da yine de olumlu bir ivme içinde olduğunu bize gösteren bir olgu.

Ar-Ge kurumları olarak; nanoteknoloji araştırma parkı, yazılım, bilgisayar teknolojileri, tarım araçları, Aliağa'daki gibi bu tip yerlerin mutlaka geliştirilmesi gerekiyor. Bizim Ege Bölgesi Sanayi Odası olarak, en çok önem verdiğimiz çalışmaların başında üniversite - sanayi işbirliği gelmekte. Ben buradan başta gerek bu salonda bulunan, gerek bulunmayan tüm hocalarımıza bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Çünkü sanayinin yanındalar, ne zaman bir bilgi ihtiyacımız olsa, sürekli olarak kendileriyle bunu masaya oturarak tartışıyoruz. Bizde üretim var, onlarda bilgi var. Teorik ve pratiği birleştirmediğimiz müddetçe hiçbir zaman başarıya ulaşabilmemiz söz konusu değil. Teşvikli yatırımlarda son on yılda illerin paylarına baktığımız zaman, bizim aldığımız rakam 3,8'lere gerilemekte. Bunun tabii ki sebepleri var. Aslında 5,5 milyar dolarlık Aliağa Petro Kimya Yatırımı ile ilgili solar yatırımı çıkardığımız zaman gerileme gözüküyor. Bunun sebebi belli. Biz birinci bölgeyiz. Zaten İzmir birinci bölge olmalı. Buna hiç itirazımız yok.

Kayıt dışı ekonominin, kayıt dışı istihdamın önlenebilmesi için, sanayinin mutlaka OSB'lerde kümelenmesinin doğru olduğuna inanıyoruz. Çevre için ortak arıtmanın sağlanması, kayıt dışı istihdamın kontrolü, kayıt dışı ekonominin kontrolü için OSB'ler önemlidir. Bizim OSB'lerimizin yüzde 40'ı şu anda boş, yatırımcı otomatik olarak komşu illeri, mesela Manisa'yı tercih eder durumda oluyor. Bunun da ortadan kaldırılabilmesi için elektriği, suyu, yolları, her türlü arıtması bitmiş olan OSB'ler dolana kadar komşu ilimizin teşviklerinin aynısının uygulanmasını istiyoruz. Bunu İzmir'in ekonomisine son derece katkı sağlayacak olan bir proje olarak değerlendirdik. Ayrıca teşvik sisteminde, bu aslında sadece ilimizle ilgili değil, tüm ülkemizde uygulanması gerekiyor. Mesela Bayındır ilçemiz, çiçekçilikte son derece önemli bir konumda. Ödemiş ilçemiz, süt ve süt ürünleri ile ilgili son derece önemli bir ilçemiz. Buralarda süt ve süt ürünleri ile ilgili, çiçekçilikle ilgili, halıyla ilgili, kuru yemişle ilgili ilçelerimizde köyden şehre göçü önleyecek olan bir çalışmadır bu. Ayrıca

ürünün yerinde daha fazla satılabilir imkânı sağlayacağı için, mutlaka bu ilçe bazlı teşvik sisteminin de önümüzdeki süreçte ülke bazında yapılmasının doğru olduğunun düşünüyorum.

İzmir gelişim atağında, aslında bunları hepiniz biliyorsunuz, İstanbul-İzmir-Ankara hızlı tren ve otoyol projesi, demir yolları ile OSB'lerin bağlantılarının kurulması, Büyükşehir Belediyemizin yapmış olduğu kuzey–güney aksının ulaşımı için çalışma, vapurlarımızda yüzde 3'lük olan bu oranın daha üst seviyelere çıkması, kentsel dönüşüm projelerinin hızlandırılması, EXPO projesi, teşvikleri ve bilişim vadisinin şehrimizin gerek kalkınmasında gerekse gelişiminde önemli etken olacağının düşüncesi içerisindeyim. Esas bu konunun başlığı sevgili Uğur Abime aittir, "İzmir serbest şehir olmalı", bu bizim için son derece güzel bir çalışma oldu. İşte bunla ilgili olarak İzmir Odaları olarak çalışma yapıyoruz. Bitirdiğimiz zaman bunu açıklayacağız. Daha fazla imkân tanındığında, çok daha fazla vergi katkısı yapabilecek. Bu kapasite var. Bu potansiyel var. Turizmde de var. Ticarette de var. Sanayide de var. Tarımda da var. Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize bir kez daha teşekkür etmek istiyorum. Saygılarımı sunuyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Sayın Yorgancılar'a çok teşekkür ediyoruz. Sözü, Sayın Büyükşehir Belediye Başkanına vermeden önce, sevgili Ender'in temas ettiği hususu biraz açmak istiyorum. 1990'lı yıllarda Sanayi Odası Başkanı iken, rahmetli Turgut Özal, Başbakanımız olarak İzmir'imize gelmişti. İzmir'de serbest bölge alanı arıyor idi. Biz de o zamanki konumumuz itibarıyla kendisine katıldık önce, Nemrut'u düşündü sonra rahmetli Kaya'nın da biraz etkisiyle bu serbest bölge doğdu. O aşamada kendisine, tabirimi mazur görün kendimden bahsetmekten pek hoşlanmam ama bu çok önemli, -Yalvardım resmen yalvardım- dedim ki; Sayın Başbakanım İzmir bir açık şehir, bir serbest şehir olmak için çok müsait. Sadece üç aksımızı keseceksiniz. Limanımız fevkalade müsait. Bir tek Çiğli ile Kaklıca arasında iki pis dağ ve hava alanı ve biz bugün aslında beş verip bir alıyoruz. Bunu gerçekleştirirseniz yirmi sene içinde elli verir, yüz verir hiçbir şey istemeyiz. O zamanlar daha Singapur tamamen olmamıştı. Ne yazıktır ki bu o günler için geçerli olan düşünce maatteessüf hayata geçirilmeli. Güzel bir atasözü var "İyi ve doğru bir şey yapmak için asla geç değildir"; hele 8500 yıllık hayatı olan bir kent için 20 yıl kaybetmiş ne olacak ki. Sayın Yorgancılar'a teşekkür ediyorum. Bütün bunların hepsini toparlayacak ve bizi selametle bir limana taşıyacak olan kişi, gerek kişiliği

itibarıyla gerek işgal ettiği mevki itibarıyla fevkalade önemlidir. Kentlerde, Büyükşehir veya Belediye Başkanları aslında o kentin önünü açan, o kentin geleceğe taşınmasında en etkin olan kişilerdir. Şimdi, Sayın Aziz Kocaoğlu'nu davet ediyorum.

Aziz Kocaoğlu, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı- Sayın Divan. Sayın konuşmacı arkadaşlarımız, Sayın Bakanımız, odalarımızın ve sivil toplum örgütlerinin değerli başkanları, Sayın Rektörümüz, tüm konuklar, yurt dışından gelen, İzmir'de bulunan ve Türkiye'den konuk olan değerli konuklar ve sevgili İzmirli hemşerilerim; hepinize en derin saygılarımı sunarak Sayın Uğur Yüce Ağabeyin verdiği göreve layık olmaya çalışacağım. Önce, eleştirileri almak konusundan başlayalım İzmir her sene beş birim veriyor, bir birim alıyor. Üniter bir devlette beş verip bir almak, on verip hiç almamak gayet doğaldır. Bir devletin kentiyiz. Türkiye Cumhuriyetinin kentiyiz. Ama İzmir uzun süredir, hep verip de az aldığı için de çeşitli altyapı eksiklerimizin artık doruğa ulaştığını belirtmek istiyorum. Merkezi hükümetin, payımızı artırarak, bu eksiklerin giderilmesinde katkı sağlama anı gelmiş ve geçmiştir. Bir defa bunun altını çizmek istiyorum. İstanbul'dan, Ankara'dan, diğer başka yerlerden bakan insanlar İzmir'i maalesef ve maalesef yeteri kadar tanımıyorlar. Bu İzmir de her şeyi istiyor diye eleştiriyorlar; sanayi kenti olacağım, ticaret kenti olacağım diyor, liman diyor, tarım diyor, turizm diyor, hizmet sektörü diyor, sağlık turizmi diyor, ören yerleri diyor, termal diyor. Bu kent yol haritasını çizememiş bir kent diye bakıyorlar. İzmir kenti, kendi yol haritasını bulamamış değil. İzmir'e bakanlar İzmir'i tanımayanlar. İzmir bir kasaba değil, İzmir koskoca bir metropol kenti. Ege Bölgesi gibi Türkiye'nin en zengin bölgelerinden bir tanesinin merkez kentidir. İzmir sanayinde de var. Bir sanayi kenti, ticaret kenti, tarımı da çok güçlü; Türkiye'de tarım ve hayvancılıkta zaman zaman birinci, zaman zaman ikinci. Toplamda ikinci kenti üretimde. İzmir aynı zamanda bir turizm kenti, hizmet sektörü kentidir. İzmir, bunların hepsinde birden büyümek zorunda.

Büyüyecek çünkü kentin tarihinde, varlığında, zenginliklerinde bunların hepsi var. Bunların hepsi yok edilemeyecek kadar, gelişmesi önlenemeyecek kadar var olmuş, kökleşmiş sektörler. Şimdi İzmir Limanı konusunda konuşanların da İzmir'i bilmediği noktasında, burada tüm İzmirliler, İzmir'in kanaat önderleri de hem fikiriz. Bir yarışma projesi çerçevesinde, firmaların yarışması çerçevesinde İzmir Limanının yolcu limanı olması, yük limanı olmaması konuşulmuş, sonra bir de geçtiğimiz

günlerde bir CEO arkadaşımızın İzmir Limanının, yolcu limanı olması; yük limanı, konteyner limanı olmaması konusunda beyanları vardı. İzmir Limanı tam tersi. Çandarlı'ya liman yapılacak. Çandarlı, Güney Marmara ile Kuzey Ege'nin ihtiyacını görecek. Çakmalı'da liman yapılacak, o CEO arkadaşımızın da şirketi liman yapacak, o da Manisa ve Aliağa aksına hitap edecek. Ama Ege Bölgesinden Ankara'ya kadar uzanan Uşak, Denizli, Aydın aksında, yani Ege Bölgesinin doğusu ve güneyinin ihtiyacını İzmir Limanı mutlaka ve mutlaka karşılamak durumundadır. Bu liman büyütülmek durumdadır. Hem derinleştirmek, gemi sahasını büyütmek, hem de yanaşacak gemi sayısını artırmak ve aparatlarının da geliştirilmesi gerekmektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin hazırladığı ve hem limanın geliştirilmesi, liman yolunun derinleştirilmesi hem de kuzeyde bir sirkülasyon kanalı açılarak, İzmir Körfezinin dolmasının önlenmesi, su sirkülasyonunun sağlanması ve körfezin yüzülebilir hale gelmesi projesi, limanla direkt olarak bağlantılı olan bir şeydir. Bunun yani İzmir Limanının kruvaziyer limanı olması konusunda İzmir Limanından konteyner limanının kalkmasının bu kentin gündemine çok uzun yıllar kesinlikle ve kesinlikle gelmemesi ve tartışılmaması gerekir. O İzmir'i tanımayan arkadaşların, kendilerine özgü laf olsun, torba dolsun kavlinden sözleridir değerli arkadaşlar. Böyle kabul etmek gerekiyor.

Bir de kruvaziyer limanı konusu var; ben önce Sayın Ekrem Demirtaş'a kruvaziyer turizmine katkılarından ve bugüne gelmesindeki çabalarından dolayı sonsuz teşekkür ediyorum. Hem kendi adıma, Belediye Başkanı olarak, hem de 4 milyon İzmirliyi temsilen. Kruvaziyer limanının yapılmasına karşı değiliz. 300 metrelik iki parmak iskele yapılacak, bugün yanaşan üç gemi dörde çıkacak. Sıkıştığı zaman dört tane yanaşabiliyor. Bir gemi artacak. İki gemi artacak. Bunun bedeli, çarpıyorsunuz, bölüyorsunuz, topluyorsunuz 24 m genişliğinde 300 m uzunluğunda iki tane parmak iskele. Bunun bedeli, 50 milyon TL, 50 milyon dolar aralığında iniyor-çıkıyor bu rakamlar. 100 bin m² idi, otel 40 bin m² idi vs. yap-işlet-devret derken limana bir dev, Türkiye'de bugüne kadar yapılmamış dev bir AVM yapılacak. Limana dev bir AVM yapılacak. Bunun yolcusu, bunun geleni, bunun arabası, bunun trafiği ve buradaki yığılma, hem Kordonu, hem Kemeraltı'nı, hem Alsancak'ı öldürecek. Biz AVM yapılmasına karşıyız. Karşı görüş haklı olarak AVM yapılmazsa, yolcu limanı para kazanmıyor, onun için mutlaka AVM yapılması lazım diyor. Yük limanı para kazanıyor, yük limanını ayırmanız gerekmiyor, ya yük limanın içerisinde bunu değerlendirirsiniz yahut da İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak her şeyi sen mi yapacaksın kardeşim diye de eleştiriliyoruz ama oraya

50 milyon TL AVM yapacağına Alsancak, Kemeraltı, Kordon öleceğine, biz bütçemizden bir kısmını buraya ayıralım. Parmak iskeleler yapalım, gemiler gelsin gitsin turist de gelsin ama biz kentimizi öldürmeyelim. Yani bu kente çok büyük zarar verecektir.

Şimdi eksiden belediyeler, şu işleri yapar, ondan sonra da hiç bir şey yapamazdı. Ben üniter devletten yanayım, onu da söyleyeyim yani. Ama yerelin payı, yerelin fikrinin alınması, yerelin değerlendirilmesi de önemli, yerel kadar buradaki dinamikleri bilen, bu kentin ihtiyaçlarını, bu kentin nerede nasıl yapılacağını bilen hiçbir kuvvet yoktur. O zaman bizim fikrimiz alınmalı, birlikte proje geliştirilmeli, yani katılımcı bir anlayışla stratejik planlamadan, bunların öncelik sıralamasının belirlenmesinden başlayarak ve sahiplenme duygusunu da geliştirerek karar vermek ve karara bakmak yolunda birlikte yürünmelidir. Mutlaka ve mutlaka Türkiye'nin en gelişmiş kentinden, İzmir'den katılımcı bir yönetim anlayışının, katılımcı bir demokrasi anlayışının, ama "mış" gibi değil, gerçekten inanarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. İzmirli hemşerilerimiz bizden bunu beklemektedir. Taraflara sorduğumuz projeler, tıkır tıkır yürümektedir. Ama biz düşündüğümüz zaman, teknik arkadaşlarımız düşündüğü zaman, mutlaka gözden kaçan, mutlaka küçük de olsa büyük de olsa eksiklikler çıkmakta ve toplum gerilmekte ve uzlaşma zemini zorlanarak sürmektedir. Onun için 2009 yerel seçimlerinden hemen sonra kurulan İzmir Kalkınma Koordinasyon Kurulu kapsamında diye 100 kişiyi aşkın kentin kanaat önderleri ile beş senedir ayda bir defa toplanarak, kentin sorunlarını, kentin projelerini birlikte tartışıp, kenti bu şekilde yönetmeye çalıştık. Çok da yararlı oldu. Bunu sürdürmek geliştirmek durumundayız.

Bir de bizim kongre merkezimiz yok. Gerçekten bir eksiğimiz var. Bizim fuar merkezimiz de kenti büyütecek kadar yoktu. 2005 yılında başladık. Türkiye'nin en büyük ve en modern fuar alanını gerçekleştiriyoruz. Yatırım tutarımız 400 milyon TL'dir. Dünyada hiçbir ülkede, hiçbir kentte, bir kentin yerel yönetimi, tek başına bu kentin 23.500 m² fuar alanı yetmiyor deyip, 400 milyon TL sırf kendi öz kaynakları ile finanse ederek fuar yapmamıştır. Bizim yaptığımız fuar alanının çok daha büyükleri yapılmıştır. Merkezi hükümet vermiştir, iş âlemi vermiştir, bakanlıklar vermiştir, sektörler vermiştir. Ortaya cüzi miktarda belediyenin katkısı olmuştur. Yahut planlamada yahut arsa konumunda. Biz bunu gerçekleştirdik. Niye gerçekleştirdik? Bu kentin büyümesinde,

bu kentin fuar sektöründe büyümesinde fuarın önemini çok iyi biliyoruz. Mart ayından itibaren de buranın Ekrem Bey'in de bahsettiği gibi, İzmir'i Türkiye'nin kongre merkezine çevirip, kentin kongre merkezi ihtiyacını, kentin fuar ihtiyacını karşılamak, İzmir'i fuarlar ve kongreler kenti olma konumuna taşımak istiyoruz.

Tabii ki, EXPO konusuna geldiğimizde, EXPO'yu kazanıp 2020 yılına kadar kenti kalkındırıp, 2020 yılında da bunu taçlandırmak istiyoruz. Bu bizim, en doğal isteğimiz. Ama olmazsa arkadaşların da belirttiği gibi, dünyanın sonu değil, İzmir'in de sonu değil. Biz bu ihtiyaçları yapıp, altını sağlık konseptinde planlayalım. 4000 dönüm sağlık konseptinde bir kampüsü kuralım. Bunu yatırıma açalım. Zaten İzmir ayağa kalkacaktır. Bakın İzmir'de Basmane Çukuru diye konuşulan 21 dönüm bir arsamız var. Burada yapılacak binalardan 5-6 tanesi bitti, planladığımız bölgede en az 5-6 tanesi de bugün yarın temelini atıyoruz, inşaatı devam ediyor. Yani siz kenti kalkındırmak istiyorsanız, kenti doğru planlamanız gerekiyor. Siz kenti kalkındırmak istiyorsanız, kentin önüne vizyon koymanız gerekiyor. Bu ödevlerinizi, altyapı eksikliklerinizi tamamlamanız gerekiyor. Bunu yapmazsanız, bu İzmir'in atmosferinde konuşulmamış hiçbir söz, üretilmemiş hiçbir proje, verilmemiş hiçbir akıl yok; hepsi var bu memlekette. Stratejik planlar yapılmış, hepimiz her şeyi biliyoruz. Önemli olan kazmayı alıp, nereden başlarsan, en ufağından kazmayı vurup devam etmektir. Biz de dokuz senedir bu şekilde çalışıyoruz. Kent on senedir belirli bir noktaya geldi.

Bir de İnciraltı'nın planlaması gibi, Yarımada gibi, 171 bin hektar; beş tane ilçenin içinde bulunduğu bir zenginlik, böyle bir bakir zenginlik dünyanın hiçbir yerinde yok. Bir tarafta üzüm, bir tarafta zeytin, bir tarafta nergis, bir tarafta dünyanın en iyi mandalinası, öbür tarafta enginarı vs. ne ararsan var. Ormanından tarımına, turizminden güneşine vs. Buranın kalkınma yarışmasını yaptım ben. Şimdi de İZKA, buranın kalkınma stratejik planını, İzmir Yüksek Teknoloji ile beraber gerçekleştirmekte. Buranın mutlaka planlarının yapılması gerekmektedir. Ama aç gözlülüğe kaçmadan. Planla bir yeri kalkındırırsınız, güzelleştirirsiniz, doğayla uyumlu hale getirirsiniz ama planla dünyanın en güzel yerini mahvedersiniz.

Mutlaka kentler rant yaratacaktır. Bunu da kentte yaşayanlar paylaşacaktır. Bu doğal bir şey. Ama rantta aç gözlülüğe, sınırsızlığa kaçarak, kenti

kirletmenin, kentin taşıyamayacağı, yolunun altyapısının vesairesinin taşıyamayacağı, sosyal donatı alanlarının, spor alanlarının olmadığı, insanları katlara istif gibi dizen uygulamalar, planlamalar kentleri mahvediyor. Doğru planlayarak, Yarımada sadece İzmir'in değil, Türkiye'nin kalkınmasında kaldıraç olacak önemli bir bölgedir. Buranın planlanması Turizm Bakanlığı tarafından çok uzunca bir süredir ihmal edilmektedir. Planların aklıselim ile, tarafların katılımı ile yürütülmesi gerekmektedir. Ben yaptığımız projelere vs. girecek değilim, bir de bir olayı anlatmak istiyorum.

Mersinli'de Çınarlı Meslek Lisesi var. Bunun biraz karşısında fidanlık vardır; vilayet fidanlığı. İstinaf Mahkemesi yapılacak diye biz buranın yeşil alanlığını bozduk. Ben yeşil alanı devletin ihtiyacı var, kamunun ihtiyacı var, Adalet Bakanlığının ihtiyacı var diye binaya çeviriyorum, ihtiyacını görüyorum, belediye olarak plan yapıyorum. Siz resmi tesis alanı hatta 1/25000'lik planlarda yeşil aks olarak planlamış Karayolları, Devlet Su İşleri, Zeytincilik Araştırma, İl Tarım Müdürlüğü ve Türkiye Elektrik Kurumunun alanını yeşil alan olarak belirlediğimiz alanı imara açıyorsunuz, bakanlık yetkisiyle burayı satıyorsunuz. Hani bakanlığın istinaf mahkemesine yeri yoktu?

Dünyada kentler bulvarlarıyla, meydanlarıyla, yeşil alanlarıyla büyük parklarıyla, insanların buluşacağı, kaynaşacağı, sosyalleşeceği alanlarla gelişir. Kentlilik böyle olur. Apartmanda yaşamak kentlilik değildir. Apartmana girip oradan fabrikaya makinenin başına girmek kentlilik değildir. Gelişmek değildir, onun için ben sözlerimi fazla uzattım sanıyorum. Kamu mallarının korunması, kamu alanlarının korunması, kamu alanlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Özelleştirme konusu, özel sektörün de yapabileceği bir işin devlet tarafından yapılmasının doğru olmadığı ayrı bir konudur. Bu tür özelleştirmelere bizim de diyeceğimiz yoktur. Özelleştirme konusunda, özelleştirme adı altında kamu mallarının satılması apayrı bir iştir. Onlar kamu malıdır, kamunun ihtiyacı vardır. Arsa, Karayollarının binası yahut kara yollarının su işlerinin binası kime ne zarar getiriyor? Kime ne zararı var; bu serveti tüketmektir. Bu miras yemektir. Bu kentleri boğmaktır. Biz kentimizin boğulmasını istemiyoruz. AVM yapılmasın, bizim bütçemizden alınsın dememizdeki amaç, paramızın olduğundan değildir. Kentin bozulmaması, kentin örselenmemesi, kentin yok olmamasından kaynaklanmaktadır. İzmir'de 5. İktisat Kongresini yapan Kalkınma Bakanlığına, emeği geçen herkese, ev sahipliği yapan İZKA Ajansımıza ve tüm katılımcılara çok teşekkür ediyorum.

Şunu da söylemek istiyorum; İzmir Türkiye'de 81 vilayet içerisinde, kendi öz kaynaklarıyla, kendi dinamikleri ile kendi insan gücüyle kol kola girerek, kendi sermayesini de bulup, her türlü eksiğini, her türlü altyapı sorununu giderip, kalkınabilecek ve bunu başarabilecek bir kenttir. Bundan hiçbir İzmirlinin şüphesi olmasın. Biz sadece ve sadece bürokratik engellerle karşılaştığımız imzaların peşinde koşuyoruz Ankara'da. Başka bir şeyin peşinde koşmuyoruz. Bürokratik engeller kalksın İzmir Büyükşehir Belediyesi olarak biz bu kentin kalkınması için her türlü yatırımı yapacak kaynağa sahibiz, olanağa sahibiz, krediye sahibiz ve Türkiye'nin kredibilitesi en yüksek kurumlarının başında geliyoruz. Dünyada en yüksek not AAA; İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kredi notu: AA+ dır. Hepinize beni dinlediğiniz için, saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Çok teşekkür ediyoruz Sayın Büyükşehir Belediye Başkanıma. Toplantıyı açarken, dikkat ederseniz maksatlı olarak bir terim kullandım. 5. İktisat Kongresi konferanslar dizisine hoş geldiniz. Ben, pek çok şirkette üst düzey yöneticilik yaptım. Hala da yapıyorum. Ortaklar veya yönetim kurulu üyeleri işlere fazla karışmasın dediğimizde, okuyamayacakları ve inceleyemeyecekleri kadar onların önüne çok kabarık dosyalar koyarız. Bu tür kongrelerde de eğer sekiz kişilik bir panel yaparsanız, takdir edersiniz ki katılımcılara zaman kalmaz. Ama o da o zaman bir kongre olmaz. O bir konferanslar dizisi olur. Sabah, her gün bir şeyler öğrendiğim sevgili İlhan Tekeli Hocamdan yeni bir şey öğrendim. Bizim konumuzu saptadı. Emekli statüsünde olduğumuzu ama bunun bize aynı zamanda çok ciddi bir eleştiri hakkını beraberinde getirdiğini öğrendim. Bunu şimdi dolu dolu kullanıyorum. Salonda bulunan arkadaşlarımın varsa birkaç sualini cevaplandırmak için söz vereceğim.

Katılımcı- Değerli Başkanım, değerli konuklar, İzmir'e hoş geldiniz. Çalışmalarınızda da başarılar diliyorum. İktisat Kongresinde asıl amaç, burada kararlar alınıp, kararların uygulanması noktasının oluşması gerektiğini vurgulamak istiyorum öncelikle. Büyükşehir Belediyesi Başkanı Aziz Kocaoğlu'na yeni fuar alanı için teşekkürlerimi sunuyorum şahsım ve İzmirliler adına. İzmir'e olan sevgilerini, İzmir'e olan katkılarını hiçbir zaman unutmadık. Unutmak da kolay değil. Benim sorum Sayın Ekrem Demirtaş'a olacak. İzmir'e önemli bir eğitim kurumu kazandırdı; vakıf olarak. İzmir Ekonomi Üniversitesi

ve şu anda bir marka denilebilecek bir güçte. Sayın Ekrem Demirtaş, kısa vadede 4+4+4 eğitime hizmet açısından yeni bir eğitim kurumu talebim olacak sizden. Bunu da burada karar alınıp, ya evet ya da hayır diyebilecekseniz sevinirim çünkü umut vermek değil de, bu kongrede bir karar alınıp, o şekilde çıkılmasını isterim. İzmir'e yeni bir eğitim kurumu gerekir diye düşünüyorum, bunun da gelişmemiş olan bir ilçede yer almasını arzu ederim.

Ekrem Demirtaş, İzmir Ticaret Odası Başkanı- Şu anda bu çalışmalar olgunlaştı, umuyorum ki 2014-2015 eğitim yılında anaokulundan–üniversiteye kadar, İzmir Ekonomi Kolejleri yapılacak. Ege'de kardeş odalarımız ya da yatırımcılar kolejleri bizim yönetimimiz altında yapabilecekler.

Hakan Kılıçaslan, İzmir Ticaret Odası Meclis Üyesi ve İzmir Mimarlar Odası Yönetim Kurulu Üyesi- Öncelikle tüm katılımcılara hoş geldiniz demek ve bu güzel kongre için de emeği geçen herkese teşekkür etmek istiyorum. Benim sorum, Haluk Mesci'ye. Şimdi dünyaya baktığımızda, bu marka kentleşme ile ilgili dünyayı taradığımızda marka şehir yaratma hedefleri, Amerika'da başlamış ve daha sonra da tarihsel geçmişleri iki yüzyıllık geriye dönük olan şehirlerde ivme kazanmış gibi ben algıladım sanki. Oysa tabii ki Avrupa gibi geçmişi bilinen binlerce yıllık olan şehirlerin ise, bu geçmişteki birikimlerini, dünyaya nitelikli bir sunumla aktararak kendini yine markalaştırdığı söylenebilir mi? Böyle bir algı farklılığı olur mu? diye sormak istiyorum, teşekkürler.

Haluk Mesci, Marka Uzmanı- Ben soruyu şöyle cevaplamaya çalışayım; İşin başlangıcı aslında, yörelerin, arazilerin, bölgelerin pazarlanması. Yani, en aşırı örneği, Amerika'da yerleşime yeni açılan arazilere insan çekmek için yapılan şeyler. Ara ara çeşitli örnekleri var. Fakat özellikle pazarlamadan markalaştırmaya geçerken çok çok önemli bir fark var. Bir tanesi bir yöreyi pazarlamaya çalıştığınız zaman, anlatım yerindeyse eski usul pazarlama satış mantığı var yani, bizim şuyumuz var, buyumuz var, ürünümüz şöyle böyle diyorsunuz ve bunu çok sayıda insana satmaya, benimsetmeye çalışıyorsunuz. Oysa markalaşma dediğimiz şeyin, ortaya çıkışı özellikle de kent yönetimlerinin marka olgusu nedir, nasıl işliyor algıları nasıl etkiliyor dediğimizde ortaya çıkan önemli fark şu; kentler ne olduklarını ve ileride gelecekte ne olmak istediklerini belirliyorlar, vizyonları var. Varoluş nedenleriyle bunu belirledikten sonra

birşeylerimiz var demek yerine, kentlerini bu vizyona göre yönetiyorlar ve bunu duyuruyorlar. Nitekim dünya da önemli markacılarından biri diyor ki, kent markalarını yönetmek zor değildir, zor olan kenti markaya göre yönetmektir. Dolayısı ile Avrupalı kentlerin, özellikle kültür ekonomisi, yaratıcı ekonomileri de kavrandıktan sonra kendilerine biçtikleri vizyon ve bunun duyurulması, eski usul pazarlamaya göre çok farklı. Bizim kentlerimizin ana sorularından bir tanesi de bu.

Mustafa Kemal Öcal, Atatürkçü Düşünce Derneği Karşıyaka Şubesi Başkanı- Tüm konuşmacılara teşekkür ediyorum. Bu kongrenin, halka daha yakın, halkın bilgisine dâhil edilmesi için, ilçelerde de uygulanabilirliği var mıdır? Örneğin; Atatürkçü Düşünce Derneği ile birlikte benzer bir çalışma, Karşıyaka ilçemizde de yapılabilir mi? Teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

Uğur Yüce, İşadamı- Bunu bir dilek ve temenni olarak kabul ediyoruz, kayıtlara geçmiştir, mutlaka ilgili kişiler dikkate alacaktır.

Kemal Gürpınar, İzmir Gençlik Diyaloğu Derneği Yönetim Kurulu Başkanı- Merhabalar. Sorum, Belediye Başkanımız Aziz Kocoğlu'na olacak. Başkanım yerel yönetimle, merkezi otorite arasındaki yönetişim probleminden bahsettiniz bildiğim kadarıyla. Bildiğiniz gibi çöp dağları sıkıntısı var. Bu anlamda İlçe Belediyeleri ile Büyükşehir arasında da yaşanan anladığım kadarıyla bir yönetişim problemi söz konusu. Bu anlamdaki görüş ve önerilerinizi dinlemek istiyorum, teşekkürler.

Aziz Kocaoğlu, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı- Evet, teşekkür ederim, Şimdi, bu evsel atık konusunda uzun süredir yer arıyoruz. Çöp depolama gibi bir proje üzerinde çalışmıyoruz. Çöpün bertaraf edilmesi ve enerjiye çevrilmesi konusunda yani, çöpün, evsel atığın bir sanayi olarak değerlendirilmesi ve bundan istifade edilmesi noktasından bakıyoruz. Bu konuda bir proje geliştirdik. Projemizi uygulayacak bir yer arıyoruz. Kimse kendi ilçesinde çöp tesisi kurulsun istemiyor. Çok sayıda kuruluştan izin almamız gerekir. O kuruluşlardan izin alıyoruz, herkes olumlu bakıyor, ön izinleri alıyoruz sonra birisi gidiyor şudur budur falan diyor bir şeyler oluyor. Aslında biz, belirlediğimiz yerde Karşıyaka'daki yerde bin tonluk bir tesis kuruyoruz, İzmir'in dört bin tonluk çöpü var. Bin tonluk bir tesis, örnek tesis kurduğumuzda herkes, buraya kurun diyecektir. Bizim kurmak istediğimiz teknoloji, dünyada şehrin içerisinde çalışmaktadır. Ama biz de kötü örneklerden dolayı Belediye Başkanlarımıza da o semtlerde yaşayan insanlarımıza da son

derece hak veriyorum. Kötü örnekler biz de çok olduğu için, insanlar soğuk bakıyorlar. Tepki gösteriyorlar. Ama aşmamız gerekir. Yönetişim probleminin de olduğunu varsayalım, ama kimse istemiyor.

Uğur Yüce, İşadamı- Çok teşekkür ediyoruz. Sual sormak isteyen pek çok arkadaşım olmasına rağmen hepsinden özür diliyorum. Önce çok değerli panelistlere, sonra da Kalkınma Bakanlığına çok teşekkür ediyorum. Biraz evvel ayrıldı ama yüzlerce mesajla buraya davet çağrısı yapan, sevgili Sancar Maruflu'ya da çok teşekkür ediyorum ve hepinizi saygıyla selamlayarak paneli kapatıyorum.

OTURUM 7B

Yaşanabilir ve Rekabetçi Kentler

01 Kasım 2013

Panel Başkanı

Prof. Dr. Ziya Öniş	Koç Üniversitesi

Sunum

Prof. Dr. Fuat Keyman	Sabancı Üniversitesi

Panelistler

Erol Kaya	İstanbul Milletvekili
Tahir Akyürek	Konya Büyükşehir Belediye Başkanı
Stephan Karam	Dünya Bankası
Prof. Dr. Recep Kök	Dokuz Eylül Üniversitesi
Aziz Torun	Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneği Başkanı
Esen Çağlar	TEPAV

Oturum 7B

Yaşanabilir ve Rekabetçi Kentler

Panel Çerçevesi:

- Kentlere ilişkin politika ve uygulamalarda küresel eğilimler
- Kentlerin uluslararası rekabet gücünü artırmak için benimsenmesi gereken politikalar
- Kentsel dönüşümün ve konut ihtiyacının karşılanmasında etkinlik ve sürdürülebilirlik
- Kentlerde afet risklerinin yönetimi
- Katılımcı kent yönetimi ve planlaması
- Kent yoksulluğunun giderilmesi bağlamında politikalar

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Değerli katılımcılar, rekabet edebilir ve yaşanılabilir kentler konulu oturumumuza hoş geldiniz. Çok değerli panelistlerimiz bir arada bugün. İzmir İktisat Kongresinin genel yapısına baktığımız zaman ağırlıklı olarak büyüme, makroekonomik hedeflerin ön planda olduğunu görüyoruz. 2023 senesinde Türkiye'nin ulaşmak istediği makroekonomik hedefler, ihracat performansı, büyüme performansı önemli hedefler ama büyüme kadar büyümenin sosyal ve insani boyutu da önemli bence; bu boyut belki bu konferansta daha da ön plana çıkarılabilirdi. Ama bu panelimiz direk bu konuyla ilgili çünkü bir taraftan rekabet edebilir kentleri tartıştığımız zaman büyüme boyutunu, inovasyon boyutunu ön plana çıkarıyoruz ama aynı zamanda kentlerin yaşam alanları, sosyal boyutu, kentler içindeki bölüşüm sorunları da son derece önemli. Dolayısıyla büyüme ve bölüşüm arasındaki denge sorunu da eminim değerli panelistlerimiz tarafından ayrıntılı bir biçimde tartışılacak.

Bu toplantıya gelmeden önce bu konuyla ilgili yapılan uluslararası istatistiklere baktığımda iki tane çalışma dikkatimi çekti. Bir tanesi, Kearney Global Cities Endekse baktığımız zaman İstanbul baz alınmış. İstanbul'un mesela bu gelişme endeksinde 42'nci olduğunu görüyoruz dolayısıyla bir taraftan büyüme için bazı hedefler koyuyoruz. İnovasyon açısından baktığımız zaman yine Küresel İnovasyon Endeksi çalışmasında yine İstanbul'un 79'uncu olduğu ortaya çıkıyor. Bu değerlendirmeler ne

kadar sağlıklı onları tartışabiliriz ama bu alanda da yani hem rekabetçi hem yaşanabilir kentler yaratmak açısından epey bir mesafe almamız gerektiğini görüyoruz. Ben lafı fazla uzatmadan ilk konuşmacımızı davet etmek istiyorum. Değerli siyaset bilimci Fuat Keyman bir tebliğ sunacak. Ondan sonra daha kısa sunumlar halinde devam edeceğiz. Teşekkürler.

Prof. Dr. Fuat Keyman, Sabancı Üniversitesi- Çok teşekkürler Ziya. Ben akademik formasyon olarak siyaset bilimciyim ve uluslararası ilişkilerciyim. Fakat bundan on küsur yıl evvel Harvard ve Boston Üniversitelerinde başlatılan küreselleşme üzerine bir projede Türkiye ayağını yapmıştım. O projede farklı katmanlar vardı ama küreselleşme Türkiye ilişkisinde en ilgimi çeken Anadolu'daki ekonomik dönüşümdü. Oradan giderekten o projeyi biz Ergun Özbudun'la birlikte o zaman TÜSİAD, MÜSİAD ve SİAD'lar temelinde yapmıştık. Bunların Anadolu sermayesi ve Anadolu'nun dönüşümü bağlamında önemi üzerinde durmuştuk. O beni hakikaten çarpmıştı ve o günden bu güne bir hobi olarak başladı. Birkaç tane TÜBİTAK projesi alarak kent üzerine ama Anadolu kentleri üzerine çalışmaya başladım. Ondan beri de Türkiye'nin özellikle Anadolu'da kentsel dönüşümünü, orta sınıflaşmasını izliyorum ki bence Türkiye'nin bugününün ve yarınının en kilit noktası bu Anadolu'daki kentsel dönüşüm ve orta sınıflaşmadır. Temel soru da esasında bu kentsel dönüşümün ve orta sınıflaşmanın nasıl iyi yönetileceğidir. Bir başarı öyküsü var yükselen pazarlarda, gelişmekte olan ülkelerde.

Örneğin Türkiye orta sınıf yaratma endeksine baktığımız zaman Çin'den, Brezilya'dan, Hindistan'dan daha başarılı. Diğer gelişmiş ülkelerden daha başarılı bir performans gösteriyor son on yılda. Müthiş bir kentleşme var. O yüzden de ilk noktayı hemen söyleyeyim fakat biraz bu kongreyle ilgili de bir takım şeyler söylemek istiyorum. Esasında yapmak istediğim öneri şu: Bence esasında çok önemli bir öneri, çok devrimci bir öneri fakat bir anlamda çok klişe bir öneri. Bu da şu; bugünle Türkiye'nin bundan sonraki 20 yılının en önemli referansı kent ve kentleşme olgusu olacak. Yani sermaye ile mekân arasındaki ilişkilerin kurulmasında ki bu ilişki diyalektik bir ilişki, hem mekân sermaye birikimini biriktiriyor hem sermaye birikimi mekânı yeniden üretmeye başlıyor. O yüzden de hem siyasi olarak hem ekonomik olarak hem sosyal olarak biz artık Türkiye'yi kentleşen bir ülke, bir kent Türkiye'si olarak görmek durumundayız.

Esasında küreselleşme üzerine yapılan çalışmalar da 2030 yıllarında küreselleşmenin de kentleşme ekseninde olacağını gösteriyor. O yüzden artık ulusal düzeyden ve yerel düzeyden çok daha önemli olan bir kentsel mekân düzeyi var. Ülkelerin istikrarı ve ülkelerin demokraside, ekonomide, birlikte yaşamadaki performansları kenti nasıl yönettiklerine bağlı olacak. Akademide analiz birimi diye bir kavram vardır. Esasında biz hem Türkiye'ye hem dünyaya bakarken bundan sonra kenti temel analiz birimi olarak almak durumundayız. O yüzden de 5. İktisat Kongresinin düzenleyiciliğini yapan Kalkınma Bakanlığının, yeni çıkmış olan Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisini hepinize tavsiye ederim ki zaten söyleyeceğim çok şey buna dayanıyor. Kalkınma Bakanlığı Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi 2014-2023, bu metni okumak çok önemli esasında belki de bu paneli bu metin üzerine de yapabilirdik. Gerçi Kalkınma Bakanlığının bu metni geliştirmek üzerine çalışmaları da var. Esasında 2023 açılış konuşmalarını dinlediyseniz 2023 vizyonu açılış konuşmalarının AB referansı çok zayıftı. O anlamda öyle bir eleştirim var ama 2023 vizyonuna ulaşmanın bence temel çalışma ve odak alanı bu kent yönetimi olacak. Yani sadece İstanbul anlamında değil Anadolu'da farklılaşmış şekildeki kentlerin nasıl yönetileceği olacak.

Kalkınma Bakanımız Cevdet Yılmaz'ın açılış konuşmasını hatırlarsanız kendisi orada önemli bir saptamada bulundu. Dedi ki bugün 5. İzmir İktisat Kongresini yapıyoruz ve her iktisat kongresi Türkiye'nin gelişmesindeki önemli kritik noktalarda oldu. Örneğin 1923 yılında ilki oluyor o zaten Atatürk'ün önderliğinde ulusal kalkınmacılığın ve devlet merkezli hızlı modernleşmenin referansı. Ondan sonra uzun yıllar yapılmıyor esasında. 1980 yılı çok önemli bence, Türkiye'deki bu ikinci dönüşüm sürecini oluşturuyor. Çünkü 1980 darbesi ve sonrasındaki süreçle birlikte Türkiye ithal ikamecilikten ihracata dayalı sanayileşmeye ve bir anlamda "Pazar" temelli neoliberal küreselleşmeye geçiyor ve neoliberal küreselleşmeye adapte olmak ve entegre olmak temel amaç oluyor. Zaten İkinci İktisat Kongresi de 1981 yılında yapılıyor. Üçüncü İktisat Kongresi küreselleşmenin konsolidasyonu dediğimiz soğuk savaşın bitimiyle yani artık tamamıyla küreselleşmenin serbest pazar temelinde ve Washington uzlaşması diyeceğimiz liberal devlet, serbest pazar ve yaratıcı rekabetçi birey temelindeki Washington uzlaşmasıyla birlikte olmuş oluyor ve soğuk savaş sonunda 1992 yılında üçüncüsü oluyor. Dördüncüsü Türkiye için önemli bir dönüm noktası olan Avrupa Birliği süreci ile 2004 yılında oluyor.

Orada da Avrupalılaşmaya bağlı olarak Türkiye kendisini nasıl yeniden yapılandıracak ki Avrupalılaşma da esasında uluslararası ilişkiler çalışanlar bilirler en ciddi en derin bölgesel küreselleşmedir. Yeni küreselleşmenin bölgeselleşme kısmıdır.

En sonuncusu da 2013 yılında bugün yapılıyor, beşincisi. Burada da küreselleşmenin bu konsolidasyonundan sonra krizi var. O anlamda kriz en temel notlarımızdan bir tanesi. İkincisi de hem Türkiye'nin hem de gelişmekte ve yükselen pazarlar temelinde doğuya doğru bir güç kayması var. Yani kriz ve güç kaymasının birlikte yaşanacağı bundan sonraki on yılı birlikte yaşayacağız. Bu 5 tane İzmir İktisat Kongresini bir de Cumhurbaşkanı Sayın Gül'ün bu kongreyi anlamlı bulduğu ve anlamlı bulurken söylemiş olduğu bir saptamayla birleştireyim o da demişti ki 1923 yılından bugüne baktığımız zaman esasında bu İzmir İktisat Kongreleri millileşmeden yani ulusal kalkınmadan küreselleşmeye olan Türkiye'nin seyrini de gösteriyor. Bence hem Sayın Yılmaz'ın hem Sayın Gül'ün saptamaları çok doğru. Hakikaten de 1823 yılından bu yana özellikle 1980'li yıllarda ve giderekten 1990'lı yıllarda gelişecek bir biçimde Türkiye'nin serüveni modernleşme, demokratikleşme, küreselleşme ve Avrupalılaşma şeklinde gidiyor. Eksik olan nokta şu, 1980 yılından bu güne olan küreselleşmeyi ve bu küreselleşme içinde Avrupalılaşmayı yani Avrupa Birliği entegrasyon sürecini tüm bu sorunlarına rağmen birlikte düşündüğümüz zaman esasında ilginç bir şekilde bu süreç içinde Türkiye'nin çok hızlı bir şekilde ve son on yılda çok daha hızlanan bir şekilde kentleştiğini görüyoruz.

Türkiye'nin 1980'li yıllardan bugüne olan küreselleşme serüveni ile Türkiye'nin kentleşme serüveni paralel gidiyor. İlginç bir şekilde de Türkiye'nin bu serüveni ile küreselleşmenin de 1980'li yıllar, 1990'li yıllar, 2000'li yıllardaki serüveni paralel gidiyor çünkü her ikisinin ortak noktası biraz evvel söylediğim gibi kentleşme olgusu. O yüzden de kent bana göre hem Türkiye'nin bugünü ve yarınında hem de küreselleşmenin bugünü ve yarınında sistem dönüştürücü niteliğe sahip bir olgu. Bunun altını çizmek istiyorum zaten bunu anlayamazsak kolektif anlamda bunu yakalayamazsak siyasi aktörler bunu yakalayamazlarsa yönetemezler. Ekonomik aktörler bunu anlayamazsa ekonomiyle ilişkilerinde süreç iyi gitmez. O yüzden bu kentleşmenin sistem dönüştürücü niteliğine bakmamız gerekiyor. Biraz rakam verirsem esasında biraz evvel söylemiştim 2030 yıllarında dünya nüfusunun üçte ikisi kentlerde yaşayacak o yüzden de artık bir küreselleşme ve kentleşme olgusundan bahsediyoruz.

Türkiye'de baktığımız zaman bugün şehir nüfusunun toplam nüfusumuza oranı yüzde 72,3 civarında. Yani bu esasında çok hızlı gelişen bir şey. 2018 yılında yani bundan 4-5 yıl sonra bu 76,4'e çıkacak ve 2030 yılında tamamen kentleşmiş bir Türkiye'de yaşıyor olacağız. 1980 yılı ile bugünü karşılaştırdığımız zaman, 1980 yılında esasında yüzde 29 oranında bir kentleşme, yüzde 70 oranında bir kırsal kesim var iken bu son 30 yılda esaslı bir dönüşüm ile 72,3 düzeyinde bir kent nüfusu var bugün. O yüzden de temel soru bu kent nüfusunu nasıl yöneteceğiz? Bu kenti nasıl yöneteceğiz? Bu sürecin altını çizeyim. Bunu da tabii ki aklınızda tutalım ve belki de tartışmalarda bu noktaya da değinebiliriz. Bu sürecin bence iç dinamiklerden daha çok iki tane taşıyıcı dinamiği küresel ekonomiye entegrasyon ve Avrupa Birliği süreci.

Avrupa Birliği konusunda çalışanlar bilirler esasında biz bugün Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde bir durma noktasından, bir ileriye gitmeme noktasından bahsediyoruz. Örneğin açılış konuşmalarında bir tane yani Sayın Yılmaz'ın, Sayın Babacan'ın, Sayın Gül'ün ve Sayın Erdoğan'ın konuşmalarında sadece bir tane referans vardı AB'ye o da Sayın Erdoğan'ın atmış olduğu fırçaydı. Yani siz vizyonsuzsunuz falan diyerek. Çözüm süreci bağlamında yani bu yaşadığımız çözüm süreci bağlamında Ankara'da AB ülkeleri büyükelçilerine bir konuşma yaptı. Onların da kafası çok karışık. Yani bu AB ilişkisi esasında çok durma noktasında ve zevk veren bir durum da değil ama eğer Anadolu'ya giderseniz eğer Türkiye'nin kentleşme serüvenine bakarsanız eğer Anadolu'daki mekan ile sermaye birikimi arasındaki ilişkiye bakarsanız müthiş bir Avrupalılaşma, müthiş bir AB entegrasyon süreci var. O yüzden de biraz AB sürecini siyasi katmanlar, ekonomik katmanlar, kentleşme katmanları olarak ayırarak düşünmekte de büyük bir yarar olduğunu düşünüyorum.

Bu küreselleşmeyle ve kentleşmeyle son dönemlerde ilişkilendirilebilecek bir iç dinamik esasında barış süreci veya çözüm süreci dediğimiz son bir yıldır devam eden süreç. Bu süreçte Doğudaki gelişmelere, Güneydoğudaki gelişmelere, Batıdaki gelişmelere baktığımız zaman ve yapılan araştırmalara baktığımız zaman çözüm sürecinin Türkiye ekonomisine katkısı ekonomik büyümeye +1 oranında oluyor. Yani çözüm süreci eğer başarıyla giderse ekonomiye +1,1, +1,2 büyüme katkısı var. Bu esasında çok büyük bir katkı. Yaklaşık 8 milyar dolardan bahsediyoruz 1-2 yıl içinde. TÜSİAD'ın yapmış olduğu çalışmalarda bu oranın giderek de artacağını görüyoruz. Bunu söylememin temel nedenlerinden bir tanesi de Türkiye'de kentleşme

sürecinde yaşanabilirlik endeksine baktığımız zaman Kürt Sorununun yaşanmış olduğu kentlerin hepsi endekslerin en sonunda çıkıyor. Rekabet endeksine baktığımız zaman en kötü sıralanan kentler güneydoğu ve doğu kentleri. Yaşanılabilirlikte en kötü, ekonomik girişimcilikte en kötü fakat çözüm süreci başarıya ulaşırsa Türkiye'nin yeni ekonomik çekim kaynağı ve çekim alanı olacak. O yüzden de bunun da kentleşmeye çok önemli katkıları olacağını ben düşünüyorum. O yüzden de küreselleşme, Avrupa Birliği süreci ve çözüm süreci olarak kentleşme olgusuna bugün ve yarın olarak bakmamız gerekiyor.

Kentleşme sürecine baktığımız zaman ve içine girdiğimiz zaman üç noktanın çok önemli olarak ortaya çıktığını görüyoruz. Yani kentleşen Türkiye dediğimiz zaman neyi anlıyoruz. Bunlardan bir tanesi artık kentler Türkiye'de ve dünyada da belediyelere indirgenmeyecek şekilde çok aktörlü ve çok katmanlı bir yönetişim yapısına, bir sosyolojik ve siyasal yapıya sahipler. Yani sermayeyi ve mekânın diyalektiğini kentsel alanda sadece belediye temelinde anlamak, sadece belediye temelinde yönetmek mümkün değil. Benim çalışmalarım da dâhil olmak üzere yapılan araştırmalar gösteriyor ki belediyeler yine en önemli aktörler. Fakat bunun yanı sıra valilikler var. Bunun yanı sıra sanayi odaları var, bunun yanı sıra ticaret odaları var. Bunun yanı sıra girişimci dernekleri var. Bunun yanı sıra üniversiteler var. Bunun yanı sıra sivil toplum aktörleri, yerel medya, gelişen kentlerimizde AB ofisleri ve 26 tane bölge Kalkınma Ajansları var.

Yani kent dediğimiz zaman esasında biz on tane aktörün kent yönetimine katılması gereken bir yönetişim mekanizmasından konuşuyoruz. O yüzden kentler bugün çok aktörlü bir yapıya sahipler. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki ister yenilikçiliğe bakalım ister rekabete bakalım ister gelişmeye bakalım eğer bu aktörler arasındaki ilişkiler koordinasyonlu ve iyi gidiyorsa özellikle Anadolu kentlerinde daha iyi bir yönetim ortaya çıkıyor. Eğer bu aktörler arasında kentsel dönüşümle ilgili kalkınma birliktelikleri ve işbirliği yapılmıyorsa o kentlerde esasında iyi bir performans gözükmüyor. Örneğin, ben kendi kitabımda ve her zaman İzmir'e geldiğim zaman söylüyorum, İzmir çok potansiyeli olan fakat mazereti olmayan, her şeyi olan fakat mazereti olmayan bir kent çünkü kentsel aktörler arasında işbirliği, ortak çalışma hiçbir zaman İzmir'de istenilen ölçüde kurulamıyor. O yüzden de bu kentin çok aktörlü yapısı çok önemli. Başarılı olan kentlerde bu işbirliği ve koordinasyon iyi kuruluyor.

İkincisi kentler sadece çok aktörlü değil çok katmanlı da bir yapıya sahip. Yani kentin başarısına baktığımız zaman tek bir alana bakamıyoruz. Benim araştırmalarımda, Kalkınma Bakanlığının biraz evvel söylemiş olduğum bu On Yıllık Strateji Planında bu yer alıyor. Üç noktanın altını çiziyor. Bunlardan bir tanesi kentin yaşanabilirliği yani kentin altyapısı, kaç tane hastanesi olduğu, kaç tane üniversitesi olduğu, yollarının nasıl olduğu, bir yere gidip gelmede rahat olup olmadığı, dışlanma çok var mı yok mu bu tür şeyler. İkincisi ekonomik dinamizm; rekabetçiliği ve gelişimciliği. Yani kent ne kadar kendisinin dışındakilerle bölgesel olarak, küresel olarak ekonomik dinamizm gösteriyorsa, ekonomik olarak da rekabet açısından da kalkınıyor.

Üçüncüsü de kentteki birlikte yaşama ve sosyal adalet ve insan hakları ve kentteki yoksulluk oranları ve kentteki işsizlik oranları, kentteki dışlanma oranları; yani kent ne kadar farklılığı kendi içinde barındırıyor. O yüzden de çok aktörlü yapı içinde kentlerin bu gelişiminde yaşanabilirlik endeksi var. Ekonomik dinamizm endeksi var. Birlikte yaşama endeksi var. Yani esasında bunların üçü aynı şey değil bazı kentler örneğin bazı alanlarda gelişirken bazı alanlarda gelişmiyor. Yapılan araştırmalar, benim yaptıklarım da gösteriyor ki örneğin; en başarılı kentlerden Kayseri ekonomik girişimde çok iyi bir pozisyondayken yaşanılabilirlikte ve birlikte yaşamada aşağıda yer alıyor. Konya örneğin çok daha ilerilerde. Bu üçü arasındaki dengeyi iyi tutabilmiş kentlerimizden bir tanesi. Orta ölçekte olmasına rağmen yaşanabilirlik, birlikte yaşayan ekonomik girişimcilikte Türkiye'de en başarılı kent Eskişehir. Bu üçünü kendi içinde taşıyabiliyor. O yüzden de kent dediğimiz zaman çok aktörlü ve çok katmanlı bir yapıdan bahsediyoruz.

İkincisi kentlere bakarken muhakkak farklılaşma dinamiği temelinde bakmamız lazım. Farklılaşma ve çeşitlilik çok önemli. Örneğin yine bu son Onuncu Kalkınma Planı ve strateji planına baktığımız zaman, araştırmalara baktığımız zaman Türkiye'de İstanbul'u ayrı bir yere koyacağız çünkü İstanbul kent değil İstanbul bir küresel kent. İstanbul bir bölge. Yani birden fazla kenti içinde taşıyan, kendi çıktılarından fazla etkileri olan büyük bir bölge. Fakat yapılan endekslerde 3 milyonun üzerinde İstanbul-Ankara, Ankara-İzmir var. Bunlar metropol temelinde kentler. Metropol olma kapasitesi ve potansiyeli olan kentler var. Sanayi hizmetlerinde iyi olmuş kentler var. Ar-Ge alanında ve hizmet alanında iyi giden kentlerimiz var ve bölgelere göre de her bölgenin bir cazibe bölgesi var. O yüzden de kentlerin

ikinci alanı tek bir kent politikası değil farklılaşmış bir kent politikasına sahip olmamız gerekiyor ve kentleri kendi içlerinde kendi özgünlükleri içinde değerlendirmemiz gerekiyor. Buna biraz sonra sonunda bir noktayla döneceğim.

Üçüncü alanda bu farklılaşma içinde kentlerin bu aktörler arasındaki ilişki temelinde yönetişimi ve aynı zamanda kentlerle Kalkınma Ajansları ve merkezi hükümet arasındaki ilişkilerde faklı vizyonlar ve kentlerin özgünlüklerine göre vizyonlar olması gerekiyor. Burada Avrupa Birliği'nden Türkiye çok şey öğreniyor. Dünya ölçeğinde ve Avrupa Birliği ölçeğinde ilginç vizyon çalışmaları var. Mesela Türkiye'de son zamanlarda giderek artan bir şekilde yaratıcı kentler olgusu üzerinde çalışmaları görüyoruz. Bazı kentlerin kendilerini yaratıcı kent yapmaya çalıştıklarını gözlemliyoruz. Ekonomi alanında, ekoloji alanında, kültür alanında, kültürel ekonomi alanında, turizm alanında yaratıcı kent yapmayı düşünüyoruz. Bazı kentler ekonomiyle örneğin ekoloji yani yeşili birleştirerekten akıllı kent olarak kendilerini temsil etmeye çalışıyorlar. Bazı kentler Avrupa'dan yine örnekler alarak yavaş kentler olarak yapıyor bunu. Aslında hepsi rekabetçilik, yaşanabilirlik, yaratıcılık ve birlikte yaşama temelinde projeler yani her kenttin aynı projeyi uygulaması gerekmiyor. Bir de tabii ki başta İstanbul olmak üzere kültürler arası kentler yani kültür başkentleri var. Bu alanlarda kentler ekonomi, ekoloji, rekabet, yenilikçilik, adalet ve birlikte yaşama endeksleri temelinde yeniden dinamizm kazanmak ve rekabet unsuru temelinde yaratıcı unsurlarında yeniden üretmek çabasına giriyorlar.

Şimdi son olarak şunu söyleyeyim, peki böyle olduğu zaman kentlerle merkezi hükümet arasındaki ilişkide kentlerin yönetiminde esas ölçek nereden alınacak. Şimdi burada Türkiye'de bir uzlaşma yok. Burada Türkiye'de genel eğilim son yıllarda bölge Kalkınma Ajansları kurarak 26 bölge temelinde bölge ajansları ve kentler ilişkisi temelinde kentsel dönüşümü götürmek. Bu şu ana kadar belli oranda başarıya ulaşmışken bazı yerlerde de başarıya ulaşamıyor. Ulaşmamasının nedenlerinden birincisi Kalkınma Ajansları yeterince verimli olarak çalışmıyorlar. İkincisi bölge Kalkınma Ajanslarıyla kent arasındaki ilişkilerde yeterince verimlilik temelinde ve etki temelinde uyum oluşmuyor. Üçüncüsü de bazen bölge Kalkınma Ajansları merkezi yönetimle çok yakın ilişkiye girdikleri için il alanında belli sorunlar yaşayabiliyorlar. Fakat ikinci alan da yavaş yavaş tartışılmaya başlayınca yine bölgesel Kalkınma Ajanslarına önem veren

fakat kenti odak alan gelişme. Yani bölgeden kente doğru değil de kentten bölgeye doğru giden bir görüşme.

Ben şahsen yaptığım çalışmalar temelinde bu ikincinin çok daha önemli olduğunu düşünüyorum. Kentten bölgesel Kalkınma Ajanslara doğru giden yapıda da esasında çok vizyoner olmak gerekiyor. Tam da bu noktada çok katmanlı, çok aktörlü kent anlayışı çok önemli oluyor. Kenti nasıl gördüğümüz de çok önemli oluyor. Örneğin, böyle bakıldığı zaman mesela İzmir ile ilgili bir noktayla bitireyim. İzmir'den başladığımız zaman İzmir kendi özgünlükleri içinde bana göre ve kendi altyapısı içinde katma değer üreten hizmet sektörüne, turizm sektörüne, Ar-Ge sektörüne sahip olduğu için mesela İzmir, Manisa ve Aydın arasında iyi ilişkiler kurulabilirse ve bu iyi ilişkiler içinde İzmir belli alanlarda hamlesini yaparken belli alanlarda örneğin, sanayi alanında bazı alanları Manisa'ya bırakarak belli bir iş bölümüne doğru gidebilir ve bölgesel ajansların da amacı esasında bu iş bölümünü daha verimli yapmak olabilir.

O yüzden de burada Türkiye'de kent önemli olmakla birlikte bundan sonraki onuncu yılda kent algısı da yavaş yavaş örneğin, Kalkınma Bakanlığı temelinde devletin ülkeye bakması temelinde önemli olurken, hala hangi temelde bu gelişmeyi yapacağız, hangi temelde esasında Türkiye'yi küresel krize ve küresel kaymaya hazırlayacağız. Burada tam bir netlik yok. Bunu belki de benden sonra konuşan arkadaşlarımın vurgularıyla birlikte tartışabiliriz. Bölgesel ajanslardan illere mi, illerden bölgesel ajanslara mı doğru böyle bir vizyon çalışmasının da yapılması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkürler.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Fuat Keyman'a bu zengin tebliği için çok teşekkür ederiz. Genel bir makro çerçeve çizdi konu ile ilgili. Özellikle iki noktanın altını çizmek istiyorum. Fuat Hocanın sunumunda, birincisi giderek küreselleşme sürecinde kentlerin ön plana çıktığını görüyoruz. Kentlerin yönetimi küreselleşme sürecinde son derece önem kazanıyor. Diğer bir önemli nokta da benim özellikle ilgimi çeken, kentlerin iki temel özelliği, biri girişimci kentler onu vurguladı bir de yaşanabilir kentler. Benim de başta vurgulamaya çalıştığım yani bu etkinlikle bölüşüm arasındaki denge açısından yani bir taraftan girişimci inovasyona dayalı küreselleşme sürecinden başarılı kentler yaratmak. Ama sadece onunla yetinmeyip yaşanabilir, geniş kitlelere önemli olanaklar sunan, yaşam alanları sunan kentler yaratmaktır. Bu dengeyi nasıl kuracağız? Bence bu

temel bir sorun. Bundan sonraki tartışmalarda da değerli katılımcılarımın bu konuda katkıda bulunacaklarını düşünüyorum. İlk konuşmacımız Değerli İstanbul Milletvekili Erol Kaya'ya sözü vermek istiyorum.

Erol Kaya, İstanbul Milletvekili- Çok teşekkür ediyorum. Ben de öncelikle Fuat Hocama teşekkür etmek istiyorum. Tam da Türkiye'de kentler bu kadar önemli bir noktadayken niçin böyle bir Türkiye'nin kentleşme sürecinde yerel yönetimlerin bazı problemler yaşadığını kısaca bir tarihi gelişim olarak değerlendirmek istiyorum. Bu kongrenin de özellikle bir şehir üzerine inşa edilmesi birinci kongreden itibaren sanki kalkınmanın artık bir şekliyle belki gizli bir gündem olarak da şehirlere doğru kaydığının bir fotoğrafı. Burada da 2023, 2053, 2071 gibi Türkiye artık 50 yıl ötesine göndermeler yaparak gelecekle ilgili bir hedef ortaya koyduğundan dolayı sağlıklı bir şekilde geçmişi değerlendirmemiz, bugünün doğru tartışılması ve gelecek vizyonunun da doğru bir şekilde inşa edilmesi lazım.

Şimdi bu tespitlerden sonra şunu söylemek istiyorum, ben eski bir belediyeciyim. 15 yıl Belediye Başkanlığı yaptım. Yerel yönetimlerin bu siyasi, mali, idari yapılarına geçmeden evvel birkaç şeyi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bunu da müsaade ederseniz sunuyla desteklemek istiyorum. Türkiye'nin şehirleşme, kentleşme ya da belediyecilik trendine baktığımızda yapının çok da sağlıklı gitmediğini, siyasal etkilerin inanılmaz derecede burada etkin olduğunu görmekteyiz. Türkiye'de belediyeciliğinin gelişim sürecine baktığımızda siyasal iradenin inanılmaz gölgesini görüyoruz. İşte Cumhuriyet öncesinde Osmanlıda loncaların, vakıfların, kadıların yürüttüğü şehir hizmetlerinde 1930 yılından itibaren disiplinli bir şekilde yerel yönetim sürecini yaşıyoruz. Önemli kırılmalar yaşadı bugüne geldiğimizde belediyeler. 1930-1950 arasında işte tek partili hayatın getirdiği Belediye Başkanı, siyasal İlçe Başkanı, Kaymakam falan tek elde toplanan bir yapı. Bunu kısa şöyle geçmek mümkün işte güçsüz bir yapı.

Belediyelere 1950-1960 dönemine baktığımızda çok partili hayatta bu sefer siyasetin oy verirseniz şehir yaparız vermezseniz sizi cezalandırırız mantığının hem tek partili hayatta hem çok partili hayatta devam ettiğini görüyoruz. 1960 ihtilali ile beraber Türkiye'de yerel yönetimlerde önemli bir kırılma yaşandı. Güçlü Başkanlık Sistemine geçildi. Yani Belediye Başkanını, Meclis Üyeleri seçmek yerine başkan direk halk tarafından

seçiliyor ve Türkiye'deki bugün merkezi yapıda tartışılan Başkanlık sisteminin aslında fiilen belediyelerde uygulandığını ifade etmemiz mümkün.

1927-2000 yılları arasında yani bu 70 yıllık tarih içerisinde yüzde 75'lik kitlemiz yer değiştirdi. Bu bir savaş halidir. Yani savaşlar ancak bu kadar bedeller ödettirebilirler. Sanayinin yanlış planlanması; kırsalın eğitimden, enerjiden, sudan, her türlü fırsattan yoksun olması, sağlıktan yoksun olması, şehirlerin inanılmaz fırsatlar vermesi. Hatta İstanbul'un taşı toprağı altındır denilecek kadar noktada bir şehir efsanelerinin üretildiği her türlü fırsatların şehirlere inşa edilmesi, istihdamın şehirlerde, sanayinin şehirlerde planlanması, şehirlerin ana dokusunu bozduğu gibi kırsaldaki gördüğümüz şehirlerde de bozulmalar yani hem göç veren yer bozuldu kaliteli insanını kaybetti hem de göç alan yer bozuldu. Böyle bir yapı 1980'li yıllara kadar devam etti ve 1980'li yıllarda biz ikinci kırılmayı yaşadık. İkinci kırılmayı yaşadığımızda rahmetli Turgut Özal'ın dönemi Türk Belediyeciliği ilk defa kurumsal bir şahsiyet buldu.

1980 yılında ilk defa güçlü bir belediye yapısıyla karşı karşıya kaldık. Bu yapıda Belediye Başkanlarının yapabilecekleri, vaat edebilecekleri ve yaptıkları ile ilgili olarak sorgulanabileceği bir yapıyı gördük. Siyaset kurumu ilk defa yerel yönetimlerle, kent yönetimleriyle burada yüzleşti. İlk defa vatandaş kendisine imkân sunulan kurumlarını sorguladı ve iki siyasi partiyi siyaset sahnesinden sildi. Birisi Anavatan Partisini kapatan unsur bana göre bu benim kişisel görüşüm belediyelerdir. Hemen akabinde SHP'yi de kapatan yerel yönetimlerdir. Yani Türk siyasetinde yerel yönetimler, merkez siyaseti inanılmaz derecede etkileyen bir yapıyı yüklenmiş bulunmaktalar. Dolayısıyla bu yapı 2004 yılında ikinci büyük bugünkü yerel yönetim yapısını sağladı ve bu yapı 2004 yılında bir reform gerçekleştirdi. Bu reform da geçmişte tadadi olarak sayılan belediye hizmetleri yerine artık belediyelere geniş yetkilerin verildiği bugünü inşa ettik. Ancak bugünkü yapıda az önce Fuat Hocamın ifade ettiği kentleri sorgularken ciddi anlamda ne yönetenlerin ne de yönetilenlerin sağlıklı sorular sorduğunu söyleyemeyiz. En azından ben öyle düşünüyorum. İki önemli problemimiz var; yönetenler açısından da kurum yönetiminden kent yönetimine geçilmesiyle ilgili ya da bir başka ifadeyle belediye vizyonu yerine şehir vizyonu ortaya koyamayan bir yapı söz konusu.

Hiçbir Belediye Başkanımıza yani diyelim ki İzmir'deyiz ben farklı partiden olduğum için İzmir'i örnek vermeyeyim, Manisa Belediye Başkanına şöyle bir soru sorsanız: Sayın Başkanım Manisa'nın fert başına milli geliri şu kadar dolar, 2014 yılında seçim var, altı ay sonra da seçim yaşayacağız. Siz 2014 yılında seçildiğinizde bu fert başına milli geliri kaça çıkaracaksınız? Bunu hangi enstrümanlarla hangi argümanlarla hangi projelerle yapacaksınız. Manisa'da insanların günlük ulaşımda harcadıkları süre 45 dakika. Siz bu 45 dakikayı hangi noktaya çekeceksiniz. Hangi enstrümanlarla bunu yapacaksınız. Manisa'da efendim eğitim ile ilgili üniversite mezunu insan sayımız şu şekilde siz bunu ne ile değiştireceksiniz?" Veya bir başka soruyu daha sorabiliriz. "Efendim toplam mükellef sayısı, bunlar resmi rakamlar var olan rakamlar. Manisa'da 10 bin vergi mükellefimiz var. Bu şehre istihdam gelmesini bu şehirde işsizliğin azalması bu şehirde sağlıklı ve güçlü bir yapıya rekabet edilebilir yapıya dönüştürülebilmesi için siz hangi enstrümanlarla neleri vaat ediyorsunuz ve bu vaatlerinizle bu şehirde işsizlik ile ilgili gelecek öngörüsü ile ilgili neleri yapacaksınız?" sorusu sorulabilmeli.

Demek ki birinci problemimiz yönetenler. Türkiye'de belediye sayısı inanılmaz derece azaltıldı yani AK Parti hükümetinin bence önemli başarılarından birisidir. Müthiş bir siyasi irade ortaya koyarak 1500 belediyeyi kapattı. Yüzde 53'e yakın rakamı azalttı. Köyleri azalttı. Güçlü belediyelere döndük. Ama yönetenlerin sağlıklı bir şekilde bu şehirlere dönük projeleri ya da vizyonları var mı? İkinci sorun az önce Fuat Hocam da ifade etti, şehri şehrin paydaşları arasında yönetme kültürünün gelişmemesi. Ben bunu birazdan daha da geniş bir şekilde sizlere sunmak istiyorum.

Vatandaşlar açısından baktığımızda kendi geleceği ile kentin geleceği arasında anlamlı bir bağ kurma söz konusu. Kendi geleceğini hesaplıyor ama kentin geleceği onu çok ilgilendirmiyor. Kentte sorguladığı sadece kendi geleceği ile ilgili yatırımlar. Bunlar eğitim olabilir, bunlar sağlık olabilir, bunlar ticaret olabilir, bunlar rekreasyon alanlarının düzenlemesi olabilir ya da dere ıslahlarıyla, ulaşım altyapısı ile ilgili sorular olabilir. Dolayısı ile bence kentlerimizin güçlü bir noktaya gelmesi için sağlıklı sorular sormamız gerekiyor. Şimdi ben burada birkaç farklı noktayı sizlerle paylaşmak istiyorum. Diyelim ki az evvel Fuat Hocam da ifade etti ve bazı şehir tanımlarıyla ilgili kriterler ortaya koydu. Bunları yaparken ağır şehirler ya da yavaş şehirler, sağlıklı şehirler, rekabet edebilir şehirler söz konusu. Bu çok önemli bir durum.

Ben nasıl bir şehirde yaşamak isterim sorusuna cevaben, dengeli bir şehirde yaşamak isterim. Ben ticaretin güçlü olduğu ya da doğanın harika olduğu, dengeli, hepsinin bir arada olduğu bir şehirde yaşamak isterim. Aslında soru nerede yaşamak istediği sorusunu adaylara ya da bizim aktörlerimize sormaktır. Bir gerçek daha var ki artık ulusların karşılaştırmalı üstünlüğünden kentlerin karşılaştırmalı üstünlüğüne geçtik. Bu üstünlükte kentler öyle bir noktaya dönüştüler ki işte Paris dediğinizde kimse Fransa'yı hatırlamıyor. Ya da Londra dediğinizde İngiltere'yi, İstanbul dediğinizde Türkiye'yi kimse hatırlamıyor. Bağdat dediğimizde belki Irak'ın nerede olduğunu bile insanlar bilmiyorlar.

Dolaylısı ile çok güçlü şehirler var. Mekke dediğinizde Suudi Arabistan mı değil mi diye kimse sorgulamıyor. Bazı şehirler ülkelerin önüne geçmiş durumdalar ve müthiş bir avantajları söz konusu. Bu avantajları Türkiye'deki kentlerimize de taşıyabilmenin modellerini gerçekleştirmemiz lazım. Burada şehrin top yekûn sahiplenilmesi ve top yekûn sorgulanması ile ilgili özelikle akademik dünyaya, siyasal aktörlere, sivil toplum örgütlerine ve üniversitelerimize çok sorular sorulması gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla şimdi böyle bir yapı içerisinde birçok şehre gittiğimizde şunu yaşadık. Yani dünyanın en büyük ticaret merkezinin olduğu şehirde bana şu söylendi oteldeyken. Akşam dışarı çıkmayınız, çıkarsanız da cebinizde 10 dolardan fazla olmasın sakın, eğer istenirse de sakın itiraz etmeyiniz. Belli noktada bir şehri çok ileri götürmek bu yeterli bir şey değil. Şehir dengeli olmalı. Temel altyapı hizmetleriyle birlikte yani fiziki olarak şehrin geleceği tanımlanmış ve çözülmüş olması gerekir. Yani şehrin sağlıklı bir bedene sahip olması gerekir. İnsana tanımlatırsak yani sporcunun zeki, çevik olanını severim diyor Atatürk dolayısıyla şehrin hakikaten çevik olması gerekir. Bizim şehirde temel altyapıları tartışmamamız lazım. Ulaşım altyapısını, hava kalitesini, katı atığı, atık suyu tartışmamak gerekiyor. Yani kent bütünüyle sorgulanabilmelidir. Sizin güçlü bir altyapınız varsa otomatik olarak, yatırımcı için tercih edilen bir şehirsinizdir. Hangi yatırımcıyı düşünürseniz düşünün sosyal kalkınma az evvel ifade etti Hocam şehirde hala merkezi hükümet bu konuda çok fazla çaba harcıyor.

Türkiye'de yerel yönetimlerin kısmen belediye kurumu yönetmekten kent yönetimine geçtiği noktalardan bir tanesi de sosyal yardımlardır. Yani dezavantajlı kesimlere dönük yardımlar ama burada bir problem yaşıyor Türk Belediyeciliği, o da şudur, hala balık verme üzerine inşa edilmiş

bir yapı söz konusu. Yani biz bu kentte algımızdaki fakir sayısı bunu 10 binden hangi projelerle 8 bine ya da 7 bine, 6 bine düşürebileceğimizi paydaşlarımızla konuşabilmeliyiz, tartışabilmeliyiz, sürece onları katabilmeliyiz. Kültürel olarak bu şehrin sorgulanabilmesi gerekiyor.

Ben size 7-8 tane başlık seçtim. Siz bunu 10-20'ye de çıkartabilirsiniz. Azaltabilirsiniz de. Ama şehri top yekûn sorgulamamız gerekiyor. Yani tarihi bir şehri siz eğer bir sanayi şehrine dönüştürürseniz ki İstanbul bunu kısmen yaşadı geçmişte. Veya Safranbolu'yu farklı bir noktaya taşırsanız yani İzmir gibi Türkiye'nin en güçlü liman şehirlerinden birisini farklı bir noktaya taşımaya kalkarsanız kimliğini kaybetmiş olursunuz. Şehirlerin kimlikleri korunmalı. Şehrin geçmişten getirdiği tüm değerler gelecek değerlere sağlıklı bir şekilde aktarılmalı ve biz şehrimizi bu şekilde sorguladığımızda, Belediye Başkanı artık kurumu değil, şehri yönetmeye başlayacaktır. Burada şu soru sorulabilir, belediyelerin böyle yetkileri var mı? Bence temel sorulardan birisi bu. Yani belediye, işte eğitim ile ilgili altyapısını güçlendirmek istiyor. Kendi yetkileri imkânları var isterse bunları yapabilirler. Ama siz dayattığınızda yani okuma yazma bilmeyen oranı bu şehirde hala yüzde 8-10'larda ise bunun azaltılması ile ilgili belediye projesi yoksa çözüm önermiyorsa yatırım yapmıyorsa biz onu ihbar edebiliriz.

Belediye Başkanlarının, kurumdan artık çıkması gerekiyor. Şehri top yekûn ele almalı, top yekûn proje gerçekleştirmeli ve bugünkü 5393 sayılı Belediye Kanunu veya Büyükşehir Belediye Kanunu bu imkânı veriyor. Hele hele son 30 büyükşehir çok tartışıldığı için söylüyorum. 30 büyükşehirde yapılan tartışmaların temelinde Türkiye bunu kaldırabilir mi veya Türkiye bu belediyecilikteki büyüme ile ilgili doğru bir karar mı veriyor. Bence çok doğru bir karar verdi. Bu karardan en büyük sorunu yaşayacak olan Belediye Başkanımız da zaten burada. Herhalde 400-500 km'lik bir mesafeden nasıl ulaşacağını hesaplamak zorunda. Antalya'da bu 600 km'ye yakın, Antalya'nın bir ucundan öbür ucu 600 km'ye yakın. Tam da burada Belediye Başkanı, Büyükşehir Belediye Başkanları, İlçe Belediye Başkanlarının, şube müdürlerini görmek yerine onları bir paydaş olarak görüp birçok yetkilerini devredebilme imkânı kanunda var ama burada bir taassup söz konusu. Yani dolayısıyla kentlerimizin geleceğini tartıştığımızda, sürece baktığımızda ortak yönetişimle ilgili ciddi anlamda sorunlar yaşıyoruz.

Ekonomik olarak şehri kalkındırmayı hedeflemeyen bir Belediye Başkanı şunu düşünmek zorunda ya da şu soruyla hakikaten muhatap olmak zorunda. Eğer benim kendi geleceğim ile ilgili bu şehir bana gelecek vaat etmiyorsa, bu şehirde sahiplenme ve bu şehri koruma ve bu şehri geleceğe taşımak ile ilgili hiçbir katkım da olmaz. Dolayısıyla gelecekle ilgili umut vaat edemeyecek şehirlerin yaşaması da mümkün değildir. Bizim mutlaka şehrimizin geleceğini, gelecek vaat etmesini sağlayacak argümanlar üretmemiz gerekiyor. Ve toparlarsak bu şehrin en önemli başka sorunlarından birisi de demokratik bir şekilde kalkınmasını sağlamaktır. Her katmanın sürece katılması gerekir. Yine aktörlerimizin yapması gereken bir tanesi de kendi siyasi partisinin temsilcilerinin kendisine önerdiği ya da seçimlerde kendi vaat ettiklerine göre değil, süreç başladıktan itibaren kamu otoritesinin, merkezi yönetimin, şehirdeki diğer bakanlık temsilcilerinin, sivil toplum örgütlerinin ve iş adamlarının katıldığı ortak bir akılla şehre bakmak ve bu şehri bu şekilde götürmenin çabasında ve gayreti içerisinde olmak gerekir.

Bunlar yapıldığı zaman Türkiye'nin geleceğinde Türkiye kentlerinin rekabetçi bir kente dönüşebileceğine inanıyorum. Yoksa Kudüs'e gittiğinizde Kudüs tarihin bize fırsat olarak verdiği çok muhteşem şehirlerden bir tanesi. Ama tedirginlik yaşıyorsunuz. Uçaktan indiğiniz andan itibaren telefonlarınıza varıncaya kadar bir sürü şeylerden geçiyorsunuz. Yani o şehrin rekabet edebilmesi ya da sahiplenilmesi ya da o şehrin benimsenmesi, sevilmesi, orada yaşamayı arzu edebilmek mümkün değil. Bazı şeyler sizden bunu yoksun kılıyor. Dolayısıyla iyi bir kent rekabet edebilen bir kent değildir, iyi bir kent efendim akıllı bir kent ya da yavaş bir kent değildir. İyi bir kent turizm kenti, iyi bir kent ticaret kenti değildir. İyi bir kent dengeli bir şekilde geleceğini inşa eden, barış içerisinde insanların yaşadığı bir kenttir. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Erol Bey son derece önemli tespitlerde bulundu. En önemli vurguladığı noktalardan biri de hem katılımcı, hem de hesap verebilen kent yönetimleri yaratmak. Bunları nasıl başarabiliriz? Bu çerçevede sözü Sayın Konya Belediye Başkanımız Tahir Akyürek'e vermek istiyorum. Başarılı bir örnek Konya ve izlenimlerini almak bizler açısından son derece önemli.

Tahir Akyürek, Konya Büyükşehir Belediye Başkanı- Erol Kaya Bey gibi hem tecrübeli bir Belediye Başkanı hem de konunun

akademik boyutuna da hâkim bir abimizden sonra konuşuyoruz. Fuat Hocamızın değerlendirmelerini de daha önceden de okuyorum. İstifade ediyoruz. Şehrimizle ilgili de yaklaşımlarından yararlandık. Onu belirteyim. O çalışmanızla ilgili toplantılar düzenledik, o konuyla ilgili değerlendirmelerde de bulunduk. Erol Abi'nin bu dengeli bir şehir vurgusuna aynen katılıyorum. Konya bunu yapmaya çalışıyor mesela. Her alanda bir varlık ortaya koymaya gayret gösteriyor. Bazen küresel rekabette şehirler belli özelliklerle ortaya çıkmaya çalışır. Kimisi turizmle kimisi eğitim şehri olarak bazıları sağlık şehri olarak yani bir konuyla öne çıkmaya çalışır. Konya bunların tamamıyla birlikte yola devam etmeye gayret gösteriyor. Çünkü öyle bir özeliği var. Öyle bir altyapısı var. Eski bir başkent olmasının, Selçuklu Payitahtı olmasının getirdiği bir farklı özelliği var. Çoğulcu bir yapısı da var. Bu çoğulcu yapı aslında şehirciliğine de sirayet ediyor. Şehir gelişiminde de bunun izlerini görüyoruz. Konya bugün sadece bir tarım kenti değil, sadece bir sanayi kenti değil, eğitim kenti değil, turizm kenti değil bunların bütününden oluşan bir şehir konumunda ve hepsinde de güçlenmeye çalışan bir şehir konumunda.

Bizde 100 bin üniversite öğrencisi var beş üniversitemizde. 18 yaş üstü şehir merkezindeki insanlarımızın yüzde 20'si üniversite öğrencilerinden oluşuyor. Öğretim üyeleri ile birlikte bu sayı daha da yükselmiş oluyor. Bir de Fuat Hocamın illerden bölgeye, bölgeden illere kalkınmayla ilgili süreçte nasıl bir yönetim gerekir ile ilgili yaklaşımı oldu. Konya'yı hangi kategoriye koyduğunu bilmiyorum. 4814 km² yani Hollanda'dan büyük, Belçika'dan büyük bir bölge özelliğini taşıyor tek başına. Yani tek başına bir kalkınma programını da ortaya koyması gerektiğini görüyoruz. Ayrıca yeni yerel yönetimler yasasını da destekliyoruz. Yeni büyükşehir yasasıyla birlikte Türkiye aslında tamamı şehir haline gelen bir yapıya bürünecek. Dünyada 2030 yılında insanların üçte ikisi şehirlerde oturacak ifadesini kullandınız. Türkiye'de zaten şu anda o rakam aşılmış durumda. Yeni büyükşehir yasasıyla birlikte bu rakam daha da yükselecek. Böylece dengeli bir kalkınma ortaya çıkacak. Mesela Konya büyüklüğünde bir şehir tek merkezden idare edildiğinde problemleri büyümez mi diye zaman zaman soruluyor. Ama biz bu problemi şöyle yaşıyorduk zaten, Konya'da 582 köy var, 168 belde var şu anda. Konya'da 200 Belediye Başkanı var. Yani 2014 Marttan sonraki belediye sayısının toplam 1400'ün altında olduğunu düşünürsek şu andaki 200 Belediye Başkanıyla Konya'nın bu noktadaki tablosunu daha net ortaya koymuş oluyoruz.

Şu anda bu 200 belediyenin çoğu hizmet üretemiyor. 582 köye hizmet arzu ettiğimiz boyutta gidemiyor ve merkeze büyük bir yığılma var. Çok sağlıksız bir durum bu. Biz görev aldığımızda dokuz yıl önce şehir nüfusumuzu toplam nüfusumuzu şöyle hesap ediyorum. Üçte birinden azı Konya merkezde yaşıyordu. Şu anda yüzde 55'i Konya merkezde yaşamaya başladı. Yani 700 binden 1 milyon 170 bine çıktı. Bu çok tehlikeli bir gidişat. Yani Konya gibi önemli bir tarım şehrinde, önemli bir sanayi şehrinde, hayvancılığın çok güçlü olduğu bir şehirde köylerin boşalması, beldelerin boşalması hem şehirleşme açısından büyük bir tehlike oluşturuyor hem Türkiye toplam üretimi açısından, Türkiye'ye ürettiği katma değer açısından da sorun ortaya çıkarıyor. Üretici olmaktan tüketici olmaya, asgari ücretle çalışmaya doğru gidilme tehlikesi var. Yeni yerel yönetimler reformuyla birlikte biz umuyoruz ki mesela Konya ölçeğinde kalkınmanın bölgesel olarak eşit bir şekilde her tarafa dağılmasıyla şehir merkezinde olanın artık köylerde ve beldelerde de olmasıyla birlikte şehir merkezi kavramı ortadan kalktı çünkü. Biz şimdi şunları yaptık dediğimizde sadece şu anda bulunduğumuz alandakileri anlatıyoruz. Ama yarınlarda eğer en ücra bölgemizdeki, 500 km ötedeki bir yerleşim yerine yapılan hizmeti anlatmasak vatandaş bizi zaten yargılar.

Bu bakış açısıyla ben kısa bazı notlar söylemek istiyorum. Yani pratiğe yönelik bu yaşanabilir ve rekabetçi kentlerin alt başlıklarıyla ilgili kentlere ilişkin politika ve uygulamalarda küresel eğilim diye yaklaştığımızda aslında üzüntü verici bir olay var. Şehirler birbirine benziyor. Bu çok olumlu bir şey değil. Gözünüzü açıp kapayın, ışınlanın, Konya'nın Nalçacı caddesinde, Kayserinin Sivas caddesinde, Samsunun yine o merkezden geçen caddesinde ya da Eskişehir'in bir caddesinde, İzmir'in, Ankara'nın açın tekrar nerede olduğunuzu bilemezsiniz. Yani hangi şehirde olduğunuzu fark edemezsiniz. Çünkü şehirlerin ruhunda ve kimliğinde kayıplar yaşandı. Bence yeni eğilim bu olmalı, zaten öyle olduğunu da görüyoruz, kendi kimliğini 21'inci yüzyılda seslendirebilen, ortaya koyabilen kimlikli şehirler, nerede olduğumuzu fark edebileceğimiz şehirler.

Bu konuda çalışmalar yürütüyoruz. Mesela Konya'nın tarihi çarşısı var. Roma dönemi altyapısı var o çarşıda. Çok eskiye dayanıyor. Konya şehircilikte, Çatalhöyük kültürüyle de düşündüğünüzde neolitik döneme dayanan kalıntılara, bulgulara sahip. Oradaki 2687 bağımsız bölümün, binanın restorasyonunu yürütüyoruz. Selçuklu kültürünü şehir merkezinde ortaya çıkarmaya çalışıyoruz. Kimlik oluşturmaya çalışıyoruz. Bunun

uluslararası kentsel rekabete de etki yapacağını düşünüyoruz. Şimdi kentler uluslararası rekabette kaldırımla, yeşil alan miktarıyla, asfalt kalitesiyle, toplu ulaşım taşıtlarıyla var olamaz. Ya da sadece makine sayısıyla var olamaz. Aynı zamanda kendi desenini, kendi rengini de ortaya koyması gerekiyor.

Küresel rekabette ve yeni küresel eğilimde şehircilikle ilgili şunun sorgulandığını gördük. Mesela toplu ulaşımda kaç otobüsünüz var? Bunların markası, kalitesi ne? Değil de, bunların emisyon değerleri nedir? Karbon salınımı nedir? Bunlar ne kadar çevreci ya da şehirdeki trafik düzenini ekolojik bir şehir yapısına uygun bir şekle getirebildiniz mi? Bu iki şekilde olabilir. Bir, şehrin yaşanabilirliğini de etkileyen çevreci bir anlayışla bütün bir düzeni yeniden kurmak. Bir de yaya öncelikli bir anlayışı ortaya koymak. Mesela Barselona'daki uygulama bizi ilk incelediğimizde şaşırtmıştı. Şehir merkezine o kadar çok kırmızı ışık koymuşlar ki araçta gidiş bir eziyet halini alıyor. Bunun nedenini sorduğumuzda bunun nedeninin taşıtla gelmekten vazgeçirmek olduğunu söylemişti şehir yöneticileri. Yani taşıtla gelmesin, yürüyerek gitsin ya da bisikletle gitsin, bisiklet yollarını da yapmışlar. Alternatif imkânları da sunmuşlar. Bunun çok ileri bir anlayış olduğunu, çağımızın anlayışı olduğunu değerlendirdiğimizde gördük.

Bu arada Konya, Türkiye'de bisiklet yolu açısından da öne çıkmaya başlayan bir şehirdir. Zaten bisiklet yolu fazla yok şehirlerimizde. Şu anda 214 km'ye ulaştık. Dokuz sene önce aldığımız bir kararla başlattığımız bu çalışmada şöyle bir karar aldık bunu diğer şehirlere de örnek olması dileğiyle söylüyorum. Bundan sonra hiçbir yol açılmayacak ki ya da düzenlenmeyecek ki bisiklet yolu yapılmamış olsun. Meclisimizde aldığımız bu karar çok güzel sonuçlar verdi. Şu anda 214 km bisiklet yolumuz var her gün artıyor. Bu sunumda 210 km kısa vadeli hedefimiz 400 km'ye çıkmak. Orta vadeli hedefimizde bunu 1000 km'ye ulaştırmak. Buna göre bir planlama yapıyoruz. Paris'te, Barselona'da gördüğümüz akıllı bisiklet uygulamasını Konya'ya da getirdik. Akıllı durak sistemi. 500 bisikletimiz var şu anda yetmiyor. Günlük kullanım 8 bin civarında. 500 daha getireceğiz inşallah. Yani burada herhangi bir duraktan kredi kartıyla ya da öğrenci kimlik kartıyla bisikleti alıyor öğrenci arkadaşımız ya da vatandaşımız bir başka durağa gittiği yere bırakabiliyor ya da durak doluysa ortaya bıraksa da biz uydudan takip ettiğimiz için onu topluyoruz. Son derece modern bir uygulamayı hayata geçirmiş durumdayız.

Katılımcı kent yönetimi konusunda da çok yeni bir uygulamaya, yani aslında bizim belediyecilik geleneğimizde olan ama bizim yeniden formalize ettiğimiz, yeniden düzenlediğimiz bir uygulamaya imza attık. Mahalle meclisleri yaptık son iki yılda. Tüm mahallelerimize istisnasız belediye başkanı, belediye yöneticilerinin tamamı, genel müdürü, genel sekreteri su ve altyapı dâhil önceden ilan ederek vatandaşın karşısına çıktık. Mahalleden her isteyen katıldı ve mahallenin problemleri belediyelerle ilgili söylemek istedikleri için, bize hesap sormak da bunun içindedir, vatandaşın karşısına çıktık. 212 mahallemizde mahalle meclislerini güzel bir formatla güzel bir düzenlemeyle vatandaşın taleplerini tamamen değerlendirecek bir sistem kurarak hemen kent bilgi sistemimize bunların kaydedilmesine ve bunların takibini sağlayarak doğrudan demokrasi modeli diyebileceğimiz sistemi uygulamayı başardık. 1 milyon 200 binlik bir şehir merkezinde bütün mahallelere bu yolla ulaşmak da güzel bir netice verdi, doğru bir iletişim sağladı. Bizim göremediğimiz bizzat mahalleye gidememekten kaynaklanan aslında belki belediye için küçük ama oradaki vatandaş için önemli olan birçok problemi çözme imkânına kavuştuk. Ay ay bunları takip ettik. Yani mahalle meclislerimiz de katılımcı kent yönetimine bir model oluşturdu.

Şimdi burada Erol abinin de, Hocamızın da değindiği bir konu oldu. Eskiden belediye çalışmaları dediğimizde ne kadar su, ne kadar kanalizasyon, yani şebeke olarak ne kadar taş döşendi, ne kadar yeşil alan miktarı, tamamen bunlara endeksleniliyordu. Fakat şu anda öyle değil. Şu anda belediye dediğimizde fiziki kalkınmanın yanında sosyal kültürel boyutta hangi noktaya şehri taşıdı, aynı zamanda çevre duyarlılığı açısından ve akıllı kent yönetimi açısından teknolojik belediyelik açısından hangi yatırımları yaptı? Şehrine hangi hizmetleri sundu bunlarında bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekiyor. Şöyle bir söylemimiz var bizim şehir merkezimizde. Biz son on yılda 63 üst-alt geçit yaptık. Bu tabii ki bir başarı. Çünkü bizden önceki toplam rakam 12. Yani yine birçok yol açtık, birçok yeni park yaptık, yeni tesis hizmetleri, yeni ulaşım yatırımları yaptık tamam ama eğer şehir merkezinde bir tek insanımız açlıktan ve yoksulluktan hayatını kaybetmişse, aile içinde şiddet doğmuşsa, çocuğa yönelik bir şiddet meydana gelmişse o zaman yaptığımız yatırımlar herhalde boşa gitmiş olur.

İzmir'de yaşanmış olan bir hadiseyi hatırlıyorum. Bu tüm şehirlerde olabilecek bir şey ama konu İzmir'deydi hatırlayan olur. Bir öğrenci kızımız

yolda karşıdan karşıya geçerken minibüsün altında kalmış ve vefat etmiş. Annesinin sözleri vardı orada haberde diyordu ki akşam evimizde yiyecek bir şey yoktu sabah da bir şey yiyemedi çocuğum. Giderken ben ona sen okuldan dönünceye kadar bir şeyler temin etmeye çalışayım demiştim sanıyorum açlıktan dalgındı diyor. Bu haberi sürekli çekmecemizde tuttum ve o kızımızın da resmi vardı. Gözleri hayat dolu pırıl pırıl geleceğe umutla bakan. Bu bize de bir ders oldu. Sosyal kart diye bir sistemi 7-8 sene önce getirdik. Yani bir tek kişi bile bu duruma düşmesin arzusuyla. Televizyondan ilan ediyoruz. Yarın şu saate kadar bu kapsama giren varsa gelsin diye yani artık o dereceye ulaştık ki hiç kimse gelmiyor. En fakir gruba kredi kartı gibi bir kart veriyoruz yoksullukla mücadele anlamında. Mahalle bakkalından ekmeğini, alışveriş merkezinden ihtiyacını almasını sağlıyoruz. Karta nüfus oranında, ihtiyacı oranında bir rakam yükleyerek özellikle profile baktığımızda öksüz, yetim, kimsesiz ya da parçalanmış aileler olduğunu gördük. Yoksullukla mücadelede de şehirlerimizin daha büyük sorumluluklar alması gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Sayın Akyürek'in konuşması da benim açımdan çok ufuk açıcı oldu. Yani başarılı kentleri incelerken Erol Beyin de dediği gibi dengeli kent kavramı çok önemli. Belli bir başarıyı yakalamak açısından dengeli bir profil çizmek, onun ötesinde de kentlerin aynı zamanda özgün kimliklerini de öne çıkarmaları öne çıkıyor. Yani bu panelde diğer önemli bir tespit bence. Yani belli standartları yakalamanın ötesinde ayırt edilebilir farklılıkları da ön plana çıkarmak son derece önemli. Şimdi Dünya Bankasından Stephan Karam konuşacak. Teşekkür ediyoruz.

Stephan Karam, Dünya Bankası- Bugün bana konuşma fırsatını verdiğiniz için çok teşekkür ederim. Politika oluşturucular, akademisyenler, belediye başkanları gibi farklı konuşmacılarla birlikte olmak oldukça etkileyici. Birkaç slayt hazırladım ve olası birkaç soruyu cevapladım.

Günümüzde, Dünya Bankası ile çalıştığım, gelişmekte olan ülkelerdeki kentleri etkileyen başlıca güçler nelerdir sorusu ile başlamak istiyorum. Farklı yönlerden gelen üç önemli güç bulunmaktadır. Bunlardan ilki daha önce Dr. Keyman'ın bahsettiği kentleşme konusu. Gelişen dünya demografik tsunami ile yüzleşmektedir. Oldukça fazla sayıda insan onların üstesinden gelmek için uğraşan şehirlere gelmekte. Bence Türkiye bununla ilgili geç şehirleşen diğer kentleri de ilgilendirecek bazı tecrübeler yaşadı.

Bu grafikte Türkiye ile kıyaslama yapabileceğimiz farklı ülkelerden bazı sayılar göstereceğim. Ve zannediyorum benim bugünkü sunuşumun amacı Türkiye üzerinde küresel bir bakış açısı vermek olacak. Son 70 yılda Türkiye'yi geçen tek ülke Güney Kore ve bugün Güney Kore'nin sanayileşme, kentleşme ve ekonomik büyüme açısından nerede olduğunu görebilirsiniz. Türkiye çok gerisinde değil ama Türkiye gelişiminin ne kadar üzerinde olduğunu ve kentleşme sürecinde kaç farklı ülkeyi geride bıraktığını yıllar üzerinden görebilirsiniz. Bu ideal süreç değildir. Geriye dönersek Atatürk'ün ve diğer Cumhuriyet kurucuların yazılarına ve düşüncelerine baktığımızda sanayileşmenin ve modernleşmenin oldukça önemsendiğini görüyoruz. Sizlerin benden daha iyi bildiğiniz gibi sürecin temelini oluşturmak için sadece İstanbul'da değil ülkenin diğer yerlerinde de pek çok plan yapılmıştır.

Dolayısıyla sizler bir temele sahipsiniz. Bu sayılara baktığımda ilginç bulduğum şeyse şu, Türkiye'nin İstanbul dışındaki kentleşme payına baktığınızda farklı bir şey görmeyi bekleyeceksiniz. Kentlere bakıp Lagos ve Darkha (Nepal) gibi şehirlerde gördüklerimizi görmeyi beklemek. Türkiye'nin Afrika ya da diğer bölgeler gibi hız kazanması gerektiğini düşünüyormuşum gibi bu şehirler ya da ülkelerle kıyaslamıyorum, çünkü onlar da Türkiye'nin geçirdiği evreleri yaşadılar. Gayri resmi yerleşimleri yıktılar ve iş fırsatları oluşturdular. Dolayısıyla bu oldukça önemli bir güçtür. Türkiye'de ikinci bir oluşum ya da ikinci bir dalga olduğunu iddia ediyorum. İlki İstanbul, Ankara ve İzmir'de odaklanmıştı ama şimdi görüyoruz ki bu büyüme iç kesimlerdeki ikincil derece kentlerde yerini almış durumda. Bu durum oldukça önemli olumlu dinamikler sunabilir ama hazırlık yapılmazsa olumsuz etkileri de olacaktır. Türkiye'yi çalıştığım bazı ülkelerle karşılaştırdığımda söyleyebilirim ki 1980'lerde iç kesimde yerel yönetimlerin bağımsız çalışmasına değil metropolitan alanda işbirliği ile çalışmasına olanak sağlayan yasal ve düzenleyici çerçeve oluşturmuşsunuz.

Filipinlerde bulunan Manila'yı ziyaretimde birlikte çalıştığım 19 belediye vardı. Hepsi de metropolitan Manila'ya bağlıydı ama hiç biri birbiri ile ilişkili değildi. Şehre doğru uzanan Passaic nehrine ve bölgenin kalkınması için barındırdığı potansiyele baktığımızda temizlenmesi ve atık su tesisi oluşturulması ile önemli bir fırsata sahip olabilirdik. Ancak 19 tane farklı ses çıktığı ve beraber çalışılamadığı için sonuç alamadık.

Sizler kentlerinizde metropolitan yönetim anlayışlarına sahipsiniz ve onlar oldukça önemliler. Bence 16 metropolitan belediyeden 30'a genişlemek için bazı cesaret verici fırsatlar var. Oradan hareketle eğer yerleşim gelişimi ve TOKİ'nin kuruluşu ile ilgili yasalara bakarsanız, çalıştığım pek çok ülke çeşitli fonksiyonlarla güçlenen kurumlara ve oldukça büyük konut arzını karşılamak için eylemde bulunacak yetkiyi onlara veren bir otoriteye sahip değiller. Burada asıl göstermek istediğim mevzuatın nereden geldiği ve bazı diğer arz konularını nasıl ele alındığıdır. Üçüncü güç ise bence sizlerin Türk insanı olarak öngörmeniz gereken bir durum. Çok sayıda insan kırsal alandan kentlere göç etmekte ve çoğuna teminat izni verilmektedir ki gelecekleri hakkında düşünmeye başlayabilsinler. Pek çok ülkede herhangi bir yasa olmadığından hiç yatırım yapmıyorlar çünkü ne kadar süre ile devam edeceğini bilmiyorlar.

Türkiye'de bu üç faktör kentleşme açısından yaşanan dönüşümle ziyaret ettiğim ülkelere göre çok daha önemli ve etkili, bence bu oldukça ilginç. Diğer konu üzerinde çok fazla sorumluluk olmamasını sağlayan yerinden yönetimdir. Kentleşme konusunda olduğu gibi bu hükümetin seçimidir. Hükümet gücünü ne kadar paylaşmak istediğine ve güç paylaşmanın öneminin ne olduğuna karar verir. Bence Konya Belediye Başkanının yaptığı sunum gösteriyor ki yerel yönetimler güçlendirildiğinde kendi şartlarını dönüştürebilecekler, ekonomilerini yönetebilecekler, yatırım çekebilecekler ve daha birçok yetkileri olabilecek. İlla merkezi bir makam tarafından yapılmayacak. Metropolitan belediye yönetim anlayışı da tüm bunları sağlamak için önemli ama aynı zamanda mali kaynaklar da önem sahibidir. Çalıştığım pek çok ülkede tüm fonksiyonlar yetki veren kişiler tarafından sağlanmakta ya da yerel yönetimlere devredilmektedir. Ama burada ilginç olan bu kentlerin çoğunun bu fonksiyonlar için herhangi mali kaynak vermemesi ve hepsini yerine getirebilmesi. Bu durum Türkiye'de gerekli değil en azından gördüğüm kadarıyla başka yerlere yayılmamış.

Ama gördüğümüz bir şey var, sizler dengeleme formülüne ve dengeleme transferlerine sahipsiniz ama aslında dengeleme faktörleri oldukça sınırlı durumda. Büyükşehirler vergi tabanından kazandıklarını fazlaca tutma eğilimindeler ve küçük yerleşimler o kadar çok miktar almayı düşünmüyorlar. Oldukça küçük yerleşimlerin daha az vergi tabanı ile hala ekonomik açıdan yönetim sağlayabildikleri dengeleme etkilerine bakmaları gerekiyor olabilir.

Üçüncü güç ise iddianın üzerinde uygulamalar yaptığımız iklim değişimi ve bizler bu konuda ne yapılabileceğini bilmekteyiz. Bunlardan birincisi kent formu konusudur. Etnik olarak her ne kadar geniş alamda bu bölgeden olsam da Birleşik Devletler'de büyüdüm ve Birleşik Devletler bu konuda belki de en kötülerden biridir. Şehirler oldukça büyük alanlara yayılmış durumdadır, öyle dizayn edilir. Herkes müstakil ev istemekte ve arabalarını alıp işlerine gitmek istemektedirler. Bu durum trafik açısından oldukça zorluklar çıkarmakta, kalabalık oluşturmakta ve kentin okunaklılığını azaltmaktadır. Aynı zamanda karbon emisyonunu artırmakta, enerji kullanımını yükseltmekte ve temel olarak sürdürülebilir olmayan ve zamanla değişime ihtiyaç duyacak olan bir kent formuna neden olmaktadır. Amerika kentlerine bakarsak bu grafikte hepsini sarı renkte göreceksiniz ve hepsi emisyon tarafında en yükseklerde ve yoğunluk alanında ise en düşük kısımda yer almaktalar. Kimse, herkes Hong Kong'daki gibi bir kentte yaşamalı demez ama görüyorsunuz ki Amerika için tam tersi geçerli. Düşük seviyede karbon emisyonu ve yüksek seviyede yoğunluk, bu bir seçimdir. Beni şaşırtansa Türkiye şehirlerinin bu dinamikteki yerini gördüğümüz diğer grafik. Yoğunluğa bakıyoruz, burada yoğunluklar toplam olarak verilmiş ve özellikle bu kentlerin planlamasına baktığınızda göreceksiniz ki ortalama mavi sütunlar bunu gösteriyor ve bizler 1500 kentin ortalamasını aldık. Kentlerin iyi çoğunluğunun Türkiye'de bulunduğunu göreceksiniz. Pek çok Türk kenti bizim baktığımız ortalama kentlerden daha yoğun, bu kesinlikle daha sürdürülebilir bir kent formu.

Kentler ne yapabilir? Bu benim için oldukça önemli bir konu ve bence Türkiye sol tarafta kalmaya başlıyor ve bu yalnızca insanları arabalarından uzaklaştıran toplu taşıma konusu. Toplu taşıma altyapı servislerinin uzunluğuna baktığımızda pek çok Türk kentinin oldukça düşük kaldığını görüyoruz, dolayısıyla bu alanlar bizim daha çok yatırım yapmamız gereken alanlar ve insanların kentte nasıl dolaşacağının ayarlanacağı bir planlama gerekmekte bugün arkadaşım Allen'ın bölgesel gelişme panelinde bahsettiği gibi.

Burada değinmek istediğim son şey ise kentlerin sürdürülebilir ve yaşanabilir olması için ne yapılmalı? Pek çoğu daha önce konuşulduğu gibi endeks oluşturmaya başladı ve Türkiye'de birkaçını gördüğümü biliyorum. Söyleyebildiğim kadarıyla kullanımı şart değil ve bilgilendirme politikası değiller. Ve inanıyorum ki sizler Türk vatandaşları olarak veritabanından

gelişen bu endeksleri diğer kentlerden farklı bir yolla okunaklılığı açıklamakta kullanacaksınız. Ciddiyetle sürdürülebilirliği ve geleceğinizin nasıl şekilleneceğini düşünmeye başlamak için tek yol bu, sadece kendiniz için değil aynı zamanda gelecek nesiller için.

Rekabetçi kentler hakkında soru geliyor. Sadece genel kategorileriyle veri seviyesinden ele almaya başlarız. Burada grafiğin solunda 5 milyondan fazla nüfusa sahip şehirler görüyorsunuz. Sağ tarafın ucunda ise nüfusu 100 binden düşük kentler görüyorsunuz. Burada size temel olarak açıklamak istediğim şey kentleri özellikleri, farklı konumları ve ekonomik yerleri açısından listeleyen bir görüntü sunmaktır. Solda, nispeten ileri teknolojiyi ve mavi sütunla temsil edilen uluslararası bağlantıyı ve kentten yapılan ihracat miktarını görüyorsunuz. Mavi sütun bağlantıyı ya da kentten yapılan ihracatı gösteriyor. Şaşırtıcı olan, verilere bakmaya ilk başladığımız noktada elimizde 500 bin'den 1 milyona kadar nüfusa sahip yüksek teknolojili ihracat ya da üretim yapan kentler vardı. Sizler büyükşehirlere de sahipsiniz ve genellikle ilk kentlerinizin ikinci ya da üçüncü gelişim evresinde bu yüksek teknolojili kapasiteye sahip değildiniz dolayısıyla bu kentin dışına, kenar mahallelere düştü. Ama İstanbul gibi şehirlerde tüm kenar mahallelerin mavi alanda olduğunu gösterebilirim.

Son beş yıllık süreçte Birleşik Devletler ve Birleşik Krallık kentlerini kıyaslayan bu grafiği biz üretmedik. Karşılaştırmaya baktığımızda oldukça ilginç demografik veriler elde ediyoruz. Bunlardan ilki kent nüfusunun düşmesi ya da yükselmesi. Hiçbiri kent ekonomisinin en iyi ya da iyi hesaplaması değil, ama nüfusun bugünkü halini gösteriyorlar. Özellikle burada gördüğümüz şey son beş yılda başlıca sanayi kentleri içinde Birleşik Devletler kentleri bir düşüş içindeyken Birleşik Krallık kentleri yükselişte ve bu Birleşik Krallık kentleri canlı bir kent ekonomisine sahip değiller. Hepsi sanayi kenti. Politika müdahalelerinin burada yer alması önemli bir noktadır. Birleşik Krallıkta ikincil kentlerin yaşanamaz, rekabet edemez hale gelmesi oldukça endişe uyandırmıştır. İç ekonomi büyümeleri ve sürdürülebilirlikleri istedikleri gibi olmamıştır. Dolayısıyla pek çok şey yaptılar, çok zamanlı veriye başladılar, kent komisyonu kurdular ve çalışmaya başladılar ve politikalar oluşturmaya başladılar. Zaman içinde kentlerinin nasıl gelişebileceğine dair uygulama ve şekillendirmeler yaptılar. Bence bu durum şu anda Türkiye için geçerli, gelişiminiz için bu birleşmeye ulaştığınızdan, bu canlılık gerekli olsa da olmasa da, kentleriniz önceden olduğundan daha gelişmiş durumdalar. Oldukça büyük görevlere

sahipler, yeni işlere girişiyorlar, yeşil kalkınmayı önemsiyorlar, daha önce görülmemiş yeniliklere başlıyorlar ve yeni politikalar geliştiriyorlar. Özellikle sizler yeni metropolitan belediyelere sahipsiniz. Sol sütunda, temel olarak herkesin üretebileceği ürün anlamına gelen aynı anda her yerde bulunma ortalamasını görüyoruz, eğer öyleyse her kent bunu üretebilir. Tanıdığınız birkaç kenti burada görebilirsiniz. Bu oralarda oldukça az yeniliğin yapıldığı anlamına geliyor. Herkesin sunabileceği türden bir ürün ya da hizmet üretiyorlar. Sağ tarafa bakacak olursak, sunulan ürünün çeşitliliğini göreceksiniz. Ve bazı sezgisel sonuçlar göreceksiniz. İstanbul çok ürün üretebilmekte ve daha az sayıda aynı zamanda pek çok yerde bulunan ürün elde etmektedir. Diğer şehirlerin miktarını geçmiş durumdadır. İzmir burada, Ankara burada ve Konya çok gerilerde değil. Sundukları ürün ve hizmet bakımından kentleri incelemek oldukça ilginç. Hangisinin girişimci olduğunu hangisinin olmadığını ya da hangi kentlerin daha fazlasına ihtiyacı olacağını görmek mümkün. Katılımcılık süreci hakkında soru sorduk. Ben konunun uzmanı değilim ama kentlerin çok aktif bir şekilde vatandaşlarının katılımcılığı hakkında çalışması gerektiği söylenebilir. Katılımcılığın olmadığı iyi alanlara sahip olabilirsiniz ama burada cep telefonları, internet kullanımı gibi oldukça fazla sayıda araçlar ve teknikler bulunmakta ve bu insanlara yalnızca kentte ne yaptıklarını söylemek değil aynı zamanda insanların da sizin iyi yapamadıklarınızı söylemesidir. Dolayısıyla sizler zaman içinde performansınızı iyileştirebilirsiniz. New York kenti etkileyicidir çünkü bu konuda herkesin ne dediğini duymak için istekliler. Herkese neyin yanlış olduğunu söylemeyi öğrettiler ve bu sayede düzeltmek için çözüm üretebiliyorlar. Bence bizler bu kentlerden çok şey öğrenebiliriz.

Yerleşme konusunu da içine almak istiyorum. Açıkçası bu süre çok yeterli değil, pek çok detaya giremiyoruz. Ama ben bu slaytlarla sadece birkaç fikir oluşturmak istiyorum. Yoksulluğun önüne nasıl geçebiliriz? Pek çok kurum bununla uğraşıyor olsa da bence denediğimiz şey oldukça zor. Benim için kentlerdeki yoksulluk temelde iki şeyden kaynaklanıyor. Birincisi ev sahibi olabilme gücü, ikincisi ise hareketlilik yani iş yerlerine ulaşabilme kolaylığı. Bu ikincisi onlara evlerinin ücretini, gıda masraflarını ödeyebilmeleri için imkan sağlıyor. Bunun ötesinde, sağlık, eğitim vs. gibi tüm bunlar önemli hal alıyor. Ama ev sahibi olabilme gücü ve hareketliliğin en önemlileri olduğunu söyleyebilirim. Dolayısıyla burada soru şu, kimler ev sahibi olabiliyor? Grafikte 2007'den bu yana bankacılık

sektörünüzde uzun dönemli finansmanın gittikçe daha fazla sağlandığını görüyoruz. Birisi bir ev almak için kredi istediğinde bunu bir iki yıl içinde geri öde derseniz bu zor olabiliyor, ben mesela ödeyemem. Şu an Türkiye'de 15-20 gibi yıl uzun süreli finansman imkanları yok denecek kadar az; umarım gelecekte daha da yükselebilir, ancak 10 yıl gibi orta vade diye nitelendirebileceğimiz sürelerle finansman imkanları oldukça yaygınlaşmış durumda. Bu imkanlar daha çok orta sınıfa hitap ediyor denebilir. Ama yine de orta sınıf kendileri için yapılan yeni yerleşimlere taşındığında düşük gelir grubu insanlar onların boşalttığı yerlere geçebilir, bu da oldukça önemli bir fırsat demek. Bu benim daha önce bahsettiğim mavi satır 1950'den 2015'e kadar konut ihtiyacını belirtmekte. 1980 yılındaki şaşırtıcı keskin yükselişi gördüğümde oldukça şaşırmıştım. 1980 yılı herkesin kentleşme hakkında konuştuğu ve hükümetin başlıca noktaları belirlemeye başladığı dönemdir. Bunun doğrudan nedensellik olduğunu öne sürmüyorum ama TOKİ tarafından takip edilen halk katılımı ve konut sunumu konuları için kurulan kuruluş konut sunumundaki artışta iyi ya da kötü etkiye sahiptir. Ama kesinlikle görebildiğimiz bir etkiye sahiptir. Çünkü biliyoruz ki Türkiye'de hala kentleşme devam etmekte ve 1985'ten beri insanlar kentlere gelmektedir. Eğer Türkiye'de bu iş 24 aşama içeriyorsa bu konu aynı zamanda bu işi yapmanın maliyeti ile de ilişkili olacaktır. İnşaat formunu alması için 189 gün gerekmektedir ki araştırma için ortalama süredir. Gayrimenkul ofis ve konut özellikleri bakımından arazi gelişimini önlemeye dönük bazı çalışmaların olmasını öneriyorum. Diğer ülkeler ne ölçüde uygulayacaklarını belirlediler. Kesinlikle söyleyebilirim ki yerinizde olsaydım bu faktörü ele alırdım. Kentsel dönüşümü nasıl geliştirebiliriz? Gittiğiniz her ülkede kent ekonomisi ve arazi kullanımları ortaya çıktığında buna ihtiyaç duyulmaktadır. Sizler bazı kentsel dönüşüm formları içindesiniz. Ama bugün burada ve diğer ülkelerde yürütülen pek çok kentsel dönüşüm projesi iptal edilebilir durumda. Sebebi ise arazinin dönüşüme başlamak için yeterince planlanmamış olması. Arazi kullanımı için hiç plan yok ve altyapı hizmetleri şimdiye kadar sağlanmamış.

Dolayısıyla söyleyebilirim ki Türkiye arazinin yeniden gelişimi için neye ihtiyaç duyduğunu ortaya çıkarmalı çünkü bu şehirlerin merkezleri sıklıkla yeniden gelişme ve aynı zamanda ileri planlamaya da ihtiyaç duymaktadır. Bence Türkiye'de uygulama planlamasının öncüleri esnek olmuştur, bu pek çok açıdan kullanışlı olmuştur ancak bence bunun ötesinde sizler kentleriniz için daha kapsamlı planlar yapmak durumundasınız.

Konya'nın tarih içinde planıyla itibara sahip ilk şehirlerden biri olması benim için oldukça şaşırtıcı oldu. Kentler planlanmazlarsa sürdürülebilir ve yaşanabilir yollarla geliştirilemezler.

Planlama, kuralları yazmak anlamına gelmez, demografik ve kent büyümesi hakkında düşünmek anlamına gelir. İkinci konu da bununla bağlantılı. Kent dönüşümü ana planları kentler aniden toplu taşıma sistemine gereksinim duyana kadar neredeyse bitmiştir ve bu herşeyin üstüne hazırlamaları gereken bir ihtiyaç haline dönüşür. İyi bir toplu taşıma sistemine bağlı olarak yaşanabilirliği ve hareketliliği artırması için önereceğim diğer konu sizlerin ulaşım ana planına sahip olmanız gerektiğidir. Bu kentlerin finansmanı yıldan yıla bütçe hazırlamak değildir, bunlarla ilişkili olarak kalkınma planınızda yatırım planınızı kurmalısınız. Tüm bunlar burada bulunduğum sürece Türkiye için oluşturduğum tavsiyeler. Dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Stephan Karam'a çok teşekkür ederiz bu geniş perspektif sunumu için ve oldukça iyimser bir tablo çıkıyor aslında Türkiye diğer ülkelerle karşılaştırıldığında kent yönetimi açısından. Sözü şimdi Dokuz Eylül Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Recep Kök'e vermek istiyorum.

Prof. Dr. Recep Kök, Dokuz Eylül Üniversitesi- Herkese merhaba. Buradaki panelistlere baktığımızda, çok ideal bir yapı görüyoruz. Siyasetçiler; temelde felsefi kurgulara bağlı olarak olması gerekene yönelik akli çıkarsamalar yaparlar; uygulamacılar, Sayın Vekilimiz, Sayın Belediye Başkanımız daha çok bir mühendislik gözlemine bağlı olarak mimar gibi bir duruş sergiler ve bir anlamda şehrin mimarıdır. Özellikle bu kompozisyona baktığımızda uygulamaların içinde Dünya Bankası Temsilcisi de var. İktisatçı olarak Sayın Başkan; iktisatçı ama uluslararası ilişkilerde uzman, yani bu kadar inter disiplinel bir yapı içerisinde iktisatçının yer almasının bir anlamı vardır. Demek oluyor ki; biz olandan olması gerekene, geleceğe yönelik öngörüde bulunarak belki de bir ülkenin refahına bu tür tartışmalar düzleminde daha büyük katkılar yapabiliriz. Ben, bu konuyu dikkate alırken, Sayın Fuat Hocamızın sermaye-mekan ilişkisi, ardından sistem dönüştürme süreci, ardından kentlerin çok aktörlü yerine çok katmanlı mekanizmasının nasıl işleyeceği ve hemen ardından özellikle ulusallaşma sürecinin nasıl işleyeceği konularına değindiğini görüyorum. Bu konuları değerlendirdiğimde beni bir iktisatçı olarak motive eden ne

oldu dediğimizde, elbette ki bu ülkenin aydını olduğumuza göre; kültürel anlamda bazı soruların cevabını kendi alanımızda verebilmemizdir diyebilirim.

Buraya baktığımızda Sayın Başkan'ın başta söylediği gibi İstanbul bazı ölçütlere bağlı olarak 41-42'lerde yer alıyor. Türkiye'ye bakıldığında OECD'nin 11 kriterine göre 34 ülke içerisinde son sırada yer almamız bu durumu sorgulamamız gerektiğinin altını çiziyor. Bu yönüyle benim incelemelerime göre Türkiye'de her il ve ilçede organize sanayi bölgeleri var, 55 adet teknokent var fakat bunun içinde yalnız 37 tanesi aktif bir şekilde değer yaratıyor. Kent oluşumunu sürdürülebilir ve uluslararası rekabetin bir parçası haline nasıl getirebiliriz? Ayrıca bu yaşanılabilir ve rekabetçi kent olgusuna yönelik repolitik önermeler açısından bir anlamda şunu diyebiliriz. Sosyoekoteknolojik ağları nasıl harekete geçebiliriz? Bu konuda da bu soruların cevabını bulabilmemiz için strateji üretmemiz lazım. Arkasından da o stratejiyi modellememiz lazım, neden? Stratejisi olmayan bir ülkenin ya da şehrin modellenmesi imkânsızdır. Dikkat ederseniz en başta şunu söyledim eğer bir iktisatçı herhangi bir analizi kaynak tahsis modeli üzerine kurmuyorsa o zaman ne yapar? Zihin dünyamıza katkı saylayabilir. Yani zihin egzersizi yapmamıza katkı sağlayabilir. Ben de varım dememize katkı sağlayabilir ama bilin ki, ben varım demek ne kadar üretiyorsan o kadar varsın. Bunun içindir ki üzerinde duracağımız olay önce demek ki bizim öncelikle bir strateji mekanizmasıyla yürümemiz lazım, yani bir ülkeye yönelik rekabetçi bir strateji nasıl kalkındırabilir?

Eğer biz sosyoekoteknolojik bir ağ kurarsak bu ağın aktörleri yani çok katmanlı aktörleri bu ağın içerisinde nasıl entegre olacaktır? Bu fevkalade önemli bir soru, bunu ben, söyle planlamaya çalıştım. Dedim ki; iç politika uzayı var, dış politika uzayı var. İç politikadan ve dış politika uzayından hiç bir mahalli idare kendini bağımsız tutamaz. Amaç yaşanabilir kent stratejisiyse iç politika ve dış politika uzayından gelen bilgi ağını bugünün bilgi ekonomileri çerçevesinde bir manada yani eko eğitim faaliyetlerinin bir sonucu olarak bunun dinamiğinde olan üniversiteyi eğer sistemin yaratıcı alanına çekmezseniz, üniversiteyi teknoparkların içerisinde uygulamaların bir parçası haline getirmezseniz, teori ile uygulamayı, pratiği yan yana getiremezseniz herkes yerinde ayrı ayrı mutlu olur.

Ama dünya sıralamasında yani patent üretiminde de bulunduğumuz yerde oluruz. Onun için diyorum ki; eğer bilgi ve toplumsal örgüt uzayını

dikkatle kullanacaksak, amacımız nedir? Değer yaratmak aynı zamanda da yaşanabilir kent açısından olumsuz etkileri yani çevre kirliliğinden tutun, kültür kirliliğinden tutun, gürültü kirliliğinden tutun, efendim siyasallaşma adına sokak kirliliğinden tutun bütün bunları azaltan bir toplum ancak refah olgusunun rekabetçi bir parçası haline gelebilir. Bu anlamda bu söylediklerimizi demek ki bir sosyoekoteknolojik bir ağ olarak dikkate aldığımızda, bu ağın dilini bulmamız gerekiyor. Bu ağın dili iktisatçı diliyle modellemedir. Eğer bunu modelleyemediğimiz takdirde hep konuşuruz, hep konuşuruz ama Sayın Belediye Başkanım bana neresi kötü sinyal veriyor dediğinde bunun cevabını veremem. Hâlbuki eğer doğru bir model kurmuşsam ya da her şehrin, her ülkenin, her şehrin içerisinde hatta İstanbul'un kendi içerisindeki yapısal özelliklerini bile dikkate alarak yani Karadeniz mahallesiyle, Erzurum mahallesini ayıran birbirinden, dikkat edin kültür dinamikleri itibarıyla birbirinden ayıran, farklılaştıran, farklı kimliklerin çoğulcu ama ulusal eksende birleştirici bir siyasi iradeye dönüştürebilecek bir yaklaşımı nasıl inşa edeceğiz dediğimizde bunun elbette ki teorik anlamda bir sürü araştırmaları var.

Literatürü istediğiniz kadar genişletmek mümkün ama bilin ki öncelikli olarak temel hipotezimiz nedir? Biz neyin peşindeyiz? Bu anlamda bizim temel hipotezlerimizden ilki şudur; Türkiye'de yatırım teşvikleri özellikle büyük ülkelerin çevresinde endüstriyel ve sektörel kümelenmelere yol açmaktadır. O zaman yatırım teşviklerinin bir kaynak tahsis ögesi olarak modele dâhil edilmesi gerekir. Arkasından hemen şuna devam etmek istiyorum. Örgütsel ekolojiden bağımsız yatırımları ele alırsak; hiç bir zaman bu yatırımlara yönelik tutum ve davranışlar kentlerin yaşanabilirlik dokusuna katkı sağlamaz, tersine eğer bunlar etkin bir şekilde kullanmadığımız takdirde bir bakarsınız ki kötüleşmesine neden olabilir.

Bu yönde şunu ifade etmek istiyorum. Bizim demek ki ana ağacımızla paralel olarak ne yapmamız lazım, önce çarpık şehirleşmeye entegre olmuş yığılma ekonomilerinin değer yaratma anlamında, değerler ağı içerindeki zincir olarak bunların olumlu ve olumsuz etkilerini iyi bilmemiz gerekecek, onun içindir ki biz uzun dönemdeki yaşanabilirlik, dikkat edin kısa vadede elbette ki yapabileceklerimiz var, orta vadede yapabileceklerimiz var ama gelecek bir 50 yıl, gelecek bir 500 yıl sonra niye İstanbul tekrar dünyanın merkezi olmasın, çünkü tarihsel bir son itibari ile İstanbul finans merkezi olmaya sığacak kadar küçük bir şehir değildir. İstanbul dünyanın hem

finans merkezi hem kültür merkezi olacak kadar güçlüdür. Ama bu 10 yılda olmaz, bu 50 yılda olmaz gelecek 100 yıl için bir vizyonun vizyonları varsa bunu yapabilirsin.

İkinci aşama nedir? Yaşanabilirlik modelini nasıl ortaya koyacağıdır. Bu da tabii ki ekonometridir, istatistiktir. Eğer iktisatçı tüm bu kurgusunu matematiğe, istatistiğe, yerele dönüştürüp ayağını yere bastırmazsa havada kalır. O bakımdan buradaki modelleri size anlatmayacağım ama sadece ilgilenenlere işaret vermek açısından söylüyorum. Dikkat ederseniz burada esas itibari ile endüstriyel yığılma ekonomilerinin yani ekonominin reel dinamiklerinin istihdam yaratma gücünden tut nitelikli insan yaratma hatta nitelikli eğitime katkı sağlama noktasına kadar uzanabilen değişkenleri alabiliriz. Onun arkasında OECD'den, OECD'nin 11 kriterini de hemen modele dâhil edebiliriz. Biz bu niteliksel ve niceliksel model değişkenleri modele iyi koymalıyız ki nerenin bana kötü sinyal vereceğini, nerenin bana iyi sinyal vereceğini yani artılar üzerinde yürüme şansını elde edebileyim. Aksi halde ne yapar, biz daima bu endeksleri döner döner konuşuruz. Ama bu endeksler bilin ki hem vicdanımızı hem beynimizi bitirir. O bakımdan eğer biz şunun üzerinde duracaksak tüm iktisadi hayatın içerisindeki değişkenleri istersek bunun bir sürü teknikleri var. Bunları çeşitli yöntemlerle ifade edebiliriz ama bunların üzerine durmak yerine daha çok strateji önerisi çerçevesinde şu ifadeyi kullanmak istiyorum; biz demek ki demokratik iradeyi referans aldığımıza göre demokratik iradeyi besleyen iç politika ve dış politika dinamiklerini çok iyi modellememiz gerekiyor. Aksi halde biz küresel kentleri, küresel rekabet gücü kazanma stratejisinden sorumlu olan illeri, belediyeleri her zaman sorgularız ama bir adım daha ileri yol alamayız. Onun içindir ki bu modelle en başlangıçtaki ortaya koyduğum şekille kafamızda neyi, nasıl yapacağınızın, neyi yapmak istiyoruz ama nasıl yapabileceğimizin tekniğini, yöntemini ortaya koymadığımız takdirde Kalkınma Bakanlığı belki 20 yıl sonra, 10 yıl sonra yine geleceğe yönelik projeksiyonlarda bulunma konusunda kongre yapar.

Elbette ki buradaki tartışmalar çok kıymetlidir. Her biri fevkalade ufuk açıcı tartışmalardır. Ama buradan kalktığınızda, beni bir şeyin rahatsız etmesi gerekiyor. Belediye Başkanının beni rahatsız etmesi gerekiyor. Benim Belediye Başkanını rahatsız etmem gerekiyor. Aydınlanmanın en önemli fonksiyonlarından biri nedir? Kavram anarşisini ortadan kaldırıp doğru, hızlı, doğru zamanda, doğru kişiler sayesinde yürümeyi başarmadır. Aksi halde elbette ki teorik anlamda çok şey konuşabiliriz ama

teorik anlamda konuştuğumuz olayı modelleyemediğimiz için enerjimizi tüketiriz. Türk milletinin tarihsel birikimine baktığımızda tarih yaratan bu milletin tarihin içinde evrensel değerlere katkı sağlayabilecek, ulusal gücü yüksek, milli kimliği yüksek, ayrıştırmacılığa izin vermeyen ama milli değerler içerisinde çoğulcu, Hakkari'deki vatandaşı da, İstanbul'undakini de, Edirne'sindekini de, İzmir'ini de ayrı potada eritilerek aynı yaratıcılıkla, milli kimlik düzleminde tarihin sorumluluğunu yüklenmiş üyeler olabilme şerefini her zaman tadacağını ve bu inançla birliğimizi muhafaza edebileceğimizi sadece temenni etmiyorum. İddia ediyorum, çünkü öğrencilerimiz var. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Recep Hocamıza çok teşekkür ederiz. Şimdi özel sektör temsilcimiz Aziz Torun'a söz vermek istiyorum.

Aziz Torun, Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneği Başkanı- Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Derneği Başkanı olarak sadece spesifik olarak bir iki noktaya değinerek konuşmamı sonlandırmak istiyorum. Yüksek faizler, krizler ve enflasyonun yüksek olması nedeniyle yap-satçı bir kültürden geliyoruz. Belediye Başkanlarımız da gayet iyi bilirler, yani ancak satarak finansman bulma modeli üzerinden hareket edilmiştir ve uzun vadeli kredi imkânları olmadığı için sadece ne satılabiliyorsa onu üreten bir anlayışla gayrimenkul sektörü bugüne geldi. Hâlbuki Türkiye'nin inşaat sektöründeki başarılarına baktığımızda dünyadaki ilk sıralamalara giriyoruz ama aynı başarıyı gayrimenkul geliştirmede özellikle gayrimenkul projelerinin nitelikli olması, şehirlere simgesel projeler kazandırma anlamında göremiyoruz.

Bu da sermaye birikiminin olmaması, bu konularda uzun vadeli kredi imkânlarının olmamasından başlıyor. Son yıllara geldiğimizde ise 2005 yılından itibaren gördüğümüz uzun vadeli kredi imkânları, enflasyonun düşmesi, faiz oranlarının düşmesi ile gayrimenkul sektörü daha farklı bir boyuta geldi ve hele 2023 yılı vizyonuna baktığımızda, üç gündür burada konuşulan konulara Türkiye'nin 2023 hedeflerine 2 trilyon dolarlık bir milli gelir hedefi ve 500 milyar dolarlık ihracat hedefi ve 50 milyar dolarlık turizm gelirleri ve 50 milyonluk turisti, şehirlere, ülkemize çekme hedefine ve bir de borsadaki 1 trilyon dolarlık büyüme hacmine, hedeflerine baktığımızda bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde gayrimenkulün ne kadar değerli olduğunun da altını çizmek istiyorum.

Çünkü bu yatırımların hepsi otel demek, ofis demek, lojistik merkezi demek, kongre merkezi demek, liman demek, köprü demek, tünel demek bütün bunlar önemli altyapı yatırımları demek. Bu altyapı yatırımlarının içinde finansman modelinin geliştirilmesi gerekiyor. Özellikle gayrimenkul yatırım ortaklıklarının geliştirilmesi lazım. Altyapı yatırımları için finansman modeli temininde ve bireysel yatırımlar içinde gayrimenkul yatırım ortaklarının teşvik edilmesi, doğru anlatılması ve kurumsal şirketlerin de oluşturulması gerekiyor. Çünkü genelde inşaat sektörü kayıt dışı bir gelenekten geliyor. Şöyle geçmişine baktığımızda on yıl evvelki tarihlerde kurumsal yapıya sahip çalışanıyla, vergisiyle, kurumsal standartlarda şirket sayılarımız yok denilebilecek kadar azdı. Ama işte bu GYO'ların sayılarının artmasıyla bu standartlara geldiğini ve öne çıktığını görüyoruz. Bu şirketlerin üreteceği projeler, şehirlere değer katan simge projeler olacaktır.

GYO'larıTürkiye'nin mütekabiliyet yasasıyla yabancılara gayrimenkul satma ve Türkiye'ye yabancı yatırımın gelmesinin teşviki anlamında da çok önemli buluyorum. Çünkü bu kurumsal şirketlerin, bu halka açık şirketlerin GYO'lar vasıtasıyla yabancı kurumsal şirketleri Türkiye'ye yatırım olarak çekmesi çok önemli. Aynı zamanda bireysel yatırımcı olarak Türkiye'ye gelip daire, ofis, işte lojistik merkezi gibi gayrimenkullere yatırım yapacak olan bireylerin, kişilerin yanıltılmaması onların bir anlamda kandırılmaması gerekiyor ki bu hani başta Türkiye için çok önemli olan gayrimenkul sektörünü ki belki Türkiye için bir enerji kadar, belki bir petrol kaynakları kadar Türkiye için önemli olan gayrimenkul sektörünü biz bu güne kadar geliştiremedik. Çünkü demin sözümün başında ifade etmek istediğim gibi yatırım kaynakları yoktu ama şu içinde bulunduğumuz süreç ve bundan sonraki dönemde gayrimenkul sektörünün gelişmesiyle yabancıların talep ve ihtiyaçlarına uygun gayrimenkuller yapılması ve Türkiye gibi dünyanın tam merkezinde bir coğrafi konumda bulunan ve bölgesel lider konumunda olan, böyle bir hedefi olan Türkiye'nin elbette ki itibarının imajının değişmesiyle, zenginleşmesiyle gayrimenkule olan ilgi ve talep de artmaktadır.

Dolayısıyla bu talebi bizim bir anlamda ihracat gibi düşünerek bu gayrimenkul sektörüne olan talebi nakde dönüştürmemiz gerekiyor. Yani gayrimenkulleri menkulleştirerek bir tapuya dönüştürerek ya da borsada hisse senedine dönüştürerek ya da bir kira sertifikasına, tadile dönüştürerek satma ve önemli yatırımlar çekme imkânına sahip bir

Türkiye'yiz. Türkiye'nin bölgelerine baktığımızda gerek İstanbul gibi metropol şehirler, finans merkezi olma iddiası olan, turizm merkezi olan İstanbul gibi şehirlerin gerekse İzmir başta olmak üzere Ege bölgesindeki şehirlerin, Akdeniz bölgesinin daha farklı özellikleri var. Turizm açısından mevsim şartları bakımından diğer şehirlerimizin güneydeki şehirlerimizin sınır yakınlığı bakımından Suriye'ye, Irak'a, İran'a diğer taraftan Karadeniz şehirlerimizin yine çevredeki Akdeniz havzasındaki komşu ülkelere yakınlığı bakımından önemli bir gayrimenkul talebinin olduğunu görüyoruz.

Mütekabiliyet yasası daha çıkalı daha bir yıl oldu. Çok önemli bir gayrimenkul talebinin olduğunu, satışlarının olduğunu görüyoruz. Dolayısıyla şehirlerin gelişiminde bu tür standartları yüksek yabancıların taleplerini dikkate alarak geliştirilecek gayrimenkul projelerinin Türkiye için, Türkiye'nin cari açığının kapatılmasında da önemli bir kaynak olacağını, önemli bir ihracat talebi gibi görülmesi gerektiğini düşünüyoruz. Benzeri şeylere baktığımızda Türkiye'deki gayrimenkul fiyatlarının çok cazip ve düşük olduğunu da görüyoruz. Çünkü İstanbul'la aynı sengmentteki şehirlere baktığımız zaman fiyatlarının çok düşük olduğunu, Paris'le, Londra'yla, New York'la, hatta Moskova'yla karşılaştırdığımızda gerek gayrimenkul m² satış fiyatları, gerekse ofis fiyatlarının çok düşük olduğunu, dolayısıyla çok cazip bir potansiyeli İstanbul ve birçok Türkiye'deki şehrin taşıdığını görüyoruz. Bu anlamda da gayrimenkul geliştiricilerinin daha kurumsallaşmış, daha ölçekleri büyük proje taleplerine cevap verecek şirketlere dönüşme ihtiyacı var. Çünkü baktığımızda şu anda Türkiye'de emlak GYO'yu dışında bırakırsak, GYO'ya dönüşmüş olan şirket sayısı ve portföy değeri ve 500 milyon doların üzerinde olan şirket sayısı 10'u geçmiyor. Bu sayıların artması ve gayrimenkul sektörünün bu anlamda büyümesi ve yeni projeler geliştirmesi ve üretmesine de Türkiye'nin ve sektörün ihtiyacı olduğunu görüyoruz.

Biz GYO olarak özellikle yabancıların, Türkiye'de yatırım yapanların mağdur olmaması, yanıltılmamasını önemsiyoruz. Çünkü Belediye Başkanlarımızın gayet bildiği gibi maketten satış dediğimiz sistemin aslında tamamen yatırım şirketine güvene dayanan sistem olduğunu, dolayısıyla imzalanan sözleşmelerin eğer itibarlı bir şirket değilse taahhütlerini yerine getirebilecek bir şirket değilse, kağıttan ibaret olduğunu bizler biliyoruz ama yabancılar böyle bir sözleşme imzalayınca

kendilerinin çok güvende olduğunu da zannediyorlar. O nedenle biz Gümrük ve Ticaret Bakanlığıyla bir yıldır yaptığımız çalışmalar sonunda inşaat bitirme sigortası diye, tüketiciyi koruma anlamında bir yeni kavram geliştirdik. Bu konudaki düzenleme TBMM'ye indi, bu süreçlerden geçti ve önümüzdeki çok kısa bir süre içerisinde yasalaşacak, dolayısı ile bu yasal düzenlemenin hayata geçmesiyle gerek Türkiye'deki yerli tüketicilerin müşterileri, gerekse yabancı yatırımcıların gayrimenkul alırken bu inşaat bitirme sigortasını yerine getirmiş, bunu yapmış olan yatırımcıdan almaları halinde herhangi bir mağduriyetinin olmayacağı, bir güvence altına alınmış olduğu, bu yatırımın yani maketten yapılmış olan satışın ve bunun da Türkiye'deki sektörün gelişimi bakımından sektörde bir takım mağduriyetlerin yaşanmaması bakımından önemli olduğunu düşünüyoruz. İnşallah bu yasanın hayata geçmesiyle bu konu halledilmiş olacak. Ben sözlerimi burada bitirerek yine sabırlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Şimdi sözü Sayın Esen Çağlar'a veriyorum.

Esen Çağlar, TEPAV- Ben de sabrınızı test etmeden 20 dakikalık bir şey hazırlamıştım ama onu üç dakikada anlatmaya çalışacağım. Şimdi ben üç tane şey söyleyeceğim. Birincisi, kentsel rekabetçilik konusunda çok sayıda çalışma var. Bunlara da baktığımız zaman üç tane şey öne çıkıyor. Bir tanesi, konsensüs yok. Bu tanımın ne olduğu, kentsel rekabetçilik nasıl tanımlanıyor, nasıl ölçülüyor konusunda dünyada konsensüs yok. Hani o yüzden nasıl ulusal rekabetçilik için Dünyadaki Ekonomik Forumunun göstergesi kabul edilebiliyor, benzer bir şey kentler düzeyinde henüz yapılamıyor bu birincisi. Bununla ilgili bu göstergelere, endekslere baktığımız zaman hiç bir Türk kentinin bunlarda ileri sıralarda olmadığını görüyoruz.

Rekabetçilikte 2023 yılında bir sıçrama yapacaksak önümüzdeki 10-20 yıl içinde dünyanın en cazip kentleri arasına kent sokmamız lazım. Ancak şu anda öyle bir durumumuz yok bununla ilgili. İlk kısımda Sayın Vekilimiz de bundan bahsetti. Mesela Manisa kişi başı geliri ne yapacak? Manisa'nın kişi başı gelirini 2000 yılından beri bilmiyoruz. Türkiye'de analiz birimi kentler olacaksa Fuat Hocanın dediği gibi kentler düzeyinde veri ve bilgi türetmesi lazım. Bu Türkiye'nin en zayıf noktalarından biri. Bu konu önemliyse devletimizin bu konuda çok ciddi önlemler alması lazım.

İkinci altını çizeceğim nokta; Türkiye'de yenilikçi firmaların, girişimci firmaların, rekabetçi firmaların ağırlığını artıracaksak ekonomi içinde yapılması gerekenler belli. Ulusal dokümanlarda bunlar bahsediliyor peki kent düzeyinde ne yapacağız? Kent düzeyinde rekabet gücünü artırmak için ne yapacağız? Belki duymuşsunuzdur, en hızlı büyüyen 100 firma açıklandı dün. Bu firmalara sorduğunuz zaman en hızlı büyüyen, Türkiye'nin en girişimci en yenilikçi firmaları şöyle diyorlar: bizim en fazla ihtiyaç duyduğumuz şey vergi teşviki, altyapı vs. değil; insan kaynağı, nitelikli işgücü. Peki, bizim kentlerimiz bu yaratıcı işgücünü, insan kaynağını nasıl çekecek?

Bu firmalar arasında en hızlı büyüyen firmanın CEO'su 31 yaşında bir genç girişimci, firması Ankara'da, şöyle diyor; artık ben ve benim gibi girişimciler sabahleyin tıka basa kahvaltı yapıp, büyük patron arabalarıyla işe gelmek istemiyorlar. Ben ve benim gibi girişimciler sabahleyin koşu yapıp öyle gelmek istiyorlar iş yerlerine. Hatta koşarak iş yerine gidebilmek istiyorlar. Kentlerimiz bu gibi girişimcilerin yürümesine, koşmasına ne kadar tasarım açısından elverişli olacak bu da önemli noktalardan bir tanesi. Yaratıcı kentler, girişimci kentler bu tarz girişimcileri çekebildiği müddetçe başarılı oluyorlar. Konya Belediye Başkanı bence bu konuda Türkiye'deki en iyi örneklerden birine sahip ve bütün kentlerimizin özellikle Ankara'nın bence örnek alacağı çok sayıda şey var.

Üçüncü konu; Türkiye'nin yeni kararlar vermesi gerekiyor. Türkiye'nin kentlerinin nasıl olacağı konusunda, nasıl kentlere sahip olacağı konusunda birçok karar vermesi gerekiyor. Sadece en önemli gördüğüm üç şey, bunların altını çizeceğim.

Birincisi bu yoğunluk meselesi; yüksek bina iyi mi kötü mü? Başbakan yüksek binalar kötü diyor, yüksek binalar gerçekten iyi mi kötü mü? Bunlara kentlerde ne kadar izin vereceğiz ? Burada baktığımız zaman mesela kategorik olarak yüksek binaların kötü olduğunu düşünmüyorum. Mesele burada yüksek bina sokakla birleştiği zaman nasıl birleşecek? Mesela şurada iki adım ötede Hilton Oteli var, gidin oranın kapısından bir bakın yürüyerek kaldırımda Hilton Oteli'ne gidebilirsiniz veya içine girmeyecekseniz de yanından lobiye göz atabilirsiniz ama öte yandan Ankara'da Çukurambar'da mesela yine yapılan yüksek bir bina var; Marriot Oteli ve onun yanından geçmeye ve ona girmeye çalışın; üç tane güvenlik var. İşte askeri mayın bölgesine girer gibi büyük bir alan ve yaklaşık 50-60

m bir mesafe var. Yanından geçerken de büyük bir duvardan geçiyorsunuz. Hani çok eğlenceli bir durum olmuyor. Bence yüksek binaları tartışırken ne kadar yürümeye, ne kadar etrafından geçmeye elverişli alanlar yaratıyor bunlar, ona bakmak lazım.

İkinci olarak, Türkiye'nin karar vermesi gereken diğer bir konu; çocuklar için kentleri nasıl tasarlayacağız? Burada da baktığımız zaman hani 10 yaşında bir çocuğun annesine ve babasına bağımlı olmadan kent içinde ne kadar hareket edebildiği; bence bir kentin kalitesini belirleyen bu. Kolombiya Belediye Başkanı Penalos'un dediği gibi; en önemli faktörlerden bir tanesi. Bu anlamda ben hani kent içindeki arabaların hızının çok önemli bir faktör olduğunu düşünüyorum.

Barselona'da neden böyle kırmızı ışık koydukları konusunda Konya Belediye Başkanımız bahsetti. Ankara'da gerçekten nasıl metro belediyeden Ulaştırma Bakanlığına devredildiyse, bu vizyonla devam edilirse ve kentlerimizde artık caddelerin de Karayolları Genel Müdürlüğüne devredileceğini düşünüyorum. Çünkü otoyol mantığıyla çok yüksek hızda araba gitmesi sağlanıyor kent içlerinde. Bu da bence yaşam kalitesini etkileyen, çocuklar için yaşam kalitesini etkileyen çok büyük bir sorun. Toplu taşımada yapılacak çok şeyler var. Başarılı örnekler de var. Marmaray Projesi bence toplu taşıma için Türkiye'nin gelmiş geçmiş en önemli projelerinden biri. İstanbul'un bir noktasından başka bir noktasına raylı sistemle nasıl gidileceğini, her yöne gidilebileceğinin mesajını verdi aslında ama maalesef biz farklı platformlarda, farklı mecralarda bunu tartışıyoruz. Hani gerekli olan şeyleri ortaya koyamıyoruz gibi geliyor diyeyim ve bitireyim. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ziya Öniş, Koç Üniversitesi- Değerli konuşmacılarımıza çok teşekkür ederiz.

OTURUM 7C

Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi

01 Kasım 2013

Panel Başkanı

Erkan Akdemir	Avea CEO'su

Panelistler

Meriç Uluşahin	Türk Bankalar Birliği Başkan Vekili ve Şekerbank Genel Müdürü
Prof. Dr. Cengiz Demir	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Vahap Küçük	Tüm Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu Başkanı
Turgut Erkeskin	Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı

Oturum 7C
Hizmetler Sektörünün Geliştirilmesi

Panel Çerçevesi:

- Küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin hizmet sektörlerine etkileri
- Türkiye'nin kalkınma sürecinde gelecekte önem kazanacak yeni hizmet alanları
- Hizmetler sektöründe rekabet gücünü ve katma değeri artırmak için atılması gereken adımlar
- Hizmetler sektörünün, tarım ve sanayi sektörleriyle etkileşimini güçlendirmeye yönelik strateji ve politikalar
- Hizmet ihracatının geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi
- Türkiye'nin önde gelen hizmetlerde bölgesel merkez olma potansiyeli

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Değerli katılımcılar, hizmetler sektörünün geliştirilmesi paneline başlıyoruz. 5. İktisat Kongresi için buradayız. Hizmetler sektörünün, serbestleşme ve küreselleşmenin yaygınlaşması ve derinleşmesi ile birlikte ekonomi içerisindeki ağırlığı giderek artıyor. Burada ben panelistlere sözü vermek istiyorum. İki oturum şeklinde yapacağız. Panelist arkadaşlarım öncelikle serbest format içerisinde, kendi sektörleri, kendi şirketleri çerçevesinde bulundukları sektör etrafındaki hizmet sektörünü tartışacağız. İkinci oturumda daha spesifik konulardan bahsedebilirler. Meriç Uluşahin'den başlıyorum. Bankacılık sektörünü temsilen burada, aynı zamanda Türkiye Bankalar Birliği Başkan Vekili Meriç Hanım. Bizim telekom sektörü ile bankacılık sektörü arasında böyle bir yakınlaşma var epeydir. Bizim teknolojinin evrimleşmesi ile birlikte aslında cep telefonlarının eski sadece ses haberleşmesinden çıkıp, daha akıllı telefonlar ile birlikte yeni ortamda bir finans aracı olarak da kullanılması gündemde. Sim kart içerisine yerleştirilmiş bir modülle, ödeme sistemi olarak cep telefonlarının kullanılmasını, 2010 yılında bir banka ile gerçekleştirdik. Bu uygulamalar, bu iki sektörü birbirine yakınlaştırmış durumda. Zaten baktığınız zaman, hitap ettiğimiz sektörün, bankacılık sektörü ile telekom sektörünün, mobil haberleşmenin müşteri kitlesinin ve müşteriye verdiğimiz değer kümesinin birbirine çok yakın olduğunu görüyoruz. Özellikle kredi kartı

tarafında. Ben, bir merakımla aslında başlamak istiyorum. Bu soru ile başlamak istiyorum. Bu acaba nereye doğru gidiyoruz? Biz mi bankacı haline geleceğiz? Yoksa bankacılar mı bizim sektörün içerisine giriyor? Evet, buyurun, söz sizde.

Meriç Uluşahin, Türk Bankalar Birliği Başkan Vekili ve Şekerbank Genel Müdürü- Çok teşekkür ederim. Öncelikle Bankalar Birliği ve şahsım adına Kalkınma Bakanlığına teşekkür ediyorum. Çok güzel geçiyor kongre ve üçüncü günü. İstanbul ile kıyasladığımız zaman bile, çok daha yüksek katılım gördük burada hakikaten. Oradan gelen bir katılımcı olarak da biraz kıskandık o yüzden ellerinize sağlık diyoruz tüm emeği geçenlerin. Şimdi biz telekomünikasyon sektörüne baktığımızda bankacılık sektörü olarak, birbirimizle bir yakınsama içerisindeyiz. Aslında bu dünyadaki son trendlerden de birisi ama gerek Türkiye'de gerek dünya üzerinde bunun belki de en güzel işbirliğini gösterecek iki sektör diye düşünüyorum. Burada rekabet mi var işbirliği mi var dersek bence, tatlı bir rekabetin içerisinde Türkiye'yi belki de başka bir noktaya oynatacak bir işbirliğinin de olduğunu düşünüyoruz.

Şimdi bankacılık ve finans sektörünün Türkiye kalkınmasındaki rolü ve buradaki katma değerine değinmek istiyorum. Bankacılık ve finans sektörünü biz, tüm diğer hizmet sektörleri ile birlikte yüksek katma değeri olan bir sektör olarak görüyoruz ama biraz daha bizim misyonumuzu farklı diye de değerlendirebiliriz. Türkiye'nin kalkınması ve önümüzdeki yıllardaki 2023 hedeflerine doğru gittiği yol haritasında. Bunu hem geçmişten bugüne gelen rakamlarla hem de dünyayla kıyaslamalı olarak, ben sizle paylaşmak isteyeceğim. Son on yıllık döneme baktığımız zaman, Türkiye olarak milli gelirimiz yaklaşık üç katlık bir artış gösteriyor. Bunun yanı sıra Türkiye'de küresel ekonomi liginde dördüncü sıraya gelmiş bir ülke konumuna geldik. Peki, biz bu büyümeyi gerçekleştirirken, milli gelirimiz üç katına artarken, finans sektörü, bankacılık sektörü burada nasıl bir rol oynadı? Kendi konumunu doğru koyabildi mi? Köprü vazifesini hakkıyla yerine getirebildi mi? Ya da gidecek daha yolu var mı? Belki, bu sorulara cevap aramak lazım.

Biz 2002 yılından bu güne kadar gelen bir perspektifte baktığımız zaman bankacılık sistemimizin aktiflerinin milli gelir oranında 44 puanlık bir artış görüyoruz. Yani 2000'li yılların başında, toplam aktiflerimizin milli gelirimize oranı yüzde 45 seviyelerindeyken, şu an yüzde 105'lere

çıkmış durumda. Peki, biz aktiflerimizi artırırken, bunu kaliteli bir şekilde artırabildik mi yani, bunu gerçekten reel ekonomiye, bu kalkınmaya destek olacak şekilde aktarabildik mi, bu soruyu sorduğumuz zaman da, burada bankacılık sektörünün kendini doğru konumladığını görüyoruz.

2000'li yıllarda hepimiz biliyoruz ki, sektörümüzün aktifliğinin büyük bir kısmını kamu kâğıtları oluşturuyordu. Belki o zamanki ekonomik dengeler, yüksek faiz getirileri tüm bunları dikkate aldığımızda gerçekten de reel sektörün burada haklı şikâyetleri vardı. Yani bankacılık sektörü bizi görmüyor, duymuyor, sanayi desteklenmiyor diye. Ama bu kalkınma planındaki yol haritası ile beraber bunu takip eden yıllarda bizim toplam aktiflerimiz içerisindeki kredilerin payı yüzde 18-20 seviyelerinden şu an yüzde 61'lere doğru çıkmış vaziyette. Aynı şekilde kredilerimizin milli gelirimize oranı da yüzde 14'lerden yüzde 68'lere çıkmış durumda. Şu an 1,6 milyar TL büyüklüğündeki bir milli gelirimiz karşılığında yaklaşık 900 milyarlık bir kredi kaynağını ekonomiye kazandırmış durumdayız. Bunu da tamamen tasarruftan topladığımız mevduattan karşıladık. Kredi mevduat oranlarımız yüzde 105 seviyesindedir.

Aktardığımız gibi bunun ötesinde yurtdışından bulduğumuz kaynakları da biz reel ekonomiye aktarabilmiş durumdayız. Peki, bu yeterli mi sorusuna baktığımız zaman, aslında burada hala daha çok gideceğimiz yol var diye düşünüyoruz. Çünkü dünya ekonomilerini kıyasladığımızda dünyada bankacılık aktiflerinin milli gelirlere oranı, dünya ortalaması olarak, yüzde 160 seviyelerindedir. Bu rakamın Avrupa Birliğinde yüzde 130 seviyelerinde, gelişmekte olan ülkelerde de bizim biraz daha üzerimizde yüzde 106-107 seviyelerinde olduğunu görüyoruz. Ama eğer ki biz 2023 yılına doğru giden yolda dünyanın ilk on ekonomisine gitme hedefine doğru ilerleyeceksek, ki bu yaklaşık 2 trilyon dolarlık bir milli gelire tekabül ediyor, o zaman bizim bu aktif milli gelir oranımızı yüzde 130 -140'lar seviyesine taşımamız gerekiyor. Çünkü biz yaptığımız incelemelere baktığımızda görüyoruz ki, özellikle gelişmiş ülke statüsüne çıkabilmek için, hakikaten ilk on ligindeki ülkelerin büyüme hikâyelerine baktığımız zaman, burada bankacılık sistemi derinleşmiş olan, bankacılık sistemi ivme ve büyüme göstermiş olan ve milli gelirlerinin üzerine çıkabilmiş sadece, kredi vermenin ötesinde, her türlü bankacılık hizmetini sunabilmiş, risk yönetim ürünleri ile sigortacılık ürünleriyle, bir finans süpermarketi gibi olabilmiş ülkeler ve bunu büyütebilmiş ülkeler, gerçekten ekonomilerini de hızlı büyütebiliyorlar.

Buradan bir varsayımla yola çıktığımız zaman da, eğer ki biz, kişi başı 25 bin dolarlık ve 2 trilyonu aşan bir milli gelire ulaşmak istiyor isek, o zaman bankacılık sektörünün aktif büyüklüğünü de yaklaşık 2,8 trilyon dolara çıkarabiliyor olmamız lazım. Bunu hesapladığımız zaman, eğer ki milli gelirimiz 10 yılda 2,5 kat büyüyecek ise, bankacılık sektörü de 10 yılda yaklaşık 3,5 kat bir büyümeye göre kendini hazırlamalı, kendini geliştirmeli, öz kaynak yapısını, sermaye yapısını buna göre konumlandırmalı.

Peki, biz bu büyümeye doğru gideceksek ve böyle bir kritik rolde bankacılık sektörü olarak büyüme ve istikrarlı kalkınmaya destek olacaksak, hakikaten hangi alanlara daha fazla odaklanmalıyız? Hangi kırılganlıklarımızı daha fazla gidermeliyiz veya daha güçlendirmeliyiz sorusu gündeme geliyor. Bu alanda tasarruf tarafına biraz daha dikkatli bakmamız, mercek tutmamız lazım. Büyümeye gittiğimiz yolda, biraz daha zayıf sinyal veren tarafımız, tasarrufun milli gelirimize oranı. Bizim yatırımlarımızın milli gelire oranı, gelişmiş ülkelerle hemen hemen aynı düzeyde seyredebilirken, ya da yakın seyredebilirken, yüzde 20'lerin üzerinde ama maalesef ki bu geçen yıllar içerisindeki on yılık dönemde tasarruflarımızın milli gelire oranı yüzde 12-13 seviyelerine kadar gerilemiş durumda. Bu rakam 2008 döneminde yüzde 17 idi ve gittikçe bir erime var bununla ilgili son 1,5-2 yılda atılan adımlar, çıkan kararlar, özellikle sermaye piyasası alanında veya bankacılıkta mevduat tarafında, fon kaynak tarafında çıkarılan adımları olumlu olarak değerlendiriyoruz ve bunun etkilerini görüyoruz. Ama bunu çok daha hızlı ilerletmeliyiz. Bireysel emeklilik sisteminin bu tasarrufa katkısına Çek Kanununun çok büyük desteği ve önemi oldu. Oradaki rakamlar hızlı büyümeler gösteriyor. Bunun içerisinde devlet desteği olsun, vergi muafiyetleri olsun, bunlar var. Veya mevduattaki uzun vadeli stopaj indirimleri, kamu borçlanma kâğıtlarına gelen uygulamalar, bunların hepsi, tasarrufları biraz daha bankacılık sistemine kazandırabilecek uygulamalar. Ama bu henüz yeterli bir seviyede değil. Bizim burada bankalar olarak da gerek çıkardığımız ürünlerimizle gerek yastık altında dediğimiz, aslında belki, ülke olarak tasarruf ettiğimiz ama bunu finans kesimine kazandıramadığımız alanlarda da bir takım yeni, inovatif ürünlerle müşterilerimizi biraz daha bu alana çekmemiz gerekiyor. Bu alandaki tasarrufun artırılmasına destek olabilmemiz için.

Bir diğer nokta da; İstanbul Finans Merkezidir. Biz eğer ki, büyük oyunculardan birisi olacağız diyorsak, derinleşmiş bir sermaye piyasamızın olması gerekiyor. Bankacılık sektörümüzün çok daha büyük

boyutlara, dediğim gibi 3,5 kat kadar büyüme gösteren bir ivmeyle hızlanması gerekiyor. Ama bunun yanı sıra da daha fazla globalleşmemiz gerekiyor. Bu ne demek; bizim kanuni altyapımızın, hukuki altyapımızın, özellikle finans sektöründe, daha fazla uluslararası standartlara kavuşması gerekiyor. Yani yurt dışından gelen bir yatırımcı veya yurt içindeki bir yatırımcı veya yurt dışından gelen bir banka veya yurt içindeki banka veya bir müşterimiz, hepsi eşit koşullarda hepsi aynı hukuki düzenlemelere tabi olması gerekiyor. Diğer bir taraftan baktığımız zaman ve bunların da uzmanlaşmış mahkemeler veya mevzuatta çok hızlı çözümlenmesi gerekiyor.

İstanbul Finans Merkezi, ülkemize çok yüksek sıçramalar yaptırabilecek bir hedeflemedir. Eğer doğru kullanabilirsek ve doğru uygulamaları zamanında yerine geçirebilirsek bu, şirketlerimizin çok daha fazla halka açılmalarına, çok daha farklı ürünler kullanmalarına ve sadece bankacılık sektörü üzerinden değil sermaye piyasaları üzerinden de kaynaklara ulaşmasına imkân tanıyacak bir zemini, ortamı hazırlayacaktır. Bu yüzden bunu çok önemsiyoruz. Tasarruf dedik, biz daha çok globalleşme ve sistemimizin derinleşmesi, kullandığımız ürünlerin çok daha fazla çeşitlenmesi dedik. Ama bunun yanı sıra kredi tarafında yapacağımız, uygulamalarla da önümüzdeki on yıllık dönemde sektörümüzü farklı bir aşamaya taşımalıyız. Sadece tüketici kredileri değil, KOBİ, sanayi kesimi, küçük esnaf, tarım, bu alanlarda da çıkaracağımız yenilikçi ürünlerle, biraz daha sürdürülebilir kalkınmayı destekleyecek ürünlerle biz bankacılık sektörü olarak yer almalıyız. Burada da muhakkak ki teknolojinin yeri çok önem kazanacaktır. Buraya ben daha fazla ikinci bölümde değinmek istiyorum ama teknolojinin bankacılık sektörüne iki türlü açılımı var diye düşünüyoruz. Bu birleşme operasyonel maliyetlerin aşağıya çekildiği ve dolayısı ile kaynağın gerek reel ekonomiye, gerek tüketime daha makul seviyelerde aktarılabilmesi imkânı tanıyacaktır.

Asıl kritik olan taraf da bizim On Yıllık Kalkınma Planında belki bu alanın stratejik, yurt dışına know-how ihraç edebileceğimiz alanların başında gelmesi gerekecek veya odağı olması gerekecek. Eğer bunu başarabilirsek gerçekten, burada nasıl bir Hindistan örneğinde veya Çin örneğinde olduğu gibi ya da Uzak Doğudaki diğer gelişen ülkelerde olduğu gibi, biz de ülkemizin kalkınmasında bankacılık sektörü ve teknolojinin birleştiği birleşimde yurt dışına know-how transfer edebilen veya burayı bir üs yapabilen bir ülke konumuna getirebiliriz diye düşünüyoruz.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Teşekkürler Meriç Hanım. Turizm sektörü ile devam edeceğiz, Cengiz Demir, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesinde öğretim üyesi. Hocam başlangıçta üniversitenizle ilgili bilgi verin, iyi bir fırsat bence. Yeni bir üniversite olduğu için. İkincisi turizm sektörünü biz tanımlarken daha çok turist sayısından bahsediyoruz işte, Türkiye 35 milyonu geçmiş bir turistin geldiği, dünyada en fazla turist çeken altıncı ülke olduğu. Siz acaba öncü göstergeler olarak neleri kullanıyorsunuz? Turizm sektörünü bir akademisyen olarak nasıl tanımlıyorsunuz? Türkiye, önümüzdeki dönemlerde ne yapması gerekir ve bu alandaki kuvvetli pozisyonunu nasıl sağlamlaştırabilir? Buyurun, söz sizin.

Prof. Dr. Cengiz Demir, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi- Evet, teşekkür ederim Sayın Başkan, değerli katılımcılar; Başkanımızın da dediği gibi öncelikle isterseniz okulumuzu tanıtalım. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, birçok kişi özel üniversite zannediyor ama biz devlet üniversitesiyiz. 2010 yılında kurulduk. Bizim turizm fakültesi olarak da şu an mevcut olan 12 fakülte içerisinde yeni bir fakülteyiz. Bugün de üniversitemizin üçüncü yıl resmi açılışını yaptık. Şu anda 12 tane turizm fakültesi olan üniversite var. Bazı üniversitelerde fakültelerin içinde bölüm şeklinde geçiyor. Ben onlardan da kısaca bahsedeceğim çünkü bu hizmetler sektörünün gelişmesi eğitimle de ilgili. Biz, biraz önce açılış törenimizi yaptık. Şöyle mutluluğu da yaşadık; biz geçen sene üniversite öğrencisi kabul ettik. Yüzde yüz İngilizce eğitimi veriyoruz.

Lisans, yüksek lisans, doktora. Birinci yılı olmasına rağmen, Türkiye'de en çok puanla alan fakülte oldu turizm fakülteleri içerisinde. Bu bizi çok mutlu etti. Biz bu fakülteleşme sürecine girdiğimizde, ben turizm sektöründe de uzun yıllar çalıştım. Dedim ki yani, bir fakülteyi kurarken, öncelikle kadrosunun iyi olması gerekir, donanımlı olması gerekir; yabancı dil bilen hocaları araştırdık. Mastırı, doktorası yurtdışından olan hocaları bir araya getirmeye çalıştık. Onda önemli mesafeler aldık. Sonuçta da turizm eğitimi veren kurumlar içerisinde lider konumuna geçtik, bir yıl içerisinde. Ben bunu neden örnek verdim. Eğer bazı şeyler doğru yapılırsa, zamanında doğru yapılırsa kaynaklar etkin ve verimli kullanılırsa, kısa sürede hedeflere ulaşmak, mümkün olabiliyor. Biz bunu fakülteleşme sürecinde yaşadık.

Turizm nedir? Turizm işte insanların, gezip görmek eğlenmek amacıyla boş zamanlarında, yani zoraki olmayan, boş zamanlarında,

çalışma dışı zamanlarında katıldıkları faaliyetlerdir. Ben örneğin; 1989 yılında üniversitede öğrenci oldum. O tarihlerde turizm okuluna gittiğimi söylediğimde bana şey diyorlardı; siz garson olacaksınız herhalde diyorlardı, ben de o zaman bozuluyordum. Ama garson olmanın ne kadar zor bir meslek olduğunu daha sonra öğrendim. Aslında lütufta bulunuyorlarmış, neden, hizmetler sektöründe öncü bir sektör, insanın insana hizmet ettiği bir sektör. Eğer siz gelen müşterilere, otele girişinden otelden ayrılana kadar iyi hizmet vermez iseniz, bir daha o işletmeye gelmez.

Turizm, önemli bir sektördür. Dünyada GSYH'nın yaklaşık yüzde 10'una tekabül ediyor. Dünyada istihdam edilen işgücünün de yaklaşık yüzde 8'i turizm sektöründe istihdam ediliyor. Şu anda dünyada turizme katılanların toplam sayısı 1 milyarı aştı. Sayın Başkanın da dediği gibi, ülkemize gelen turistlerin sayısı da, geçen sene itibari ile 36 milyona ulaştı ama burada, bazı sorunlarımız var. 36 milyona ulaştık fakat kişi başı turizm gelirlerinde maalesef istediğimiz düzeylere ulaşamadık. Biraz önce Başkanımızın da dediği gibi, dünyada uluslararası turist sayısı açısından altıncı sıradayız. Ama turizm gelirleri açısından ilk 10'a giremedik. Şöyle bir soru ile başlayalım. Matematiksel hesaplama yaptığımızda Türkiye'ye gelen bir turist ortalama 700 dolar harcıyor. ABD'ye giden bir turist ortalama 2000 dolar harcıyor. Neden biz 2000 dolar harcayan turistleri ülkemize çekemiyoruz? Temel sorun bu ve bizim dünya ile rekabet edebilecek tesislerimiz mevcut. Seyahat acentelerimiz mevcut, her türlü altyapımız var. Bakın bu kongrenin düzenlendiği şu salon bile, bizim turizm endüstrisinde, hangi noktaya ulaştığının göstergesidir. 3000'in üzerinde katılımcı var ve ufak tefek aksaklıklar olsa da gayet güzel başarılı toplantılar düzenleniyor değişik salonlarda. Bunu 1980'li yıllarla mukayese ettiğimizde bunu hayal bile edemezdik. Şimdi ben kısaca bir panoramasını çizeyim turizm sektörünün gelişiminin. 1982 yılında Turizm Teşvik Kanunu ilan edildi. O tarihten itibaren, turizm sektörüne önem verilmeye başlandı. Bu Teşvik Kanunundan sonra, birçok arazi turizm alanlarında yatırım yapılmak üzere, yatırımcılara 49 yıla kadar kiralandı, özellikle Antalya bölgesi. Bu yatırımların sonucu olarak, bakın 1980'li yıllarda ülkemize gelen turistleri yatıracak yatak bulamazken, bugün gelen turistlere yatıracağımız lüks tesislerimiz mevcut. Fakat sorun, yatak fazlalılığımız. Doluluk oranlarına baktığımızda şu an yüzde 45. Dünya ortalamasının altındayız. Bu neyi gösteriyor, turizm sektörü kendi dinamizmi içerisinde ilerliyor. İşte sektör üniversite işbirliğini maalesef

henüz kuramadık. Bakıyorsunuz otel müdürlerinin çoğunun turizm sektörü ile doğrudan ilgileri yok. İngilizcesi olan lise mezunu genelde ağırlıkta üç ve dört yıldızlı otellerin çoğunda turizm otelcilik sektörü ile ilgisi olmayan, alaylı dediğimiz kişiler. O sektörde çalışarak belirli noktalara ulaşabilmişler. Tesislere baktığımızda 2013 yılı itibari ile size şöyle bir örnek vereyim; bakın 1990'lı yılların başlarında Yunanistan bizim önümüzdeydi. Uluslararası turist sayısı açısından 10 milyon turist çekiyordu o tarihlerde. Biz 6-7 milyonlarda dolanıyorduk. Fakat bugün ne mutlu ki Antalya tek başına 11 milyon turist çekiyor. Bu, çok ciddi bir rakam. Fakat İzmir'in şu karşı yakasına geçtiğimizde, Sakız Adasına ya da Yunanistan'ın diğer adalarına gittiğimizde bir pansiyona verdiğiniz ücret ile Türkiye'de beş yıldızlı otelde her şey dâhil kalabiliyorsunuz. Bu neden kaynaklanıyor, şimdi oteli yaptınız, tesisler çok güzel, dünya çapında lüks turizme hitap edecek tesisleriniz var. Ama o tesislerin, lükslüğüne hizmet edecek personeliniz yok. Bunu düzeltmemiz için ne yapmamız gerekir; en önemli gösterge eğitim. Hizmet kalitesi eşittir yaşam kalitesi. Yaşam kalitesi de tabii ki o insanların geçirdikleri yaşamdaki tecrübeleri, deneyimleri.

Şimdi bakın, Yunanistan'ı mesela örnek olarak verdim. İşte bir pansiyonda kalacağınız parayla beş yıldızlı otelde kalabiliyorsunuz. Ama orada bir otele gittiğinizde hizmet kalitesindeki farklılıkları görebiliyorsunuz. Çünkü turizm ürünü bir hizmet ürünü ve o hizmetin halkasındaki aksaklıklar aynı sistem yaklaşımında olduğu gibi, ürünün tamamını etkiliyor. Siz her şeyi hallettiniz, uçağa bindiniz, uçağa binmeden önce check-in sırasında bir takım aksaklıklar yaşadığınızda belki de o ülkeye bir daha gelmemeyi düşünebiliyorsunuz. Yani, otelci ne kadar hizmet ederse etsin, tekrar o müşteriyi otele getiremeyebiliyor. O yaşadığı sorunlardan dolayı. Şimdi turizm gelirlerinde sorun var dedik. Ama buna rağmen, geçen yılı itibari ile 36 milyon turist geldiğini varsayarsak, dış ticaret açıklarını kapamada turizmin önemli bir payı var. Bakın geçen sene dış ticaret açığımız 84 milyar dolar gerçekleşmiş, turizm gelirleriyle karşılaştırdığımızda yaklaşık yüzde 40'ı turizm sektöründen karşılanıyor. Ortalama 700 dolar harcanıyor. Şöyle bir karşılaştırma yaparsak, Amerika'ya giden 2000 dolar harcayan turistleri ülkemize çekebilirsek, yani turizm gelirlerini kişi başına 1000 küsur dolarlara çıkarabilirsek, dış ticaret açıkların tamamını turizmle kapamamız söz konusu. Bunda önemli mesafe aldık. Bakın şu anda Türkiye'de hiçbir yatırım yapılmasa

dahi, 60 milyon turisti ağırlayacak yatak kapasitemiz var. Nitelikli yatak kapasitemiz var. Bugün Antalya'daki 5 yıldızlı otellerin sayısı, İspanya'daki 5 yıldızlı otellerin sayısından fazla. Yani nitelikli tesislerimiz var. Ama bu tesislerde çalıştırabileceğimiz donanımı olan personel sorunumuz var. Uluslararası zincir otellere baktığımızda, örneğin Hilton'un yöneticilerine baktığımızda, yurt dışından getirildiğini görüyoruz. Çünkü neden, böyle ciddi yatırımlar yapılmış, vizyonu olmayan bir yöneticiyi, o işin başına getirdiğinizde orayı etkili verimli bir şekilde yönetmeniz mümkün değil.

Artık, özellikle uluslararası zincir oteller, vizyonu olan stratejik bakış açısına sahip yöneticiler arıyorlar. Eskiden pamuk tarlasında çalışan insanlar, kışın tarlada yazın otelde çalışırdı. Yani o kişilerin, üreticilere hizmet kalitesiyle eğitim almış kişilere kıyasla üreteceği hizmet kalitesi elbette bir olmaz. Burada temel sorun, diğer sektörlerde olduğu gibi tabii ki sizler daha iyi biliyorsunuz kendi sektörlerinizi. Örneğin biz de şöyle basit bir örnek verelim. Birisi bir iş yapıyor, örneğin; bakkal dükkânı açıyor, bir bakıyoruz yanına da bir tane bakkal dükkanı açılmış. İşte otel açıyor, Antalya'da yatırımcı. Büyük şirket, başka bir şirket de onu örnek alıyor; haydi bizim de otelimiz olsun, biz de otel yapalım. Kuruluş çevre seçimi, fizibilite çalışması, bunlar yapılmadan bu yatırımlar gerçekleştiriliyor. Karlılık oranlarına baktığınızda eğer amortisman giderlerini de dikkate alırsanız, pek de karlı yatırımlar olmadığını görüyoruz. Şöyle söyleyelim, turizm ürünü, sektör ürünü demiştik. Üretildiği anda tüketilmesi gerekir. Yani otel odasını siz bugün sattınız sattınız ertesi gün ben bunu depolayayım, iki gün sonra satıyorum diyemiyorsunuz. Uçakta koltuk, restaurantta masa aynı şekilde.

Bunu siz, sattığınız takdirde doluluk oranı, yüksek tuttuğunuz takdirde kar elde edebiliyorsunuz. Bakın bugün çok uzağa gitmenize gerek yok, Kuşadası'na gidelim. İşte bir saat uzaklıktaki bir yere. Mesela ilk turizme açılan yerlerden birisidir. Kışın otellerin bir çoğunun kapalı olduğunu görüyoruz. Burada temel sorun nedir, bakın, Kuşadasının güneşli gün sayısı daha fazla. Örneğin, Çeşme ile karşılaştırdığımızda daha fazla olduğunu görüyoruz. Ama orası bile artık dört mevsim iş yapamıyor maalesef, belli başlı otellerin dışında. Bakıyoruz, başlarında profesyonel yöneticiler yok maalesef. Bir sürü şey devreye giriyor. Bugün turizm, otel yöneticiliği vs. dediğimizde biraz halkımız da olayı basit algılıyor. Turizm önemli değil, herkes yapar bu işi. Mesela öğrencilere ben şu örneği veriyorum. Türk Hava Yolları'nı yönetmek için uçak mühendisi

olmanıza gerek yok. Bakın, Türk Hava Yollarını yöneten kişilerin, bazı dönemlerde mühendis kökenli olmadığını bile görüyoruz. Ama mesela; bu oteli, Swiss Oteli yönetmek için mutlaka işin mutfağından gelmek zorundasınız. Yani, mutfağı bilmiyorsanız, mutfakta nasıl yemek yapılır, temizlik yapılır, tuvalet nasıl temizlenir, bir odada yatak nasıl toparlanır, bunları bilmiyorsanız bu sektörde başarılı olmanız mümkün değil. 1980'li yıllarda otel müdürlerinin profillerine baktığımızda hep asker emeklilerini otellerin başlarına getirirlerdi. Neden işte, bu insanlar sert insanlar, işte disiplin edecek çalışanları, biz bir sürü şey yaşadık tecrübe yaşadık; insanlara sert davranıldığında, onların ruhunu okşamadığınızda onlardan verimlilik almanız söz konusu değil.

Şimdi yavaş yavaş neye doğru gitmemiz gerekiyor? Hizmetin kalitesi. Her şey dâhil sistem, ürünü satıyoruz, her şey dâhil olduğu için otelin dışına çıkmıyor müşteriler maalesef. Antalya'ya 11 milyon turist geldi diyoruz. Bu 11 milyon turistin acaba yüzde kaçı şehir merkezine gidip de alışveriş yapıyor? Dolayısı ile turizmin çarpan etkisi yüksek, yani katma değeri yüksek, paranın el değiştirme hızı fazla. Bir birimlik harcama, iki birim ekstre turizm geliri yaratabiliyor. Amerika'dan örnek vereyim. Amerika'da 60 küsur milyon kişi turizme katılıyor. Yaklaşık 120 milyar dolar turizm geliri var. Turizm gelirinin yaratmış olduğu vergi geliri, turizm gelirinden daha fazla. Burada bizim endüstrimizde şöyle bir sorun ortaya çıkıyor. Vergi gelirleri. Çalışanların özlük hakları. Sektörde bakıyoruz, çalışanların neredeyse yarısı kayıt dışı. Yani, sigortasız çalıştırılıyor. Şimdi siz, emeğinin karşılığını vermediğiniz insanların nasıl hizmet kalitesinin yüksek olmasını beklersiniz.

Çalışma sürelerine baktığımızda, hem kayıt dışı istihdam söz konusu, sigortasız çalışılıyor hem de bakıyorsunuz çalışma süreleri belli değil. Günde 15 saat, 20 saat çalışan insanlar ile karşılaşıyoruz. Dolayısı ile turizmde turizm endüstrisinde önemli bir noktaya geldik. Özellikle dış ödemeler dengesinde açıkları kapama konusunda turizmin payı var. Gerekenler yapılırsa, dış ticaret açıklarını kapamada turizm tek başına lokomotif görevi üstlenebilir. Teşekkür ederim.

Erkan Akdemir, Avea Ceo'su- Teşekkür ederim Hocam. Evet, şimdi o 700 doları hesaplarken, acaba cep telefonlarıyla ne kadar konuştuklarını, bize ne kadar bıraktıklarını bilmiyorum hesaba katıyor musunuz? Bizim de özellikle turistlerin yoğun olduğu dönemde hissettiğimiz bir gelir

artışı oluyor. Türkiye'ye gelen ziyaretçi sayısından kaynaklanan özellikle bu sene söyleyeyim, benim bu şirkette beşinci yılım. Rekor seviyede yaz aylarında gelir sıçraması oluyor. Sadece turistik illerden kaynaklı oluyor. Bahsettiğiniz gibi gelen turistin, niteliğinden kaynaklanan, artış da gözüküyor orada. Daha çok körfez tarafına gelen turistlerin toplam içerik geliri de o şekilde artış gösterdi en azından. Teşekkür ediyorum Hocam. Sırada Vahap Bey var. Tüm Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu Başkanı. Alışveriş merkezleri ile perakendecilerin, böyle bir dernek çatısı altında, federasyon çatısı altında, buluşması neyi ifade ediyor? Bu iki alanın özellikle alışveriş merkezlerinin ve perakendeci ve zincir perakendecinin artması bizim ticaret sistemimizi nasıl etkiliyor?

Vahap Küçük, Tüm Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu Başkanı- Bütün katılımcıları saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Federasyon altı aylık gibi bir federasyon. Beş derneğin bir araya gelmesi ile kurulan bir federasyon. Burada dediğin gibi hem alışveriş merkezleri var, hem gıdacılar var, hem kategori mağazaları var. Hem de turing turizm ve restoran işletmecileri var. Bu hakikaten kolay olmadı. Bu beş derneği bir araya getirip, Federasyonu kurmak 3-4 yıl zaman aldı. Ama sonunda sağ olsun tüm Başkanlar fedakârlık yaptı, taviz verdiler. Federasyonu kurduk. Şu anda Federasyonun toplam büyüklüğü, rakam olarak 88 milyar dolar gibi bir büyüklükte. Yaklaşık 600 bin istihdam barındırıyor. Türkiye'nin en büyük ve en dinamik sivil toplum kuruluşlarından biri diyebilirim. Ben, perakendenin geçmişinden bugüne, bundan sonrakine doğru bir yolculuk yapmak istiyorum. Türkiye'deki perakendecilik aslında bayağı eski. İşte bakıldığında 1461 yılında hemen hemen Avrupa'da ve belki dünyanın birçoğunda AVM yokken, 550 küsur yıl önce Türkiye'de kapalı çarşı halen gündemde. Halen canlılığını koruyan ve bugüne kadar yaşamını devam ettiren bir organize perakende diyebiliriz. Ülkemizin İpek Yolu üzerinde olması, hem perakende hem de kültürel zenginliğine ciddi katkı sağlamıştır. Bu da önemli bir değer diye düşünüyorum, ülkemiz için. Tabii ki Cumhuriyetin ilk yıllarında, dağınık ve küçük bir perakende sektörü görüyoruz. 1980 yılına kadar sektör dağınık bir sektör, kapalı bir ekonomi malum bildiğiniz gibi. 1980 yılında liberal bir ekonomiden sonra sektör büyümeye başlıyor.

İtalya 1970'li yıllarda marka yatırımına dönüşmüş. Marka yatırımı yapmaya başlamış. İspanya 1990 yılında, Türkiye 2000'li yıllarda marka yatırımına başlamış. Bu ne demek oluyor rakam olarak? İşte bir gün Türkiye

bir ürün üretip, bir katma değer alırken, İspanya yaklaşık 4-5 arası alıyor bir üründe katma değer. İtalya'ya geldiğimizde 9 alıyor. Bu da ülkelerin birbirlerine markalaşmadan dolayı ne kadar fark attığını görebiliyoruz. Biz bir çocuk pantolonunu 3 dolara satarken, İspanya bunu 6 dolara satıyor, İtalya 9 dolara satıyor aynı pantolonu. Bu da yine markalaşmanın önemli bir unsuru diye söylüyorum. Hocam da biraz önce aslında ona değindi.

Marka insanla, hizmetle bir araya gelen ve bunun sonucunda daha yüksek fiyata satan bir unsurdur diye düşünüyorum. Rakamlara baktığımızda Avrupa'da büyüklük olarak yedinciyiz. Portekiz, Çek Cumhuriyeti, İrlanda'daki tüketici harcamalarına göre Türkiye'deki perakende büyüklüğü daha fazla. Nereden nereye geldiğimize baktığımızda 2002 yılında 94,3 milyar dolar iken, bugün 295 milyar doları yakalamış, üç kat gibi bir büyümeden bahsediyorum. Peki, bu sürdürülebilir mi? Beş Yıllık Kalkınma Planında yüzde 4,4 bir büyüme öngörülüyor. İşte 35 milyon internet kullanıcısı var hızlı bir şekilde artıyor. Bu, 2002'de 4 milyonmuş, bugün ise 35 milyona gelmiş, korkunç bir artış var. Kredi kartı kullanımına baktığımda 51 milyon. Nüfusun yarısı 29 yaşın altında, her yıl 170 binin üstünde üniversiteden mezun veriyoruz. Yine 700 bin lise ve teknik okullarda mezun veriyoruz. Bakıldığında insan kaynağı daha eğitimlidir. Daha genç nüfus var, daha rekabetçi olma yolunda bir durum görüyoruz. Çok önemli bir yerdeyiz. Üç saatlik uçuşta 1,5 milyar müşteriye ulaşıyoruz. Bu ciddi bir kolaylık ulaşım için. 25 milyarlık bir büyümeye ulaşıyoruz. 35–36 milyonluk bir turist ağırlıyoruz. Yine burada bakıldığında yatırım yapılabilir ülkelerden işte, 23'üncü sıradan 13'üncü sıraya yükselmişiz. Son üç yılda. Bu da bana göre önemli bir gösterge. Türkiye ATM kullanımında Avrupa'da ilk sırada yer alıyor. 1 milyon kişiye 547 ATM düşüyor. Bu ciddi bir rakam. Kişi başına 1,3 telefon düşüyor. Biraz da abartıyoruz biz bunları bana göre. Dış ticaret açığının en önemli sebeplerinden bir tanesi de bu diyebilirim.

Perakende sektörünün dağılımına geldiğimizde sektörün yüzde 58'ini geleneksel perakende oluşturuyor. 81 milyar dolarlık da modern perakende pazarı mevcut. Ayrıca her geçen sene gelenekselden moderne doğru bir kayma söz konusu. Bunun bir de gıda içi ve gıda dışı var, fazla detaya girmiyorum. Yine yurt dışındaki markalarımıza baktığımızda, mesela hazır giyimde, 85 ülkede 49 tane markamız bulunuyor. Türkiye'de 2023'te 520 tane AVM planlanıyor. 165 bin tane mağaza, 2 milyon istihdam ve 500 milyar dolar bir perakende büyüklüğü öngörülüyor. 2023 hedefine baktığımızda, Türkiye'nin dışında 20 bin satış noktası öngörülüyor. 950 milyon nüfusa ulaşıyor bu büyüklük yurt

dışında. Yurt içindeki satış noktalarını 165 bine çıkartmak, 500 milyar ciro ile dünyanın en büyük dokuzuncu perakende pazarı olmak ve 3 tane de bu sektörde dünya markası çıkarmak gibi hedefler söz konusu.

2023 hedeflerine baktığımızda ve yine 500 milyar dolar büyüklük, gıda dışı 258 milyar gibi bir büyüklüğü öngörüyoruz. Bugün yurt dışına 1 milyar dolar marka ürün satarken, 2023'de 20 milyar dolar markalı ürün satmayı öngörüyoruz, bu önemli bana göre. Son üç yıldan beri İstanbul'a gelen turisti alışverişe nasıl yönlendirebiliriz ile ilgili "Shopping fest" uygulamasından kısaca bahsetmek gerekirse; 2011 yılında başladı. İlk yıl olmasına rağmen, toplam alış gücü yüzde 26 gibi bir artış gösterdi. 8 milyar TL'lik gibi bir ciro yakalandı. İkinci yıl bunu 21 güne indirdik deneyimlerimiz 40 günün uzun olduğunu gösterdi. Burada 7,5 milyar TL'lik bir satış ve yüzde 35 bir artış kaydedildi.

Alışveriş merkezleri, bildiğiniz gibi Türkiye'de aslında 2002 yılından sonra ciddi yatırıma başladı. Türkiye'de sağlanan siyasi istikrar, daha sonraki yabancı yatırımların ve Türkiye'deki yatırımların yapılmasıyla ciddi bir alışveriş merkezi yatırımı yapıldı. Bunların yatırım stoku 50 milyar dolar civarında. Bunun 13 milyar doları yurt dışından gelen yatırımcılar diğeri de yerli yatırımcılar. Türkiye'nin perakende sektörünün bu duruma gelmesine ciddi katkı sağladılar. Haklarını vermemiz gerekiyor. İstihdam konusunda ciddi katkı sağladılar. Enflasyonun inmesinde bizim sektörde ciddi katkı sağladılar. Tüketici memnuniyetinde ciddi katkı sağladılar. Bu olduktan sonra konuşuyoruz. Her şeyi abarttığımız gibi, çok birbirine yakın, benzer alışveriş merkezleri yapıldı. Bunu, biz de kendi içimizde tartışıyoruz. Hâlbuki daha birbirleri ile rekabet etmeyen ve daha farklı konseptlerde alışveriş merkezleri yapılabilirdi. Nitekim zaman zaman da yapılıyor bunlar. Ama Türkiye'deki tekrar söylüyorum, perakendenin bu duruma gelmesinde ciddi katkı sağladılar. Gençlerimize özellikle bayan çalışanlarımıza, ciddi oranda istihdam sağladılar. Türkiye'deki perakende sektörünün, yurt dışına rekabet edebilecek konuma getirilmesine katkı sağladılar. Teşekkür ediyorum.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Biraz önce Hocam bahsederken, Türkiye'deki Özal'lı yıllarda turistik otel ve onlara verilen teşvikler ile ilgili çok fazla tartışmalar vardı. Bu dönem, o kadar yoğun olmazsa bile alışveriş merkezleri ile ilgili benzer şeyi, yani Türkiye'nin biraz geride kalıp, çok hızlı bir şekilde dönüşümü sağladığı bir periyot içerisindeki yaşanan tartışmalar gibi olabilir. Yani, bilmiyorum tabi, Türkiye'deki kişi başına

nasıl ölçüyorsunuz onu, alışveriş merkezi sayısı ya da onların yoğunluğunu ama her halde onu çok karşılaştıramayız.

Vahap Küçük, Tüm Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu Başkanı- Avrupa'nın, çok çok altında. Sade kişi sayısına bakmak doğru olmaz. Buradaki gelir düzenine de bakmak gerekir. Tüm milli gelire göre de bakmak gerekir. Ama şu an m² olarak baktığımız alan bazı bölgelerde Türkiye'de sıkışmıştır. Örneğin, Ankara'da; Ankara'yı ele aldığımızda Avrupa'nın üzerinde ama İzmir'e baktığımızda halen Avrupa'nın altında. Ona da şehir şehir bakmak gerekiyor, diye düşünüyorum.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Peki, teşekkür ediyorum. Son konuşmacımız Turgut Erkeskin. Turgut Bey, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Üretenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı. Lojistik sektörü, bizim çok farkında olmadığımız, arada bir gördüğümüz işte büyük tırların, etrafımızdan gelip geçtiği ama çok hızlı büyüdüğü, farklılaştığı, ciddi bir dönüşüm yaşadığı ve hızla büyüyen hizmet sektörü olsun, diğer sektörler olsun, onun ciddi bir taşıyıcısı konumundaki sektör. Nasıl bir dönüşüm geçiriyorsunuz? Toplam içerisinde, Türkiye ekonomisi içerisinde ne gibi bir katkı sağlıyorsunuz? Özellikle küresel rekabette, daha etkin bir konum alabilmek için, ekonomide nasıl bir dönüşüm olması gerekiyor? Diğer sektörlerden ne bekliyorsunuz? O çerçeve içerisinde benim sorularım olacak. Buyurun, teşekkürler.

Turgut Erkeskin, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Üretenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı- Teşekkür ederim. Şimdi, çok güzel bir noktaya değindiniz. Lojistik, pek de hepimizin farkında olmadığı, ama her gün içinde yaşadığımız bir olgu. Benden önceki konuşmacıları dinlerken, hepsinin söylediklerini analiz ettiğimde, gördüğüm o ki, hepsinin lojistikle bir ilişkisi var. Demin Vahap Bey, çok detaylı bir şekilde perakende sektöründe, alışveriş merkezlerinin nereden geldiğini, nereye gittiğini, işte, İpek Yolundan başlayarak, Kapalıçarşı olsun, şu an Türkiye'deki yapılanma olsun, bize anlattı. Burada hep bahsettiğimiz aslında, bir takım malların, bir yerlerde üretilmesi, bir yerlerde tüketilmesi. Bu tarih boyunca hep aynı oldu. İnsanoğlu var olduğundan itibaren, hep iktisat teorisinde biliriz, arz-talep dengesi söz konusudur. Bir arz-talep üzerine her şey oturtturulmuştur. Peki, bir tarafta arz var bir tarafta talep var. Arz edilen yerde kalır da, talebe gidemezse, talebin olduğu yerde dolaşamazsa zaten ekonomik aktiviteden bahsedemiyoruz.

Dolayısıyla, malların ve insanların, demin Beyefendinin turizmle ilgili açıklamalarında onu gördüm aslında turizm de bir yerde insan lojistiği. İnsanları, bir yerden bir yere götürüyorsunuz. Bir yerlerde konaklattırıyorsunuz. İnsanları, bir yerlerde konaklattırdığınız zaman orası otel oluyor. Malları bir yerde konaklattığınız zaman oraları depo oluyor, liman oluyor. Aslında temelde birbirine çok yakın olan konular. Dolayısıyla biz, turizme bakarken, insan lojistiği olarak bakarız. Ticaretin lojistiğine baktığımızda, malların lojistiği olarak görürüz bunu. Eskiden, bu çok daha kolaydı. Köyde tarlada üretilen bir mal işte köy merkezine gelirdi. Yanındaki köye giderdi belki. Hatta insan gücü ile bunlar taşınırlardı. İşte sebzesi, meyvesi, eti oralarda ufak bir ticaretle bunlar gerçekleştirebilirdi. Daha sonra bu ticaret geliştikçe, insanlar, farklı pazar arayışı içerisine girdiler. Bu farklı pazar arayışları, daha yakındaki bir başka şehre daha sonra diğer şehre uzanırken, baktılar ki mallar sınır ötesi, ülkeler arası ticarete konu olmaya başlıyor. Bu artık insan gücü ile taşınamazdı, belki bir hayvan gücü ile başladı; at arabalarıyla mallar taşınmaya başlandı. İşte sonra İpek Yolu'nu kullanmaya başladık. Karavanlar ve develer üzerinde taşınmaya başlandı. Teknoloji geliştikçe tekerlek icat olduktan sonra, biz taşıma araçları ile tanışmaya başladık. Ama son gelinen noktada, özellikle globalizasyonun artık iyice gündeme oturmasından sonra bırakın tüketim alışkanlıklarını, tüketimin şeklini; malların hareketlerindeki karakteristiklerin de üretim standartlarının da değişmeye başladığını gördük.

Neydi buradaki değişim? Artık her ülke, bizim katma değer zinciri diye tanımladığımız yapı içerisinde bir pay alma gayreti içerisinde oldu. Yani belli konularda, belirli sektörlerde, belirli üretimlerde avantajlarını dünyanın hizmetine sunarak üretimden pay almaya gayret ettiler. Bu çoğu kere bir malın tamamının bir noktada üretilmesi olarak ortaya çıkarken, son zamanlarda üretimin dahi birden fazla noktada bitirilmeye başlandığını gördük. Oturum Başkanımız, telekomünikasyon ile ilgileniyor. Oradan bir örnek verelim. Telekomünikasyonda, mesela hepimizin kullandığı cep telefonları, belki hiçbiri tek bir ülkede üretilmiyor. Önce yedek parçaları değişik ülkelerden toplanıyor. Bir kısmı belki Tayvan'da birleştiriliyor oradan Çin'e gidiyor. Çin'de belki başka şeyler ekleniyor üzerine, belki oradan kalkıyor Tayland'da paketleniyor. Ondan sonra da dünya pazarlarında çıkmak üzere uluslararası yolculuğuna başlıyor.

Bütün bu hareketlere baktığınızda malların gümrükler ötesi hareketlere tabi olduğunu, deniz aşırı hareketlere tabi olduğunu görüyoruz. Peki, bu

nasıl oluyor? Evet, biz telekomünikasyonda datayı bir noktadan bir başka noktaya çok rahatlıkla transfer ediyoruz ama fiziki transferi bir elektronik transferlerle yapamıyoruz. Yani, malları bir yerden bir yere ışınlamanız hala daha söz konusu değil, inşallah da olmaz, bu bizim sonumuz olacaktır. Şimdi, bu çerçevede bakıldığında, bütün bu hareketi yapan, işte lojistik hizmet üreticileri. 10-15 sene evveline kadar lojistik sadece taşımacılık olarak düşünülürdü. O çerçevede o günkü yapıda belki o yapı da doğruydu. Bugün baktığımızda hala daha taşımacılığın lojistik kavramı içinde çok büyük bir payı var, büyük bir oranı var. Yüzde 75'ler, yüzde 80'ler oranında ama her geçen gün daha farklı hizmetlerde lojistik diye tanımladığımız çerçevenin içerisine giriyor. Nedir bunlar? Mesela mallar deniz aşırı taşımalara tabi oluyor. Demek ki bir depolama hizmeti söz konusu olabiliyor.

Demek ki bir gümrükleme hizmeti söz konusu olabiliyor. Paketleme, paketlerin değiştirilmesi, bazı malların başka mallarla birleştirilmesi gibi, çok farklı etmenler devreye girmeye başladı. Hatta öyle bir noktaya geldi ki, belki biraz sonra da bunu inceleyeceğiz, hani lojistikle sanayi birbiri ile entegre olur diye baktığımızda lojistik firmalarının çoğu kere sanayi firmalarının üzerlerindeki bir takım yükleri aldıklarını görüyoruz. Bir örnek vereyim Türkiye'den. Bir modem tedarikçisi yabancı. Türkiye'ye modemlerini tamamen çıplak içerisine hiçbir yazılım yüklenmeden gönderiyor, buradaki lojistik servis sağlayıcısı, bir Türk yazılım firması tarafından yapılmış software'i üzerine Türkçeleştirip onu daha sonra paketleyip içine kullanma kılavuzlarını koyarak etiketleyerek, pazara sunulabilir ürün haline getiriyor.

Şimdi, tamamen bir lojistik firması tarafından yapılıyor bu. Eskiden nasıl yapılırdı? Evet, o modem üreticisi sonuna kadar her şeyi yapar ve ondan sonra pazara sunardı. Dolayısıyla lojistikle sanayi artık hakikaten birbirine entegre oldu. Biz, sanayi firmalarının bir takım işlerini üzerimize almaya başladık. Bu kadar giriftli yapıdan bahsettiğimizde bunun başarısı iyi çalışması da çok önemli bir konu haline geliyor. Siz, tedarik zincirinizi ne kadar başarılı yönetebiliyorsanız, ne kadar efektif yönetebiliyorsanız, o kadar hızlı bir şekilde piyasaya girip, ürünlerinizi satabiliyorsunuz. Ürünün bir pazarda başarılı olması sadece ve sadece kalitesinin iyi olmasıyla fiyatının düşük olması ile gerçekleştirilemiyor. Kaliteniz çok iyi, fiyatınız çok ucuz ama malı veremiyorsunuz. Vahap Beylerin perakende dükkânları, alışveriş merkezleri boş kaldı o zaman. Satış yok. Demek ki bunun

tüketicinin kullanımına sunulması için, hareketinin de başarılı bir şekilde sağlanması lazım. İşte bu yüzdendir ki, artık malların başarısından ziyade tedarik zincirlerinin başarısından, yani toplam yönetimden bahsediyoruz.

Lojistikte üç tane temel öğemiz var. Bunlar maliyetlerin düşürülmesi, hızın artırılması, güvenliğin sağlanması. Şimdi, bu üçüncüsü son zamanlarda gündemimize gelmiş bir konu, lojistik firmaları olarak artık bir güvenlik unsuru haline yani güvenliğin sağlanmasında kilit firmalar pozisyonuna gelmiş vaziyetteyiz. Güvenlik derken de iki şeyden bahsediyoruz. Bunlardan bir tanesi ticaretin güvenliği, kaçakçılığın önlenmesi, doğru vergilendirmenin yapılması, gri market dediğimiz bir takım sahte ürünlerin piyasada dolaşmaması için lojistikçiler çok ciddi çaba harcıyor. Çünkü gümrüklerde onlara verilen beyanlara karşı ve müşterilerin güvenilir müşteri olduğunun belirlenmesinde lojistikçilere çok büyük görev düşüyor. Mesela bu birinci ile ilgili örnek verebilirim. Bugün artık biz Çin'den Türkiye'ye mallar hareketine başlamadan önce, gemilere yüklenmeden önce, hangi malın hangi üreticiden hangi tüketiciye hangi gümrük tarife pozisyonu ile hareketine başlayacağını, Türk Gümrüklerine bildiriyoruz. Diyoruz ki biz bu malı getireceğiz. Gümrük de bir risk analizinden geçirip, evet bunu yükleyebilirsiniz ya da hayır yükleyemezsiniz diyor. Yükleyemezsiniz dediği zaman biz onu Türkiye'ye getirirsek, ceza alıyoruz. Tamamen güvenlik kaygısından yapılan bir işlem bu. Bunu başlatan kimdi; Amerika. Ne için? Biliyoruz, 11 Eylül'de gördük ki taşıma araçları, terörist amaçlar için kullanılabiliyor. İşte uçaklar binalara çarptı. Konteynerlar patlatılabiliyor. İşte Sudan'da gördük printer mürekkeplerinin içinde bir takım patlayıcılar taşınmak istendi. Dolayısıyla güvenliğimizin iki tane noktası var. Ticaretin güvenlik altında tutulması, bir de fiziki olarak güvenliğimizin sağlanması.

Bunun için lojistikçilerin yaptığı çok önemli çalışmalar var. İşte, depolarımıza X-Ray cihazları koyuyoruz, liman girişlerine, hava limanı girişlerine bu tür analiz cihazlarını yerleştirmekle mükellef vaziyetteyiz. Zaman ve maliyet avantajına geldiğimiz zamanda evet, demin bahsettiğimiz gibi, yine malı zamanında piyasaya verebilmemiz lazım, maliyetlerini düşük tutabilmemiz lazım ki o ürün piyasada başarılı olabilsin. Bunu sağlayamadığımız takdirde maliyet avantajlarının hiçbir faydasının olmadığını görüyoruz. Peki, bütün bu başarıyı nasıl sağlayacağız? Burada en önemli etmenlerden bir tanesi, gümrük geçişlerinin, ülkelerarası gümrük geçişlerinin basitleştirilmesi

ve hızlandırılması. İşte, bundan dolayıdır ki biz, telekomünikasyon hizmetlerine çok büyük ihtiyaç duymaktayız. Bu telekomünikasyon sektörünün bize verdiği imkânlarla, biz hızlı bir şekilde bu bildirimleri yapıp gerekli gümrük işlemlerini yerine getirip "Takılmadan malların hareket etmesini" sağlayabiliyoruz.

Bir başka ihtiyacımız lojistiğin temel amacı, tıkanıklığı ortadan kaldırmak. Almanların şöyle bir teorisi var; nerede bir lojistik merkez kurulmasını planlamak istiyorsanız, helikoptere binin, yukarıdan bakın eğer bir yerde bir yolda bir kavşakta tıkanıklık varsa, sizin orada bir lojistik yapılanmaya ihtiyacınız var demektir. Bugün İstanbul'a baktığımız zaman çok ciddi tıkanıkların olduğunu görüyoruz. İstanbul'un bütün bu şehirdeki probleminin temel sebebi, kent içi lojistiğimizi yönetememizdir. Bu İzmir için de geçerlidir; diğer büyük metropollerimiz için de geçerlidir. Kent lojistiğine dikkat etmediğimiz sürece, onu optimize etmediğimiz sürece bu tıkanıkların önünü almamız mümkün değil. Tıkanıklardan neyi kastediyoruz? Hepinizin mutlaka evinin yanında bir bakkalınız, bir manavınız vardır. Sabahleyin erkenden kalkın saat 6 gibi, o bakkala o gün sabahleyin 06.00-07.30 arasında kaç tane kamyonet geldiğini şöyle bir hesaplayın. Ekmek için ayrı gelir, gazete için ayrı gelir, süt için ayrı gelir, sigara için ayrı gelir, bisküvicisi için ayrı gelir, ayrı ayrı gelirler bunlar. Zaten yollarımız dardır. Arabalar park etmiştir oraya. Gelirler diğer arabanın yanında "Bir beş dakika bekleyin, malı indirip geliyorum" deyip, bunu her gün hepiniz yaşıyorsunuz mutlaka bir malı orada indirmek ister, bakarsınız arkada 4-5 araba birikmiş.

Böyle baktığınızda tıkanmaya başladığını görüyorsunuz. İşte, uluslararası mal hareketlerinde de bu sıkıntılarımız var. Dolayısıyla yeni kapasiteler yaratmamız lazım. Biz dedik ki şimdi bugün belirli bir yapıda mağazalaşmamız var ve 2023'e geldiğimde yanlış anlamadıysam Türkiye firmalarının sahip olduğu dokuz mağazadan bir tanesi yurt dışında olacak. 20 bin tane mağazaya doğru gidiyoruz. Mal hareketinin hacmini düşünün, bunun gerektirdiği mal akışlarının hacmini düşünün. Demek ki bizim çok daha geniş yollara, çok daha fazla limanlara, çok daha fazla hava limanlarına ihtiyacımız olacak, bu da lojistiğin en temel beklentilerinden bir tanesi, gelişmenin devamlılığını sağlayabilmek açısından. Burada beraberinde teknolojiye ben değinmek istiyorum. Teknoloji ile olan ilişkimiz nasıl lojistik sektöründe? Tamamen iç içeyiz. Aslında ilk başta teknolojiyi işlerimizi kolaylaştırmak için kullanıyorduk. Daha rahat haberleşiyorduk, daha rahat muhasebe kayıtlarımızı tutuyorduk. Daha rahat bilgi transferi yapıyorduk ama bugün artık, işlerimizi

daha optimum yapabilmek için teknolojiyi kullanıyoruz. Nedir burada teknolojiyi kullanmaktaki sebebimiz?

Gerçek zamanlı haberleşme ve bilgi akışını sağlamak. İşte telekomünikasyon imkânlarının artmasıyla artık herkes her an malının nerede olduğunu bilmek istiyor. Yine sizlerden örnek vereyim. Gittiniz bir internet sitesinden bir mal siparişi verdiniz. Şimdi deseler ki size on gün sonra gelecek, teslim edilecek; yüzünüzü asarsınız. Üç gün sonra gelecek ise tamam dersiniz. Bir gün sonra gelecek dedikleri zaman "Ben buradan alıyım malımı" dersiniz. Ama o söz size verildikten sonra dahi bir takip numarası ile aslında, malınızın nerede olduğunu görmek istersiniz. Yola çıktı mı, transfer istasyonuna geldi mi, oradan hareket etti mi, evinize ya da işyerinize doğru geliyor mu? Bunu takip etmek istersiniz. Bu da işte telekomünikasyonun bize vermiş olduğu imkânlarla sağlanıyor. Bu, bu kadar basit görüleceği gibi, enternasyonal trafikte malların hareketini de takip edebiliyoruz. Konteynerların içine koyduğumuz bir takım çiplerle Şangay'dan yüklenen bir konteynerın, denizdeki yerini bile görebiliyoruz. Bu mesela bizim perakendecilerimiz için çok önemli. Bilmek istiyor, ona göre belki kampanya yapacak, belki malı geç kalacak, diyecek ki; "O zaman bir parti malı ben uçakla getireyim" demek ki bizim, bir taraftan alternatifler de yaratabiliyor olmamız lazım. Bu sefer telekomünikasyonu kullanırken aynı zamanda biz firmalar için stok yönetimi de yapıyoruz. Depomuzda duran malları hepiniz de biliyorsunuz, alışverişler yapıyorsunuz, bu mallar depolarda duruyor. O depolardaki seviyelerin nereye geldiğini, o ticaretin sahibi firma ile paylaşmalıyız ki, o depoyu kendisi besleyebilsin. Ya üretsin getirsin ya da iptal etsin, oradan takibini yapabilsin.

Bir de elektronik ticaret. Elektronik ticaret artık olmazsa olmazımız. Elektronik ticaret tamamen tüketim alışkanlıklarımızın ortasına oturmuş vaziyette ki elektronik ticaret Türkiye'de çok enteresan gelişiyor. Bize çok geniş bir kapı açtı lojistik sektörü. İki türlü çok büyük kapı açtı. Çok geniş bir satha yayılmış bir ülkeyiz. 81 ilimizin arasında bu lojistik hareketlerle malların dönüşümlü hareketini sağlıyoruz. Diğer taraftan da eksik olmayın, sizin tüketici taraflarınızın bize çok büyük bir katkısı oldu. Özellikle bayan arkadaşlarımızın, şöyle bir sipariş yöntemi var. İnternete giriyorlar, bir ayakkabı beğeniyorlar, 37-38-39 numarasını sipariş veriyorlar. Geliyor kapıda açıyorlar, deniyorlar, 38 oluyor ayaklarına 37 ile 39'u geri gönderiyorlar. Bakın şimdi ne oldu? Biz bir ayakkabı satın alacak iken,

3 ayakkabıyı getirdik, 2 ayakkabıyı geri götürdük. Teşekkür ederiz, buna devam edin. Ben ikinci bölümde devam edeceğim.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Teşekkür ediyorum. Bizim "Machine-to-machine" dediğimiz "Makineler arası iletişim" diye Türkçeye çevirdiğimiz alandaki en büyük kullanıcı sizin sektör. Bu araç takip sistemlerini, daha önce uydudan ama GSM'in yaygınlaşması ile birlikte, fiyatların ve kalitenin artması, sizi bu tarafa doğru çekti şu an, açık ara birinci sizin sektör.

Turgut Erkeskin, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı- Ben size müsaade ederseniz, kendi şirketimden bir örnek vereyim. Biz her yapmış olduğumuz teslimatta, şoförlerimizde cep telefonlarımız var, teslimatı yaptıkları anda fotoğrafı da çekip, firmaya gönderiyorlar. Şimdi bu, bir data değil aslında bir fotoğraf, bazen bir kağıt, dolayısıyla daha büyük bir data o anlamda. Sizin yaratacağınız kapasitelere her şeye ihtiyacımız var. Artık gerçek zamanlı gidiyor. Öyle biz, dün malı teslim etmiştik diyemiyoruz. Anında saniyesinde "Tık" onun haberinin gitmesi lazım.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Evet, panelistlere teşekkür ediyorum. Siz de sabırla dinliyorsunuz. Fazla test etmeyeceğim sabrınızı, son 5 dakika ikinci tur fırsatı vereceğim, daha sonra bir 10 dakika soru-cevap kısmına geçeceğiz. Benim bir takım sorularım var. Soruları pas geçebilirsiniz. Bahsetmeyi unuttuğunuz veya bahsetmek istediğiniz sizin başka kısımlar varsa onları da konuşabilirsiniz.

Meriç Uluşahin ile başlıyorum. 1990'lı yılları yaşadık biz bankacılık sektöründe. Herhalde bizim Türk bankacılık sisteminin hatırlamak istemediği bir dönem. Akabinde çok ağır diyebileceğimiz, bir regülasyon ve müdahaleler dönemi yaşadı 2000'li yıllarda Türkiye. 2000'li yılların sonunda, Türkiye'deki regülasyon sisteminin bankacılık sektöründeki ağırlığından konuşurken, daha sonra Batı Avrupa'nın hatta Amerika'nın Türkiye'deki bankacılık düzenlemelerini yakın düzenlemeler getirdiğini gördük. Türkiye o açıdan, düzenlemenin kalitesi ve düzenlemenin bankacılık sistemine olan etkisi anlamında bir şeyler söylemek ister misiniz? İkinci sorum da; ne zaman bizim bankacılık sektörünün aktörleri yurt dışında satın almalara başlar, onu görebilecek miyiz?

Meriç Uluşahin, Türk Bankalar Birliği Başkan Vekili ve Şeker Bank Genel Müdürü- Öncelikle birinci kısımdan başlayayım. Bankacılık

sisteminde denetimin önemi büyük. Asıl biz şimdi 1990 yıllara evet kriz nedeni ile çok kara yıllar olarak bakıyoruz. Ama şöyle bir şeyin de hakkını yememek lazım. O dönem bankacılık sistemine, teknolojik olarak çok pahalı ve ağır bir ders oldu. Ama bir dolu şeyi de kazandırdı. Yani, biraz bunu böyle dikkate almak lazım, çok hızlı bir dışa açılımın söz konusu olduğu, çok riskin alındığı bir dönem yaşandı. Bu da bir fatura olarak geri döndü. Ama bu da kaliteli bir bilgi birikimini, belki teknoloji ile yeni tanışımları, bankacılığın dışa açılımlarını da beraberinde getirdi. Bunun da hakkını vermek lazım. Ama çok da büyük dersler çıkartıldı. Özellikle sizin de altını çizdiğiniz gibi, denetleme ve düzenleme anlamında. O dönemler bankacılığın dışa açılımı, bilgi birikimi, teknoloji olarak iyi bir dönem. Ama düzenleme ve denetlenmenin kalitesi açısından, bankaların kendisine ders çıkarması gereken, iyi uygulamanın olmadığı ve 2000 sonrası daha iyi uygulamaların geldiği bir dönem olarak bakmak lazım.

Düzenleme ve denetleme, o biraz keskin bıçak gibi. Siz, yani hepimiz de denetlenen yerlerdeyiz. Doğru yapıldığı zaman, sektörü çok daha ileriye götürebilecek, disipline edebilecek, sermayeyi çok kuvvetlendirebilecektir. Bankacılık sektöründe, öz kaynağın çok kuvvetli olması, sermayenin kuvvetli olması, hakikaten reel ekonominin de ülkenin de sermayenin de büyümesini ateşleyen alanlardan bir tanesidir. Bu zamana kadar son derece uyumlu ve çok oturaklı bir şekilde gelen bir yapımız oldu. Bunun bu kriz zamanında olumlu ayrışmasını yaşadık bir süre. Ülkemizin bankacılık sektörünün özellikle 2007-2008 krizinde bu kadar, diğer ülkelerden olumlu ayrışması, bu denetleme ve düzenlemelerin oturmuş olması, kıvamında yapılıyor olması, iki taraftan bakılıyor olmasına, iki pencereden bakılabiliyor olmasının getirdiği avantajdır diye düşünüyorum. Tabii ki buradaki o denetlemenin kıvamı da sektörün önünü kapamadığı, önünü açtığı sürece, çok daha iyi disipline eden, dışarıdan objektif kriterlerin getirdiği, tasarruf mevduatının haklarını koruyan bir yapıya da kavuşturuyor. Bizim de bunlara uygun olarak devam etmemiz gerekiyor.

Yurt dışı alımlarla ilgili olarak aslında ilk bölümde değinmek istediğim konuyu biraz da buraya bıraktım. Bu teknoloji konusu vardı. Şimdi tüm sektörlerde olduğu gibi, teknoloji olmazsa olmazımız demek lazım. Artık yani, bunu hem telekomünikasyon anlamında hem de diğer dijital anlamda paylaşıyor olmamız lazım. Şimdi Vahap Bey'in yola açtığı bazı rakamlar vardı. Aslında bize de çok ışık tutan rakamlardan bir kısmı, çok genç bir nüfusuz. Nüfusumuzun yarısı 30 yaşın altında. 56 milyon kredi kartımız, 94

milyon banka kartımız, toplam 150 milyon bir kart büyüklüğüne sahip bir pazarız. Böyle baktığımız zaman, normalde bu post dediğimiz, yani son nokta ödeme cihazlarında 2,2 milyon adete çıkmışız. 38 binin üzerinde de bu ATM dediğimiz makineler var. Bunları kullanıyoruz. Şimdi böyle bir profile baktığımız zaman, tüm sektörde internet kullanan müşterilerin sayısı 22 milyon. 2,5 milyon adet mobil bankacılık yapan müşteri sayımız var. 75 milyon nüfusla hep bu sayıları düşünecek olursak, aslında hiç azımsanmayacak, son yıllarda hızla artan rakamlar bunlar. Son bir yılda internetten bir kere bankacılık işlemi için giren müşteri sayısı 138 milyon. Yani, 138 milyon kere bankacılık sistemine girilmiş. Ben, bunu başka bir şeyle birleştirmek istiyorum.

2012 yılında, kartlı ödeme sistemlerinde ülkemiz yüzde 50 büyürken, İngiltere yüzde 14, Almanya sadece yüzde 13 büyümüş. Yani, buradaki pazarın ne kadar hızlı ve genç nüfusla daha nerelere gidebileceğini biraz daha paylaşmak isterim. Türkiye, internet alışverişinde buradaki sektörlerin hemen hemen hepsini ilgilendiriyor. Geçen yıl 31 milyar TL harcama yapılmış. Son bir iki yıldaki hızlanmaların etkilerini görüyoruz burada. İnternetten yılda 150 milyon kartlı ödeme yapılmış. Bu rakam 2010 yılında sadece 75 milyondu. Yani 1,5 yılda ikiye katlamış. İnternetteki kartlı ödeme tarafı. Tüm bunlara baktığımızda, biz 20 yılda Avrupa'nın üçüncü pazarı olduk yani; 20 yıl içerisinde biz bütün bu sistemleri ülkede kurarak Avrupa'nın üçüncü pazarı haline geldik. Yaklaşık 2,2 milyon postla ikinci sıradayız. Kredi kartında iki, banka kartında üçüncü sıradayız.

Genç nüfusu dikkate aldığımız zaman, bunların artarak devam etmesini bekliyoruz. Şimdi bankacılık sektörü böyle bir durumda olduğu zaman, biz açıkçası tüm sektör olarak bireysel tarafta ve ticari tarafta teknolojiye öncelikli geliştirilmesi gereken alanlar arasında bakıyoruz çünkü bu bize daha düşük maliyet sağlıyor, daha iyi hız sağlıyor. Daha hızlı bir servis vermemizi sağlıyor. Nüfusun her yerine erişebilme imkânı sağlıyor. Şimdi cep telefonlarından yeni ödeme sistemleri mevzuatıyla beraber direkt ödeme imkânı yapılabilecek, NFC teknoloji ile çalışıyor olacağız. Ama yine de burada bankalar, vazgeçilmezse vazgeçilmez olan yerini koruyor. Bunun yanı sıra çoğu banka, kendi bankamızda da var, bir dolu bankada da var, artık şu elimizdeki tabletleri, şube açmak yerine, belki nihayetinde tamamen nasıl telefonla biz, "Teslimatı çekip gönderiyoruz" diyorsak, bir kredi başvurusunu, bir kredi onayını tamamen müşterimizin yanında

yerinde artık bir fotoğrafını çekip, imzasını fotoğrafını çekip, anında mail atarak işlemi başlatacak yapılara kavuşmuş durumdayız.

Bunun yanı sıra internet kanalları, çok daha fazla uygulamalara gidiyor. Bizim bu bankacılık sistemi üzerinden çıkardığımız ürünler Amerika'yı ve Avrupa'yı baz aldığımızda, aslında çok daha yenilikçi, çok daha taklit edilebilen ürünleri uygulamaya alıyoruz. Bunu iyi bir fırsat olarak değerlendirebilirsek, teknoloji ve bankacılığın birleşimini ülkemizin 2023 yılına giden döneminde, ihraç edeceğimiz alanlarından birisi haline de getirebiliriz.

Tüm bankacılık sisteminin büyümesi olarak değerlendirdiğimiz zaman da, yurt dışındaki global açılımlarla beraber, bu önümüzdeki gündemlerden birisi olacaktır. Çünkü bir sermaye birikimimiz var. İstanbul'un finans merkezi olması ile beraber, hem Türkiye'ye yurt dışından katılımcılar gelecektir hem de bizim büyüttüğümüz öz kaynak yapısı ile beraber, Türk Bankalarının artık bu kendi geliştirdikleri "Know how"larla yakın çevremizde 3-5 yıllık dönemde belki yeni alımları veya yeni büyümeleri de göreceğimiz döneme giriyor olacağız.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Sağ olun. Cengiz Hocam size de beş dakika süre vereceğim. Sektördeki rekabet hatta aşırı rekabet, bunun çeşitli nedenleri olabilir, aşırı yatak yatırımından tutun da birbirine yakın işletmelere kadar gidebilir ama bu oluşan rekabetin gelir üzerinde bir olumsuzluğu olmuş olabilir mi? İkincisi, özellikle global zincir otellerinin Türkiye'ye gelmesinin bir pozitif etkisini görüyor musunuz? Yani, kitlesel turizminden daha çok, daha böyle butik ama yüksek para harcamaya yakın yabancı müşteriyi Türkiye'ye çekecek, bir etkisi olduğunu görüyorum ben. Bu konu da bir yorumunuz olur mu?

Prof. Dr. Cengiz Demir, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi- Sektörde gerçekten çok büyük rekabet var, konuşmamın başında belirttiğim gibi biz, şu an mevcut yataklarımızın yüzde 45'ini satabiliyoruz. Yüzde 55'i işte turizmin dört mevsime yayılmaması ve benzeri sebeplerden dolayı atıl durumda. Şu an küçük ve orta ölçekteki işletmeleri düşünelim, bir de yanı başında lüks, ultra lüks tesisleri düşünelim, bu ultra lüks tesisler arasında bile çok büyük rekabet var. Bunlarda sonuçta fiyat kırma politikası izliyorlar. Bir pansiyonda kalacağınız parayla, beş yıldızlı otelde kalabiliyorsunuz. Sizin de belirttiğiniz gibi, zincir işletmeleri biz Türkiye'ye çekebilmeliyiz. Bakın mesela 4-5 sene öncesine kadar İzmir'de çok fazla zincir işletme

yoktu. Şu an baktığımızda işte Swiss Otel geldi, Crown Plaza'nın ismi değişti diye biliyorum. İşte bu zincir işletmelerin sayısı arttıkça, uluslararası turistleri tesislerimize çekmek mümkün olacak. Çünkü bunlar, uluslararası rezervasyon sistemleri kullanıyorlar. Marka ile gelindiği için hizmet kalitesi de beraberinde geliyor çünkü gelen kişi beş yıldızlı otelde kalıyor ama Swiss Otel'de kalıyor. Beraberinde hizmet standardı geliyor ve bu da gelirlerin artmasına sebep oluyor. Bu dengesizliğin giderilmesi için, şunun yapılması lazım esasen, örnek vereyim geçen sene biz Avrupa Parlamentosunda bir önceki Turizm Bakanımız Ertuğrul Günay ile birlikte panel düzenledik. Orada Sayın Bakana şunu söyledim. Artık biz tesis yapmayalım. Bakın beş yıldızlı otel çöplüğü haline döndük diyebiliriz. Neden çünkü bunlar pansiyon fiyatına gidiyor. Bakın ben kendimden bir örnek vereyim, Roma'da bir otelde kaldım, beş katlı bir oteldi, Roma'nın merkezinde. Otelin girişinde iki tane resepsiyon vardı. Binanın üç katı bir otele ait, üç ve altıncı katlar da başka bir otele ait. Orada dört yıldızlı beş yıldızlı otel olacak diye değil, kent dokusunu bozmadan oradaki konutlar otele çevrildi. Bizim 1980'li yıllarda yaptığımız buydu. Yani, 1980'li yıllarda biz, evlerimizi, apartmanlarımızı pansiyona çeviriyorduk şimdi, maalesef bazı bölgelerde, oteller evlere dönüştürülmeye başlandı. Çünkü satamıyoruz. Şimdi ne yapmamız gerekir?

Sayın Turgut Erkeskin çok güzel bir şey söyledi, dedi ki, kalitemiz çok iyi, fiyatımız çok ucuz ama malı satamıyoruz. Bizim otellerimiz çok iyi, Antalya bölgesine özellikle baktığımızda, işte Kremlin Palas, Topkapı Palas bunlara biz tema oteller diyoruz. Kalan kişi işte kendini sarayda kalmış gibi hissetsin diye. Buna rağmen biz bunları, lüks turizm konumuna sokamıyoruz. Ne yapmamız gerekir? Yani, örnek güzel, kalite çok iyi, fiyat çok ucuz buna rağmen satamıyoruz. Demek ki bizim başka pazarlara yönelmemiz gerekir. Şu an Türkiye'ye gelen turistlerin yüzde 50'si Avrupa'dan geliyor. Avrupa'dan gelenlerin de ağırlıklı olarak yüzde 50'si Almanya'dan geliyor. İşte, oradaki Alman vatandaşlarımızın da ağızdan ağza reklam vs. etkinliklerinden dolayı. Size bir örnek vereyim, başka pazarlara açılmayla ilgili. Örneğin, Çin'in 1,3 milyar nüfusu var. Geçen haziranda Çin'e bir konferansa katılmak üzere gittim. 2020 yılına kadar, Çin'de yurt dışına seyahate katılacak olanların dörtte biri Avrupa'ya gelecekmiş. Bunların bir kısmını niye ülkemize çekmeyelim? Yani, ülkemize gelen turistlerin yüzde 50'si Avrupa'dan geliyor. Mesela Rusya pazarı daha önce gündemde bile yoktu. Rusya'nın dağılması ile birlikte,

Rusya'dan birçok turist ülkemize geliyor. Ne yapmamız gerekir? İşte Çin gibi, Hindistan gibi, çünkü burada da bir zengin tabaka var. Özellikle turizm ürünü çeşitlendirilmesi ile lüks tesisler, lüks pazarlar açılsın. Orta boyuttaki şeylerde belki daha değişik, gelir seviyesi düşük turizm pazarlarına yönelsinler. Turizm okullarından mezun olanları, eğer sektörde tutunmalarını sağlayabilirsek, daha başarılı bir turizm endüstrisini de kurmuş olacağız ülkemizde.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Peki, çok teşekkür ederim. Vahap Bey sizinle devam ediyoruz. Daha doğrusu şöyle söyleyeyim, Vahap Bey, sektörde ağabey diye adlandırılır. Şirketi de aslında bir ağabeydir. Ağabey tek başına bir ağabey; ne kardeşi var ne kız kardeşi var, ne de ablası var. Yani, LC Waikiki'yi nasıl böyle bir marka haline getirip, konfeksiyonda üst lige sıçradınız. Vakit çok kısıtlı ama yani dinleyicilere birkaç tane ipucu verebilirseniz, çok sevinirim çünkü ciddi bir hikaye var bunun arkasında.

Vahap Küçük, Tüm Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu Başkanı- Evet, teşekkür ederim. LC Waikiki'nin vizyonunu paylaşmak istiyorum. LC Waikiki, 2023 yılında Avrupa'daki en başarılı üç markadan birini hedefliyor. Bunun kriterleri nedir? Bir defa 10 milyar dolar gibi bir eşiği aşmak gibi bir hedefimiz var. Tüketici memnuniyeti olarak yine en başarılı üç markadan biri olmasını arzu ediyoruz. Tedarikçi memnuniyeti, çalışan memnuniyeti ve sosyal sorumluluk projelerinde yine böyle. Ürün güvenirliliği, sağlıklı ürün üretme konusunda da bunu yapmak istiyoruz. Bu tabii ki hakikaten kolay bir hedef değil. İddialı bir hedef, zor bir hedef. Ama böyle on yıllık süreçte geriye baktığımızda, on yıl önce bizim toplam on tane mağazamız vardı. Altyapıda aslen üretici bir firmaydık. Üretici kökenden gelen bir firmaydık. Perakendeye 2002'de girdik sayılır. 15 milyar dolar bugünkü perakende ciromuz. Bu yıl 4,4 milyar TL ile kapatacağız. Yüzde 25 bir büyüme ile kapatacağız. 450 mağaza var. Bunların yaklaşık satış alanı 550 bin m²'yi buluyor. 20 binin üzerinde bir çalışanımız var. Bu 20 bin çalışan ile Türkiye'de, en fazla istihdam sağlayan on firmadan birisi. Yine Türkiye'de kurumlar vergisi sıralamasında 22'nci sıradayız. Diğer sektörlerin takriben yüzde 50'sinin üzerinde bir vergi veriyoruz diye düşünüyorum ben. "İyi giyinmek herkesin hakkı" ilkesi ile hareket ediyoruz. Bunu söylemek kolay, hakikaten yapmak çok zor. Çünkü burada her gelir gurubuna, her cinsiyete, her yaşa ve her giyim tarzına ürün üretmek hakikaten kolay değil. Bana göre herhalde başarı burada yatıyor diye düşünüyorum. Tabi burada, ciddi bir kurum kültürü oluştu LCW'nin

temel değerlerine bağlı olarak. Çalışanların ciddi bir aidiyet duygusu var. Herkes kendi işinin patronu gibi çalışıyor. Bunu önemsiyorum. Altyapıya ciddi bir yatırım yapılıyor. Yüksek teknoloji kullanılıyor ve ciddi bir Ar-Ge var. Takriben 20 ülkede dizaynır var. Takriben şu an aklımda kaldığı kadar. Türkiye'de merkezde dizaynır var. Bunun etkisinin olduğunu düşünüyorum. Yine üst düzey 20 tane yönetici var yabancı. Genel müdür, direktör seviyesinde. Gerek Amerika gerek İngiliz vs. Bunların know-how'ından ve tecrübesinden istifade ediyor şirket. Rekabet olarak Türkiye'deki rakipleri değil, uluslararası en başarılı marka hangisi ise, rekabet düzeyini ona göre, ayarlamaya gayret gösteriyor.

Bundan dolayı, Türkiye'de ilkleri yapan, diğer markaların önünü açan bir LC Waikiki var. Oradaki deneyimli tecrübelerini diğer sektördeki meslektaşlarımıza aktarıyor. Böyle bir liderlik yapıyor. Paylaşma konusunda ciddi bir paylaşım söz konusu. Veri paylaşımı konusunda, lojistik konusunda ciddi bir yatırımımız var. Şu anda 150 bin m² üzerinde bir lojistik sistem var. Hemen hemen birçok ürüne el değmeden girdiği gibi el değmeden çıkan bir sistem. Bir günde 1 milyon 500 bin adet ürün çıkarabiliyorlar. Ciddi bir rakam. İnternet tarafı hızlı büyüyor. Mesela yüzde 50 büyüyor bu seneki internet satışımız. 2 milyon adet internet satışı yapıyoruz. 2 milyon adet, yüzde 50 her yıl büyüyor. Yine o depodan yılda 200 milyon adet ürün çıkıyor lojistik merkezinden. 17 ülkeye sevk ediliyor. Türkiye'nin hemen hemen 70 küsur iline sevkiyat yapılıyor. İnternete 24 saatte teslimat sözü veriyoruz. O alanda bizim sektörümüzün de hızlı bir şekilde büyüdüğünü söyleyebilirim.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Böyle markaların özellikle küresel konfeksiyon markaların Türkiye'ye girip çok sıkı yatırım yaptığı dönemde böyle kuvvetli markaların olmasını çok önemli görüyorum. Evet Turgut Bey, daha önce çalıştığım yabancı bir şirkette bahsettiğiniz model örneğinin aynısını yaşamıştım. Geçenlerde Perakende Zirvesini konuştuğum bir optik firmasının yine aynı şekilde bahsettiğiniz modelde çalıştığını, mala hiç değmediğini mağazalar arası sevkinin yapıldığı bir model. Sizin sektörde ciddi manada katma değerin sizin tarafa doğru kaymasına yol açıyor diye düşünüyorum. Bu anlamda Türkiye'nin bir fırsatı var mı? İkincisi; Türkiye ulaşıma son derece büyük yatırımlar yaptı, yapmaya devam ediyor son dönemlerde. Alternatif ulaşım ağları, ulaşım modlarının farklılaşması, kalitesinin ve hızının artmasını sizin açınızdan, sizin sektöre doğrudan bir etkisini görüyor musunuz?

Turgut Erkeskin, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Üretenleri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı- Sorunuzu iki tane örnekle cevaplamak isterim. Bir tanesini isterseniz Vahap Bey'den devam ederek anlayayım. Mesela LC Waikiki ve benzeri firmalara baktığınız zaman, bu firmalar patlama yaşayan firmalar. Tesadüf bu ya biz büyük bir onurla firmalarına servis veriyoruz. Yedi sene evvel başladığımızda, firmanın lojistik departmanında yanlış hatırlamıyorsam beş kişi çalışıyordu. Bugün bahsettikleri depo dışında merkezde yönetim seviyesinde çalışan 50'nin üzerinde personel var. Bugün Türkiye'de çoğu lojistik firması bu kadar personel tutmaz yani, bu iş hacminin nereye geldiğini gösteriyor ki, 150 bin m²'lik depodan bahsettiğinizde bu depo dehşet bir depo. Bu rakamlar böyle çok rahat telaffuz ediliyor ama Türkiye'de bu ölçekte bir depo belki de yok ve içi tamamen otomatik çalışan bir sistem. Şimdi burada baktığımızda şunu görüyoruz; Türkiye'de çok ciddi bir şekilde lojistik potansiyeli var. Bu potansiyel üç tane noktada toplanıyor. Bir tanesi Türkiye'nin dış ticaretindeki büyüme. İthalat ihracat aktivitemiz. Bugün 350 milyar dolar seviyesinde seyreden bir toplam dış ticaretimiz var. 2023 için koyduğumuz, belki gerçekleştireceğiz belki çok yaklaşacağız, 1,12 trilyon dolarlık bir dış ticaret hedefimiz var.

Bugünden on yıl sonrasına baktığımızda 3,5-4 katı bir büyümeden bahsediyoruz. Bu 3,5-4 katı büyümeyi barındırabilecek ya da buna imkân sağlayabilecek lojistik yapısının bugünkünün iki katı olması gerekiyor. Bugün neye sahipsek biz hava limanı olsun, deniz limanı olsun, tır olsun, uçak olsun, gemi olsun, depo olsun, ulaşım ağları olsun bunun iki katını on yıl içinde yapmamız lazım. Bu, çok çarpıcı bir rakam. Şimdi Türkiye'nin dış ticareti bir taraftan bizim en önemli motorlarımızdan bir tanesi olurken dönelim Türkiye içine. 75-80 milyona varan bir nüfusumuz var. İşte kredi kartı kullanımını görüyoruz. İşte internet kullanımını görüyoruz. Neden bu var? Çünkü büyük bir nüfus, geniş bir tüketim imkânı bu, eskiden daha ziyade Türkiye'nin batısında yoğunlaşmışken tüketim, artık her yere yayıldığını görüyoruz. Artık firmalarımız sadece İstanbul'da durarak Anadolu'da iş yapamıyorlar. 6-7 yerde lojistik depolar kurup oralardan dağıtım yapma gereğini hissediyorlar. Malların Türkiye içindeki hareketini görüyoruz. Bu ikinci büyük etken lojistiğin arkasında yatan. Üçüncüsü de biz dünyada çok kritik bir yerdeyiz. Bakın doğumuza baktığımızda İran, Irak, Azerbaycan, Gürcistan ve Çin'e kadar giden coğrafyada gelişen çok ciddi derecede ekonomik gücü olan ülkeler var. Bu ülkeler bizim

tabirimizle "Denize kapalı ülkeler". Şöyle bir bakın Kafkas Coğrafyasına, denize ulaşabildikleri yer, Türkiye, İran, Pakistan. Onun dışında yok. Yani, uluslararası ticarete ulaşmak için, bu ülkeler arasından ulaşmaları gerekiyor. Bu ülkeler içerisindeki en istikrarlı ülke Türkiye. En büyük ekonomik güce sahip olan da Türkiye olduğu için, burada ölçek ekonomileri devreye giriyor. Bizim sahip olduğumuz markaların Türkiye'ye ve Türkiye'den yaratmış olduğu ticaret hacmi, bunu isterseniz büyük bir boru hattı gibi düşünün, o boru hattının çapı büyüdükçe, içinden mal arttıkça ölçek ekonomileri devreye giriyor. Siz artık bunu, Türkiye üzerinden giren üçüncü ülke taşımacılıkların da avantajlı bir şekilde kullanır hale geliyorsunuz. Bakın çok fazla uluslararası yabancı firma Türkiye'yi artık bölge için dağıtım merkezi olarak tutuyor. Çok uluslu firmalar Türkiye'de yapılanıp, Türkiye'de mallarını ürettirip ya da Türkiye'de depolayıp buradan Azerbaycan'a, Kazakistan'a, Türkmenistan'a gönderiyor. Neden; çünkü buraya güveniyor. İstikrar var.

İkinci vereceğim şirket, Türk Hava Yolları. Türk Hava Yolları'nın bugün dünyanın en büyük ağına sahip olduğunu biliyoruz. En çok noktaya Türk Hava Yolları uçuyor. Avrupa'nın üç sene arka arkaya en kaliteli hava yolu şirketi seçildi. Kargo taşımacılığında, taşıdıkları malların yüzde 60'nın Türkiye ile alakası yok. Üçüncü ülkeler arası taşıma. Şangay'dan alıyor Frankfurt'a getiriyor. Buenos Aires'ten alıyor Bangkok'a getiriyor. Tamamen bir artı değer kazanılıyor burada. Bir net girdi sağlanıyor Türkiye'ye. İşte bizim bu da sadece Türk Hava Yolları ile ilgili değil, işte bugün demir yollarına yapmış olduğumuz yatırımlarla, İpek Yolunu canlandırarak evet, şimdi hükümetimiz çok büyük yatırımlar yapıyor. Sabahleyin yine bir liman konferansındaydık. İzmir'de burada Çandarlı Limanı bitirildiğinde dünyanın en büyük onuncu limanı olacak. Filyos limanı bitirildiğinde bölgenin en büyük limanı olacak. Biz bu limanlarımızı aktarma limanı olarak kullanarak yani, Uzak Doğu'dan Rusya'ya gidecek mallar Çandarlı'da inip buradan küçük gemilerle Rusya'ya gidebilecek. Bu da bize lojistik anlamda artılar kazandıracak faaliyetler. Dünya ticareti geliştikçe kullanılan gemiler büyüdükçe, bu gemileri barındırabilecek liman sayıları azalıyor. Çünkü kapasiteleri yeterli değil. Bölgemize baktığımız zaman bunu karşılayabilecek sadece iki liman var. Bir tanesi İstanbul'daki Marport, ikincisi Romanya'daki Köstence. Bu büyük gemiler, bu limanlardan başka yere giremiyorlar. Biz hızlı davranıp büyük limanlarımızı inşa edebilirsek, çevre ülkelerden şu anda çok daha zenginiz

çok daha hızlı hareket edebiliyoruz, Yunanistan'la karşılaştırdığınızda Romanya ile Bulgaristan'la Ukrayna ile Rusya ile. Mesela bir Çandarlı Limanını bitirdiğimiz zaman, bir Asya Portu bitirdiğimiz zaman bunlar önemli aktarma merkezleri haline gelecek. İki gün sonra göreceksiniz, LC Waikiki 150 bin m²'lik depoya ihtiyaç duymayacak. Çünkü o dünya üzerindeki yapılanmalarında artık biz, o malların hareketlerini Türkiye üzerinden yapmayacağız. Çin'den Bangladeş'ten alınan üretilen malları biz direkt olarak Avrupa'daki bir merkeze götürüp oradan depolara dağıtacağız. Ne sağlayacağız? Hız sağlayacağız. Ne sağlayacağız? Maliyet avantajı sağlayacağız. Bunlar bizim için çok önemli. Hep durup durup bunun üstüne basıyorum çünkü hız ve maliyet sizi rekabette öne çıkartıyor. İşte bütün bu dinamikler bizim arkamızdaki motor. Ama mutlaka mutlaka yeni kapasiteleri yaratmamız lazım. Burada bizim sanayiden ticaret erbabına en büyük beklentimiz şu; bugün çok kötü bir tablo var. Türk dış ticaretçisi, yapmış olduğu uluslararası ticaretin yüzde 33'ünü lojistik anlamda kendisi idare ediyor. Yüzde 67'ni yabancılar yapıyor. İşte bizim bunu tersine çevirmemiz lazım. Evet, Türkiye'de lojistik sektörü çok gelişmiştir, çok eğitimli insanlar vardır, dünya standartlarında hizmet verir, rekabetçidir. Ama bizim beklentimiz ne olur gelin Türk firmalarını kullanma oranınızı artırın ki, işte bütün bu avantajlar fiiliyatta da bizim bilançomuza artı olarak yazabilsin. Teşekkür ederim.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Bizim 7-8 milyon civarı sim kart yönetimimizi tamamen lojistik şirketleri yapıyor. Evet, biz oraya değmiyoruz. Evet, ben Organizasyon Komitesine, Devlet Planlama Teşkilatına eski ismi ile tekrar teşekkür ediyorum böyle bir fırsat verdiği için. Hizmetler sektörünü her ne kadar ben konuşmuyor olsam da telekomünikasyon, bankacılık, turizm, perakende ve lojistik olarak kapsadığımızı düşünüyorum. Çok değerli konuşmacılar, hakikaten çok güzel bir perspektif çizip benim aklımın erdiği sorulara da cevap verdiler. Umarım siz de keyif aldınız. Sıkılmadan dinlediniz. Biz resmi olarak süremizi bitirdik. Birkaç soru alabilirim.

Ali Köstepen, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi- Turizm İşletmeciliği bölümünde Araştırma Görevlisiyim. Şimdi benim sorum ilk başta Meriç Hanım'a ardından size Sayın Başkanım. Gelişen ve ilerleyen dünyada gerçekten de bilgiye, yeniliklere ulaşmak vatandaş olarak artık çok kolay. Belki daha önceleri annelerimiz, babalarımız bir kıyafetten başkasını bulamıyorken biz artık bugün kıyafetimize göre bugün ne renk

saat takacağız, ne renk ayakkabı giyeceğiz hatta belki öyle zamanlar gelecek ki, kıyafetimize göre arabamız olacak. Tabii ki elbette bazı şeylere ulaşabiliyoruz. Ama hakikaten de artık 1980'li yıllarda evimizde konuşacak telefonumuz yoktu. Zamanla geldiğimiz süreçte bugün bir evde artık 4-5 tane telefon olur hale geldi. Ancak bu hizmetleri pahalı aldığımızı düşünüyorum. Buradaki insanlara soruyorum: Telefon faturasından her ay memnun olanınız var mı? Bu konuda bazı istismarların olduğunu düşünüyorum. Gerilla pazarlama yönteminin kullanıldığını düşünüyorum. Televizyonda gayet güzel reklamlar yayınlanıyor. Şöyle kampanyalarımız, böyle şeylerimiz var. Ama aşağıdan da karınca duası gibi hızla akan bazı şeyler var.

Bir sorum daha Meriç Hanım'a hemen çok kısa. Tabi hakikaten kolaylıklar var, rahatlıklar var. Üniversitedeyken muhasebe Hocamız bize şöyle bir söz söylemişti. Elbette bunu sermaye sahipleri böyle değerlendirmiyorlardır ama "Bankalar yağmurlu günde şemsiye açmayan, güneşli günde size şemsiye sunan müesseselerdir" diye söylemişti. Hakikaten üniversiteye atanmazdan evvel, finansal problemlerimiz vardı. Fakat kredi arıyoruz kredi bulamıyoruz. Şu anda sürekli kredi teklifleri geliyor yani, bu anlamda 56 milyon kredi kartı var. Ortalama 20 TL'den aidatı olsa 1 milyar 120 milyon TL yapıyor. Bunun dışında diğer faiz dışı gelirleri söylemiyorum bile. Burada da bir istismar olduğunu düşünüyorum. Bu konuda Meriç Hanım'ın görüşlerini çok merak ediyorum. Sağ olun.

Katılımcı, Ernst&Young- Teşekkürler. Öncelikle Meriç Hanım'ın denetim hizmetlerine karşı pozitif bir yorum sergilemesini çok memnuniyetle görüyorum. Ernst&Young çalışanı olarak sorumu ithaf etmek istiyorum. Aslında kongrenin başladığı günden itibaren, global ekonomiye ve finans sektörüne yön veren çok sayıda yöneticiyi dinleme fırsatı bulduk. Burada özellikle hala etkilerini hissetmiş olduğumuz kriz döneminde Türk Bankacılığının göstermiş olduğu başarının takdir edilmesi bizi aslında çok çok memnun etti. Konuşmanızda da bahsettiğiniz on yıl içerisinde ekonominin içerisinde bulunma hedefimiz, stratejimiz var. Burada bu hedeflere ulaşmak için bankacılıkta 3,5 kat büyümeden bahsettiniz. Sizleri destekleyecek profesyonel danışmanlık hizmet sağlayıcıların rolünü nasıl görüyorsunuz? Bunu bankacılık adına sizden lütfen rica ediyoruz.

Ahmet Atılgan, Konya Ticaret Odası / Karatay Üniversitesi- Meriç Hanım, çok dinamik bir sunum yaptı. Çok pratik bir şey sormak istiyorum.

Bankaların tüketicileri yanıltacak reklamlar yaptığını düşünüyorum, görüyorum daha doğrusu. Yaşlı bir bayan, bayram öncesi 200 TL'lik kredi avans almak istiyor bankadan. Banka diyor ki, sıfır faizle ama 10 TL dosya masrafı var. Onu söylemiyor. Meriç Hanımın kendi bankası ile yaşadığım problem oldu. Birisine 500 TL yardım parası göndereceğim, onu internet üzerinden gönderdik. 25 TL kesinti yaptılar. Bu parayı bir türlü geri alamadık. İktisatçıyım, rasyonalitenin ne demek olduğunu biliyorum. Onun rasyonel bir alakası var mı etik olarak doğru mu, teşekkür ederim.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Kendimden başlayayım. Sonra Meriç Hanıma söz vereceğim. Ben daha farklı sorular bekliyordum ama neyse olabilir. Daha çok böyle küreselleşmeyi konuştuğumuz bir ortamda dinleyicinin bu kadar yüksek olduğu bir seviyede farklı sorular beklerdim tüketici sorularından ziyade. Türkiye bugün telekomünikasyonda sadece çevresi değil ama Avrupa'da hem kapsama hem de verdiği kaliteye vermiş olduğu fiyatlarla dünyanın ilk üç ülkesi arasına giriyor. Yani bu sadece kapsama noktasında değil ama mobil ücretlerin fiyatlandırması noktasında da açın bakın OECD raporlarını veya Dünya Ekonomik Forumunun çıkartmış olduğu küresel rekabet endeksine bakın, o raporları incelediğimiz zaman, çok daha net göreceksiniz. Buyurun isterseniz siz cevaplayın.

Meriç Uluşahin, Türk Bankalar Birliği Başkan Vekili ve Şeker Bank Genel Müdürü- Teşekkür ederim, şimdi ben önce sizin sorunuzla başlamak istiyorum. Kredi kartlarının aidatları ile ilgili, soruyorum ki yanlış bir şey söylemeyeyim. Bir onla ilgili sormuştunuz. Faiz dışı gelirler, aslında belki son Beyefendinin sorduğu soruyla ikisini beraber cevap veriyor olayım. Şimdi önce genel bir tanım yapmak, bir karşılaştırma yapmak isteyeceğim. Sonra da hakikaten daha net cevap vermeye çalışacağım.

Şimdi Türkiye'de geçtiğimiz yıllarda, özellikle 2000 öncesi dönemde yüksek enflasyon ortamında yaşamaya alışmış bir ülkeyiz. O zamanki bankacılığa baktığımız zamanda yüksek faiz, yüksek enflasyon ve enflasyon içinde eriyen maliyetler bunun içerisinde kamu kâğıtlarından ve çeşitli faizlerden bankacılık sektörü olarak gelir yaratabilen bir konumdayız. Zaman içerisinde enflasyonun düşmesi, faiz marjlarının daralması, reel faizlerin düşmesi, bunların hepsi aslında çok olumlu gelişmeler. Ekonomiyi ileriye götürecek, gerçek reel sektörün kaynağının

aktarılmasını sağlayacak gelişmeler ki, nitekim bankacılık sektörü kendi portföylerinde aktiflerinde kamu kâğıtlarından, devlet kâğıtlarından reel sektöre kredi olarak ağırlığını kaydırdı, yüzde 20'lerden 60'lara geldi. Daha da artacak bu.

Şimdi böyle baktığımız zaman aslında bu bize, daha fazla kredi kullanım imkânını verdi. Burada zaten, bu toplantıda da hizmet sektörünü konuşuyoruz yani, hizmet sektörü aslında faizden ziyade, verilen hizmetin bedelinden gelir almayı gerektiren bir durumdur. Biz de şöyle bir algı yanılması oldu. Biz eskiden faizden çok hani o anlamda enflasyonlar olduğunda getirdiği kazançlar olduğu zaman, nerdeyse sıfıra yakın hizmet gelirleri alınıyordu. Bankaların toplam bilançoları içerisinde çok düşük diğerleri. Ama bu doğru muydu? Bu dünyadaki reel yani bankacılık finans sektörüne baktığımız zaman, aslında yanlış olan buydu. Mesela Avrupa'yla Amerika'yla kıyasladığımız zaman faiz dışı gelirleri, operasyonel giderlerin üzerindedir. Bir banka faiz dışı gelirini, komisyon gelirini, operasyonel giderlerinin altında alıyorsa zaten aslında zarara doğru, öz kaynak erimesine doğru gidiyordur. Bizde hala altında olduğunu söyleyeceğim.

Bankalar olarak yanlış uygulamalarımız olmuyor mu? İstemeyerek de olsa evet rekabetin getirdiği bazı uygulamalar oluyor. Ama en son düzenlemelere baktığımız zaman, müşterilerimize şunu sunmak durumdayız ve buna doğru gidiyoruz. Toplam maliyet nedir? Beyefendinin söylediği gibi yani komisyon aldım ama bunun getirisini biz bir kere net bir şekilde tüm müşterilerimizle bu düzenlemeleri kendimiz de yapıyoruz. Bankalar Birliği olarak da bu işin içerisinde varız. Müşterimize net görülebilir, şeffaf bilgiyi paylaşmamız lazım. Biz bu uygulamaları da başlatıyoruz. Bizim burada müşterilerimizle iletişimimizi daha net, daha şeffaf yapabildiğimiz sürece aslında bu sorunlar çok münferit uygulamalar olarak kalacaktır diyorum. Danışmanlık konusunda bir soru vardı. Bankacılık sektörü olarak, çok büyük bir katkısı olacağına inanıyorum. Bu soruya cevap olarak.

Erkan Akdemir, Avea CEO'su- Evet, peki, çok teşekkür ederim katıldığınız için.

OTURUM 7D

Tarım ve Gıda Sektöründe Dönüşüm

01 Kasım 2013

Panel Başkanı

Vedat Mirmahmutoğulları	Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı

Panelistler

Prof. Dr. Erdoğan Güneş	Ankara Üniversitesi
Sefa Çağlayan	Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdür Yardımcısı
Mehmet Ergücen	Sulama Birlikleri Derneği Başkanı
Rahime Petek Ataman	TMMOB Gıda Mühendisleri Odası Başkanı
Murat Yörük	Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği Yönetim Kurulu Başkanı
Hüseyin Coşkun	Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkan Danışmanı
Ozan Acar	TEPAV

Oturum 7D

Tarım ve Gıda Sektöründe Dönüşüm

Panel Çerçevesi:

- Tarımsal işletmelerde ölçek, teknoloji, verimlilik, istihdam, örgütlenme, kurumsallaşma vb. sorunlar ve çözüm önerileri
- Tarımsal üretimde arz güvenliği ve bu bağlamda kendine yeterlik kavramı
- Gıda güvenliği politikaları
- İklim değişikliği ve su kaynağı problemlerinin tarımsal üretime etkileri
- Su ve toprağın etkin kullanımına yönelik alınması gereken tedbirler

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Evet, çok değerli panelist arkadaşlarım, çok değerli katılımcılar, çok değerli mesai arkadaşlarım, bütün katılımcılarımızla beraber, bugün çok hayırlı bir konu ile beraberiz. 5. İktisat Kongresi hakikaten güzel geçiyor. Çok iyi konsantrasyon var. Akşamın geç saatlerine kadar devam ediyor olmasına rağmen ilgi çok büyük. Hatta bazı oturumlar bir saat gecikiyor olmasına rağmen, yine salonda çok ciddi bir sükûnet, bekleme ve sabır vardı. Bugün de üçüncü gün ve üç günde ben burada hemen hemen bütün panelleri izleme şansını elde ettim. Şimdi de sizlerle beraber çok önemli bir konuyu tartışacağız, çok değerli panelist arkadaşlarımla beraber. Ben genel teamülün dışarısına çıkarak, panelist arkadaşlarımın öz geçmişlerini okuyarak, onların vakitlerini, sizlerle paylaşacak fikirlerini ve ayrılan zamanı kısmak istemiyorum. Hepsi kendi konusunun ayrı ayrı uzmanı, ama genel hatlar itibarıyla bazı düşüncelerimi sizinle paylaşmak istiyorum.

Bu panelin konuları belli; "Gıda güvenliğinde tarımda dönüşüm." Biraz sonra ilgili panelist arkadaşlarımın hangi konulara değineceklerini de belirteceğim ama dünyadaki gelişmelerden birkaç örnekle fikirlerimi sizinle paylaşmak istiyorum. Dünyada çok ciddi üç konuda mücadele veriliyor. Bir tanesi enerji, arz ve pazar yönetimi mücadelesi, birisi su ve arz mücadelesi ki bizimle yakinen ilgili, enerji de yakinen ilgili olmaya

başladı artık biyoenerji vasıtasıyla. Bir diğeri de gıda arz ve pazarını yönetme mücadelesi. Çok acımasız gidiyor bu öyle acımasız gidiyor ki, çok değerli arkadaşlar, ülkeler, geleceği gören ülkeler, vizyon sahibi ülkeler ve onların firmaları, arazisi olan ve olayın farkında olmayan ülkelerden çok ciddi arazi satın alıyorlar. Çok ciddi arazi kiralıyorlar. Resmi rakamlarla bugüne kadar Çin'in bundan iki hafta önce Ukrayna'dan kiraladığı 3 milyon hektar araziyi de katarsak, 206 milyon hektar alan, o ülkenin vatandaşı veya olmayan diğer ülkeler tarafından satın alınır veya kiralanır. Bu resmi rakam; yani Türkiye'nin tarımsal alanının neredeyse on katı büyüklüğündeki bir alan şu anda satın alınmış veya kiralamış vaziyette. Daha bunun acımasızı, sekiz ülkenin kendi vatandaşına hiç toprağı kalmadı.

Diğer ülkeler tarafından o sekiz ülkenin, toprakları da ya satın alındı ya kiralandı. Yani bunları neden bahsediyorum? Gıda güvenliğinin ne kadar stratejik bir konu olduğunu belirtmek için. Sizler de biliyorsunuz, hepiniz bu sektörün içerisindesiniz. Her geçen gün tarım alanı daralıyor. Çeşitli nedenlerle daralıyor. Nüfus artıyor daralıyor, endüstri gelişiyor daralıyor, erozyonda çok ciddi şekilde tarım alanları denize taşınıyor ve iklim değişimiyle risk altında, global ısınmayla risk altında. Bu şunu gösteriyor; artık tarım alanlarını genişleterek insanlarımızın gıda güvenliğini güvence altına almamız mümkün değil. Yani yatay genişleme mümkün değil, dikey büyüme mecburiyetindeyiz. Bir de bunun yanında gelişen ekonomilerde, o insanların tüketim alışkanlıklarının değiştiğini dikkate alırsanız bir de tarımsal ürünlerin gıdada kullanılan ürünlerin biyoenerjide kullanımını dikkate alırsanız artık arz da risk altında. Ama nüfus artıyor. Food and Agriculture Organisation (FAO) istatistiklerine göre, 2050 yılında 9,3 milyara çıkıyor nüfusumuz. FAO İstatistiklerine göre yine, gıdada yüzde 70 üretim artışı sağlıyor olmamız lazım ki 2050'nin nüfusunu doyuralım. Bunun yanında 1 milyara yakın insan, dünyada aç yatıyor. Bir bu kadar, 1,2 milyar insan da yetersiz besleniyor. Ve 1,3 milyar ton gıda da çöpe gidiyor. Üretilenin üçte biri çöpe gidiyor. Bunun yanında 1,4 milyar insan, aşırı ve dengesiz besleniyor. Ve bunun da 500 milyonu obeziteyle mücadele ediyor. Hem bu hale gelirken kaynak tüketiyor, hem o halden kurtarmak için kaynak tüketiyor hem de çok ciddi acı çekiyor.

İşte, dünyanın mevcut durumu bu. Dünyanın bu görünümü içerisinde Türkiye de bu tür risklerden nasibini alıyor. Bir de dünyada olmayan bir uygulamayla karşı karşıya kalıyor yani miras kanunu gibi bir kanunla

habire işletmenin arazisi bölünüyor, küçülüyor, atomize olarak tarım dışına itilmek durumda kalıyor. Yani her on yılda bir 2 milyon hektar alanımız tarım dışına yani, içinde traktör dönmediği için, geçimlik bile artık bir fonksiyon icra etmediği için, tarım dışında kalıyor yani, dediğim gibi, nüfus artışı, konut ihtiyacı veya endüstrileşmenin neticesi gibi nedenlerden değil. Böyle bir ortamda çok değerli panelist arkadaşlarımızla tarımsal işletmelerde ölçek teknoloji, verimlilik, istihdam, örgütlenme, kurumsallaşma vb. sorunlar ve bunlarla ilgili çözüm önerilerini tartışacağız. Tarımsal üretimde arz güvenliği ve bu bağlamda kendi kendine yeterlilik kavramı üzerinde görüşlerini alacağız. Gıda güvenliği politikaları üzerinde görüşlerini alacağız. İklim değişikliği ve su kaynakları problemlerinin tarımsal üretime etkileri konusunda su ve toprağın etkin kullanımına yönelik alınması gereken önlemleri ele alacağız. Bugünkü panelin konusu bunlar elbette ki bunun dışında da çok ciddi konuları var çok değerli katılımcılarımızın. Bu organizasyonu tertip eden Kalkınma Bakanlığımıza çok teşekkür ediyorum. Tarım Bakanlığına iki tane panel yönetme imkânı verdi o gösteriyor ki Kalkınma Bakanlığı, gıda güvenliğinin de ne demek olduğunun farkında. Bu organizasyon için de ayrıca teşekkür ediyorum. Siz değerli katılımcılarımızın da işte haftanın son günü son saatleri, bizimle beraber olduğunuz için ayrıca size de teşekkür ediyoruz. Sayın Hocama sözü veriyorum, buyurun Hocam.

Prof. Dr. Erdoğan Güneş, Ankara Üniversitesi- Öncelikle bu toplantıyı düzenleyen Kalkınma Bakanlığımıza teşekkür ediyorum. 90'ıncı yılında Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını rahmetle anıyorum. Çok önemli bir olay, geçmişi unutmadan geleceğe bakmak çok çok önemli. Günümüz politikalarında dönüşüm sıkça düşünülen, konuşulan bir konu. Dönüşüm, değişim bazı zaman pozitif taraflı değerlendirilmeyebilir negatif tarafı da olabilir ama sonuçta özellikle bugün tarım ve gıda konusunu tartışacak isek eğer ki onun için buradayız, dünya ekseninde yapılanma durumunu dikkate alarak Türkiye'nin gelişimini sizlerle paylaşmaya çalışacağım. Evet, 21'inci yüzyıl tarım ve gıdada çok ciddi gelişmelere gebe gördüğümüz gibi. Aslında bu bir değişim, bu değişime bağlı olarak politikaların şekillendiğini, uygulamaların desteklerin her türlü konuların şekillendiğini görüyoruz. Bunlar nelerdir? Yer yer bazı bölgelerde talep artışlarının olduğunu görmekteyiz. Özellikle hayvansal ürünlere karşı olan taleplerin gelişmekte olan ülkelerde hızlı arttığını görmekteyiz. Sayın Müsteşarımızın belirttiği gibi biyoyakıt

üretimi ciddi ölçüde gıdanın bir boyutu olmaya başladı. İnsan beslenmesi için mi gıda, yoksa çevre için mi gıda ikilemi ortaya çıkmaya başladı. Verimlilik artışı konusunda ciddi sorunlar özellikle iklim değişikliğinden, devletlerin izledikleri politikalardan kaynaklanan sorunlar. Yüksek girdi ve taşıma maliyetleri ve artan girdi kullanımı özellikle günümüzde çok ciddi konuların başında geliyor.

Sonuçta ne oluyor? Gıda fiyatları artıyor, özellikle spekülatif amaçlı bunu kullanan kesimler ortaya çıkmaya başladı. Çok tehlikeli, insanın beslenmesi üzerinden kar sağlayacak bir zihniyetin dünyada bir yeri olmaması gerekiyor. Diğer taraftan yetersiz beslenen kitlelerin ortaya çıkması, piyasa istikrarsızlığı ciddi sorunlar doğurmaya başladı. Bugün bu düzen sektörde değişimlere yol açmıştır. Özellikle kaynak kullanımında etkinsizlik ortaya çıkmaya başladı. Diğer yandan demin de burada panelde gördük, sürdürülebilir yeşil büyüme stratejileri gündeme gelmeye başladı. Aynı zamanda işletme stratejilerinde büyüklüklerde artışlar ortaya çıkmaya başladı. İşletme sayısı yer yer bazı bölgelerde azalmaya başladı. Bazı bölgelerde küçük aile işletmeciliğinin önemi ortaya çıkmaya başladı. Beslenmede enteresan değişimler; insanlar artık kendi tükettikleri ürünleri üretmeye başladılar. Kendi çiftliklerinden ürünler almaya başladılar. Biraz da gıda güvenliği olarak bunları söylememiz gerekiyor. Organik yerel ürünlere eğilim, genetiği değiştirilmiş ürünlerde artışların da ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Yani bu süreç aslında gıda güvenliğinde bugüne kadar kendine güvenlilik, kendine yeterlilik olarak algılanırken öyle kavramlar piyasaya çıkmaya başladı ki sürdürülebilirlik, gıdaya erişilebilirlik, gıdada kalite, hatta biraz daha siyasal biraz daha politik bir konu; gıda egemenliği.

Gıda savunma sistemleri gibi bazı konular ortaya çıkmaya başladı. Bu gidiş, dünyada artık nüfusun daha iyi beslenmesi, daha nitelikli beslenmesi, aç insanların daha az olmasını beraberinde getirmek zorunda. Aksi takdirde Malthus'un dediği gibi bir müddet sonra savaşlar başlayacak, doğal seleksiyonla doyamayanlar ölecek, diğerleri yaşayacak. Böyle bir dünyanın sonu demek belki, umarım gelmeyiz, bu noktaya kadar ilerlemeyiz diye düşünüyorum. Türkiye'de durum nedir? Türkiye'de çok gelişmiş bir tarımsal yapımız var. Ama sorunları ile devam etmekte, Sayın Babacan da ifade etti. Tarım çok zor bir sektör. Tarımla ilgili yapısal önlemleri almak gerçekten zor. Radikal önlemler almak gerekir diye söylüyorlar. Enteresandır, tarıma yönelmemiz çok değişiklik gösteriyor. Cumhuriyetten bu yana mesela cumhuriyet 1927'de tarım bir devlet

politikasıydı yani, "Milli ekonominin değeri tarımdır" diyordu, Büyük Atatürk. Ama günümüzde ekonomik değişimler tarımı yönlendirmeye başladı. Bu dikkat edilmesi gereken bir olay. Ama sonuçta muhtemel olası olan şu olabilir belki, tarım ekonominin gelişmesiyle gelişecek ve daha sonra artan gelir, kültür ve eğitim düzeyi, tarımsal alana olan talebi artıracaktır. Ve bu süreçte de tarımsal işletmeler verimliliğini artıracak, ekonomik ölçek büyüklüğünde gelişerek en azından genel yapıdan geri kalamayacaklardır. Tıbbın öngörülerinde ifade ettiği şeyler, şoksuz bir ortamda oluşturulan bir senaryo ama tarımın kendine has özelliği bir kere her şeyden önce doğal koşullara açık, risklere açık bir sektör olması nedeniyle önlemleri de beraber getirecek.

Türkiye ile ilgili çok çeşitli rakamlar var. Bildiğimiz rakamlar ama bunların üzerinde durmayalım. Çok özel, Türkiye'de kuru tarımsal yapı, kuru tarım hâkimiyetinin egemenliği devam ediyor. Çok parçalılık maalesef var. Örneğin 10 hektardan küçük işletmeler daha büyük ama bunların işledikleri araziler yüksek. Özellikle 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de tarımsal politikalarda dışsal etkileri görebiliyoruz. Ve bu dışsal etkiler içselleştirilerek Türkiye tarımına uyumlu hale getirilmeye çalışılıyor. Yani çevremize baktığımızda tarım sektörümüzü etkileyen, içsel veya dışsal birçok etki olduğunu özellikle söylememiz gerekiyor. Tarımsal yapıdaki sorunları azaltmak için, yıllardır Bakanlığımız, birçok örgütler, yetersiz de olsa çalışmalarını devam ettiriyorlar. Özellikle tarımsal desteklemeler ve destek kalemleri çok fazla Türkiye'de. Tarımsal mevzuatın çok hızlı çıktığını görüyoruz. Yer yer örneğin; havza bazlı destek sistemleri, pirim sistemleri, hayvancılığı kalkındırmak için yapılan çalışmalar, bunların hepsi çok çok önemli.

Ama şu gerçeği biz hala dönüştüremiyoruz. Örgütlenme açısından olaya baktığımızda çok ciddi bir konu, önemsenen bir konu, çünkü örgütlenme için insanların beraber bir ekonomik birlik altında olma anlayışı olmalı. Beraberce yapılan işlerde her zaman bir güçlülük doğar. Küçük olan işletmeleri ancak ve ancak biz beraber olarak, onların beraber olmasıyla güçlendirebiliriz. Türkiye'de dayanışma işbirliği, özellikle kırsalda lobicilik, kamuoyunu etkileme kolları özellikle politika benimseme sürecinde önemlidir diye düşünüyorum. Çünkü bu süreç dünyanın gelişmiş ülkelerine baktığımızda, böyle yapılmış, biz nasıl kooperatifleşeceğiz daha doğrusu kooperatifleşmeyi nasıl geliştireceğiz, yapılandıracağız? Bir kere üretim, verimlilik, kârlılık ve rekabet esasına dayalı bir yapıyı düşünmemiz gerekiyor.

Türkiye, özellikle 2009-2013 rakamlarına baktığımızda bazı tarımsal gelişmelerde olumlu açılımlar sağlayabiliyor. Toplulaşmış arazimiz artıyor. Sertifikalı tohumlukta önemli gelişmeler var. Organik tarım gibi, sigorta gibi, çünkü risklere karşı en önemli konu bu, burada da gelişmeler olduğunu görmekteyiz. Ancak şu bir gerçek ki tarımda son zamanlarda Sayın Müsteşarımın da belirttiği gibi, iklim değişikliği çok ciddi bir sorun olmaya başladı. Aslında geçmişte de vardı da yeni yeni fark ettik. Çok ciddi bir üretim azalmasına neden olduğu için. Verimlilik azalmasına neden olduğu için. Sonuçta kaynak kullanımını önemli hale getirmemiz gerekiyor. Güvenli gıda üretmemiz gerekiyor. Bunun için de iklim değişikliği ciddi bir sıkıntı. Dünyanın çok çeşitli bölgelerinde kuraklıktan dolayı hayvanlar ölebiliyor. Tarımsal üretim ve verimlilik azalıyor. Verimliliğin azalması demek, maliyetin artması, gıda krizlerinin sosyal boyutunun artması demektir. Doğal denge açısından ciddi sorunlar var. Yaşamı tehdit ediyor, kentlere su veremiyorsunuz. Su kaynakları azalıyor. Çin'de örneğin, 11 eyalette 27 milyon kişi göç etmiş kuraklıktan dolayı. Son zamanlarda bunu birçok yerde görüyoruz. Güney Amerika'da özellikle Peru'da bu El Nino kasırgaları gibi vb. Hindistan'da bu Maharaştra bölgesinde örneğin 40 yılın en kurak iklimleri yaşanıyor şu anda. Yani insanlar kavruluyorlar. Hindistan hükümeti 532 milyon dolar bir bütçe hazırlıyor sırf bununla mücadele etmek için. Brezilya'da, Avusturya'da gördüğünüz gibi çok ciddi sorunlar var. Dünya aslında önlem almaya çalışıyor. Çok çeşitli şekillerde önlem almaya çalışıyor. Organizasyonlar yaparak, tarım bilgi sistemi örneğin küresel tarım coğrafi bilgi sistemleri vs.

Türkiye, bu düzlemde nerede ne yapıyor? Daha önce Türkiye'nin iklim değişikliği ile ilgili durumu çok ciddi, Akdeniz Havzasında olması nedeniyle sıcaklıklarla boğuşuyor. Yağış azalıyor, yeraltı sularında ciddi sıkıntılar var, sulama sistemlerini değiştirmeye çalışıyor, bu arada dünyanın bazı bölgelerinde, Peru'da doğal kaynaklar yönetim projeleri, yine de özellikle Afrika bölgelerinde, tarımsal rehabilitasyon projelerinde, Hindistan'da artık tarımsal işgücünde kadınların da ön planda olduğu bir yapıyı düşünüyoruz. Onların da emeklerini mikro kredilerle değerlendirmeye çalışıyoruz. Kırsal kalkınma projeleri, birçok sulama projeleri, rehabilitasyon projeleriyle ne yapıyoruz, artık bu olumsuzluğun etkilerini yavaş yavaş azaltmaya çalışıyoruz. Gelişmiş ülkeler ne yapıyor, örneğin, Avrupa Birliği ülkeleri? Bu sera gazı salınımını azaltmaya çalışıyor yüzde 8 ama anlaşamıyorlar kendi aralarında. Çeşitli iklimsel

değişiklilik programları yapıyorlar. Binaların ısıtılması ve soğutulması, enerji tasarrufunun artırılması konularında da çok ciddi kaynaklarla mücadele ediyorlar. Türkiye'de biz de yapıyoruz. Çünkü sulama önemli bir konu. Belki benden sonra konuşacak olan arkadaşlarım, daha net farklı bilgiler verecek. Sulama sistemleri değişti mesela. Yüzde 6'ya kadar damla ve basınçlı sulama sistemlerine yönelimimiz artıyor. Kuraklığa karşı faiz desteği, borç veya indirim, borç erteleme desteği veriyoruz, dayanıklı çeşit üretmeye çalışıyoruz. Bu konuda da çeşitli önlemlerin alınması gerektiğine inanıyoruz. Çünkü temel amacımız güvenli gıda sağlamak.

Bunu yapmak için de kaynak kullanım etkinliğini sağlamak, sürdürülebilir tarımsal üretimi yapmak zorundayız. En azından gıda güvenliğinde bizim yerimiz nedir diye sorguladığımızda indeks olarak 63,7 puanla Türkiye 105 ülke arasında iyi bir durumda. Ama kısa vadede sorunlarımız olmayacağı, yalnız iklim değişikliği koşullarının ve fiyatların risk oluşturacağı söyleniyor. Türkiye'de açlık oranı yüzde 1,25. Bu çok büyük bir şey değil. Ama kırsal yoksulluğu değerlendirdiğimizde bunun yüksek olduğunu söylememiz gerekiyor, yüzde 30'lu rakamlar. Benzer şekilde bir de Gıda Güvenliği Risk Endeksi, 2013 yılında da yayınlanan, burada orta-üst grupta yer aldığımızı en azından sizinle paylaşmayı doğru bulmaktayım. Önerilerimi söylüyorum.

Bence üç konuya önem vermek lazım çünkü bu konular bizim Onuncu Kalkınma Planında üzerinde durduğumuz konular. Bir kere tarımsal yapıda etkin örgütlenme sistemini kurmak zorundayız. İkincisi tarımsal pazarın geliştirilmesi ve rekabet gücünü sağlamak gerekiyor. Çağımızın olayı gibi görünmesine rağmen aslında çok çok önemli, kırsal alanın ve ekolojik çevrenin korunması gerekiyor. Bunun alt konuları var. Ar-Ge, teknopark, hassas tarım teknolojisini geliştirmek gerekiyor. Sanayiyle bütünleşmede halen sıkıntılarımızın maalesef olduğunu görüyoruz. Son ve önemli bir olay. Buraya gelmeden önce, tesadüf sadece bir yerden haber okudum. Bakanlığımızın 2023 vizyonunu da ben biliyorum. Ve bu söylediğimiz şeyleri en azından orada Bakanlığımızın da dikkate alması çok güzel; mesela tarım sektöründe inovasyon çalışmaları 2023'ün vizyonu. Tarım sektörünün dış kaynak kapasitesini artırmak için özellikle Orta Doğu, Afrika ve yakın Asya'daki ülkelerle bağlantı, tarımda markalaşma çok önemlidir. Amerika'ya gittiğinizde Maraş Biberini, Maraş Biberi olarak satıyorlar. Özgün ürün sistemleri çok önemli. Arz güvenliği, tüm bunları değerlendirdiğimizde Türkiye tarımının 2023'te eğer bu söylenen şeylere

etkin, etkili bir şekilde gerçekleştirmesi kaydıyla başarırsak o zaman dünyanın tarımsal açıdan büyüyen bir ülkesi oluruz diye düşünüyorum. Saygılar sunuyorum.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Sayın Hocam, çok teşekkür ediyorum. Sayın Çağlayan buyurun.

Sefa Çağlayan, Tarım Kredi Yem Genel Müdür Yardımcısı - Ben konumuzu biraz da sanayici olmamız hasebiyle tarımsal sanayi boyutu ile ele almak istiyorum. Yaklaşık 700 bin ton ay çiçeği, 1 milyon ton yem hammaddesi; arpa, buğday, kepek ve 300 bin ton kepek ve 50 bin ton süt işleyen bir kurumun elemanı olarak, tarımsal sanayinin sorunları içerisinde bizzat her gün boğuşan bir yapı içerisinden gelmemiz dolayısıyla aslında konu da bizi çok yakından ilgilendiriyor. Türkiye, bir tarım ülkesi diyoruz. Gerçekten öyle, çok büyük bir atılım başladı. Türkiye'de tarım çok iyi noktalara gidiyor. Bununla beraber de tarımsal sanayi, özellikle enerji tarımının da yaygınlaşması, doğal tarım dediğimiz iyi tarım uygulamaları, onların da yaygınlaşmasıyla aldı tarım başını gidiyor. Ciddi rakamlara ulaştı. Ancak tarımsal sanayinin aynı hızla devam edebilmesi için önümüzde aşılması gerekli çok önemli bir sorun var. Hep tarımsal sanayiyi artıralım diyoruz, ama tarımsal sanayiyi kurarken ihtiyacı olan hammaddeyi mevcut pazardan çektiğimiz zaman, asıl sorun orada başlıyor. Bizim zaten ürettiğimiz ürünler mevcut ihtiyacımıza yetecek kadar ürünler.

Bir de bunun sanayisini kurup da aynı pazarda Sayın Başkan'ın dediği gibi, yatay büyüme imkânı neredeyse zaten kalmadı, dikey büyümeyi de sağlamadan sanayi kurduğumuz zaman, piyasaya girip hammaddeyi topladığımız zaman, ister istemez hammaddenin fiyatını yükseltiyoruz, haliyle tarımsal üretmiş olduğumuz ürünün fiyatı yükseliyor, dış pazarla rekabet imkânımız ortadan kalkıyor iç pazarımız da yüksek fiyattan mal vermek zorunda kalıyoruz.

Ürünümüzün fiyatları hem ürettiğimiz ürünün fiyatı hem üretimde kullandığımız hammaddenin fiyatı, yıllar arasında hatta aynı yıl içerisinde yüzde 50-60 hatta yüzde 100'lere varan oranlarda fiyat değişikliğine neden oluyor. Onun için tarımsal sanayiyi geliştirirken, öncelikle o sanayide kullanacağımız ürünü ya çok kaliteli tohumunu kullanarak dekar birim alandan yüksek verim alma yoluna ya da yatay büyüme ile farklı tarım alanları oluşturma yoluyla ya da başka yöntemlerle mutlak suretle ihtiyacı

olan hammaddeyi bir şekilde sağlama yönüne gitmemiz gerekiyor. İleride belki on yıl sonra beş yıl sonra önümüze çıkacak en önemli sorunlardan birisi bu. Aslında ülkemizin tarım alanlarına baktığımız zaman, daha yeni yapılan barajlarımızla birlikte, sulama imkânları ile birlikte, devletin damla sulamaya verdiği destekle birlikte inşallah daha verimli alanlar, verimi artırmak suretiyle ihtiyacımızın çok daha fazlasını üretebilme kapasitemiz var. Bu yolla inşallah bunun da önünü açmış olacağız ve böylelikle tarımsal sanayinin hammaddesini karşılamış olacağız.

Hammadde temininde istikrar, tarımsal sanayiciler için çok önemlidir. Bir yıl bakıyorsunuz işte, arz fazlası var ürün fiyatları dibe vurdu. Ertesi yıl bir bakıyorsunuz ürün az, fiyatlar en yükseğe çıkmış, burada mutlak suretle tarımsal sanayide özellikle tüketilen ürünlerin yıllar itibari ile istikrarı sağlanmalıdır. Bu ne için çok önemli? Sanayinin uzun vadeli yurt dışına ihracat bağlantılı olması adına çok önemli. Bizler sanayici olarak yurt dışına ihracat yapamıyoruz. Sebebi bir yıl sonrası için, bir fiyat garantisi veremiyoruz. Uzun vadeli bağlantı yapamıyoruz. Sebebi tamamen ürünün fiyatının ne olacağını belli olmaması, istikrarın olmaması. İkincisi, ürünü üreten üreticinin, çiftçinin belirli bir gelir stabiletisine kavuşturulması gerekiyor. Yani ürün bir yıl maliyeti veya satış fiyatı yükseldiği zaman para kazanıyor ertesi yıl düştüğü zaman çiftçi para kaybediyor ve o ürünü üretmekten vazgeçiyor ertesi yıl biz dışarıdan ürün ithal etmek zorunda kalıyoruz. Türkiye'de özellikle ham yağ sektöründe, biz de içindeyiz, yıllık 700 bin ton çekirdek işliyoruz. Bunun tamamını üretme gücüne sahibiz, ona göre alanımız da var. Ama fiyat istikrarsızlığı nedeniyle birçok yıl yurt dışından ithal etmek zorunda kalıyoruz. Ya da fabrikalarımız yarı kapasiteyle çalışmak zorunda kalıyor. Bu anlamda devletimizin yaptığı uygulamalar, birim alandan verimin artırılması işte destekleme alımları bunlar elbette ki çok fayda getiriyor, ama daha fazla istikrar sağlanması adına daha fazla çalışmamız gerekiyor.

Özellikle arazi toplulaşması başlarda çok iyi gidiyor inşallah güzel sonuçlar alacağız. Tarımda kullanılan girdilerde alınan vergilerin düşürülmesi, Avrupa ile rakiplerimiz ile yurt dışındaki rakiplerimiz ile maliyet anlamında yapacağımız rekabet konusunda bu çok önemli. Avrupa Birliği ülkelerinin üretmiş olduğu maliyetlerle bizim de üretim yapmamız gerekiyor ki ondan sonra sanayide rekabet edelim. Kaliteli ve yüksek verimli tohumların kullanılması ve yaygınlaştırılması, bunun önünün açılması gerekmektedir. Birim alandan yüksek verim almanın

yolları, bunları özellikle üniversitelerimiz, Hocalarımız köy çalışmalarıyla çiftçilerimizin eğitimleriyle hem tarımsal üretimdeki tarladaki kayıpların önüne geçilmesi, daha ileri teknoloji yüksek hasat makinelerini kullanılarak üretimdeki hasattaki kayıpların en aza indirilmesi gerekmektedir. Çiftçilerimizin eğitimi, mutlak suretle birim alanda verimin ve sanayinin kabul ettiği kalitedeki ürünü işleme açısından çok önemli; mutlak suretle çiftçilerimizin yeni düzene ve ürünleri üretmede yeni kültüre alıştırmamız gerekiyor, bunları öğretmemiz gerekiyor.

Artık eski sistemle değil, yeni sistemle önünün açılması gerekiyor. Tarımsal sanayi ürünlerinin ihracatında az önce söyledim, biz istediğimiz kadar yol alamıyoruz, orada biraz yavaşız, maliyet yurt dışıyla aynı üründe rekabet edemiyoruz. En büyük sebeplerinden birisi ürünün hammadde girdi fiyatı. Onun ülkemizde fiyatının biraz yüksek olduğundan kaynaklanıyor. Tarımsal sanayi ve hammaddeyi temin etmemek fizibilite yaparken bu ürünün daha çok örneğin, koza tarımı yaparken, yağ elde edip çorak alanlarının kullanılması gündeme gelmişti. Bu çok ilginç bir projeydi. Başladı devam ediyor, inşallah şu ana kadar kullanmadığımız üretime açmadığımız alanların üretime kazandırılması özellikle bu yönde projelendirilmesi ve desteklenmesi ülkemiz tarımsal sanayiinin önünü mutlak suretle açacaktır. Yağ bitkileri yine çok önemli; yağ bitkilerinden enerji elde edilmesi.

Ülkemizin yurt dışına önemli miktarda döviz ödediğini biliyoruz. O dövizin yerine yurt içinde enerji üretebileceğimiz işte kanola, aspir gibi ürünlere yönlendirilmesi, hem söylediğim gibi kırsal bölümden vazgeçmeyenler için tarıma dönüştürülmesi, tarıma kazandırılması, hem de enerjimizi kendimizin üretmesi anlamında çok önemli. Bu konuda da devletimizin daha fazla çalışma yapmasını istiyoruz. Tarımsal verimin artırılması konusunda sera ve örtülü sistemlerin geliştirilmesi, onlara destek ve teşviklerin verilmesini birim alandan çok daha fazla ürün elde edeceğimizden dolayı çok daha önemli görüyoruz. Bu konularda tarımsal sanayici olarak, yılda 1 milyon tondan fazla tarım ürünü kullanan bir kurumun elemanı olarak, özellikle devletimizden beklediğimiz planlama, tarım planlaması, üretim planlaması yapılması, fiyat istikrarının ve ürün arz istikrarının sağlanması Türkiye'de tarımsal sanayinin önünü açacaktır, şahlandıracaktır, inşallah hep beraber güzel günlere götürecektir diyorum, teşekkür ediyorum.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Çok teşekkür ediyorum, çok güzel kullandınız zamanı. Teşekkür ederim. Evet, Sayın Ergücen, buyurun.

Mehmet Ergücen, Sulama Birlikleri Derneği Başkanı- Başkanım, değerli katılımcılar, öncelikle teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum. Ben Sulama Birlikleri Derneği Başkanı olarak, tarımsal sulamadan bahsetmek istiyorum. Değerli Hocamız ve Sayın Başkanımız, mümkün olduğu kadar tarımdan bahsettiler zaten, sulama örgütlerinin biraz da tanıtımı konusunda burada bulunmaktayım. Sulama Birlikleri 1993 yılında kurulmuştur. Türkiye'de sulama alanının yüzde 92'si sulama birlikleri ve geri kalan yüzde 8'i sulama kooperatifleri, belediyeler ve muhtarlıklar tarafından yürütülmektedir. Toplam alanımız 2,7 milyon hektar olarak bilinmektedir. 418 adet sulama birliğimizin, 11 tanesi kapanmış durumda, 10 tanesi şu anda yeni kurulmuş ve kuruluş aşamasında olanlar ve 388 tanesi de şu anda aktif hizmet vermektedir. 122 tane pompaj sulama birliğimiz, 266 tane cazibeli sulama birliğimiz mevcut. Pompajlarda yıllık enerji tüketimimiz 109,6 milyon TL olarak ve istihdam edilen personel sayısı 9 bin civarı. Tarımsal sulama bitkisel üretimin artırılmasında ortalama altı kat gelir artışıyla, hayvansal üretimdeyse yem temini ile katkı sağlamaktadır. Bu yüzden aynı zamanda da ekonomik faaliyet olarak değerlendirilmelidir.

Dünyada sulama tesislerinin, inşaat, bakım, onarım, rehabilitasyon ve modernizasyonu için gerekli finansmanın sağlanması, yapılan harcamanın tarımsal desteklemeler kapsamında kamu hizmeti olarak devlet bütçesine tamamen ya da kısmi olarak karşılamasında kullanılan öğeler prensibi. Yani, geri ödeme dediğimiz sistem uyarınca çiftçilerden yüzde 100 olarak geri almasına kadar çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Sulama yatırımlarını destekleme ya da yeniden kapsama alınması ekonomik ve politik bir tecrübe olarak her ilçede kendi koşulları ve genel ilkelerin yanında dönemsel uygulamalarla iç ya da dış finansman kaynakları desteklemeleri yapılmaktadır. Örneğin; 1998-2004 yıllarında Devlet Su İşleri tarafından 20 milyon dolar bütçeli bir proje ile sulama birliklerinin iş makinesi alımlarında yüzde 50 hibe sağlanmıştır. Türkiye'de sulama birlikleri olarak, 2023 vizyonunda aşağıdaki tedbirlerin alınmasını zorunlu olarak düşünüyoruz.

Akaryakıt ve gübre gibi üretim girdilerindeki vergi yükü hafifletilmelidir. Tarımsal ürünlerin uluslararası pazarlardaki fiyatlarla

rekabet edebilmesi için çiftçilerin aleyhine olan ürün ithalatının, girdi ithalatı ile dengelenmesine izin verilmeli ya da ürün ithalatının iç pazardaki fiyatın düşürülmesine engel olunmalıdır. Sulama hizmetlerinde görevli teknik elemanlar ve çiftçiler bitki, toprak, su ile ilişkileri bakımından eğitilmelidir. Toprak ve su kaynakları yönetiminin tek kurum tarafından yönetilmesi sağlanmalıdır. Suyun etkin kullanımını sağlama amacıyla bitki deseni belirlenirken, suya göre bitki deseni modeli geliştirilmelidir. Bölgelere göre ürün deseninin değişiklikleri özendirilmeli, tarımsal sulamada kullanılan elektriğin mutlaka destekleme kapsamına alınması ve sübvanse edilmesi gerekmektedir.

Aksi takdirde borç nedeni ile kapalı pompa istasyonları sayısı artacaktır. Sulama birliklerinin çiftçilere verdikleri hizmet karşılığı olan su kullanım hizmet bedellerinin tahsilâtı için kolay ve etkin uygulanabilir yöntem olarak, tarımsal ödeme desteklemelerine sulama birlikleri de dâhil edilmeli, sulama birliğinde borcu olanların desteklenme ödemelerinden kesilmesi gerekmektedir. Arazi toplulaştırma uygulamaları yaygınlaştırılmalı, arazi mülkiyeti kullanımına yönelik olarak Türk Medeni Kanunu ve Miras Hukuku yeniden düzenlenmelidir. Havza bazında geçmişten günümüze mevcut verilerin modellemeleriyle bir su bütçesi yapılmalıdır. Şu an da zannedersem bu Su Yönetim Genel Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Sulama rehabilitasyon, işletme ve bakım aşamalarında gerekli finansmanı sağlaması için artı alternatif modeller geliştirilmelidir. Ve ayrıca otomasyon sistemine geçilmesi gerekmektedir. Modern sulama teknikleri, verimli su kullanımı konusunda çiftçi eğitimi programları düzenlenmelidir. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından sözleşmeli tarım modeli geliştirilmeli, bu bence çok önemli bir konu. Evet, benim bu konuda, tarımsal sulama konusunda söyleyeceklerim bu kadar, teşekkür ederim.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Çok teşekkür ederim, Mehmet Bey. Buyurun Sayın Ataman.

Rahime Petek Ataman, TMMOB Gıda Mühendisleri Odası Başkanı- Teşekkür ederim Sayın Müsteşarım. Tarım ve gıda gerçekten çok önemli bir konu. Biz ne yapmak istiyoruz? Yaşamlarımız için vazgeçilmez olan gıda maddesini hem sürekli hem gerçekçi fiyatlarla edinmek ve güvenli beslenmek istiyoruz. Çünkü sağlığımızı korumak için beslenmeye ihtiyacımız var. İşte o nedenle zaten tarım sektörü, son derece önemli. O nedenle gıda sektörü son derece önemli. Çok değerli bilgiler verildi.

Tarım kısmında uzmanlar konuşuyor ve ilgili birkaç cümle belki söylemekte fayda var diye düşünüyorum. Biliyorsunuz içinde bulunduğumuz yüzyıldaki kabul edilmiş ekonomik sistemlerde, bizim imzaladığımız anlaşmalarda belli konularda yapacaklarımız sınırlı. Çünkü şöyle bakılıyor; dünyada üreten, üretebildiğini üretir, üretmediğini ithal eder, ürettiğini ihraç eder, ticareti bozucu destekler vermeyiz, bu işi çözeriz. Ama böyle olabiliyor mu, böyle olabildi mi, önce ona bakmak lazım. Böyle olamıyor. Ne desteklerle ne de veremediğiniz desteklerle bunu yakalayabiliyorsunuz. Sonuçta tarımsal üretimde, özellikle Türkiye gibi, potansiyeli çok yüksek bir ülkede, tarımsal anlamda, üreticiyi üretimden kaçırmaya başlıyorsunuz. Üretici o çok zor olan, o meşakkatli olan işten bir de geçimini sağlayamazsa kaçmaya çalışıyor. Dolayısıyla öncelikle bu sistemi sorgulamak lazım.

Sayın Müsteşarım hakikaten altı çizilecek bir laf etti. Çok acımasız bir düzen var. Herkes bir şekilde birilerini yemeğe çalışıyor. Ya da işte sizi yönetmeye çalışıyorlar. İşte bu acımasız dünya düzeni içerisinde bizim de tarımsal üretimimizin sürdürülebilirliğini sağlamamız lazım. Bunu sadece ölçek ekonomisi ile sadece gerçekçi ölçeklerdeki tarımsal işletmeleri de değil, küçük işletmeleri de koruyarak küçük üreticiyi de koruyarak, bu işi yapmamız lazım. Bu noktada belki son bir cümle, bu acımasız dünya sistemini de sorgulayarak, bizim üreticimizin üretmesini sağlamamız lazım. Tabi üretmekle iş bitmiyor. Sonra o bize gelene kadar, hem sanayicinin eline istikrarlı bir şekilde aynı kalitede bir ürünün geçmesini sağlayacağız. Daha sonra sanayide işleyeceğiz. Teknoloji geliştireceğiz. Ve yine bu ürünün yine güvenli ve ekonomik bir biçimde soframıza ulaşmasını sağlayacağız. İşte bu noktada ne var? Atılmış olan çok önemli bir adım var. Şunu gördük yıllarca tarım piyasasında bu kadar insan hayatına değen bir konuda tarımda, gıdada, serbest ekonomiyi sonuna kadar kullandığınızda bu iş çok fazla olmuyor ve biliyorsunuz, Et ve Süt Müdahale Kurumu oluşturuldu. İşte tam da bu dengeleri sağlayabilmek için tam da üreticinin eline hak ettiği kadar ücret geçebilsin ama sanayici de bu dalgalanmalardan zorda kalmasın ve tüketiciye gerçek fiyatlarla ürün ulaşsın diye. Ben bunun atılmış çok önemli bir adım olduğunu düşünüyorum. Ancak işleyişinin katılımcı bir şekilde mutlaka değerlendirilmesi ve hepimizle paylaşılması gerektiğini düşünüyorum. Tarım kısmı böyle, tabi küçük üretici için de Sayın Erdoğan Hocam da söz etti. Örgütlülüğün mutlaka sağlanması lazım ki o küçük üreticinin de bu alan içerisinde kalması gerçekten ekonomik olsun, gerçekten kalabilsin.

Tarımsal ürünleri aldık ve şimdi işleyeceğiz sanayide. Ve ondan sonra tüketiciye sunacağız, güvenli gıda olarak. Burada da epey bir sorunumuz var. Burada da yapısal sorunlarımız var. Aslında bizim tek sorunumuz sadece tarımdaki üreticinin çok parçalı olması, arazilerin çok parçalı olması değil, aynı zamanda gıda işletmelerinin de çok sayıda küçük işletmeden oluşması. Büyük işletmelerimizin pazar payı belki biraz daha büyük, belki Murat Bey de onun bilgilerini verecektir ama pazar payı daha büyük ama sayıca daha azlar, oldukça azlar. Farkındalık düzeyi yüksek olan ya da teknolojik gelişimi olan, çok sayıda küçük işletmeler hepimize sağlığımızı etkileyecek ürünleri sunmakta şu anda. İşte onlarla birlikte ne yapacağımıza karar vermek zorundayız. Biz nasıl küçük tarımsal üreticiyi koruyacaksak, kapatmayacaksak, bunları biraz daha modernize edeceksek, gıda işletmelerinde de öyle. Ama tabi bunu yaparken bir sistemin içindeyiz. Avrupa Birliği'ni kendimize hedef aldık. Onun için bu işletmelerin modernizasyonu, hijyen koşullarının sağlanması gerekiyor.

Dahası, Ar-Ge çalışmalarından, teknoloji geliştirmekten söz ediyoruz. Bu küçük işletmelere onları ulaştırmak çok zor. Büyükler bunu yapıyor. Bizim üreteceğimiz teknoloji olarak da ciddi adımlar atmak lazım. Ama küçük işletmelerde böylesi bir farkındalık, böylesi bir model yok. İşte bu noktada o küçük işletmelere hem güvenli, insan sağlığına uygun, hem ekonomik kayıpları minimize eden ürünü üreteceği koşulları sağlamak lazım. Bu noktada bizlerin ıslarla vurguladığı Tarım Bakanlığına da sunduğu bir gıda danışmanlığı sistemi var. Böylesi önemli bir konuda gıda, gıda üretiminde bu kayıpları minimize etmek, teknolojileri geliştirmek için eğer biz gıda ile ilgili uzmanlık alanlarını küçük işletmelerle buluşturamazsak aslında ekonomik anlamda sıkıntı yaratacağız demektir, yaratıyoruz da aslında.

Çok önemli bir kavram gıda işletmelerinde gıda danışmanları, yine bir başka konu, gıda işletmeleri ile ilgili, bu kalkınma planlarına da geçmiş bir konudur. Her bir kayıtta neredeyse bunu görürsünüz. Kayıt dışılık; kayıt dışılığın azaltılması için birçok adım atılıyor aslında. Hala bu sorun mudur? Sorundur. İşte bu gıda işletmeciliğindeki kayıt dışılığın da mutlaka önlenmesi için birtakım tedbirler alınması lazım. Bu noktada, bizlerin, ben bir meslek odası temsilcisi olarak, orada çalışan meslektaşlarımızın da denetiminin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü önümüzde o kayıt dışı mücadelede araç olacak ki bu ekonomi için de son derece önemlidir, insan sağlığı için olduğu kadar. Belgeler geliyor, sahte belgeleri yakalama şansımız oluyor. Bunu ne işverenin ne de Bakanlığın takip etmesine imkân

olmadığını düşünüyoruz. Daha iki hafta evvel bildirdiğimiz yine birtakım sahte belgeler vardı. Çünkü istihdamı konuştuğunuzda sadece tarımdaki istihdam değil, tüm ülkedeki istihdam politikalarında tartışılması gereken konular var. Mühendislerin de istihdam anlamında çok önemli sorunları var. Gıda sektöründe çalışanların, başka alanlarda olanların da belki istihdam sorunları var. Yarışı siz düzenlemezseniz oralarda sahte diplomalar devreye giriyor. Bunu birçok Oda yana yakıla şu anda dillendiriyor. Biz de aynı şekilde bunu fiilen yaşıyoruz. Bunların önüne geçmek için mutlaka ve mutlaka bizlerin işbirliği yapması lazım.

Gıda sektörünün o çok kıymetli üretip işlettiği ürünü, bunları sağladık diyelim, işledik götürdük, tüketicinin sofrasına sunduk. Artık ekonomik, güvenilir bir ürün sunduk. Tüketicinin de ne tüketeceği konusunda bilinçli olmasını sağlamak zorundayız. Bu sıra en önemli sorunlarımızdan biri, bu sektörde yaşanan bilgi kirliliğidir. En kıymetli ürünlerimizi, biz hayvansal proteini çok az tüketen bir ülkeyiz. Neredeyse kırmızı eti gelişmiş ülkelerin miktarlarında tüketiyoruz. Ama öyle bir konu uzmanı olmayan kişiler tarafından, öyle bir bilgi kirliliği öyle bir korku imparatorluğu oluşturuluyor ki, bizim tüketicimiz ürünleri, güvenle üretilmiş ürünleri, yemeğe korkuyor, tüketmeye korkuyor. Bu da başka bir ekonomik sorundur. Belirli sektörleri bitirme noktasına getiriyor nerdeyse. Bunun da çok önemli olduğunu düşünüyorum. Son olarak, gıda, tarım aynı zamanda stratejik olduğu kadar bizim ekonomik anlamda silahlarımız da çok güzel, çok önemli kendimize has ürünlerimiz var. Hem tarımsal hammaddede katma değeri yaratarak bu ürünleri geliştirmek lazım hem de dünya çapında güvenilirlik kriterleri bağlamında savunmak durumundayız geleneksel ürünlerimizi. Biz bin yıllardır ürettiğimiz bütün ürünlere sahip çıkmak ve onları ekonomik değerler haline getirip, hem dünyaya hem ülkemize sunmak zorundayız diye düşünüyorum. Şimdilik bu kadar olsun, teşekkür ediyorum.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Çok teşekkür ediyorum, Sayın Ataman. Sayın Yörük, buyurun.

Murat Yörük, Türkiye Süt, Et, Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği Yönetim Kurulu Başkanı- Sayın Müsteşar, teşekkür ediyorum. Tabi bütün Hocalarım, Petek Hanım da olsun, konunun özüne inme noktasında çok güzel özetlediler. Olaya makro olarak baktığımızda zaten sorunlar üç aşağı beş yukarı aynı. Hangi sektöre bugün soracak olursanız,

ilk cevabı herhalde hammadde ile ilgili olan arz ve oradaki sıkıntılar. Şimdi eğer uygun görürseniz ben de makro çerçevenin altında biraz da mikro olarak değinmek istiyorum. Çünkü biraz önce Petek Hocam da söyledi, sistemi sorgulamak lazım. Buyurun sistemi sorgulayalım. İzmir tarım kenti, hayvancılık kenti. Şu anda salonda hayvancılıkla uğraşan, çiftlik sahibi olan veya sütçülükle uğraşan herhangi bir arkadaşımız var mı? Var olanlar zaten biraz önce açıklayacağım şeyi çok daha iyi algılayacaklar. Ben hem aynı zamanda sanayici olarak, hem de bir sektör başkanı olarak, hem üretici tarafından, hem tüketici tarafından, hem sanayici tarafından olaya mikro olarak bakmak istiyorum. Bakacağımız konu; hammadde noktasında çiğ sütün yeri. Biz güvenilir gıdaya ulaşmak istiyorsak, yanlış bilgilendirmeyi sonlandırmak istiyorsak, mutlak suretle arzdaki problemleri çözecek hamleleri atmamız gerekiyor. Bakın bunlar neler? İsterseniz pratikte bugüne kadar neler yapıldı? Nelerle uğraşıldı? Şöyle kısaca anlatayım. Neler yapılması gerekiyor? Hep beraber irdeleyelim. Sistemi sorguluyoruz.

Birincisi çiğ sütün alımı; şu anda mevcut sistemde çok değişik şekillerde alım yapılabiliyor. Yani, 7-8 kalem sayabiliriz. Bunlar; bir tanesi, kooperatifler, üretici birlikleri, örgütler, müstahsil bazında, köy bazında gidip toplayarak ve müteahhitler kanalıyla. Bundan iki sene evveline kadar her üç ayda bir herkes bir araya gelir, o günün şartlarına göre, işte yem ne kadar oldu, arz ne kadar oldu ona göre bir fiyatlama çıkardı. Ve biraz önce Tarım Kredi Kooperatiflerinden Sefa Bey de vurguladı bize sanayici olarak, bir tarafı da sanayici kimliği var. Çünkü ürünü satarken ne kadar zorlandığını söyledi. Yarının ne olacağını bilmediğiniz bir süreçte ürününüzü pazarlamaya çalışıyorsunuz. Hele hele ihracat noktasında mümkün değil. Yani, siz Amerika'ya Japonya'ya ürününüzü satarken yıl bazında fiyatlandırma yapmak zorundasınız. Yıl bazındaki enflasyonlara göre değerlendirmek zorundasınız. Ama Türkiye gerçeğinde her üç ayda bir süte gelen zam ile ilgili gelecek mi çıkacak mı endişesi ile iş yapma şansınız yok. Katma değerli ürün üretme şansınız yok. Şimdi bu noktada geldiğimiz nokta, şu son 1-2 yıldır geldiğimiz nokta her altı ayda bir sütün fiyatlandırılmasını konuşuyoruz. Bugün ulusal süt konseyi, bir maliyet analizi yapar, o maliyet analizi çerçevesinde bir karar çıkar, onun üzerine bir fiyatlama konar. Şu andaki işlenen sistem üç aşağı beş yukarı böyle. Ama bu ne olarak yapılır, litre bazlı yapılır. Bir litre sütün fiyatı budur denilir, Burdur'da da fiyat böyledir, Trakya'da da böyledir. Bakarsınız Balıkesir'de, Bursa'da da böyledir.

Bu fiyat, Türkiye'nin ihaleli yerler dediğimiz kooperatifçiliğin yaygın olduğu Trakya, Güney Marmara, Ege'nin bir kısmı için geçerli bu fiyat. Buradaki oluşan fiyatla İç Anadolu Bölgesi; Konya, Antalya bu taraflarda o skalaya göre fiyat belirlenir. Herkes burayı bekler. Buraya kadar herkes, herhalde bilmeyenler de bilmiş oldu. Neye göre belirleniyor, örnek veriyorum; süt 1 TL oldu, Konya'ya geliyorsunuz süt 0,90 TL. Antalya'ya geliyorsunuz süt 0,85 TL. Bu skala böyle gidiyor. Eğer Balıkesir veya Ege'de bu fiyat 1,2 TL olursa, buna göre bu skala otomatikman değişiyor. Şimdi diyoruz ki sistem böyleyken, bu yanlıştır diyoruz, neye dayanarak? Birincisi, litre bazlı yaptığımız için, ikincisi, hakkaniyetsizlik ölçüsünde yanlıştır diyoruz.

Peki, ne yapmamız lazım; sistemi sorguluyoruz. Ne yapmamız lazım, bakın hem Amerika'da olsun hem Avrupa Birliğinde olsun, bu iş litre bazlı değil, yağ ve proteine göre yapılmış. Yağ ve proteine göre fiyatlandırıyorsunuz. Biz de diyoruz ki, yağ ve proteine göre bunu yapalım. Biz bununla ilgili her ne kadar sistem böyle değilse de Bakanlığımız bununla ilgili bir takım çalışmalar yapıyor. Özellikle somatik hücreye verilen bakteri oranlarını işte ona göre verilen yağ protein oranlarının birtakım primleri var. Ama biz ülke olarak biraz aceleci bir milletiz. Biraz daha hızlı olsun isteriz, biraz daha tahammülümüz yoktur. Niye 2023 hedefleri var, 2023 hedeflerine ulaşabilmemiz için, biraz daha son zamanlarda ivmeden dolayı, işte bakıyoruz Türkiye çok daha iyi olmalı, Türkiye bir şey yapıyorsa çok daha iyisini yapmalı dediğimiz için yetmiyor bize. Bakın bugün Bakanlığın atmış olduğu her adıma, çok olumlu adımlar atıyor. Ama dönüp dolaşıp diyoruz ki, yeterli değil. Hâlbuki bunu on yıl önce sorgulasaydık, devasa adımlardı. Şimdi işin özüne geldiğimizde ne yapmak lazım sorusunu şöyle bir soralım.

Diyoruz ki Türkiye'de bölgesel değil, Türkiye genelini kapsayacak işte bütün bu problemleri içine alacak, sorunun özünü alacak, arzın temeline inecek hammaddenin gıda güvenliği adına iyi hammadde olabilmesini sağlayacak bir ulusal çiğ süt mekanizmasına ihtiyaç var. Bugün atılan adımlar bu mekanizmanın oluşması için önemlidir. Ama yeterli değildir. Bunu bir açalım. Şu anda bizim böyle bir mekanizmayı devreye sokabilmemiz için hem çiğ sütü topladığımız noktada sistemi bu kadar dağınık bir yapıdan kurtarıp, disipline edilmiş tek çatı değil, ama yasası tek çatı altında olan, verilen primlerin nereye gittiği belli olan bir sisteme gidilmesi gerekir. Eğer biz burayı disipline edersek, bundan sonraki süreçte

işte biraz önce Petek Hocam da söyledi, aslında ölçekli baktığımızda büyük firmalar pastanın büyüğünü kapıyor, toplamda çok da fazla bir sanayi üretimi yokmuş gibi duruyor. Hâlbuki bizim yapmamız gereken küçüğü koruyup, küçüğü bu işe profesyonelce getirip, profesyonel zihniyette bu işi ilerletmemiz gerekir. Yoksa 3-5 kişinin yapıp da çözebileceği bir sorun değil, bu tür bir mekanizma olmaz. Bunun için şunu demek gerekiyor: "Ey sanayici, sütü bundan sonra tek başına gidip alamazsın, müstahsilden alamazsın, köylüden alamazsın. Neye göre alacaksın, bu yapıdan alacaksın. Kooperatiften alacaksın, örgütlenmeden alacaksın", biraz önce bahsettik örgütlenme ana sorunlardan bir tanesi.

Örgütsüz olmamalı. Bakın Brezilya'ya gidiyorsunuz 170 bin tane işletme var, 170 bin tane işletmenin vermiş olduğu süt miktarı, Türkiye'deki 4 milyon işletmeden on kat daha fazla. Biz bu anlamda hem işletme sayılarını düşürüp daha profesyonelce yapmamız lazım. Ve daha akılcı rasyonel adımlar atmamız gerekiyor. Şimdi geliyorum, siz örgüt noktasında eğer bunu bir olması gereken zemine oturtursanız, bundan sonra sanayici de niye gitsin bir beş baş, on baş alan müstahsilden, köylüden bu işi alsın. O da diyecek ki sen de örgütlü üreticiye gel. Örgütlü üreticiye geldikten sonra işte şu anda Bakanlığın da yapmış olduğu bir kayıtlı ekonomi var, kayıtlı çiftlik modeli var. Siz bu çiftlik modeline girdiğiniz zaman, zaten bundan her türlü teşvikinizi, priminizi alıyorsunuz. Buna sokmamız lazım ki, kayıtsız ekonomi kayıtlı altına daha da çok alınsın. Bundan 5-6 yıl önce konuşmuş olsaydık hep ilk sorun kayıtsız ekonomiden bahsederdik. Merdiven altından bahsederdik. Bu sorun olmaktan çıktı, şimdi hammaddenin yeterliliği ve oradaki mücadeleden bahsediyoruz. Biraz önce Sayın Müsteşar bahsetti. Bu en büyük problemlerden bir tanesi, gıdadaki arz ve pazarı yönetme mücadelesi. Nasıl bu pazarı yöneteceğiz? Hammaddemizin iyi olmasıyla. Hammaddemizin iyi olması bizim uluslararası rekabetimizin iyi olmasını getirecektir.

Nasıl getirecek bakın, biz eğer ki, yağ ve proteine göre bir fiyatlandırma oluşturursak ki bundan uzak değiliz, oluşturulması gerekir, biz buna verdiğimiz primle yani, litre bazlı değil fiyatlandırma, yağ ve proteine örnek veriyorum, bugün yüzde 3 veya yüzde 3,8 protein, yüzde 3,8 yağ 1 TL ise, bunun altındaki bir protein, ne anlama geliyor, sen su koyarsan, hile yaparsan bunun altına girecek bu sefer, protein düşüklüğünden dolayı daha az para kazanacaksın. O zaman adam hile yapmayacak. Hileyi önlemiş oluyorsun. Eğer hijyen noktasında somatik hücren, toplam bakteri sayın,

eğer hijyen vermezsen düşük çıkarsa buradan alacağın para daha da az olacak. Otomatik olarak biz burada kaliteli hammaddeyi zaten sağlamış oluyoruz. Ama bu akşamdan sabaha olabilecek bir iş değil. Bakınız, bizim bugün bence şunu yapmamız lazım. 2023 hedeflerinden bahsediyoruz, Türkiye'yi her türlü alanda iyi noktaya koşturmaya çalışıyoruz. Bizler de bu yarışta bir şeyler yapma gayreti içerisinde bulunuyoruz. Bu hedeflere ulaşabilmek için beş ve on yıllık istikrar programları çizmemiz lazım. Hele hele özellikle de çiğ sütte. Türkiye'nin markalaşma alanında en büyük karakteristik özelliği gıdadır. Sayın Bakanım da bunu her zaman söyler.

Biz markalaşmayı ancak gıdada yapabiliriz. Şu andaki markalaşma zaten gıda yönünde. Böyle bir yolumuz varken, bunda ilerlememiz varken, bununla ilgili uluslararası rekabet edebileceğimiz bir fiyatlandırmayı yapmamız lazım. Bugün Türkiye'de üreticinin de tüketicinin de memnun kalacağı optimum fiyatlandırmayı ortaya koymak zorundayız. Hepimiz aynı gemideyiz. Yani, sanayici memnun olsun diye bu fiyat böyle, bu sefer üretici mağdur, üretici zarar etti. Arkasından tüketici mağdur, tüketici isyan etti. Bu değil; bu denklemi hep yaşadık, bu denklemin olmayacağını gördük. Şimdi geliyorum, biz çiğ sütün tedarik noktasında eğer bunları disipline edersek, üretici örgütlerinin buraya verilen primlerinin nereye gittiğini, üretici birimlerine gittiğini bir disiplin altına alırsak, yasal mevzuatı olursa (geneli için söylüyorum), eğer sanayici de zorunlu olarak örgütlenme noktasına gelirse, işte o zaman belirli bir yola girmiş oluruz. Biz yıllardır şunu konuştuk; dedik ki üretici zarar ediyor una zam, üretici zarar ediyor ete zam, süte zam. Bu aynen şuna benziyor, Merkez Bankasının karşılıksız para basmasına benziyor. Bugüne kadar bu yapıldığı zaman ekonomi, çözüldü mü hayır, bugün bunun bu noktada, çiğ sütün arzının fiyatlandırılmasının çözülebilmesi için, işte Et ve Süt Kurumu, müdahale kurumu kuruldu. Diyoruz ki, bu müdahale kurumu, bu müdahale kurumunun mikro olarak şöyle devreye girmesi gerekiyor. Her zaman yem ve süt paritesini konuşuruz. İşte deriz ki, 1,3 olsun, 1,5 olsun bu böyle bir kaotik bir durumdur. İşte Kanada'ya bakarsınız 1,5'tir. Amerika'ya bakarsınız 1,7'dir. İşte Avrupa Birliği'ne bakarsınız 1,4'tür ortalama. Yıllarca Türkiye, 0,90'lardan 1,2 arasında gidip gelmiştir. Şimdi diyoruz ki, bu prim noktasının hangisi doğruysa 1,4 olur, 1,5 olur, 1,6 olur, bu yıl bazında belirlenir. Her tarafı ortak konsensüs içerisindedir.

Bakanlığımız, üretici örgütlerimiz, yem birlikleri; eğer buradaki fiyatlandırma aşağı düşerse, diyecekler ki, "Arkadaş, ben bunun farkını

veriyorum". Bu belirlenenin üzerinde çıkarsa bu ne olacak? Bu özel projelerde kullanacak. Diğer projeler de alıp kullanacak ve buradan da istikrarı sağlayacağız. Yani, ben bir sanayici olarak veya bir üretici olarak, bugün üreticiye sorsanız şunu söyler "Ben yarın kazanacak mıyım, kazanamayacak mıyım, hayvanı kesecek miyim, kesmeyecek miyim" bunun derdine düşer. Düşmemesi için, üretici de bir yıl içinde ne alacağını bilmeli, sanayi de bir yıl içerisinde fiyatlandırmanın ne olacağını ve hangi kriter de çiğ süt alacağını bilmeli. Böyle olduğu takdirde işte o zaman ihracatta katma değerli ürünleri yapabiliriz. İhracatta 230 milyon dolar çok komik bir rakamdır. İddia ediyorum, 2-3 milyar dolara çıkartırız en az beş yıl içerisinde. Buna da Türkiye açık. Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Evet, teşekkür ediyorum, sağ olun. Hüseyin Bey, buyurun.

Hüseyin Coşkun, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkan Danışmanı- Sayın Başkanım teşekkür ediyorum. Benden önceki konuşmacılar benim değineceğim konuların pek çoğuna az veya çok değindikleri için ben elimdeki notları mümkün olduğu ölçüde özetlemeye çalışacağım. Ama şöyle de giriş yapayım, dün Ankara'dan geldikten sonra bir panele katıldım.

Panel Türkiye'nin stratejik sektörlerinin dönüşümü konusunu kapsıyor. Panelin açılımında da enerji, su, gıda diye sektörler var. Ben de sonuna kadar izledim paneli. Baktım konuşmacılardan üç tanesi, enerji konusunda konuştu. Bir tanesi lojistik konusunda konuştu. Bir tanesi savunma konusunda konuştu. Hâlbuki ben Ankara'dayken, Ankara'dan gelmeden önce düşünüyordum ki en az bir tanesi tarım alanında konuşur, fakat maalesef onu göremedim. Hâlbuki tarım, Türkiye'nin en stratejik sektörlerinden bir tanesi. Bir defa tarımın ekonomiye katkısı, ihracata katkısı, milli gelire katkısı çok büyük, ayrıca insanların tüketime uygun yeterli, sağlıklı, güvenilir, besleyici gıdayı elde edebilecekleri başka da bir kaynak yok. Bunu sağlayacak olan tarım fakat dünyanın geneline baktığımızda maalesef dünyada bir yetersiz beslenme, açlık sorunu ile sizin de konuşmanızı yaparken belirttiğiniz gibi bir sorunla karşı karşıyayız. Birleşmiş Milletler Gıda Örgütü'nün (FAO)'nun 1996 yılında yaptığı bir toplantı var, o toplantıda dünya liderleri bir araya geliyor ve 2015 yılına kadar dünyadaki açlık sorununun yarı yarıya azaltılmasını hedefleyen bir deklarasyon yayınlıyor. O deklarasyonun yayınlandığı

zaman da dünyada yetersiz beslenme veya açlık sorunu ile mücadele eden aşağı yukarı 850 milyonluk bir nüfus var. Ama maalesef günümüze geldiğimizde hala dünyada her sekiz kişiden birisi yetersiz beslenme ve açlık sorunu ile karşı karşıya. Tabi, bunun değişik sebepleri var. İşte, iç savaşlar, karışıklıklar, siyasi istikrarsızlıklar, tarımda uygulanan yanlış politikalar, yapısal sorunların çözülememesi gibi, çeşitli sorunlar var ama panelin çerçevesinde belirtildiği gibi, nüfus artışı, gelir artışı ve iklim değişikliği ile ilgili konular ön planda yer alıyor. Ben de konuşmamda mümkün olduğu ölçüde değinmeye çalışacağım.

Birleşmiş Milletlerin 2012 yılı nüfus tahminlerine göre dünya nüfusu yaklaşık olarak 7 milyar civarında gözüküyor. Yine 2012 dünya nüfusunun yüzde 1,1'ini oluşturan Türkiye de nüfus olarak dünyanın 18'inci büyük ülkesi. 2050 yılına geldiğimizde yine Birleşmiş Milletlerin tahminlerine göre işte nüfusun 9 milyarı biraz aşması öngörülüyor. 2075 yılına gelindiğinde ise, nüfusun 10 milyara yaklaşacağı ön görülüyor. Buna benzer, buna paralel, değişik ülkelerde, değişik kurumlarda yapılan tahminler var. Yani bir olgu var ki dünya nüfusu sürekli artıyor. Dünya nüfusuna paralel olarak artan bir husus da gelir artışı, dünyadaki gelir artışına baktığımızda fert başına düşen milli gelirlere baktığımızda şu an gelir artışının da önemli boyutta olduğunu görüyoruz. Son on yıllık dönemde dünyada kişi başına düşen milli gelir 1,9 kat artmış gözüküyor. Milli gelir artışının gelişmiş ülkelere yansıyan kısmına baktığımızda bu 1,6 kat artmış ama gelişmekte olan ülkelerde kişi başına düşen milli gelirin son on yıllık dönemde 4,3 kat arttığını görüyoruz. Gelir artışının nüfus artışına paralel olarak artması olgusu gıdaya talebi de artırıyor. Ayrıca insanların gıda talebindeki farklılaşmalara da yol açıyor. Dolayısıyla tarımın daha fazla üretim yapmasını gerektiriyor. Ancak, tarımsal üretimin yapılacağı tarım alanları maalesef artırılamıyor, sabit kalıyor.

Dünya tarım alanlarına baktığımızda, dünyanın 13 milyar hektarının karalarla kaplı olduğunu görüyoruz. Bunun da yüzde 37'sine tekabül eden yaklaşık 5 milyar hektarlık kısmı, tarım alanlarını oluşturuyor. Tarım alanlarının da 1,5 milyar hektarı tarla bitkileri yetiştiriciliği yine 1,5 milyar hektarı da çok yıllık bitkilerle kaplı 2 milyar kısmı da çayır mera şeklinde değerlendiriliyor. 2000-2011 yılları arasında dünyada tarım arazilerine baktığımızda binde 46 oranında tarım arazilerinde azalma görüyoruz. Buna mukabil ekilebilir tarım arazisi yüzde 1 oranında artmış, yine sulanabilir arazideyse yüzde 10'luk bir artış gözüküyor. Bu da dünyada sulama konusunda bir bilinçlenmenin olduğunu gösteriyor.

Ancak Sayın Başkan da konuşmasında söyledi. Artan nüfusun gıda ihtiyacını karşılaması için 2050 yılına kadar milyar tarımsal üretim miktarının yüzde 70 oranında yükseltilmesi gerekiyor. Fakat tarım alanları bunu sağlamak açısından büyük bir handikapla karşı karşıya. Gelişmekte olan ülkelerde tarım alanlarında bir bölünme söz konusu. Türkiye de maalesef bu bölünmeden nasibini almış, ABD'de ortalama tarımsal alan 1810 dekar yani 181 hektarlık bir alan var. Türkiye'de ise bu alan maalesef küçüle küçüle ortalama 61 hektara kadar düşmüş. Yani, Türkiye'de tarım alanları bir anlamda atomize olmuş, bunun dışında tarım alanları üzerinde ciddi bir baskı var. Erozyon var, tuzlanma var, yoğun kullanımın yanı sıra diğer sektörlerden kaynaklı çok ciddi sıkıntılar söz konusu.

Tarım üzerindeki en büyük engellerden bir tanesi de iklim değişikliği ve küresel ısınma. Bu konuda Avrupa Komisyonunun raporu 2007'de yayınlanmış. 2012'de de güncellenmiş, rapordaki hususlar; fosil yakıtların kullanılması, tarım arazilerin açılması için ormanların katledilmesi gibi insan eliyle gerçekleştirilen faaliyetlerin atmosferdeki karbondioksit düzeyini artırdığını, ısıyı tutan gazları artırdığını anlatıyor. Yine eylül ayının sonlarında hükümetin iklim değişikliği panelinin yayınladığı bir rapor da bunu teyit ediyor. Yani 2013 yılında yayınlanan raporla Avrupa Birliğinin 2007 yılında yayınladığı 2012 yılında güncellediği raporlar, birbirini teyit ediyor. Bu da tabi tarım üzerinde tarımsal üretim konusunda Türkiye'nin ve dünyanın ciddi bir handikapla karşı karşıya olduğunu gösteriyor. Benden önce, benim değineceğim konulara diğer panelistler değindiği için, mümkün olduğunca özetleyerek gittim. Sonuç olarak ne yapabiliriz diye baktığımızda, dünyada açlık ve beslenme sorunu ile mücadele eden 1 milyara yakın insanın ve nüfus ve gelir artışının oluşturduğu gıda talebinin karşılanabilmesi için üretim zorunlu. Bu üretim nerede yapılacak, halbuki tarımsal işletmeler de, gelişmiş ülkeler dışında belki gelişmekte olan nüfus baskısı altında olan ülkeler de ciddi bir parçalanmayla karşı karşıya.

Nüfus artışına baktığımızda, 2050 yılında Avrupa Birliği ülkelerinin toplam nüfusu neredeyse aynı kalıyor. Ama bir Nijerya'nın nüfusu 450 milyona çıkıyor. Yani bu nüfus artışının yarattığı baskı tarımın üzerinde ciddi bir sorun oluşturuyor. Bu talebin karşılanabilmesi için de tarım arazilerinin parçalanmasını engelleyecek tedbirlerin acilen alınması gerekiyor. Örgütlenme sorunlarının çözülmesi gerekiyor. Tarımsal örgütlenme ile birlikte tarımsal planlamanın da üretici örgütleri eliyle yapılması gerekiyor. Tarım örgütlerinin hem piyasayı düzenleyici olarak

piyasaya girmesi, hem de üreticilere garanti vermesini sağlayacak bir mekanizmanın oluşturulması gerekiyor. Optimum işletme büyüklüklerinin oluşturulması gerekiyor. Optimum işletme büyüklüğü kavramı tabi, her sektörde, her üretim dalında farklı; işte hayvancılıkta farklı, yöreye göre, üretim dalına göre, optimum işletme büyüklüklerinin belirlenmesi gerekiyor. Bunun da ciddi bir şekilde takip edilmesi gerekiyor. Verim artışı çok önemli tarımsal üretimde. Verim artışının sağlanabilmesi için de tarım teknolojilerinin yoğun bir şekilde kullanılması gerekiyor. Tohum gibi tarımsal girdilerin optimum kullanımın gerçekleştirilmesi gerekiyor. Yani, faktör verimliliğini etkileyen unsurların devreye sokulması gerekiyor. İklim değişikliği mücadelesi konusunda ise, fosil yakıtlarının kullanımının azaltılması gerekiyor. Yine işte konuşmamın başında belirttiğim panelde önümüzdeki 20 yıl içerisinde enerji tüketiminin yüzde 40 oranında artacağına ilişkin bilgiler verilmişti. Demek ki önümüzdeki 20 yıl içerisinde enerji kullanımını artıracaksak, bunların yenilenebilir enerjiden sağlamamız gerekiyor. Ben sunumumu burada tamamlamak istiyorum. Dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Evet, çok teşekkür ediyorum. Sayın Acar, buyurun.

Ozan Acar, TEPAV- Teşekkür ediyorum Sayın Müsteşarım. Ben aslında iktisatçıyım. Son iki yıldır tarımla ilgili biraz düşünmeye, yazmaya, çizmeye başladık. Nerede, TEPAV'da. Türkiye Ekonomik Politikaları Araştırma Vakfında. Ankara'da kurulmuş bir düşünce kuruluşu. "Türkiye'de; Kırmızı Et" çalışmasını ASAV (Avrasya Stratejik Araştırmalar Vakfı)'ın desteğiyle hazırladık. Daha sonra Konya Bölgesinde süt ve un sektörlerine yönelik çalışma yaptık. Sonrasında Marmara Bölgesinde ayçiçeği ile ilgili Marmara Birlik'le onların faaliyetlerinin değerlendirdiğimiz çalışmalarımız oldu. Gümrük ve Ticaret Bakanlığımız için yapmıştık. Bu sayede kendimizi böyle tarım sektörünün içerisinde bulduk. Bir de sonrasında merkez kurduk. Gıda ve Tarım Politikaları Araştırma Merkezi. Amerika'daki iki üniversitenin işbirliği ile kurduk. Şu anda danışma kurulu oluşturduk. Hani bu merkezin danışma kurulu olsun istedik. Farklı sektör ve sektörün farklı bölümlerinden insanları bir araya getirdik. Sanayicisi, yöneticisi, tüketicisi işte kamu, bu gruplardan temsilciler bir masanın etrafında toplanıp hani bu sektörün meselelerini tartışırken aslında bu merkezin de araştırma gündemine bir yön vermesini istedik.

Biliyorsunuz bu veri meselesi. Sektörde ne kadar buğday üretildiğine dair üzerinde uzlaşılmış bir rakam yok. İşte hani bu veritabanı doğru, üzerinde herkesin uzlaştığı, hem fikir olduğu veritabanı nasıl oluşturulabilir? Merkezin de ilk çalışması bunun üstüne olacak. Şimdi biraz daha ben makro olarak bakayım istiyorum. Benden önceki konuşmacılar daha detaylı, daha etraflıca değerlendirmeler yaptılar ama ben biraz iktisadi kalkınma perspektifinden ele almak istiyorum. Öncelikle bizim her yıl TEPAV'da verdiğimiz Merih Celasun ödülü var. O ödülün 2011 yılında verildiği çalışma, tarım sektöründe verimlilikle ilgili idi. Çalışma şöyle başlıyordu. Şimdi Yunanistan, Portekiz ve İspanya'da kişi başına milli gelirin Türkiye'nin bu üç ülkedeki kişi başına milli gelire oranı, 1960 yılında yüzde 73'müş. Yani, biz 1960 yılında bu ülkelerin yüzde 73'ü kadar zenginmişiz. 1977 yılına gelindiği zaman bu ülkelerin milli gelirinin yüzde 50'sine gerilemişiz. Yani, onlar ilerlerken, biz göreli olarak, onların çok daha gerisinde kalmışız. Şimdi bunun nedenlerini araştıran bir çalışmaydı ve çalışmanın sonucu da şuydu.

Türkiye bu söz konusu dönemde tarımdan yeteri kadar hızlı bir şekilde çıkamadığı için yani istihdamın çok büyük bir kısmını tarımda muhafaza ettiği için, ihtiyaç duyduğu verimlilik artışlarını sağlayamadı ve kişi başında milli gelir düzeyinde bu ülkelerin gerisinde kaldı. Bu çarpıcı bir sonuçtu. Şimdi o 1960-1977 dönemini inceleniyor. Daha sonra 2005'te de projeksiyon yapılıyordu. Eğer biz o dönemde tarımdan doğru bir şekilde bu ülkelerin yaptığı gibi çıkabilseydik, verimliliğimizi artırabilseydik, bugün kişi başına milli gelirimiz belki Avrupa Birliği ülkelerinin yüzde 70'i kadar olacaktı. Dediğim gibi çarpıcı bir sonuç. O günden bugüne gelelim. Hani temel farklılıklar nedir? Bugün konuşmacıların hepsi, en az 2-3 sefer verimliliğe yine temas ettiler. Bugün tarım sektöründe Türkiye'nin hala bir verimlilik problemi var. Üretimin yüzde 9'unu tarım sektörü yapıyor. İstihdamın yüzde 25'i hala orada. Sayılar itibari ile yani, çalışan kişi başına üretim olarak baktığınız zaman durum nedir? Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım sektöründe bir kişinin ürettiği, yarattığı katma değer 60 bin dolar. Bu sabit dolarlarla, yani kurdan dolayı bir oynama olmayacak şekilde etkilerden arındırılmış rakamlar bunlar. Türkiye'de aynı rakam 6,8 bin dolar, yani dokuz kat bir fark varmış gibi gözüküyor. 1960'larda verimsizdik, şimdi de verimsiziz. Ama 1960'lardaki Türkiye değil bu ülke. Yani, ekonominin tarım dışındaki bölümü genel itibari ile çok kapsamlı bir şekilde dönüştü.

Şimdi nerede oldu diye baktığınız zaman, 1960 yılında kentlerde yaşayan nüfus yüzde 30 idi. Yani, geri kalan yüzde 70, yüzde 30'un beslenmesi için kritikti. Bugün tam tersi bir durum var. Bugün kentlerde nüfusun yüzde 70'i şehirde yaşıyor, yüzde 30 kadarı hala kırsal bölgede yaşıyor. Şimdiki tarımsal sanayi, o zamanki tarımsal sanayiden son derece farklı. O zaman ilkel bir yapı vardı. Bugün katma değeri çok daha yüksek, üretim yapma iştahı olan bir sanayi var. Ve o sanayinin de bir hammaddeye ihtiyacı var. O zaman kimse küresel ısınma, fiyatların artışı, tarımsal ürünlerin alternatif kullanımı gibi meseleleri tartışmıyordu. Bugün o meseleler tartışılmaya başlandı. Şimdi dolayısıyla meseleler büyük ölçüde değişti.

Ama tarım sektöründe hala sorunlar var. Ölçeklerimiz hala düşük, kayıt dışılık hala yaygın, ürün deseni anlamında doğru tercihleri yapamadığımız gözüküyor. Türkiye'de tarım kesimine ciddi oranda destek de veriliyor. Bu OECD'nin geçenlerde yayınladığı Türkiye'de tarım reformu değerlendirme dokümanı vardı. Bu dokümanın dördüncü bölümünde bu desteklerle ilgili Türkiye ve OECD karşılaştırması var. Tarıma verilen destekler, milli gelir içinde pay olarak baktığınız zaman, 1980'lerin başından itibaren istikrarlı bir şekilde yüzde 4'lerde 4,5'larda gidiyor. OECD ortalaması da yine istikrarlı denecek şekilde 1980'lerin başından bugünlere yüzde 1'lerde seyrediyor. Milli gelirin içinde pay olarak baktığınızda biz tarıma çok daha fazla destek veriyoruz. Ülkeler itibari ile baktığınızda, hani Kore ile karşılaştırmayı çok seviyoruz biz; Kore'nin 1986 yılında tarım kesimine verdiği desteğin, milli gelir içindeki payı yüzde 9'larda. 2009 yılında bu oran yüzde 2'ye geriliyor. Şimdi Türkiye'nin 86 yılındaki verdiği destek, yüzde 4'lerde. 2009 yılına gelindiği zaman yine yüzde 4'lerde olduğunu görüyoruz. Yani, onlar tarıma verdikleri desteği kısabilmişler, kendi kendine yeterli olan bir tarım sektörü ortaya çıkartabilmişler. Fakat biz bunu başaramamışız gibi bir sonuç çıkıyor ortaya. Peki, kim veriyor bu desteği tarım kesimine? Sadece kamu değil tabi, sonuçta hani bu minimum fiyat uygulamasıyla birlikte, tarımsal fiyat uygulamasıyla tüketicilerde sübvanse ediyorlar gibi bir durum ortaya çıkıyor.

OECD'nin yaptığı bu çalışmada da tarım kesimine verilen desteklerin yüzde 80'i aslında tüketicilerin cebinden çıkıyor. Verilen desteklerin hani bir; doğrudan destekleri var. Bir; üretime verilen destekleri var. Bir; tüketicinin fazla fiyat ödemesinden kaynaklı bu şekilde aktarılan bir transfer var. Bir de şöyle bir destekleme kalemi açıklamış OECD. Çok ilginç; demiş ki, fiyat ve çiftçinin cebine doğrudan para koymak dışında bir de kamunun

tarım sektörünü ilgilendiren ekosistemle ilgili yapabileceği faaliyetler de aslında tarım sektörüne verilen destekler içerisindedir demiş. Doğrudan değil daha dolaylı, bence son derece kritik. Mesela ne var bunun içinde? Tarım alanında yapılan araştırma geliştirme çalışmaları. Tarım konusunda kurulan özelleşmiş okullar. Tarımla ilgili altyapının kurulması. Sulama altyapısı; ne derseniz. Üreticilerin pazarlama kabiliyetlerinin geliştirilmesi. Bu tarz kalemler var. Daha yumuşak kalemler diyelim bunlara. Şimdi Türkiye'de 1980'lerde bu tür desteklerin tüm tarım destekleri içindeki payı yüzde 8'miş, 2000'lerin sonunda bu oran yüzde 5'e gerilemiş. Biz daha yumuşak alanlarda, çok daha önemli alanlarda bana sorarsanız, verdiğimiz desteklerin oranını artırmışız.

OECD ülkelerinin ortalaması bu anlamda yüzde 20. Yani, bizim verdiğimizden 4 kat daha fazla araştırma geliştirmeye yatırım yaparak tarım sektörünü destekliyorlar. Okullar kurarak tarım sektörünü destekliyorlar. Çiftçilerin pazarlama kabiliyetlerini geliştirerek tarım sektörünü destekliyorlar. Aslında tek başına baktığınız zaman problem olduğunu gösteriyor bu bana soracak olursanız. Peki, bu kadar destek veriyoruz, çiftçiler hallerinden durumlarından memnunlar mı diye baktığınız zaman öyle bir şey olmadığını görüyorsunuz. Yine bu TÜİK'in yayınladığı gelir yaşam koşulları anketi var. Orada bireye soruyorlar esas işinden elde ettiğin gelir nedir diye? Bir de toplam elde ettiği geliri soruyorlar. Şimdi tarım kesiminde çalışanların esas işlerinden elde ettikleri gelirin tüm gelirlerine oranı yüzde 55-60'larda. Hani bu sanayi ve hizmetlerde yüzde 90'lara çıkıyor. Dolayısıyla zaten insanlar aslında tek başına tarımla geçinemiyorlar. Çoğunlukta ya sosyal yardımlardan faydalanıyorlar ki, o yine kamunun bir şekilde sübvanse etmesini beraberinde getiriyor. Ya da, oradaki kendi ilçelerindeki fabrikada da çalışabiliyorlar. Gece bekçiliği yapıyorlar vb. Yani, tarım profesyonelce yapılan bir aktivite olarak ortaya çıkmıyor.

Peki, tüketiciler bu durumdan memnun mu? Tüketicilerin memnun olmadığını ilk bakışta söylemek mümkün aslında. Çünkü OECD'nin rakamları bunlar. Tüm harcamalar içinde gıda harcamalarının içinde payı nedir diye bakıyorlar OECD ülkelerinde, en yüksek Türkiye'de; yüzde 27. Türkiye'de bir hane halkı harcamalarının yüzde 27'sini gıdaya aktarıyor. Çok yüksek bir oran mesela bu, Avustralya'da yüzde 13. Estonya'da yüzde 11. Japonya'da yüzde 19. Lüksemburg'da yüzde 14 gibi rakamlar var. Biz ise yüzde 27'sini harcıyoruz. Bir başka şey daha, biraz önce

söylediğim minimum fiyat destekleriyle tüketicinin tarımsal ürünlere daha fazla fiyat ödemesi aslında o da bir destek demiştim. Enflasyona bakalım o zaman. Tüketiciyi gıda fiyatları üstünden etkileyen şey enflasyonun kendisi. Gıda fiyatlarının 2012-2013 yılında artış oranının en yüksek olduğu ülke yine Türkiye.

Peki şimdi ne yapmak gerekiyor diye soracak olursanız eğer tabi, bu çok boyutlu bir problem. Bunun cevabını vermek çok mümkün değil ama belki bu tarım politikasını, sosyal bir politika olarak görmekten çıkartıp, daha böyle bir piyasa mekanizmasının daha böyle işleyebileceği bir yapıya doğru dönüştürülmesinde fayda var. Serbest piyasa olsun demiyorum yani. Serbest piyasaya dönüşebilecek bir yapısının olmadığını biliyoruz. ABD'de serbest değil, Avrupa Birliği'nde de serbest değil. Ama en azından bu piyasanın da daha rahat işleyebileceğini, bunu engelleyen bir takım tıkanıklıkların ortadan kaldırılması gerektiğini düşünüyorum. Şimdi çok negatif oldu farkındayım, o yüzden daha pozitif dile getireyim. Dün belki katılanlarınız olmuştur. Türkiye 100 yarışmasının sonuçları açıklandı. Türkiye'nin en hızlı büyüyen 2010-2012 döneminde 100 şirketini açıkladık. Şimdi bu listeye baktığınız zaman, sektörel dağılımına baktığınız zaman, ikinci en çok şirketle listede yer alan sektörün gıda sektörü olduğunu görüyorsunuz. Yani ciddi anlamda satışlarını artırabilen, niteliğini geliştirebilen, verimliliğini, karlılığını artırabilen gıda şirketlerinin olduğunu gördük, şaşırdık. Bu kadar listeyi domine edebileceklerini tahmin etmiyorduk. 100 şirketten 14 tanesi gıda sektöründen çıktı.

Şimdi Murat Bey biraz önce çok güzel bir noktaya temas etti. Türkiye'den markaların gıda sektöründen çıkma ihtimali daha yüksek diye. Bunun için ne yapmak lazım mesela? İhracat potansiyelimizin de düşük olduğunu söyledik. Bunun dışında da bir takım problemler var. Sınırdan ürünlerin geçmesi zor olduğu bir takım örnekler var. O zaman bence kamunun bir şekilde Türk gıda işletmelerini yurt dışında fabrika satın almaları konusunda desteklemesi gerekiyor. Eğer Türkiye'de üretip Avrupa'ya satamıyorsak, Türkiye'de üretip ABD'ye satamıyorsak, Türkiye'de gelişen gıda şirketlerinin Avrupa Birliğinde fabrika satın alarak oranın şirketi olarak faaliyet göstermesi gerekiyor. ABD'de aynı şeyi yapması gerekiyor. Bunun için kamunun da bence yabancı yatırımcı stratejisini tekrar elden geçirmesi gerektiğini düşünüyorum. Ben sözlerimi burada bitireyim müsaade ederseniz.

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Peki, çok teşekkür ediyorum, çok değerli panelist arkadaşlarım, çok değerli katılımcılar, hoşgörünüze sığınarak bir değerlendirme yapmak istiyorum. Bir kere bir durum tespiti yapıyor olmamız lazım ki neredeyiz, şimdiye kadar ne tür mesafeler kat ettik, nasıl kat ettik, hangi enstrümanları kullandık? Bundan sonra nerelere gidebiliriz, kapasitemiz ne? Bu kapasiteye nasıl ulaşabiliriz? Ülke tarımıyla başka ülkelerin tarımını karşılaştırırken verileri sağlıklı ortaya koyuyor olmamız lazım. Hakikaten ülkede her dört kişiden birinin tarım sektöründe çalışıyor olması tarımın bir sorunudur. Gelişmiş ülkelerde, örneğin Amerika'da yüzde 1-1,5 tarım sektöründe çalışır, Avrupa'da daha önce dörttü. Ne zaman 27 ülkeyi bir araya getirince 7'ye doğru yükselmeye başladı. Yani tarımı geliştirebilmek için, bir kere tarımın üzerindeki istihdam baskısını absorbe etmek gerekir. Mesela Kore'nin o örneği verilmedi. Kore nasıl tarımdaki istihdamı azalttı ve desteği nasıl azalttı tarımda? Sanayide gelişti, bilgi teknolojisinde gelişti, o taraflara vakumladı. Sizin nihayet genç nüfusunuz var. Genç nüfusunuzun yaş ortalaması yeni yeni 30'a çıkıyor. Sizin 30 milyon adet parseliniz var. 30 milyon adet parselde sağlıklı veri toplama ancak teknolojinin en son geldiği bu noktadaki uydu vasıtasıyla mümkün olabildi.

Bir kere sizin diğer ülkelerdeki gibi arazinizi düşman gibi bölen bir medeni kanununuz yoktur. Bu kanunu İsviçre'den alıyoruz 1926 da. İsviçre'nin kantonlarında hala arazi bölünmüyor, federal kanunda bu var. İki yıl sonra görüyor ki felakete gidiyor, 1928'de bu kanunu iptal ediyor. Biz Osmanlı gibi müthiş bir toprak düzeninin uygulayıcısı olan bir nesil olarak biz o tecrübemizi göz ardı ediyoruz, Amerika, Güney Kore geliyor, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde onlarca doktora tezi alıyor Osmanlı mülkiyet yapısı ile ilgili olarak, Osmanlı toprak yapısı ile ilgili olarak. Yani, bilgi birikimini de elimizin tersi ile itiyoruz. Ve bugünkü geldiğimiz konu şu anda Medeni Kanunu değiştiriyoruz son bir kararla. Bakanlar Kurulundan geçti.

Arazinin miras yoluyla bölünmesinin önüne geçiyoruz. Çok geç kaldı. Bakınız Brezilya'yı örnek verdiler. Kaç işletmede, Türkiye'nin kaç katı üretim sağlanıyor. 3,1 milyon işletmenin toplam arazinin daha hepsini toplaştırdığınızda bundan 11 yıl önce 59 dekardı. Şimdi 50'nin de altına indi. O zaman yedi parseldi şimdi on parsele çıktı. Ne yapıyoruz şimdi, toplulaştırma yapıyoruz. On parselin dokuzunu alıp hatıraları ile beraber etrafında topluyoruz. Ve korkunç bir maliyet ödüyorsunuz. Yani, 1 milyon

hektarına 1 milyar TL maliyet ödüyorsunuz. Ne yaptınız sonuç, 49-50 dekara çıkartınız. 49-50 dekar, bir ölçek büyüklüğü değil ki? Bunun içerisinde siz teknoloji kullanamazsınız. Bu şartlardaki bir Türkiye'de siz on yıl içerisinde nüfusunuz 9 milyon artıyor, turistiniz 20 milyon artıyor, o zamanki üretim değeriniz 23 milyar dolar, o zamanki ihracat fazlası gıda ürününüzün değeri 1,6 milyar dolar. Yani, ihracattan ithalatı çıkartıyorsunuz. O zamanki tarımsal ürünler ihracatı 4 milyar dolar. Siz bu kadar ilave nüfusu ve bu kadar ilave turisti besledikten sonra ihracatınızı yüzde 400 artırıyorsunuz. Ve tarımsal hâsıla değerini, 23 milyar dolardan 63 milyar dolara çıkartıyorsunuz. OECD'nin raporlarını iyi inceleyenler görür ki, OECD der ki dünyada tarımsal ekonomide reel itibari ile 11'inci sırada olan Türkiye şimdi dünyanın yedinci tarım ekonomisine sahiptir.

Bu hale getiriyorsunuz dört tane kriz geçiriyorsunuz. 2007-2008 kuraklık ve ondan sonra onunla beraber bir gıda krizi ve beş senedir süren ve pazarınızı çok ciddi şekilde etkileyen finansal kriz; buna rağmen sekiz yıl üst üste büyüyorsunuz sabit fiyatlarla tarımda. Ve genel ekonominin de üzerinde büyüyorsunuz. Şimdi tabi bu göz ardı edilecek bir konu değil. Bu müthiş bir ilerleme. Bu OECD'nin raporundan alıyorum ben bu cümleleri. Ayrıca FAO'nun da "Türk Tarımındaki Gelişmenin Öyküsü" diye kendi raporlarında yer alan bir değerlendirmesi var. Bunları biliyor olmamız lazım. Bunları bildikten sonra potansiyelimizi de biliyor olmamız lazım. Ve handikaplarımızı da biliyor olmamız lazım. Şu anda benim gördüğüm en önemli sorun; üniversiteyi bitiren arkadaşlarımızın katma değer üretecek donanımdan yoksun olma sorunu. Bu Türkiye'nin genel sorunudur. En çok tahribat da buradadır. Çünkü kaliteli insan unsurunu dinamitliyorsunuz siz, diğer kaynakların hepsini bu kullanacak. İnsan unsuru kullanacak. Üniversiteler temel araştırmaları yapmaktan yoksun, nasıl ders ücreti alırızın peşinde. İstediğiniz kadar araştırma enstitünüz olsun, istediğiniz kadar araştırmayla ilgili yapılar oluşturun, eğer temel araştırmayı üniversiteler yapmıyorsa, üniversitelerde o araştırmalar yapılamıyorsa, siz onun üzerinde geliştirme yapamazsınız. Bakınız biz dünyada birkaç tane ilki gerçekleştirdik. Bir tanesi Ar-Ge'nin nasıl önemli olduğuna arkadaşlarımız da değindiler. Bildiğimiz için Ar-Ge'sini mirasa konu eden bir mevzuat çıkardık. Dedik ki bir Ar-Ge'ci bir çeşit geliştirirse, bunun gelirinin yüzde 50'si ona aittir. Ar-Ge'ci vefat ederse, Ar-Ge'cinin gelirinin yüzde 50'si çocuğuna kalır. Şimdi Ar-Ge'ci beyninin tüm kapasitesi ile yükleniyor. Hangi Ar-Ge'ci Tarım sektöründeki Ar-Ge'ci.

Ne yapıyor yükleniyor ve TÜBİTAK projelerinde birinciliği vermiyor hiç kimseye. Bunu hem proje sayısı olarak vermiyor hem de savunma sanayisinden sonra mutlak birinci.

Değerli arkadaşlar bakın bu yıl, hemen bu yıl, bu tarihin dört tane rekorunu kırdık. Buğdayda 22,50 milyon tona çıktık, neye rağmen, buğday alanlarını 1,3 milyon hektar azaltarak ihtiyaç olan mısır başta olmak üzere diğer ürünlere tahsis etmemize rağmen. Size demin açılış konuşmasında söyledim. Yatay genişleme mümkün değil nasıl üretimi artıracaksınız? Ar-Ge ile artıracaksınız, doğru teknoloji kullanacaksınız. Doğru girdi kullanarak artıracaksınız. Bu bir rekor bu sene. İkinci rekor, mısırda yaşanan, mısır on yıl önce 2,1 milyon ton üretiliyordu. Şimdi 5,9 milyon ton üretildi. TÜİK'in dün yayınlanan en son ikinci tahmini ay çiçeğinde yine öyle. Çeltikte 360 bin tondu. Şimdi 900 bin ton. Bütün bunlar rekorlar ama bu yetmez ki. Esas bu ülkenin sorunu, işletmelerin arazilerinin bölünerek, içerisinde traktör dönmeyecek hale gelip, tarım dışına itiliyor olması. Geçimlik ihtiyacı da karşılayamadığı için, tarım dışına itiliyor. Atomize oluyor, her on yılda 2 milyon miktar alanımız tarımın dışına çıkıyor. Nüfusun konut ihtiyacını karşılamak için değil, endüstrinin efendim ihtiyacını karşılamak için değil, bölündüğü için çıkıyor. Bu ne demek? Bu Türkiye'nin tane mısırda dört yıllık ihtiyacı demek. Bu alanda siz Türkiye'nin dört yıllık tane mısır ihtiyacını bir yılda karşılarsınız. Buna çözüm üretmemiz lazım. İşte burada gelinecek nokta şu, doğrudur Miras Kanunu değiştirilmeli. Değişiyor, şu an Meclisin gündeminde.

Doğrudur, toplulaştırma olmalı. 1961'den 2003'e kadar 450 bin hektar alan toplaştırılmış ve bu senenin sonuna kadar 6000 hektar alanı toplaştırılmış olacağız. 4 milyon hektar alanın hepsi bitti. Fakat yetmiyor ki işte demin dediğim gibi. 49-50 dekara geldi. Yetmiyor. Dolayısıyla işte, artık yeni bir vizyon ortaya çıkıyor. Mesela bir konu üzerinde çalışıyoruz şu anda. Tapu kadastroyu her yerden geçirdik mi, geçti her yerden yüzde 99 geçti. Artık köyün bütün sınırlarını kaldırdığınızı düşünün. Hepsini sürdüğünüzü düşünün. O sınırların, köylünün arazisi oranında onlara pay ettiğinizi düşünün. Yani normal toplaştırmada 90 dekara kadar indiriyorsunuz. Orada sulama kanalı açar. Bakın devlet sulamaya dünyanın kaynağını harcıyor. Kullanabilirlik oranı, yararlanma oranı doğrusu yüzde 50. Neden her şey çok küçük. Sizin o parselden kanaldan kanala su alıp götüremiyorsunuz ki, kurtarmıyor ki o parseli suluyor. Şimdi artık sınırları kaldırarak, o arazinin yüzeyi oranında kurulacak şirketlere

kiraya verilebilir, kurulacak şirketlere iştirakçi olabilir. Ülkenin tarımsal alanını ölçek büyüklüğe taşıyor olmamız lazım. İşte istatistiki rakamların yetersizliğinden bahsediliyordu ya, işte o zaman istatistik rakamları doğru alırsınız. O zaman katma değeri yüksek ürün üretebilirsiniz, o zaman dünya ile rekabet eden serbest ticaret anlaşması yaparken titremezsiniz bu bana yarın ne getirir diye. Çünkü ölçek büyüklüğünde taşıyor, maliyetleri aşağı çekiyorsunuz. Nereye çektik maliyetleri uygulama yapıyoruz Sivas'ta. Gördük dün, 7 bin dekarlık alan bu tür sınırların kaldırılmasıyla 10 bin dekara çıktı. Bir kere 3 bin dekar kazanıyorsunuz. 7 bin dekarlık alan, 121 traktör ihtiyacı demek. Türk çiftçisi iki hususta çalışıyor. Birincisi, mazot ihraç eden ülkelere çalışıyor. İkincisi, traktör ihraç eden ülkelere çalışıyor.

Ülkede üretilse bile lisanslı üretiliyor. Dolayısı ile hep maliyetlerden bahsediyoruz ya, dünya ile yarışmaktan bahsediyoruz ya, eğer sektörü iyi tanımazsanız, eğer sektörü rüyalarınızda görüyor olamazsanız, bu kadar beyni konsantre edemezseniz ki Edison beyninin yüzde 6'sını kullanıyordu. Yüzde 2'lik, yüzde 3'lük beyinle sektör analiz etmeye kalkarsak, bunun hakkında konuşmaya kalkarsanız, siz bu ülkenin sorunlarına çözüm üretemezsiniz. Şu anda önerdiğiniz modeli hayata geçiremezseniz ki bunun hiç kaybeden tarafı yok. Ne devlet kaybediyor, ne vatandaş kaybediyor, ne şirketi kaybediyor, ne sektör kaybediyor. Fındıkta görüyorsunuz, fındıkta politika değişikliği yaptık. Yüzde 100. Şimdi sorun yaşıyor musunuz arkadaşlar? Hiç sorun duyuyor musunuz fındıkla ilgili. O kadar seçim oldu hiçbir muhalefet fındıkla ilgili bir şey konuşabiliyor mu? Dolayısıyla siz Ar-Ge yaptığınızda, politika üretiyorsanız, çözüm yapacaksınız, vizyon belirliyorsanız sorunlarınızı çözebileceğinizin hesabını yapacaksınız. Şimdi biz 2023 vizyonunu belirledik, çok mütevazı rakamlarla belirledik. Gerçekten işte mesai arkadaşım burada. Dedik ki 2023 yılında Türkiye 40 milyar dolarlık ihracat yapacak. 150 milyar dolarlık tarımsal hâsıla değerine ulaşacak. 8,5 milyon hektarlık bir alan sulanıyor olacak. 14 milyon hektarlık bir alan toplulaştırılmış olacak. Üç önemli hastalığı inşallah ortadan kaldıracağız. Türkiye'de sanayici bunu yaparken kendini sütten çıkmış ak kaşık gibi düşünüyor.

Bakınız 2008'de bir gıda krizi yaşadık. Buğday fiyatları yüzde 60 yükseldi. 2010 yılında da bir kriz yaşadı dünya. Doğru mu? 2008 yılında yaşadığı krizde dünyanın buğday stoku 127 milyon tondu. Buğday üretimi de 607 milyon tondu. Doğru, krizdir bu, stok da gösteriyor, üretim yetersizliği de gösteriyor, ısı yükselmesi gösteriyor, yağış yetersizliği gösteriyor. Türkiye'de geçmişte kuraklık krizleri yaşandı ama yağışla ısı yükselmesi birbirini tetiklemedi. Yağış

düşüklüğü ve ısı yükselmesi ile ilgili. Burada 2007-2008'de öyle bir tetikleme oldu, gerçekten. Ama 2010'da hiçbir şey olmadı dünyada. 2010 sonu itibari ile buğday stoku 199 milyon ton, üretim 2008'e göre 70 milyon daha fazla 677 milyon, yıl sonu stoku 1 milyon ton düşmüş yani, tüketim 1 milyon ton artmış. Rusya dedi ki, bölgesel kuraklık nedeniyle buğday ihraç etmiyorum. Rusya'nın buğday ihracatındaki payı da ticarete konu olan buğdaydan bahsediyorum dünya ticareti 10 milyon ton. Alabora oldu dünya. Spekülatörünü aldı, makarnalık buğday yüzde 165 arttı. Arpa yüzde 105 arttı. Mısır yüzde 89 arttı ve çeltik yüzde 29 arttı. Görüyorsunuz sanayiciler, değerli katılımcılar, kardeşlerim; dünya nasıl alabora oluyor durup dururken eğer siz, sanayinin hammaddesini kendi ülkenizde üretemezseniz, eğer sanayinin hammaddesini başka ülkelerde de üreterek güvence altına alamazsanız, başka ülkelerde üreterek güvence altına alarak diyorum dikkat ederseniz, işte alamazsanız siz, her zaman risklerle karşı karşıyasınız.

Dolayısıyla Türkiye'de deminki bahsettiğim modelde düşünebiliyor musunuz sınırları kaldırdığınızı. Ölçek büyüklüğünde arazilerde tarım yapıyorsunuz ve katma değeri yüksek ürün yetiştiriyorsunuz. Mesela sertifikalı tohum yetiştiriyorsunuz. Türkiye'nin tohum ihtiyacı olan 2,4 milyon tonun 850 bin tonunu üretebiliyoruz. Sertifikalı tohumla ilgili hepimiz de biliyoruz ki üretim yüzde 25 artar, sertifikalı tohumda fiyat yüzde 25 oranında üründen daha pahalıdır. İşte yüzde 50 kârlılık. Sanayiyi Anadolu'ya nasıl yayacaksınız arkadaşlar? Tarımsal ürünün yükü ağır. Fiyatı da değeri de ucuz.

Tarımsal sanayiyi Anadolu'ya yaymanın tek yolu, orada ölçek büyüklüğünde üretim yaparak, orada katma değere dönüştürerek ihracat yapabilmenizdir. Mesela meyve mi üreteceksiniz? Türkiye'nin her yerinde kendine has, birkaç tane meyve yetişir. Meyveyi meyve olarak ihraç etmeniz mümkün mü Sivas'ta. Gemi yok, deniz de yok Sivas'ta. Peki, meyveyi, meyve suyu olarak ihraç ederseniz, hareket edebilirseniz, taze olarak raf ömrü çok kısa biliyorsunuz, burada çok zor. Meyveyi, meyve tozu haline getirdiğiniz zaman, yerinde o kitlesel büyüklükte hammadde ürettikten sonra, meyve tozu haline getirdiğiniz zaman düşünün süt tozunu, 10 kilo sütten 1 kg süt tozu elde ediyorsunuz hem raf ömrünü uzatıyorsunuz, hem nakliye maliyetini düşürüyorsunuz. 27 kg sütten 1 kg kazein elde ediyorsunuz hem raf ömrünü uzatıyorsunuz, hem işte burada işin kompetanları, nakliye bedelini düşürüyorsunuz. Bakın, ancak siz oralarda bu tür endüstriyi kurarsanız Anadolu'da endüstriyi yaygınlaştırmış ve onu da dünya ile rekabet edebilir hale getirirsiniz.

Hem sizlere hem de panelist arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyorum. Soru-cevap bölümüne geçiyorum.

Katılımcı, Atatürk Üniversitesi- Atatürk 1920'li yıllarda sanırım iktisat kongresinde; "Milli ekonominin temeli ziraattır" diye ifade etmiş. Bizim ziraat fakültesinin dekanlığının girişinde de yazar. Ben, Atatürk Üniversitesinde Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesiyim. Fakat o günden bu güne geldiğimizde artık o zaman Atatürk'ün dediği doğruydu ama bugün doğru değil. Milli gelir içinde yüzde 50'lerden yüzde 8-9'lara düşmüş, istikrar yüzde 75'lerden yüzde 20'lere düşmüş, böyle bir dönem de olmuş. Peki 2023'e geldiğimizde bu dönüşüm ne şekilde olması lazım. Aslında bunu tartışmamız lazım. Burada o zaman dönüşümde bizim tarımcılar olarak kafamızın bir yerinde her zaman şunu tutmamız lazım. Eğer ülkede ekonomik gelişim oluyorsa tarım sektörü gelişir. Dünyanın neresine bakarsanız bakın, ekonomisi gelişmiş, tarımı gelişmemiş, tersi bir ülke gösteremezsiniz. O zaman bu bir olmazsa olmaz.

Ekonomik gelişmeyi sürdüren bir ekonomide biz tarım sektöründe bu dönüşümü yani, transformasyonu nasıl sağlayacağız? Tabi transformasyonun da üretimin de olması lazım. Şu anda 2013'teyiz. 2023'te mesela deniliyor ki, Türkiye ekonomisi ilk 10'da olacak, işte Türkiye ihracatı şu kadar olacak, Türkiye milli geliri bu kadar olacak. Eğer 2023 vizyonunda bir hedef koyuyorsak, o zaman bizim burada bu oturumda şunu sorgulamamız lazımdı. İşletme büyüklüğümüz 2023'te ne olacak. Ama dünyada da şöyle bir şey var; güzeldir diye bir eğilim de var. Bu anlamda ne yapacağız? Tarımsal eğitim ve araştırmada bu yapımız nasıl dönüşecek? 2023 yılında bir noktada olmamız için, mesela siz Sayın Müsteşarım ifade ettiniz. Bir ara bakan danışmanıyken ben, o zamanki bakanımıza ziraat fakültelerinde ilk beşte olan öğrencilere burs vermemiz gerekir diye bir önerim olmuştu. Sizin değindiğiniz nokta çok doğru. Bakanlık olsun, özel sektör olsun, tarım sektörü olsun, bu sektörü yönlendiren kesimin seviyesi gittikçe düşüyor. Yani insan kapasitesi iyi olmayınca, ne yaparsanız yapın iyi politikalar oluşturulmuyor. Murat Bey'e de bir sorum olacak. 2023 yılında tarımsal destekle biz nerede olacağız? Şunu soruyorum, çok güzel bir konuya temas etti, Türkiye'de tarım ve hayvancılığın gelişmesi için, soğuk zincirin özellikle Doğu veya Orta Anadolu'da hızlı bir şekilde gelişmesi gerekiyor. Burada hem bakanlığa hem özel sektöre hem üniversitelere hem de sivil toplum örgütlerine ne tip sorumluluklar düşüyor. Bunu sağlayabilir miyiz?

Prof. Dr. Orhan Özçatalbaş, Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi- Tarım üniversiteleri ile ilgili eleştirilere katılmıyorum. Ama Türkiye'nin gerçeği önemli ölçüde. Burs konusu olabilir, başka şey olabilir. Ve şunu ifade edeyim, sorumuzun birisi bu; kendimize öz eleştiri yapmalı mıyız? Tarımı sürekli yük olarak gören klasik anlayışı değiştirmemiz gerekiyor. Yani, Ozan Acar burada OECD ve diğer ülkeleri sundu. Tabi buradaki tarımsal desteklerin içeriğine bakmak gerekiyor. Gerçekten üreticinin hayatına ne kadar yansıyor ona bakmak gerekiyor. Avrupa Birliği ve Amerika'daki tarım destekleri Türkiye'nin çok çok üzerinde. Dolayısıyla yani, milli gelire göre çok çok altında da. Yani, burada tarımı yük olarak görmek sorunu çözmüyor.

Katılımcı, Ege Üniversitesi- Teşekkür ediyorum, ben Ege Üniversitesi Tarım Ekonomisi Bölümünde Öğretim üyesiyim. Özellikle tarımla ilgili toplantılarda desteklemelere ilişkin OECD'ye göre bir karşılaştırma yapılıyor. Bununla ilgili bir ufak not söyleyecek olursak, uluslararası arenada büyük bir tartışma var aslında. Siz eğer bunu veriyorsanız, mutlaka hangi metotları, hangi kriterleri aldığınızı da vermeniz gerekiyor. Örneğin yüzde 4'lük bir paya sahip diyorsunuz destekler milli gelir içerisinde, bunun ne kadarı bütçeden, onu verirseniz daha anlamlı olur. Fiyat desteği dediniz. Fiyat desteğini nasıl alıyor OECD? Örneğin sütte, Yeni Zelanda'nın fiyatını referans olarak kabul ediyor. Diyor ki en düşük maliyetli üretici fiyatını referans fiyatı olarak alırım. Eğer Türkiye'ninki yüksekse üreticiye destek veriyor, kabul ederim diyor. Eğer siz maliyetleri almadan ürün bazında bir karşılaştırma yaparsanız, üretici desteğinin çok yanlış ya da tüketici desteğinin yanlış yorumlanmasına neden olabilirsiniz. Ancak, aynı şeyi Taylan Bey'e de ifade ettim. Biz de defalarca dile getirmeye çalışıyoruz dedi ama bu konuda biraz daha dikkatli olursanız sevinirim. Teşekkür ediyorum.

Ali Yılmaz Gündüz, Bingöl Üniversitesi- Çok basit bir sorum var. Bugün Türkiye'de kişi başına tüketilen taze süt tüketimi 25-26 kg civarında. Kola tüketimi, 40 kg üzerinde. O sizin söylediğiniz program dâhilinde bu oranlar düşecek mi, yükselecek mi? Buna ilave olarak, şimdi siz dediniz ki, Doğu ve Güney Doğu Anadolu Bölgesinde bulunduğum için, birincisi yem fiyatları çok yüksek. Kışın ortalarında da bitiyor, tükeniyor. Bunların sorunları nasıl çözülecek? Hele özellikle kar mevsimi çok uzun süre devam ettiği için, bunların sıkıntıları nasıl hafifletilebilir?

Vedat Mirmahmutoğulları, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Müsteşarı- Değerli panelist arkadaşlarım, şimdi bu soruları aldık. Çeyrek kala bir başka salonda yine tarımla ilgili bir panel var şu anda. O panelden sonra gelin burada tartışalım. Şimdi hanginize söz vereyim, ben bir kere hepsine cevap vermek istiyorum açıkçası. Şimdi ben kendime mi söz vereyim yoksa size mi söz vereyim yoksa rastgele birine mi söz vereyim. Hoş görünüze sığınarak sizi öbür programa davet ediyorum. Çok teşekkür ederim.

EK: SUNUMLAR

Sunum

Ekrem Demirtaş İzmir Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkanı

5. İZMİR İKTİSAT KONGRESİ

Akdeniz'de Marka Kent Zirvesi Paneli

Ekrem DEMİRTAŞ
İzmir Ticaret Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Kentimiz ekonomisini ve İzmir Limanının rolünü çok değerli panelistler ile birlikte değerlendirerek, İzmir'in tarihine önemli bir not düşeceğiz

Kentimizin geçmişini araştıran bir kurum olan İzmir Ticaret Odası olarak, bunun eksikliğini çok hissediyoruz

Bu kongre, şehrimiz tarihinde önemli bir ekonomik organizasyon olarak şimdiden yerini aldı

İlkinden itibaren İzmir İktisat Kongresi'ni düzenli olarak ve eşit periyotlarla bir türlü düzenleyemiyoruz

Artık dünya daha hızlı dönüyor, ekonomi de daha kırılgan

Kongrenin her 5 yılda bir düzenlenmesi dileğimizdir

8500 yıldır aynı yerde yaşamın devam ettiği
2 kent var
İZMİR TİCARET ODASI
İZMİR

İZMİR

KUDÜS

Haritayı gözünüzün önüne getirin

Doğu Akdeniz coğrafyasında, deniz ticaret yolları üzerindeki en korunaklı körfeze ve limana sahip kent İZMİR

İZMİR, korunaklı limanı sayesinde savaş, deprem yangın her türlü felaketin ardından küllerinden yeniden doğmayı başarmış bir kent

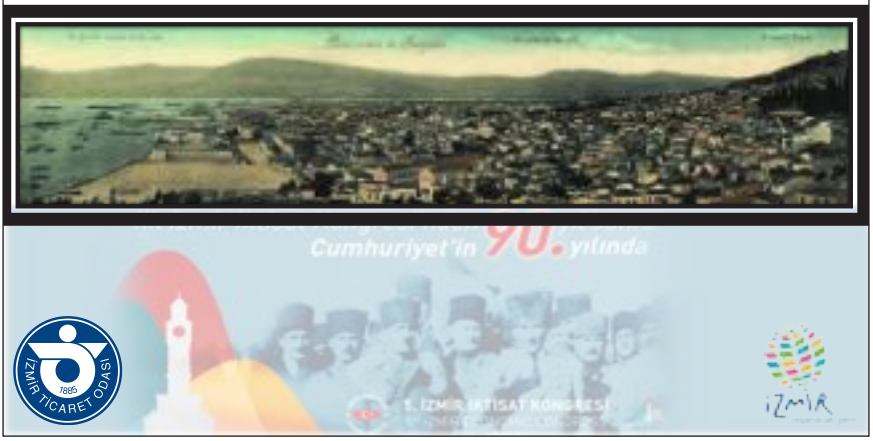

Efes de en az İzmir kadar eski bir kent ancak MS. 2. yüzyılda dolmaya başlayan limanı yüzünden eski ihtişamını kaybetmiştir

Antik Cağdaki kaynaklarda bu şehir "Güzel İzmir" olarak anılıyordu

Liman sayesinde İzmir her zaman dinç kalmıştır

Bugün Agora ve Kadifekale'de gördüğümüz gibi Helenistik Çağ, Bizans Dönemi, Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet döneminde aynı temelin üzerinde taş koymaya devam edilmiş ve yaşam devam etmiştir

Aynı su kanalından su içerek yaşamaya devam etmişler
Aynı su, şu anda Agora'da eski debisi kadar güçlü akmaya devam ediyor

Bugün İkiçeşmelik yokuşundaki Roma yolu üzerinden Cumhuriyet dönemi yolu geçiyor

Güzel İzmir, MS 178 yılındaki büyük depremle yıkılırken Roma Kraliçesi Faustina gözyaşı dökerek ve yalvararak İmparator Markus Aurelius'a İzmir'i yeniden inşa ettiriyor

Son büyük felaket 1922 Yangını

Bugün yine Güzel İzmir'de körfezi, limanı konuşuyoruz

İzmir, limanı ve ticaretin birleştirici şemsiyesi sayesinde tüm dönem kültürlerini aynı çatı altında yan yana getirebilmiş, her yaşadığı felaketten sonra ayağa kalkmayı bilmiştir

Her dönemde küllerinden yeniden doğmuştur

İzmir'in denizle ilişkisi ve Asya Kıtası'nın en batısında olması, kentimizin bir ticaret kenti olması sonucunu doğurmuştur

Liman, olmazsa olmazımızdır

Haritaya bakın, Mersin'den İzmir'e, İzmir'den İstanbul'a kadar başka büyük liman var mı?

LİMAN BİZİM,
"PARLAK GEÇMİŞİZ VE GÜÇLÜ GELECEĞİMİZDİR"

Tanzimat başları, 1840 yılları, Osmanlı'nın iç ve dış ticaret başkenti İzmir'dir

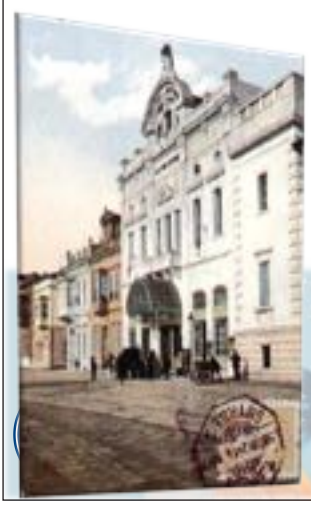
Çanakkale'den İskenderun'a ve Ege Adaları'na kadar toplanan bütün ürünler develerle İzmir'e gelir ve buradan Levanten dediğimiz tüccarlar tarafından ihraç edilirdi

Bu tarihlerde İzmir, gerçekten bir marka şehir

Hatta, “Küçük Paris” olarak da nitelendiriliyor

Bugün 5.'sini yaptığımız 1. İzmir İktisat Kongresi toplama talimatını Gazi Mustafa Kemal veriyor, "Elimizde ne kaldı" diye bir envanter yapılıyor, İzmir fuarının temelini oluşturan 1. Yerli Mallar Sergisi'ne getiriliyor

İzmir, sürekli artan ihracatı ile yüzyıllardır ülke ihracatına en fazla katkı koyan kentlerin başında yer alıyor

2012’de gümrüklere göre ihracatımız 21.1 milyar $, ithalatımız ise 22.6 milyar $

Ticaret ve sanayide öncü kentiz ama tarım alanında da büyük potansiyelimiz var

1 milyonun üstünde turist çekiyoruz

Jeotermal kaynaklarımız var

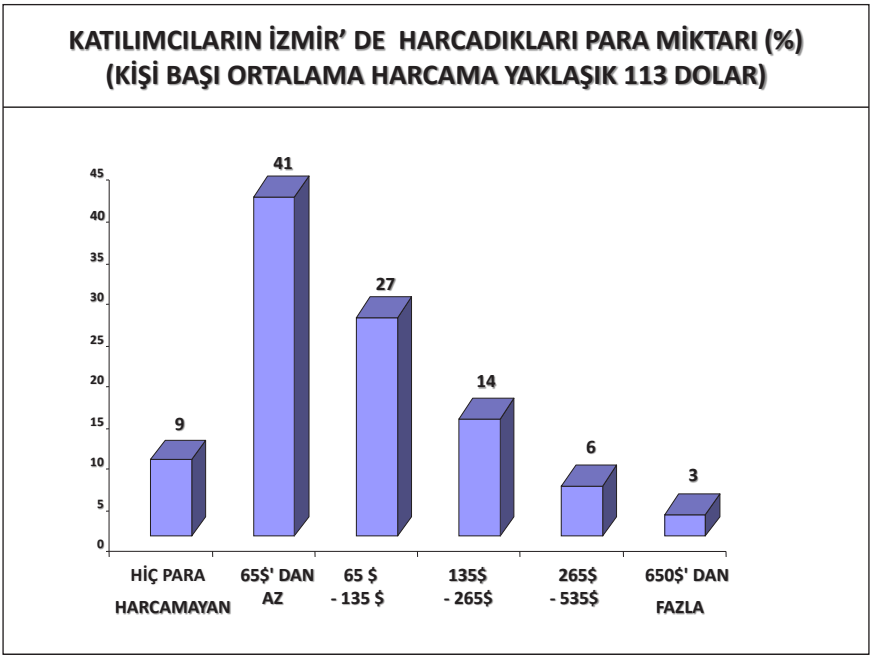

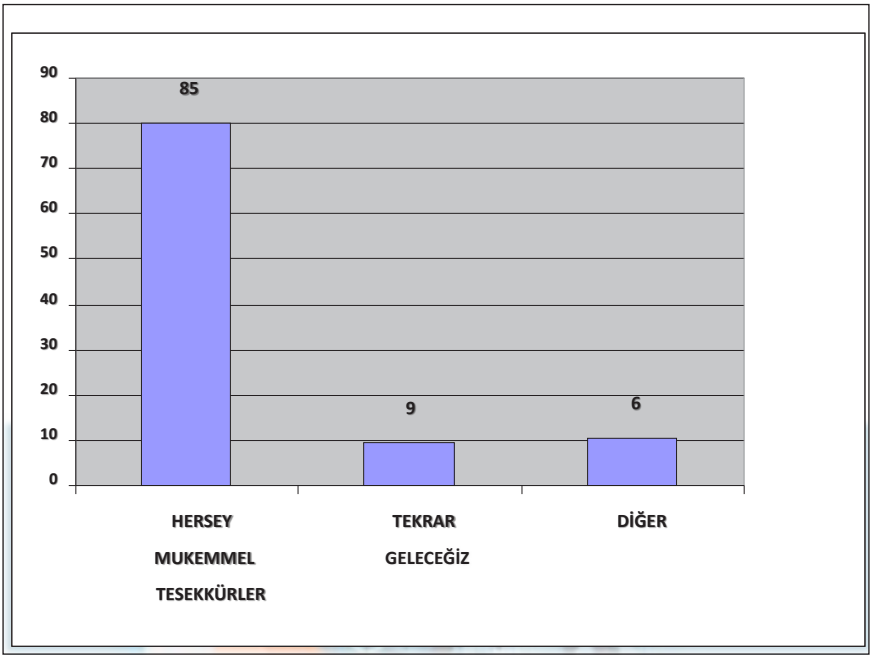
Yaklaşık 300 gün güneş var

O nedenle de kruvaziyerler, 2004 yılından bu yana İzmir'e geliyor

KATILIMCILARIN İZMİR' DE HARCADIKLARI PARA MİKTARI (%)
(KİŞİ BAŞI ORTALAMA HARCAMA YAKLAŞIK 113 DOLAR)
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
9
41
27
14
6
3
HİÇ PARA HARCAMAYAN
65$' DAN AZ
65 $ - 135 $
135$ - 265$
265$ - 535$
650$' DAN FAZLA

90
80
70
60
50
40
30
20
10
0
85
9
6
HERSEY MUKEMMEL TESEKKÜRLER
TEKRAR GELECEĞİZ
DİĞER

Yeni bir limanımız olmasa da 3 yıl üst üste "Avrupa'nın En İyi Kruvaziyer Destinasyonu" seçildik

Yeni terminaller de yapılacağından "Homeport" olarak da yoğun biçimde kullanılabilecek

İzmir kent ekonomisinde, ticaret birinci derece önemlidir

Yatırımcı çekecek her şeyimiz var
Ama onu İzmir'e getirecek uçak seferlerimiz yok

İzair girişimi ile Anadolu'nun 20 önemli vilayetini İzmir'e bağladık

50 Avrupa şehrine de uçak seferleri var

Bizim isteğimiz Dünya Markası Türk Hava Yolları'nın, İzmir'den Avrupa'nın önemli kentlerine uçmasıdır
2-3 hrs
1 hr
İzmir
France
Italia
Algeria
Libya
Egypt
Syria
Iraq
Iran

Pek çoğunuz, İzmir'i"Yaşanacak Şehir" olarak da görüyorsunuz
İZMİR

“Kitle turizmi” ve “Her şey dahil turizm”
istemiyoruz, “BUTİK TURİZM” istiyoruz
İZMİR TİCARET ODASI
1885
İZMİR

YIL 12 AY ŞEHİR TURİZMİNİ hedefliyoruz

KONGRE TURİZMİNDE Barselona gibi başarılı olmak istiyoruz

İZMİR

CONVENTION & VISITORS BUREAU

İZMİR • TURKEY

SAĞLIK TURİZMİ POTANSİYELİNİ değerlendirmek ve geliştirmek istiyoruz

İhracatımızı iyi yetişmiş genç girişimcilerimiz ve ihracatçılarımız ile
2023 yılına kadar 100 MİLYAR DOLARA
eriştirmeyi hedefliyoruz

İzmir limanı için yaptığımız kısa –orta ve uzun vadeli planların uygulanmasını
AKDENİZ'İN İLK 5 LİMANI arasına girmesini istiyoruz

İzmir Ticaret Odası'nın 1992 planında hazırladığı stratejik planda yer verdiği ve ülke gündemine yerleştirdiği EXPO 2020'YE DE ADAYIZ

Kazanabilirsek İzmir'e "SİHİRLİ BİR DEĞNEK"
değmişçesine rüya gibi bir şehir ortaya çıkacaktır

RÜYA ŞEHİR VE YAŞANABİLİR ŞEHİR İZMİR

Sunum

Ender Yorgancılar TOBB Başkan Yardımcısı ve Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

İZMİR'DE SANAYİLEŞME

Ender YORGANCILAR
EBSO Yönetim Kurulu Başkanı

5. İzmir İktisat Kongresi/1 Kasım 2013

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

İZMİR'DE SANAYİ VE SANAYİ İSTİHDAMI

İZMİR,

- Sanayi siciline kayıtlı yaklaşık 4.191 sanayi işletmesi sayısı ile Türkiye sıralamasında 4. sırada yer almaktadır.
- Türkiye sanayi üretiminin yaklaşık %7'sini, istihdamın %6'sını, ithalatın %4,5'unu, nüfusun %5,7'sini, ihracatçı firma sayısının %7,6'sını karşılamaktadır.
- Çimento, otomotiv, makine, kimyevi maddeler gibi güçlü olduğu toplam 11 sektörün farklı illerin birliktelikte kayıtlı olmasından dolayı, ülke ihracatından sadece %6 pay almaktadır.
- Sosyo gelişmişlikte üretilen katma değer sıralamasında, rekabetçilik endeksinde, modernleşmede ve vergi gelirlerinde ilk 3 sırayı paylaşmaktadır.
- 9 Üniversite, 13 OSB, serbest bölgeler, teknoloji geliştirme bölgesi, 30 ayrı ihtisas fuarı, 84 değişik alanda yapılan üretimi, vasıflı işgücü ve alternatif enerji kaynakları ile

İzmir, oldukça yüksek bir sanayi ve ticaret potansiyeline sahiptir.

İller i bazında İzmir sanayisi, İstanbul'dan sonra toplam istihdama en fazla katkı yapan ikinci ildir. Nüfusun %32'si sanayide istihdam edilmektedir. Dolayısıyla İzmir sanayisinin, ekonomik olduğu kadar sosyal açıdan da ülkeye katkısı oldukça yüksektir.

Kaynak: TUİK

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

YABANCI SERMAYELİ FİRMA SAYISININ İMALAT SANAYİ İÇİNDEKİ PAYI (%)

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

İzmir'e gelen 1.838 yabancı sermayeli firmanın %23'ü, İstanbul'a gelenlerin %15'i, Ankara'ya gelenlerin sadece %13'ü imalat sanayiinde faaliyet göstermektedir.

Sanayideki yoğunlaşmada en büyük etken kuşkusuz İzmir'in yabancı sermaye ile aynı dili konuşabiliyor ve aynı iş yapma kültürünü oluşturmuş olmasıdır.

Zira, ABD'deki Brookings Enstitüsü 200 metropol ekonomi listesinde; İzmir'i 4. sırada, Çin tarafından da yatırım yapılabilir şehirler arasında İzmir'e yer verilmiş olması bu durumu teyit etmektedir.

Ancak,

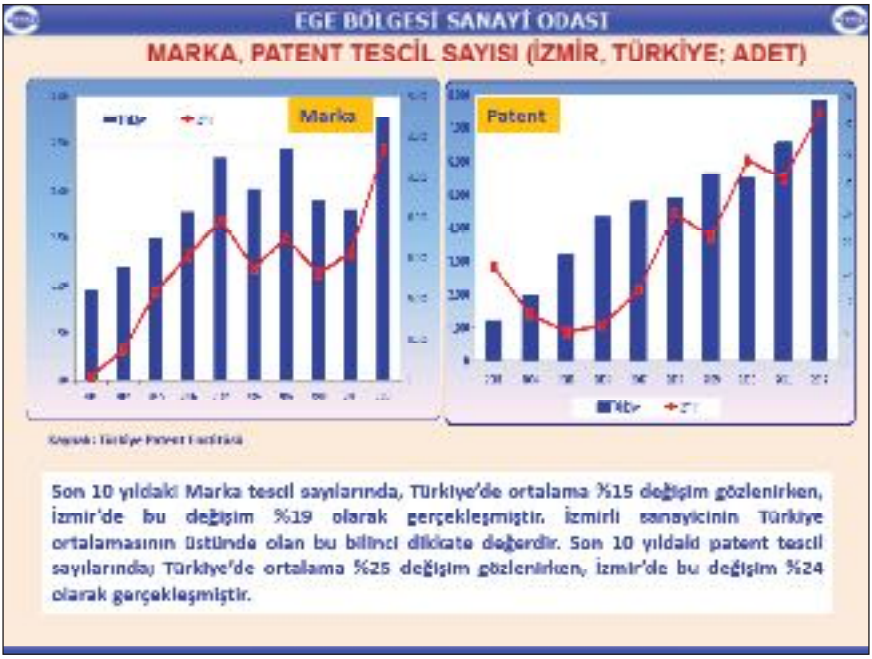
- ✓ Türkiye sanayisi montaj sanayi kimliğinde ve kur politikalarının da etkisiyle re-export'cu yapısı ile düşük katma değer üretim grubundan çıkamamaktadır.
- ✓ Türkiye'nin dünya ticaretinde payını artırdığı sektörlerin (otomobil, tekstil, gıda gibi) dünya ticaretindeki payları gerilemektedir.
- ✓ Türkiye göreli fiyatları düşük dolayısıyla maliyet temelinde rekabetçi olunabilecek ürünlerde uzmanlaşmıştır.
- ✓ Bu gelişmeler sonucunda özellikle imalat sanayinde düşen karlılık oranları ülkemizde tasarruf oranlarındaki gerilemeye de katkı yapmıştır.

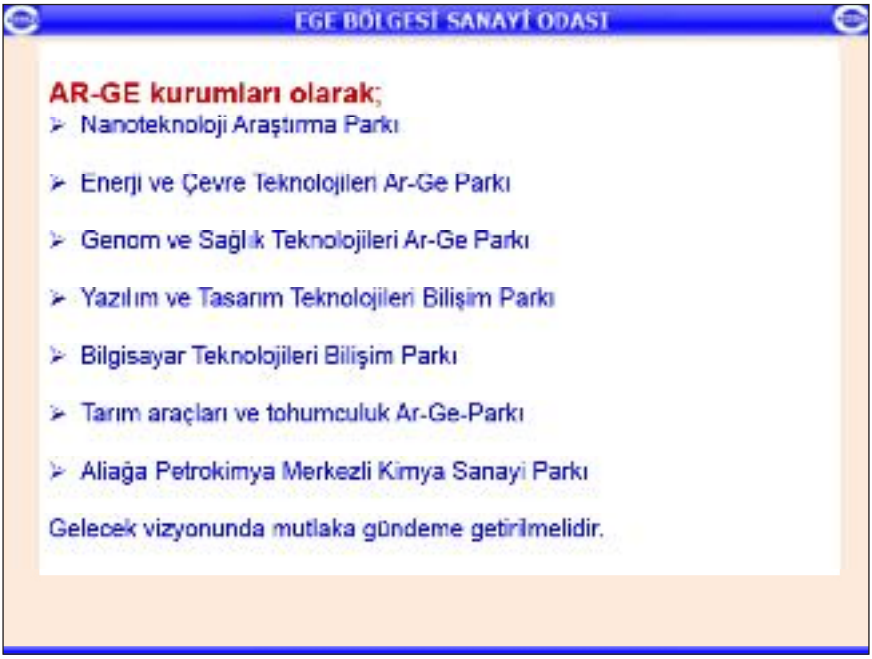
EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

SEKTÖREL SWOT ANALİZİ

GÜÇLÜ YÖNLERE İlişkin Sektörler (İhracatta Öncelikli Geleneksel Sektörler)	ZAYIF YÖNLERE İlişkin Sektörler (Dışa Bağımlılığın Azaltılmasında Öncelikli Sektörler)
✓ Gıda ve Tarıma Dayalı Sanayi Ürünleri	✓ Enerji (Sürdürülebilir kaynakları dayalı)
✓ Mineral/ İnşaatlı Demir-Çelik	✓ Makine ve Makine İmalat
✓ Tarım Makineleri/Ekipmanları	✓ Otomotiv
✓ Tekstil/Konfeksiyon	✓ Ilaç
✓ Seramik ve Çimento	✓ Rafineri/Petro Kimya
✓ Cam	✓ Tarım Girdileri (Gübre, Yem, ,Ziraî İlaç ve Eklemanları)
✓ Demir ve Çelik İmalatı	✓ Savunma Sanayi ürünleri
✓ Deri ve Deri Mamulleri	✓ Bitkisel Yağlar
✓ Turizm (hizmet sanayi)	
TEHDİTLERE İlişkin Sektörler (Yeniden Öncelikli Sektörler)	**FIRSATLARA İlişkin Sektörler Doğal Kaynak Potansiyelin Kullanımına Öncelikli Sektörler**
✓ Biyoteknoloji ve Biyogüvenlik	✓ Bor İşleme Sanayi
✓ Sağlık Araç ve Gereçleri	✓ Kimyada Yeni Sektörler (Organik Pamuk Kullanımı)
✓ Güvenlik Ekipmanları Sanayi	✓ Çevre Koruma Ekipmanları
✓ Kompozit Alaşımlar	✓ Yenilenebilir Enerji Ekipmanları
✓ Nanoteknolojiler	✓ Mermer, Granit, Yapı Taşları
✓ Bilgi ve İletişim Teknolojileri	✓ İşlenmiş Organik Gıda Ürünleri
✓ Mekatronik ve Elektronik	✓ Islah (İlaç) ve Aromatik (kozmetik) bitkiler
✓ Endüstriyel Bilgisayarlı Araç ve Sistemleri	✓ Tedavi Olmayan Hastalıklara Yönelik İlaçlar
✓ Havacılık ve Savunma Sanayi Ürünleri	✓ Endüstriyel Isı
✓ Kablo	✓ Tohum

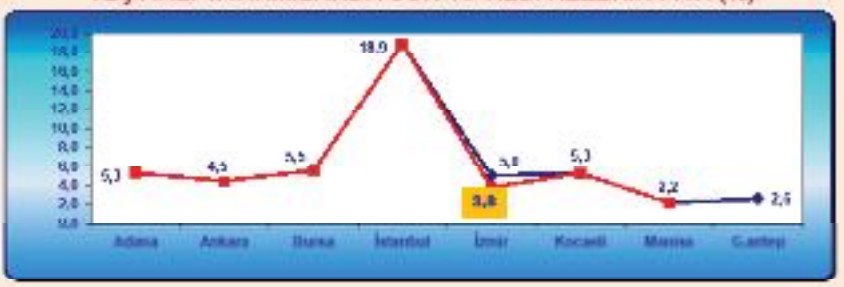
Sektör seçimlerinde, sanayi sektörlerinin toplam ihracat içindeki payı ve rekabet gücü sıralaması, dışa bağımlılık, doğal potansiyel, bilgi teknolojileri dikkate alınmıştır.

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI
MARKA, PATENT TESCİL SAYISI (İZMİR, TÜRKİYE; ADET)
Marka
Patent
Son 10 yıldaki Marka tescil sayılarında, Türkiye'de ortalama %15 değişim gözlenirken, İzmir'de bu değişim %19 olarak gerçekleşmiştir. İzmirli sanayicinin Türkiye ortalamasının üstünde olan bu bilinci dikkate değerdir. Son 10 yıldaki patent tescil sayılarında Türkiye'de ortalama %25 değişim gözlenirken, İzmir'de bu değişim %24 olarak gerçekleşmiştir.

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI
AR-GE kurumları olarak;
Nanoteknoloji Araştırma Parkı
Enerji ve Çevre Teknolojileri Ar-Ge Parkı
Genom ve Sağlık Teknolojileri Ar-Ge Parkı
Yazılım ve Tasarım Teknolojileri Bilişim Parkı
Bilgisayar Teknolojileri Bilişim Parkı
Tarım araçları ve tohumculuk Ar-Ge-Parkı
Aliağa Petrokimya Merkezli Kimya Sanayi Parkı
Gelecek vizyonunda mutlaka gündeme getirilmelidir.

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

TEŞVİKLİ YATIRIMLARDA SON 10 YILDA İLLERİN PAYI (%)

Son 10 yılda teşvikli yatırımlarda İzmir'in payı %5 olarak görülmektedir. Petkim-Socar yatırımının çıkarılması ile ortalama %3,8'e gerilemektedir.

Kurucusu olduğumuz 10 OSB'de toplam sanayi parselinin %39'luk bölümü yatırımcı beklemektedir. O nedenle; teşvik sisteminde;

- Sınır illerdeki OSB'ler aynı oran ve desteklerden faydalanmalı,
- Tire'de-Ödemiş'te hayvancılık ve süt ürünleri, Aliağa'da kimya, Bayındır'da çiçekçilik gibi sektör ve ilçe bazında destekleme yapılmalıdır.

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

İZMİR GELİŞİM ATAĞINDA

- İzmir İstanbul ve İzmir Ankara hızlı tren ve otoyol projeleri,
- Demiryollarının OSB'ler ile bağlantılarının kurulması,
- Çeşme Ro ro, Aliağa, Nemport, Çandarlı ve Aksaracak Limanı ile İzmir'in lojistik merkezi yapı oluşumunda,

İzmir Aksaracak Limanı'nın kapasitesinin artırılması

Dünyanın 10. büyük Limanı olacak olan Çandarlı Limanı

Kruvaziyer ve yeni yat limanlarının yapılması

- Kentsel dönüşüm projelerinin hızlandırılması,
- EXPO 2020 projelerinin hayata geçirilmesi,
- Turizm teşviği alması,
- İzmir'in Bilişim Vadisi olması yönündeki çalışmalar,

İzmir'i kalkındıracak, gelişimini ve değişimini hızlandıracaktır.

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

İZMİR SERBEST ŞEHİR OLMALIDIR

1. İzmir için arazi kullanım planı hazırlanarak tarım, turizm, madencilik ve sanayi bölgelerinin belirlenmesi ve yatırımların buna göre planlanması,
2. Bölge-sektör-OSB-proje entegrasyonu sağlayan yeni bir yatırım teşvik sistemi geliştirilmesi,
3. Ar-Ge ve inovasyon için bağımsız bir teşvik mekanizması oluşturulması,
4. İller arasında salt rekabeti değil tamamlayıcılık ve rekabet için işbirliği imkanlarını artırıcı teşvikler kullanılması.
5. Teknoparkların desteklenerek daha işlevsel hale getirilmesi,
6. Ülkemizde ve bölgemizde tam sayımlı bir sanayi envanteri çıkarılması,
7. Üniversite ile iş dünyası daha etkin işbirliği yolunda, Mühendislik fakültelerinin OSB'lere danışma ofisleri açması.
8. 2011 yılında olduğu gibi Türkiye ortalamasının üstünde kamu yatırımı almaya devam etmesi ve bütçeden daha fazla pay alması halinde İzmir'in.

Karşılanacak ihtiyaçlarla dünya kenti olmaması, içten bile değildir.

Sunum

Doç. Dr. Ergüder Can İzmir Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri

İzmir
üniversiteler şehri

İzmir
Doğu Akdeniz'de önemli bir liman
8.500
YILLIK TARİH
Ülke Nüfusunun
% 5,3'ü
Ege Bölgesi nüfusunun
% 41'i
4 Milyon
NÜFUS

İzmir;
333 kişi
Türkiye
Geneli;
98 kişi
Şehir Nüfusu Oranı, %
77
91
Türkiye
İzmir
Türkiye'ye göre daha yoğun
ve kentli nüfus

Yaşlanan Nüfus
YAŞ ORTALAMALARI (2012)
30
34
41
Türkiye
İzmir
Avrupa Birliği
Yaşlanan nüfusa uygun
hizmet ihtiyacı artıyor

Göç Eden Nüfus
İzmir'de Net Göç Hızı (binde)
Göç hızı
yavaşlıyor

Eğitim
göstergelerinde
Türkiye'nin
ilerisinde
11
14
Ortalama Eğitim Süresi
(yıl)
(3-5 Yaş) Net Okullaşma
Oranı
31
42
Türkiye
İzmir
Halen alınacak mesafeler var..

53 Hastane
11.000
Yatak
Yüzbin Kişiye Düşen Yatak (2011)
İzmir
274
Türkiye
252
Ege'nin sağlık merkezi

Brezilya-Sao Paulo
Birleşik Arap Emirlikleri-Dubai
Rusya-Ekaterinburg
EXPO2020
İZMİR-TÜRKİYE
İZMİR
Daha İyi Bir Dünya
İçin Yeni Yollar/
Herkes İçin Sağlık

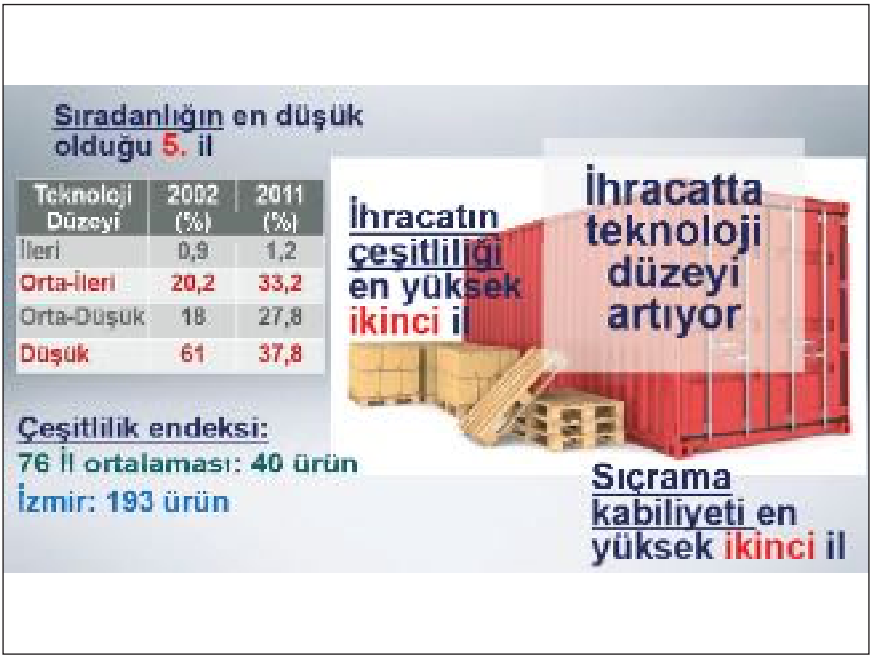

İstihdam
% 58
Hizmetler
% 32
Sanayi
% 10
Tarım
Hizmetler sektöründe istihdam güçleniyor
İstihdamın Sektörel Dağılımı, 2004-2012
Tarım
Sanayi
Hizmetler
2004
2012

İşsizlik Türkiye ortalamasının üzerinde
1,6 milyon işgücü
2012 İşsizlik Oranı (%)
9,2
9,5
11,3
14,6
Türkiye
Ankara
İstanbul
İzmir
İşgücüne katılma oranı yüksek
Kadınlarda ve gençlerde yüksek işsizlik

İzmir'in
katma
değer
yaratma
hızı
azalıyor
2004-2010 Katma Değer Artış Oranı (%)
Ankara
103
Türkiye Geneli
98
İstanbul
92
İzmir
89

Gelişmiş iç ve dış ticaret
Türkiye ticaret hacminin
%7'si
Ticari hareketliliği en
yüksek üçüncü il
Ege Bölgesi
ihracatının
%93'ü
Sanayiye sunduğu
girdi tedarikinde
kendine yeterliliği
en yüksek il

İzmir'in ihracatı artıyor.
Yıl | İzmir/Türkiye
2002 | % 7,7
2012 | % 5,7
İzmir: 8,7 milyar dolar
Ancak İzmir'in Türkiye içindeki ihracat payı azalıyor.

Sıradanlığın en düşük olduğu 5. il
Teknoloji Düzeyi | 2002 (%) | 2011 (%)
İleri | 0,9 | 1,2
Orta-İleri | 20,2 | 33,2
Orta-Düşük | 18 | 27,8
Düşük | 61 | 37,8
İhracatın çeşitliliği en yüksek ikinci il
İhracatta teknoloji düzeyi artıyor
Çeşitlilik endeksi:
76 İl ortalaması: 40 ürün
İzmir: 193 ürün
Sıçrama kabiliyeti en yüksek ikinci il

% 28 tarım alanı
Katma değerde tarımın payı daralıyor
Yıl
İzmir'in Toplam Katma Değeri İçinde Tarımın Payı
2004
% 6
2007
% 4,6
2010
% 5,9

20.000
İmalat sanayi işyeri
176.000
istihdam
kağıt
mobilya
metal eşya
kimya
giyim
makina
gıda
İzmir

13
Organize Sanayi Bölgesi

Faaliyetteki
OSB'lerin **%40**'ı boş

2
Serbest Bölge

1
Teknoloji Geliştirme Bölgesi

Özel yatırım alanlarının kullanımının artırılması gerekiyor

Rüzgar Enerjisi

Güneş Enerjisi

Yenilenebilir enerjide büyük potansiyel

Biyogaz

Jeotermal Enerji

101 km'lik doğal plaj niteliğinde sahil şeridi
Turist sayısı, milyon (2012)
10,3
9,4
3
Antalya
İstanbul
Muğla
İzmir
36 adet Mavi Bayraklı Plaj
1,4 milyon yabancı turist

Zengin kültür mirası
647
Sit alanı
36
müze
5.115
tescilli kültür varlığı

Türkiye'deki 26 akarsu havzasının 3'ü

Gediz Deltası'nda 210 kuş türü, 700 bitki türü

14 Özel Çevre Koruma alanından biri Foça'da

Çevre

Hava kirliliği değerleri **yüksek**

Türkiye'de üretilen **tehlikeli atığın % 25'i**

Su potansiyeli açısından **fakir**

Yoğun yolcu ve yük trafiği
34 ülkedeki
98 şehirden
İzmir'e direkt uçuş
Uçuşların sadece
dörtte biri tarifeli sefer
Amsterdam
Athens
Baku
Barcelona
Basel
Berlin
Billund
Birmingham
Bratislava
Bremen
Brussels
Cologne
Copenhagen
Cork
Dortmund
İzmir

Kent içi ulaşımda
günlük 1.250.000
yolcu
Denizyolu payı
% 3
1 milyonun üzerinde Motorlu Taşıt
%23 pay ile raylı sistemler gelişme içinde
İzmir

1. Derece
deprem bölgesi
Binaların yarısından
çoğu Yeni Deprem
Yönetmeliği'ne uyumlu
değil
İzmir

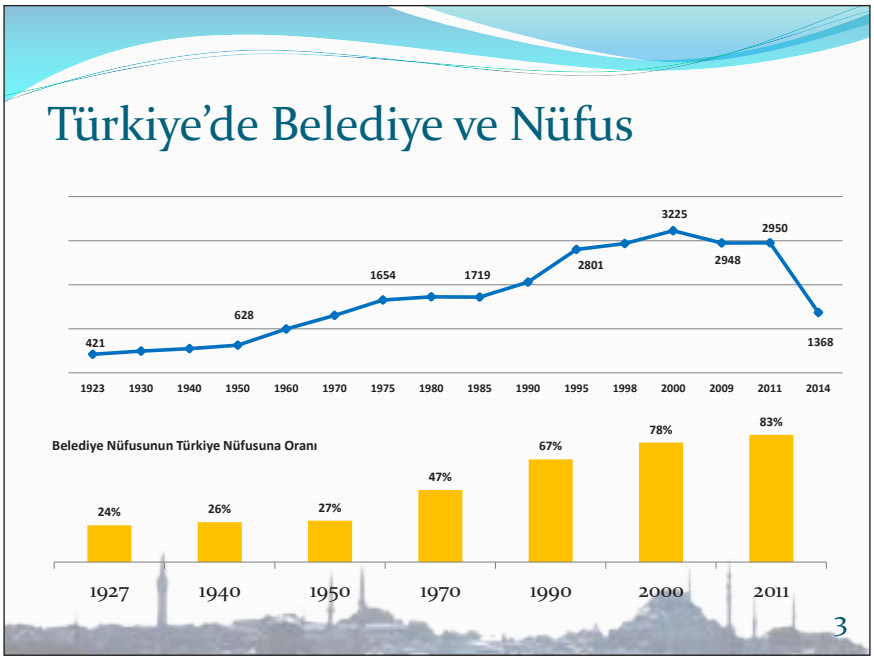

Nasıl bir İZMİR ?
Hayalindeki İzmir için
bugün harekete geç!
İzmir
2014-2023 İzmir Bölge Planı

Sunum

Erol Kaya İstanbul Milletvekili

Yaşanabilir ve Rekabetçi Kentler
Erol KAYA
İstanbul Milletvekili
TBMM Çevre Komisyonu Başkanı
/erolkaya_ist

Sunum Planı
Türkiye'de Belediyeciliğin Gelişimi
Küresel Eğilimler
Modern Kent Yönetimi
2

Bazı Ülkelerin Yerel Yönetim Birim Sayısı Trendi

Devlet	Temel Yerel Yönetim Birimi	Belediye/Temel Yerel Yön. Br. Say. Değ. (1950-2012)	Fark %	Ortalama Belediye/Temel Yerel Yönetim Br. Nüf. (2012)
İsveç	Kommuner	2.281 (1950); 290 (2012)	-%87,3	32.951
İngiltere	District Council	2.028 (1950); 316 (2012)	-%84,4	167.760
Almanya	Kreisfreie Stadte, Gemeinde	24.272 (1950); 13.416 (2012)	-%44,7	6.844
İspanya	Municipios	9.214 (1950); 8.112 (2012)	-%12,0	5.757
Fransa	Commune	38.814 (1950); 36.569 (2012)	-%5,8	1.578
İtalya	Comuni	7.781 (1950); 8.100 (2012)	+%4,1	7.369
Türkiye	Belediye	628 (1950); 2.950 (2012); 1.368 (2014)	+%469,7 (-%53,6)	2.031

4

Yerel Yönetimler Mali Yapı

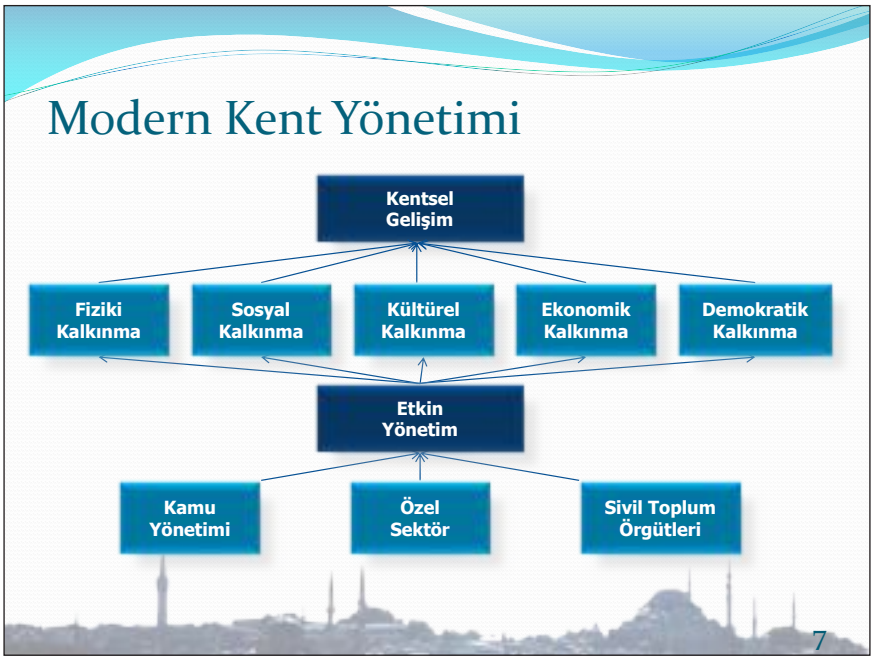
Bütçe Gerçekleşmeleri	2012 (Bin TL)	
	Gelir	Gider
Merkezi Yönetim	360.491.300	331.700.350
Mahalli İdareler	69.298.699	69.263.300

- **Mahalli idare harcamalarının GSYİH'ya oranı;**
  - ✓ Türkiye'de % 4,8; AB ortalaması % 12,2'dir.
- **Mahalli idare gelirlerinin GSYİH'ya oranı;**
  - ✓ Türkiye'de % 4,05; AB ortalaması % 11,30'dur.
- **Personel (Yerel Yönetim Personelinin Kamu Personeline Oranı)**
  - ✓ Türkiye'de % 12, İtalya'da % 42, İsveç'te % 83, İngiltere'de % 56, Fransa'da % 30, Almanya'da % 88'dir.

5

Kurum Yönetiminden Kent Yönetimine Geçiş

6

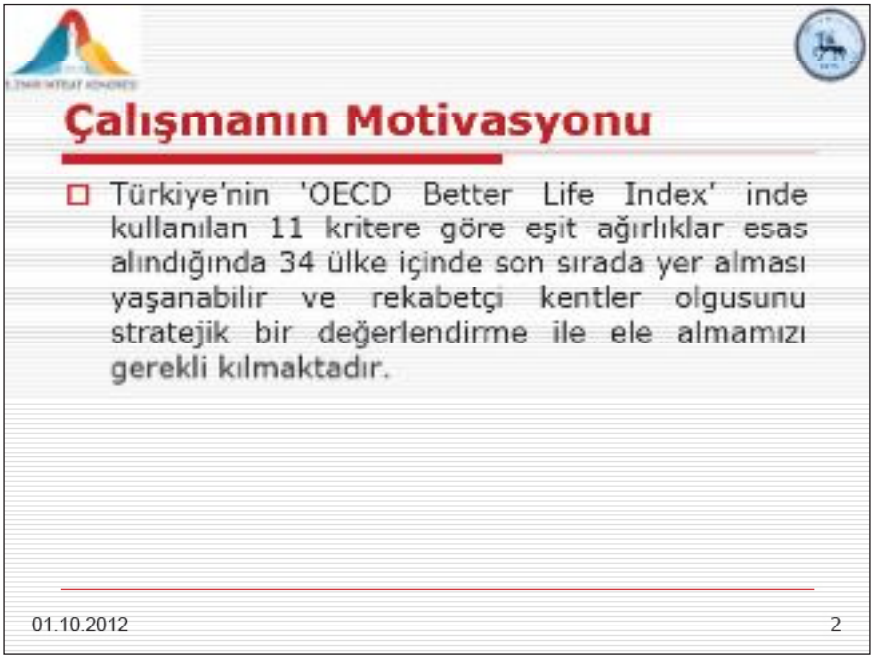

Modern Kent Yönetimi
Kentsel Gelişim
Fiziki Kalkınma
Sosyal Kalkınma
Kültürel Kalkınma
Ekonomik Kalkınma
Demokratik Kalkınma
Etkin Yönetim
Kamu Yönetimi
Özel Sektör
Sivil Toplum Örgütleri
7

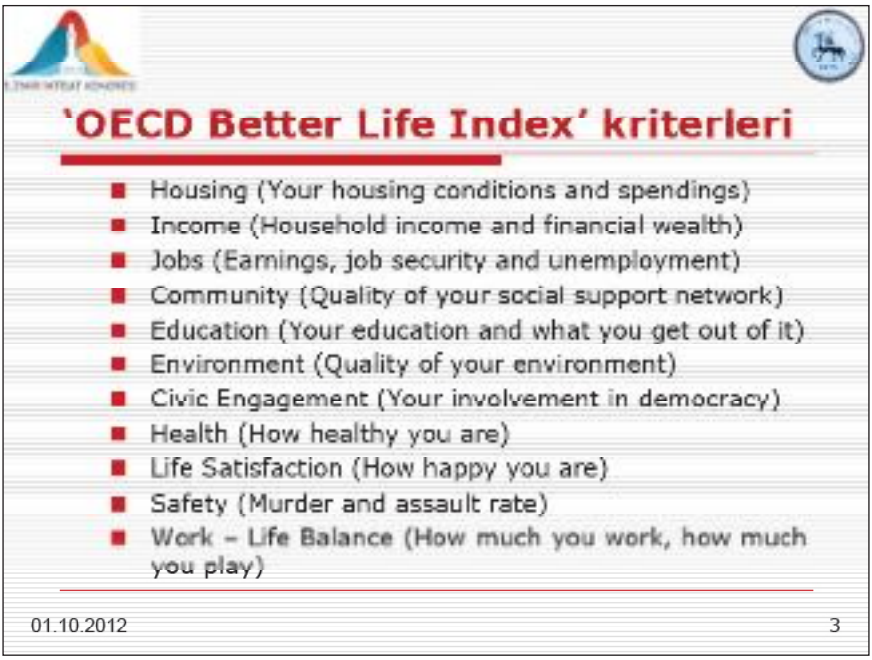

TEŞEKKÜRLER
/erolkaya_ist

Sunum

Prof. Dr. Recep Kök Dokuz Eylül Üniversitesi

Yaşanabilir ve Rekabetçi Kentler
KENTLERİN ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜ ARTIRMASINA YÖNELİK STRATEJİK BİR YAKLAŞIM: YAŞANABİLİRLİK İNDEKSİ VE ENDÜSTRİYEL YIĞILMA EKONOMİLERİ
Recep KÖK
Dokuz Eylül Üniversitesi

Çalışmanın Motivasyonu
Türkiye'nin 'OECD Better Life Index' inde kullanılan 11 kritere göre eşit ağırlıklar esas alındığında 34 ülke içinde son sırada yer alması yaşanabilir ve rekabetçi kentler olgusunu stratejik bir değerlendirme ile ele almamızı gerekli kılmaktadır.
01.10.2012
2

'OECD Better Life Index' kriterleri
Housing (Your housing conditions and spendings)
Income (Household income and financial wealth)
Jobs (Earnings, job security and unemployment)
Community (Quality of your social support network)
Education (Your education and what you get out of it)
Environment (Quality of your environment)
Civic Engagement (Your involvement in democracy)
Health (How healthy you are)
Life Satisfaction (How happy you are)
Safety (Murder and assault rate)
Work – Life Balance (How much you work, how much you play)
01.10.2012
3

Tartışmaya Açılan Temel Sorular
Çalışmanın motivasyonu çerçevesinde şu soruların tartışılmasında yarar vardır:
Alt Bölgesel ve Tekno-Kentler bağlamıyla endüstriyel türü yığılmaların ekonomik sonuçları ile "yaşanabilir ve rekabetçi kentler" arasındaki pozitif ve negatif dışsallıklar nasıl açıklanabilir. Hangi endüstriler/ekonomiler rekabetçi kent avantajı sağlamaktadır?
01.10.2012
4

Tartışmaya Açılan Temel Sorular
Gelişmiş ülkeler için yapılan çalışmalarda ortaya konan "yığılma" ile Türkiye ekonomisi ve kentleşme süreci için göreli karşılaştırmalar yapılabilir mi?
Bir endüstriye ait firmaların aynı yerde yerleşmesinden ortaya çıkan yığılma/ eşyığılma ekonomileri, araştırma sonuçlar çerçevesinde önemli bir etkinlik ve verimlilik etkisi yaratmakla birlikte yaşanabilir kentler dokusuyla veya kalabalıklaşma etkisiyle ilişkilendirilebilir mi?
01.10.2012
5

Tartışmaya Açılan Temel Sorular
Mevcut çarpık kentleşmeyi sorgulayarak, yaşanabilir ve rekabetçi kentlere dönüştürme süreci ile endüstriyel yığılma ölçümlerinin verimlilik ve etkinlik sonuçlarını nasıl entegre edeceğiz?
Türkiye'de şu anda ortaya çıkmış coğrafi endüstriyel yığılmanın, gelecek dönemlerde ortaya çıkacak olan kentsel dönüşümün başarılmasında toplumsal algı nedir, beklentiler modellenebilir mi?
01.10.2012
6

Tartışmaya Açılan Temel Sorular

- Alt Bölgeler ve kentler arası alternatif maliyet farklılığından dolayı Devlet/Belediye tarafından özel teşebbüse verilen destek politikaları, girişimcinin beklenen getirisi üzerinde önemli bir etki yaratmakta mıdır? Bu etki ile Kentleşme süreci arasında nasıl bir ilişki vardır?

01.10.2012 7

Tartışmaya Açılan Temel Sorular

- Yine devletin sosyal devlet anlayışını ve ekolojik dengeyi kurma gereğini yerine getirme çabalarını fırsat bilen girişimci, kent dokusuyla uyumlu projeler geliştirerek teşvik uygulamalarından ikinci en iyi teoreminin öngörüsü olan politikalardan yararlanabilmekte midir?
- OECD Better Life Index kriterleri bilşenleri itibariyle sorgulandığında, kentleşme sürecinde değerler zinciri etkileşimi, verimlilik ve etkinlik göstergesi olan eşyığılma ekonomileri ve teşvik mekanizmaları kaynak tahsisini etkileme bileşeni olarak indekse dahil edilebilir mi?

01.10.2012 8

Tartışmaya Açılan Temel Sorular

- Yukandaki sorulara alınabilecek cevaplar çerçevesinde piyasa yetersizliğini kısmen de olsa telafi etme politikalarının takipçisi olan hükümetler/Belediyeler, kentlerin uluslararası rekabet gücünü artırmak için benimsenmesi gereken politika tercihlerini uygulamaya koyabilmekte midir?
- Ülkelere/kentlere göre hesaplanmış yaşanabilirlik indeksinin belirleyenleri ile endüstriyel kümelenme indeksleri ve benzeri diğer değişkenler arasındaki ilişki faktör toplulaştırması yöntemiyle modellenebilir mi?

01.10.2012 9

Çalışmanın Amacı

- Türkiye genelinde kalkınma planlarında öngörülen orta vadeli kentleşme sürecini değerlendirmek; uzun vadede yaşanabilir ve rekabetçi kentlerin oluşumuna ve sürdürülebilirliğine katkı sağlamaktır.
- Bu çalışma, yaşanabilir ve rekabetçi Kentler olgusuna yönelik reel-politik önermeler ortaya konması açısından ilk kurgu/çalışma özelliğini taşımaktadır.

01.10.2012 10

Amaç Çerçevesinde...

- Mevcut kentleşme stratejisine yeni bir ivme kazandırma önerisi olarak aşağıda sunulan KENTLERE REKABET GÜCÜ KAZANDIRMA STRATEJİSİNİ, bu panelin sınırlı tartışması çerçevesinde artan verimlilik, azalan bağımlılık ve sürdürülebilir yaşanabilirlik ilkeleriyle değerlendirmek yararlı olacaktır.

01.10.2012 11

Amaç Çerçevesinde...

- Endüstriyel kümelenme (KÜÇÜK SANAYİ SİTELERİ VE ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ, TEKNO KENT PROJELERİ) ve çarpık kentleşme yapısını dikkate alan akli çıkarsamalardan hareketle büyük resme bakmak yararlı olacaktır.

01.10.2012 12

Amaç Çerçevesinde...

- Burada, piyasa yetersizliklerine vurgu yapılırsa, genel dışsallık ve kamusal kolaylık sağlayan kent dönüşümünün devlet müdahalesiyle nasıl başarılabileceğinin dinamikleri tartışılmaktadır.
- kentlere_küresel_rekabet.docx

01.10.2012 13

Amaç Çerçevesinde...

- Kentleşme sürecinin yaygın mülkiyet ile sosyal devlet düzeni ve demokratik planlama ilkeleri üzerine kurulup kurulamayacağı konusu incelendiğinde bir ülkenin en önemli refah göstergelerinden biri yerleşim birimleri arasındaki gelir farklılıkları ve çevre göstergeleridir.

01.10.2012 14

Amaç Çerçevesinde...

- Bu kapsamda, ülkeler arasında var olan kurumsal farklılıkların doğurduğu refah farklılıklarını, literatürde öngörülen ekonomik sistemler yaklaşımıyla (örgütsel ekoloji ve kurumsallık teorileri vb.) ele almak mümkündür.

01.10.2012 15

Literatür

- Örgütsel yaklaşımlar:
  - Williamson (1975),
  - Meyer and Rowan (1977),
  - Hannan ve Freeman (1977)
  - Pfeffer ve Salancik (1978)

01.10.2012 16

Literatür

- Endüstriyel yığılma / Eş yığılma yaklaşımları:
  - Fujita ve Thisse (2003)
  - Audretsch ve Feldman (1996)
  - Fujita, Krugman ve Venables (1999)
  - Ellison ve Glaser (1997)
  - Barrios, Bertinelly ve Strobl (2001)

01.10.2012 17

Literatür

- Türkiye'de de endüstriyel yığılmayı inceleyen bazı çalışmalar:
  - Akgüngör ve Falcıoğlu (2005)
  - Doğan (2001)
  - Coulibaly, Deichman ve Lall (2007)

01.10.2012 18

Literatür

- Yaşanabilir ve rekabetçi kentler olgusuna yönelik kurgunun analizine esas, kurumsal iktisat literatüründen hareketle tarafımızdan yapılmış bir analojiye referans oluşturan çalışmalar:
  - Hall ve Soskice (2001)
  - Zysman (1983)
  - Castles and Mitchell (1992)
  - Vitols (2001)
  - Dosi, Pavitt and Soete (1990)
  - Meyer ve Rowan (1977)
  - Di Maggio ve Powell (1991, 1992)
  - Hinings ve Slack (1994)
  - Nelson (1995)
  - Hannan ve Freeman (1977)

01.10.2012 19

Çalışmanın Temel Hipotezleri

- Çalışmanın temel amacını destekleyen literatür bulguları ile tarafımızdan yapılan kurguyla uyumlu hipotezlerin kent verilerinden hareketle ampirik boyutta test edilmesi gerekir.
- Bu hipotezlerden ilki:
  - Türkiye'de yatırım teşvikleri özellikle büyük kentlerin çevresinde endüstriyel/sektörel kümelenmelere yol açmaktadır.
- İkincisi ise,
  - "Örgütsel ekoloji", den bağımsız yatırımlar, kurumsal/bireysel tutum ve davranışlar kentlerin yaşanabilirlik dokusunu bozmaktadır. Diğer bir ifadeyle "kentleşme iklimi"nin daha da kötüleşmesine katkı sağlamaktadır.

01.10.2012 20

Çalışmanın Metodolojisi
Bu çalışmanın hipotezlerini test etmeye yönelik iki aşamalı bir yöntem önerilmektedir:
Birinci Aşama: Endüstriyel Yığılma Ekonomileri ve Ölçüm Metodolojisi
Ellison, Glaeser ve Kerr (2007, Aktaran: Kök edit kitap içinde Balcılar, 2008)
İkinci Aşama: Yaşanabilirlik Temelli Model
01.10.2012
21

İkinci Aşama: Yaşanabilirlik Temelli Model
Yaşanabilirlik temelli bir Model tahmincilerinin elde edilmesi için logit ve probit türü Binary modellerden yararlanılabilinir.
01.10.2012
22

İkinci Aşama: Yaşanabilirlik Temelli Model

Tarafımızdan kurgulanan Binary Model tasarımı (Grene, 1987) :

$Y_{it} = F(\alpha_{it}, Endüstri_{it}, Teşvik_{it}, D1_{it}, ..., D11_{it}, e_{it})$

- Y_{it} : Yaşanabilirlik endeksi
- i: Altbölge/İl {i=1...n-1}
- t: zaman
- $Endüstri_{it}$: Endüstriyel yığılma ekonomileri
- $Teşvik_{it}$: Aynî ya da nakdi kamusal teşvikler
- $D1_{it}$, ..., $D11_{it}$: OECD kriterlerine yönelik niceliksel ve niteliksel göstergeler
- e_{it}: Hata terimi

01.10.2012 23

İkinci Aşama: Yaşanabilirlik Temelli Model

- **Yaşanabilirlik endeksi (Y_{it})**, her bir ilin yaşanabilirlik endeksine karşılık gelen sosyal maliyet olarak algılandığında, altenatif maliyetin büyüklüğü/küçüklüğü piyasa veya yönlendirilmiş ekonomilerin işleyişine bağlıdır.
- Y_{it} belli dönemlerde ortaya çıkan yaşanabilirlik endekslerinin, piyasa ve kültürel algı çerçevesinde birbirine yakınsayacağı/ıraksayacağı varsayımı altında bağımlı değişken olarak tanımlanmıştır.
- Bu bağlamda da alt bölgeler/iller arası ortalama alternatif maliyeti temsil etmektedir.

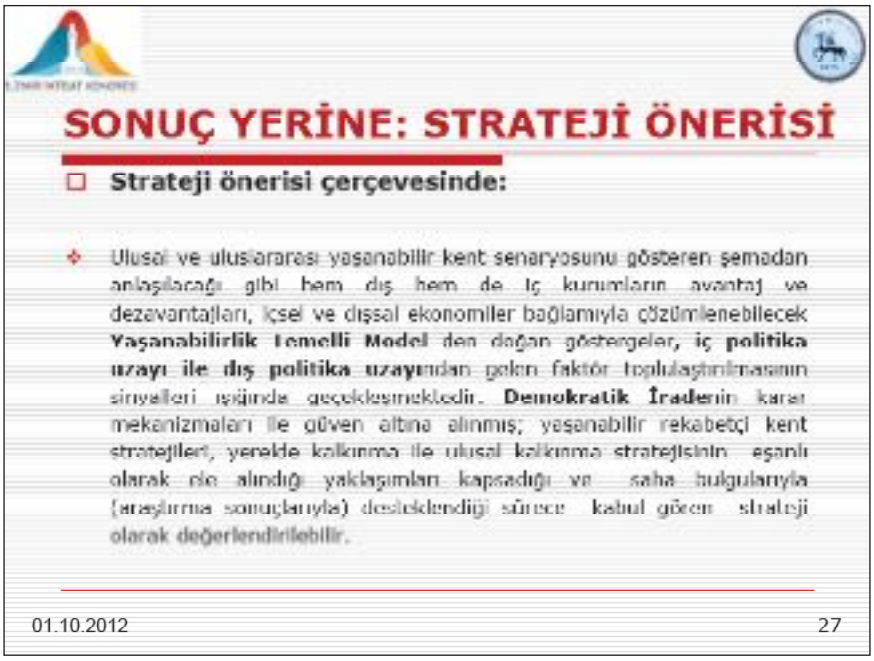
01.10.2012 24

İkinci Aşama: Yaşanabilirlik Temelli Model

- Alternatif maliyet ortalamadan küçük ise Y=0; ortalamadan büyük ise Y=1'dir.
- Bu kurgu kapsamında, Türkiye'de yığılma ve eşyığılma ekonomileri verimlik ve etkinliği artıran önemli faktör olmakla birlikte uzun vadede kentleşme sürecini ve yaşanabilirlik endeksini nasıl etkilediği ve katlanılan sosyal maliye yükleyebileceği sorunların analizi oldukça önemlidir.

İkinci Aşama: Yaşanabilirlik Temelli Model

- Nitekim, endüstriyel yığılma/eşyığılma sürecinin kendi yöresinde faktör toplulaştırılmasının etkileşim endeksi (FAVAR) ve kentlerin yaşanabilirlik düzeyini etkileme derecesi, ülkeler/uluslararası yaşanabilir kent karşılaştırmalarını daha da etkin kılabilir.

SONUÇ YERİNE: STRATEJİ ÖNERİSİ
Strateji önerisi çerçevesinde:
Ulusal ve uluslararası yaşanabilir kent senaryosunu gösteren şemadan anlaşılacağı gibi hem dış hem de iç kurumların avantaj ve dezavantajları, içsel ve dışsal ekonomiler bağlamıyla çözümlenebilecek Yaşanabilirlik Temelli Model den doğan göstergeler, iç politika uzayı ile dış politika uzayından gelen faktör toplulaştırılmasının sinyalleri ışığında gerçekleşmektedir. Demokratik İradenin karar mekanizmaları ile güven altına alınmış; yaşanabilir rekabetçi kent stratejileri, yerelde kalkınma ile ulusal kalkınma stratejisinin eşanlı olarak ele alındığı yaklaşımları kapsadığı ve saha bulgularıyla (araştırma sonuçlarıyla) desteklendiği sürece kabul gören strateji olarak değerlendirilebilir.
01.10.2012
27

SONUÇ YERİNE: STRATEJİ ÖNERİSİ
Özelle çalışmanın başında yer alan KENTLERİN KÜRESEL REKABET GÜCÜ KAZANMA STRATEJİSİNDEN sorumlu olan Bölge / İL Kalkınma Ajansları ve yaşanabilir kent yaratma sorumluluğu olan BELEDİYELER, mevcut stratejik yaklaşımları referans alırken; yeni stratejiler üretme sorumluluğu olan kuruluşlardan (kurumsal düzenleyicilik uzayında yer alan; iç dinamikler baskı grubu olarak anılan (iç politika uzayında yer alan TOBB, TÜKODER, vb.) kurum, kuruluş ve derneklerden; dış dinamikler baskı grubu olarak bilinen ((dış politika uzayında yer alan Dünya Doğayı Koruma Vakfı, WWF (World Wide Fund For Nature, Hayatı Koruma Derneği, WCS (Wildlife Conservation Society); UNDEP vb.'den gelen kurallar)) yaşanabilir ekolojik bir çevre oluşturmada sosyal ve kültürel yol göstericiliği/ bağlayıcılığı temsil eden uluslararası kuruluşlardan toplanan bilgi ekonomilerinin doğurduğu SİNERJİ etkisiyle KALKINMA BAKANLIĞI Hükümete yaşanabilir ve rekabetçi kent /stratejilerini önermelidir.
01.10.2012
28

SONUÇ YERİNE: STRATEJİ ÖNERİSİ

- Hükümet de yukarıda belirtilen objektif ölçütler rehberliğinde **'yaşanabilir ve rekabetçi kent / stratejileri** içinde alternatif stratejilerden seçilmiş en uygun politikayı seçmeli ve uygulamına prensiplerini yönergelerle tanımlamalıdır.
- Tanımlanmış politika tercihleri de en başta Belediye Teşkilatlarınca uygulamaya konulmalıdır.
- Böylece Kentleşme ve Kentsel dönüşüm politikasından çıkarılmış Kalkınma Bakanlığı patentli **mikro/makro stratejilerle,** icracı bakanlıkların yol gösterici temelinde izlenilmiş sonuçlar toplumsal refah artışına katkı sağlayabilir.
- İlgili alanları kapsayacak şekilde pupülizmin etkisinden arındırılmış Devlet / Belediye politikasına işlerlik kazandırabilecek bu yaklaşım, **yönlendirilmiş piyasa ekonomisi dinamiklerinden doğmuş bir politika tercihi,** Türkiye'yi kucaklayan, yenilikçi, yaratıcı ve koruyucu kuşak olarak bilinen sivil ve kamusal örgütlerin etkileşiminden doğan sürdürülebilir kentleşme politikası olarak kalıcı bir refah toplumu olmamızın ivmesini daha da yükseltebilir.

SONUÇ YERİNE: STRATEJİ ÖNERİSİ

- **Bu politika bir taraftan Türkiye'yi orta vadede küresel rekabet sürecine hazırlarken; aynı zamanda AB ile müzakere sürecinde ikna mekanizması olarak kullanabilir. Hata uzun dönemde değerler zincirine katkı yapan Türkiye'yi medeniyet öncüsü de yapabilir.**
- Dolayısıyla çalışmanın başında verilen büyük resim incelendiğinde, ancak yükselen ulusal rekabet gücü ile küresel rekabet gücü kazanılmabilinir.
- Burada teklif edilen **KENTLERİN KÜRESEL REKABET GÜCÜ KAZANMA STRATEJİSİ** başka alternatif politikalarla da tartışılmalıdır. Nitekim Hükumetler odağında Kalkınma Bakanlığı Örgütsel(ler)in tamamlayıcılığında gerçekleşen, diğer iktisadi karar alma birimlerinin ikame edilebilir esneklikteki görüş ve kararlarının yansıdığı işbirlikçi(ortak akıl) yaşanabilir rekabetçi kent politikası oluşturulabilir. Dolayısıyla **BİLGİ ve TOPLUMSAL ÖRGÜT UZAYI'nda ÇEVRE KİRLİLİĞİ AZALTIBİLİR.** Yaparak ve yaşayarak oluşturulan ve öğrenme uzayları arasındaki ilişki ve **«sosyo-eko teknolojik ağ»** dan dongodan da giderek artan bireysel ve toplumsal refah sağlanabilir.

Yaşanabilir ve Rekabetçi Kentler
KENTLERİN ULUSLARARASI REKABET GÜCÜNÜ ARTIRMASINA YÖNELİK STRATEJİK BİR YAKLAŞIM: YAŞANABİLİRLİK İNDEKSİ VE ENDÜSTRİYEL YIĞILMA EKONOMİLERİ
Recep KÖK
Dokuz Eylül Üniversitesi

Sunum

Stephan Karam Dünya Bankası

Finansman ve Küresel Bilgi: Türkiye'ye En İyileri Getirmek ve Türkiye'nin En İyilerini Dünya ile Paylaşmak

Yaşanabilir ve Rekabetçi Şehirler Küresel Eğilimler ve Türkiye'nin Performansı ve Beklentileri

Beşinci İzmir İktisat Kongresi

Stephen Karam
Sürdürülebilir Kalkınma Sektör Lideri
Türkiye Ülke Programı
Dünya Bankası
1 Kasım 2013

GENEL BAKIŞ

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki küresel eğilimler neler?

– *Şehirleşme, Merkeziyetçilikten Uzaklaşma, İklim Değişikliği*

Şehirlerin rekabet gücünü hangi politikalar destekler?

– *Politika bağlantıları, Yeniden İmar, Çeşitli Ekonomiler*

Katılımcı süreçler nasıl gerçekleştirilebilir?

– *Geleneksel ve yenilikçi tekniklerin bileşimi*

Şehir yönetimleri kentsel yoksulluğu sona erdirmek için neler yapabilir?

– *Proaktif yoksul yanlısı politikaların ve eylemlerin benimsenmesi*

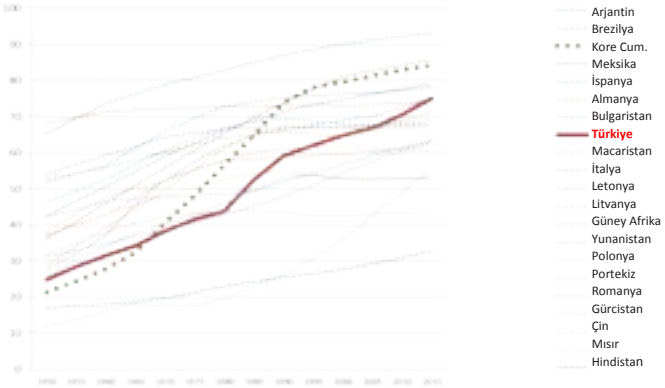
Bir yandan afet riskini yönetirken aynı zamanda konut talebine cevap vermek için kentsel dönüşüm nasıl uygulanabilir?

– *Sonradan ve önceden müdahalelerin bileşimi*

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki küresel eğilimler neler?

Türkiye'de Şehirleşme

- Önümüzdeki 20 yıl içinde toplam nüfus artışının ***yüzde 90***'ı gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşecek (2 milyar insan)
- Gelişmekte olan ülkelerdeki şehirleşme hızı gelişmiş ülkelere göre ***10 Kat*** daha fazla

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki küresel eğilimler neler?

Türkiye'nin Şehirleşme Politikaları

Birçok gelişmekte olan ülke şehirleşme için hazırlıksız :

- *Türkiye'nin aksine, birçok gelişmekte olan ülke şehirleşmenin önüne geçme girişiminde bulunuyor*
- *Değişimi öngörmek ve değişime cevap vermek için gerekli yasal ve kurumsal çerçeve zayıf*
- *Yatırımlar ve arazi kullanım planlaması yoluyla arz yetersiz*

Türkiye şehirleşmeyi yönetmek için ne yaptı?

- ✓ ***Büyükşehir Belediye Rejimi***: Kanun ilk kez 1984 yılında çıkarıldı, sonuncusu 2012 yılında –Büyükşehir Belediyelerinin sayısı 16'dan 30'a çıkarıldı-- olmak üzere birkaç kez değiştirildi – ***ölçek verimliliğini destekliyor –*** birçok ülke bu bakımdan geride kalmıştır
- ✓ ***1984 yılında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kanunu (2985 sayılı Kanun) ve 1990 yılında 412 sayılı Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Kararnamesi çıkarıldı:*** Düşük gelirlilere yönelik konutlar için mekanizma oluşturuldu; sübvansiyonlar ve daha uzun geri ödeme süreleri sağlandı ve konuta erişimin pazarın alt kesimlerine kadar inmesi sağlandı
- ✓ ***Hoşgörülü Arazi Kullanım Rejimi.*** Kaçak yapılarda (gecekondu) yaşayanlara kullanıcı hakkı statüsü gerilmesi için bir dizi af çıkarıldı, imece ve semt iyileştirme programları yoluyla yatırımlar ve yaşam kalitesi yükseltme girişimleri teşvik edildi.

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki küresel eğilimler neler?

Türkiye'nin Merkeziyetçilikten Uzaklaşma Politikaları

Merkeziyetçilikten uzaklaşma küresel bir olgudur :

- Son on yılda, gelişmekte olan ülkelerin büyük bir çoğunluğu bir çeşit merkeziyetçilikten uzaklaşma yöntemi benimsemiştir –merkezi fonksiyonların yerel düzeye aktarılması, verilmesi veya dağıtılması.
- Ancak birçok ülkede mali açıdan merkeziyetçilikten uzaklaşma genellikle fonksiyonel sorumlulukların yerel düzeye aktarılmasının gerisinde kalmıştır

Türkiye bu konuda neler yaptı?

✓ ***Büyükşehir Belediye Rejimi***:

- Üst düzey planlama fonksiyonunu (bölgesel planlama) Büyükşehir Belediyesi düzeyine aktarır
- Büyükşehir Belediyelerine daha fazla kaynak tahsisi (ulusal vergi gelirleri havuzunun %6'sı) yoluyla mali açıdan merkeziyetçilikten uzaklaşma desteklenmiştir

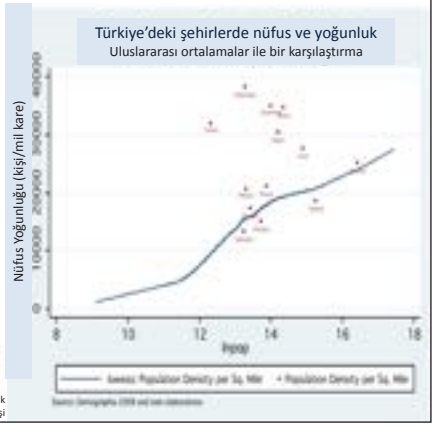
o Mali transferlerin ***eşitleme etkisi*** sınırlı olmuştur; genellikle ekonomik tabanı sınırlı olan küçük belediyeleri dezavantajlı konuma itmektedir. Bu durum, SUKAP gibi sübvansiyon programları yoluyla kısmen dengelenmektedir.

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki küresel eğilimler neler?

İklim Değişikliği ve Çevresel Sürdürülebilirlik

- Kentsel yoğunluğun sağlanması, çevresel sürdürülebilirliği arttırmanın kilit politika önlemlerinden birisidir
- Ortalama olarak, Türkiye'deki şehirler iyi bir performans sergilemektedir; şehirler yoğundur ve enerji tüketimi orta düzeydedir, ancak toplu taşıma seçeneklerinin sınırlı olması sebebiyle artmaktadır

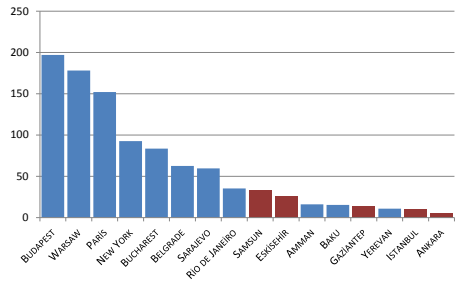

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki
küresel eğilimler neler?

İklim Değişikliği ve Çevresel Sürdürülebilirlik

- Çevre dostu toplu taşıma seçeneklerine yatırım yaparak özel araç kullanımının ve trafik tıkanıklıklarının azaltılması, şehirlerin yaşanabilirliğini arttırır ve enerji tüketimini, hava kirliliğini ve karbon emisyonlarını azaltır

Seçilen Şehirlerde 1.000 Kişiye Düşen Yüksek Kapasiteli Transit Ağ Uzunluğu (m)

Türkiye'de Toplu Taşıma İyileştirmeleri

Şehir politikalarındaki ve uygulamalarındaki
küresel eğilimler neler?

Sürdürülebilir Şehirler Endeksi: Yaşanabilirliğin Arttırılması

- Karşılaştırmalı performans ve yaşanabilir ve sürdürülebilir şehirler yaratmayı amaçlayan hükümetlerin temel bir politika aracıdır.

Yaşam kalitesi – farklı göstergelere göre puanlar

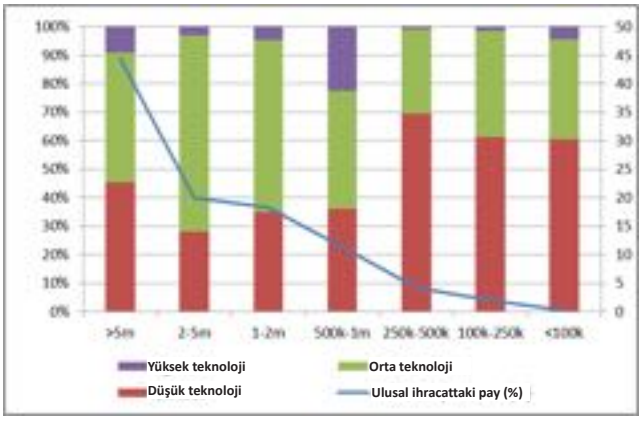
Sıralama	Şehir	İstihdam	Ulaşım	Eğitim	Sağlık	Yeşil Alan	Toplam Puan
1	Helsinki	10	10	10	10	9	97
2	Kobenhavn	9	9	10	10	10	96
3	Wellington	8	8	8	10	10	91
4	Sydney	10	9	10	10	10	93
5	Stockholm	10	8	9	10	10	93
6	Melbourne	10	8	10	10	9	92
7	Vancouver	10	10	10	10	8	92
8	Toronto	10	8	10	10	8	91
9	Zurich	10	8	8	10	10	91
10	Amsterdam	8	8	9	10	10	90
11	Vienna	8	8	9	10	10	90
12	Berlin	8	8	9	10	10	90
13	Auckland	8	8	8	10	10	89
14	Adelaide	8	8	8	10	10	89
15	Brisbane	8	8	8	10	10	89
16	Perth	8	8	8	10	10	89
17	Copenhagen	8	8	8	10	10	89
18	Geneva	8	8	8	10	10	89
19	Portland	8	8	8	10	10	89
20	Minneapolis	8	8	8	10	10	89

Kaynak: İngiltere gelecek Forumu: Sürdürülebilir Şehirler Endeksi, 2010

Şehirlerin rekabet gücünü hangi politikalar destekler?

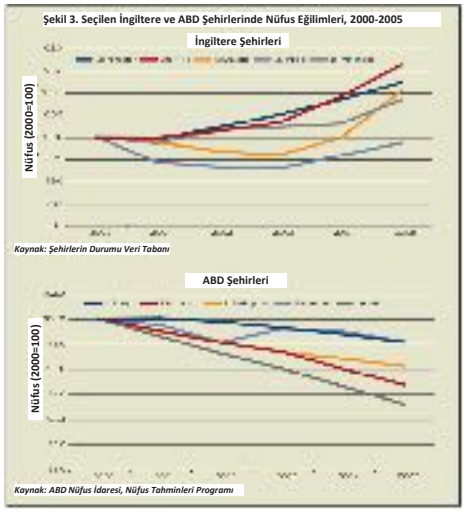
Farklı Faaliyetler ile Öne Çıkan bir Şehirler Sistemi Oluşturmak

- Türkiye'deki şehirlerin büyüklük ve ekonomik faaliyet profili tipik bir şablon sergilemektedir
- Büyük şehirler ***kentleşme ekonomilerini*** teşvik etmekte; orta büyüklükteki şehirler ***yerelleşme ekonomilerini*** teşvik etmekte; küçük şehirler ***şirket düzeyinde ölçek verimliliğini*** teşvik etmektedir.

Şehirlerin rekabet gücünü hangi politikalar destekler?

Ulusal ve Yerel Politikaların Koordinasyonu

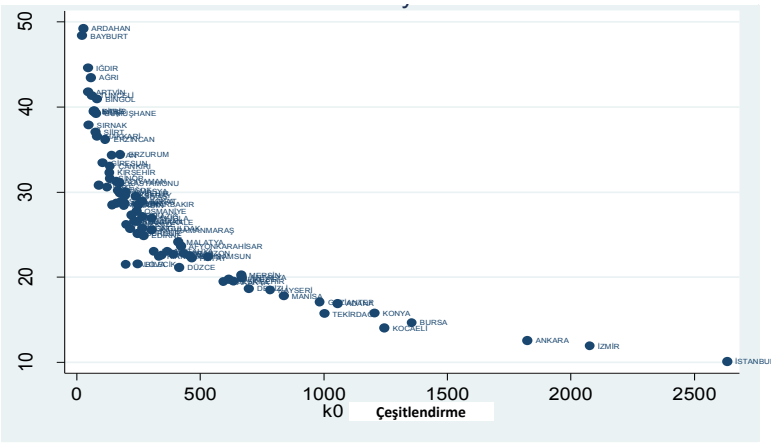

- ***Demografik veriler*** şehir rekabet gücünün kesin olmayan ancak yaygın olarak kullanılan göstergesidir
- ***Değişen Şehir Ekonomileri.*** Sanayiden sanayi sonrasına geçişler, Merkezi İş Bölgelerinin ve Tarihi Merkezlerin terk edilmesinden ziyade yeni kullanımlara adapte edilmesini gerektirir (İngiltere'ye karşı ABD şehirleri)
- ***Kent Komisyonları.*** Kesişen kentsel politikaların koordinasyonundan sorumlu organların oluşturulması (İngiltere: Ulusal kent Komisyonu)
- ***Akıllı Şehirler Veriye İhtiyaç Duyar. Veri toplamanın ve analizinin arttırılması*** (İngiltere: Sürdürülebilir Şehirler Endeksi)
- ***Kentsel Politikalar.*** Bilgiye dayalı politika müdahalelerinin oluşturulması ("Önce Şehir" Politikası)

Şehirlerin rekabet gücünü hangi politikalar destekler?

Şehir Ekonomilerinin Çeşitliliği ve Aynılığı

- Değişik ürünler ve hizmetler sunan şirketlerin çekilmesi ve tutulması
- "Aynı" ürünleri ve hizmetleri sunan şirketlere aşırı bağımlılığın azaltılması

Katılımcı süreçler nasıl gerçekleştirilebilir?

Geleneksel ve Yenilikçi Tekniklerin Bir Bileşimi

Hızlı şehirleşme Türkiye'deki birçok şehri sosyal olarak dönüştürmüştür. Bu yeni iletişim yollarının geliştirilmesini ve katılımın teşvik edilmesini gerektirmektedir:

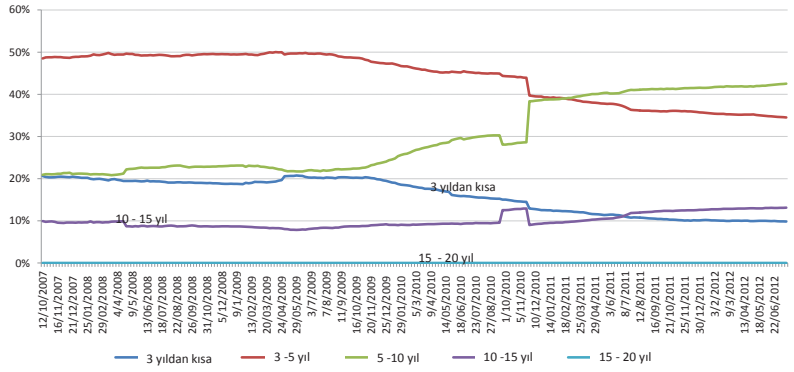
- Bilgi Girişi ve Geri Bildirim
  - ✓ Şehir komitelerinin ve derneklerinin harekete geçirilmesi
  - ✓ 24 saat hizmet veren Vatandaş Geri Bildirim Çağrı Hatlarının açılması
  - ✓ İleri mesaj iletişimi ve erken uyarı için cep telefonlarının kullanılması
- Bilgi Çıkışı ve İletişim
  - ✓ Kamu bilgilerinin web siteleri yoluyla açıklanması
  - ✓ Medyada ve toplu taşıma istasyonlarında kamu duyuruları
  - ✓ Kamu kurumlarının demonstrasyon etkisi olan iyi uygulama örneklerini oluşturması : binalarda enerji verimliliği güçlendirme çalışmaları, toplu taşıma seçeneklerini kullanan kamu yetkilileri
- Planlama süreçlerinin interaktif olmasının ve geniş bir şekilde sahiplenilmesinin sağlanması

Şehirler yoksulluğu sona erdirmek için neler yapabilir?

Konut Alım Gücünün ve İstihdama Erişimin Arttırılması

- Uzun vadeli finansmana daha fazla erişim yoluyla konutların düşük gelirli tüketiciler piyasasına ulaşmasının sağlanması
- Sağlıklı ev sahibi-kiracı ilişkilerini teşvik eden politikalar yoluyla kira piyasalarının geliştirilmesi

Konut Kredilerinin Vade Yapısı (Toplam Krediler içindeki %'lik Paylar)

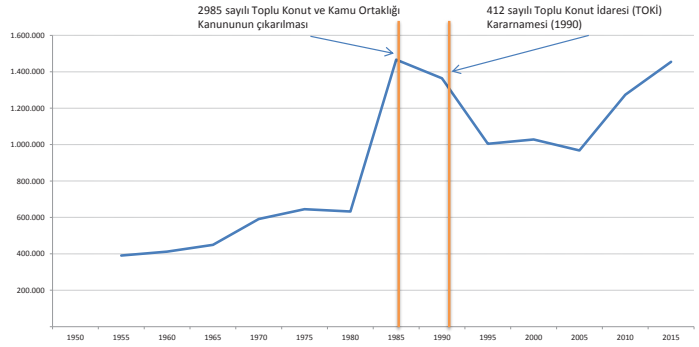

Şehirler yoksulluğu sona erdirmek için neler yapabilir?

Konut Alım Gücünün ve İstihdama Erişimin Arttırılması

- Kurumlar, politikalar ve müdahaleler yoluyla Konut Arzının yeterliliğinin sağlanması

Türkiye'de Kentsel Konut İhtiyacı
1950 - 2015

Şehirler yoksulluğu sona erdirmek için neler yapabilir?

Konut Alım Gücünün ve İstihdama Erişimin Arttırılması

- ***Konut arzında yüksek iş yapma maliyetinin düşürülmesi*** (inşaat ruhsatları)
- ***Gereksiz bürokratik adımlar ve işlemler*** harcanan zamanı ve maliyeti artırabilir ve yatırımcıları yatırım yapmaktan caydırabilir
- ***İş Yapma Kolaylığı Anketlerine göre***, Türkiye'de inşaat ruhsatları ortalama olarak 24 adımda ve 189 günde alınıyor; Kolombiya (8 adım, 46 gün)

International evidence suggest that simplification of rules and regulations is possible

Step No.	Turkey
1	Obtain lot plan
2	Obtain cadastral plan
3	Obtain road datum document
4	Hire an independent building inspector
5	Obtain approval of architectural drawings from the municipality
6	Obtain approval from the Fire Department
7	Obtain approval of technical drawings from the Turkish Electricity Corporation (TEDAS)
8	Obtain approval of technical drawings from the phone company
9	Obtain contractor registration document from the chamber of commerce
10	Obtain project approval from the civil defense directorate of the district governor's office
11	Obtain proof of payment and clearance of water and sewerage infrastructure
12	Receive foundation registration number from the Social Security Institution
13	Obtain building permit
14	Obtain proof of tax payment
15	Request inspection from the civil defense experts
16	Receive inspection from the civil defense experts in the district governor's office.
17	Receive final inspection from the municipality.
18	Obtain occupancy permit.
19	Obtain proof of real estate tax payment.
20	Change the title deed from a land title deed to a building title deed
21	Request water connection and permission for discharge of sewerage and rainwater.
22	Receive inspection and obtain connection from the water and sewerage department.
23	Obtain approval of telephone system from the Telephone Regional directorate.
24	Obtain telephone connection

Step No.	Colombia
1	File for and obtain construction license
2	Pay variable charges and tax on Urban Delineation (Impuesto de Delineación Urbana) at the bank
3	Request water connection approval from EAAB
4	Receive water inspection from EAAB
5	Obtain water connection from EAAB
6	Receive inspection from authorized contractor
7	Request and obtain telephone connection
8	Receive final inspection by Mayor's office

Source: Doing Business 2012 Turkey and Colombia

Bir yandan afet riskini yönetirken aynı zamanda konut talebine cevap vermek için kentsel dönüşüm nasıl uygulanabilir?

Önceden ve Sonradan Müdahale Seçenekleri

- ***ÖNCEDEN***
  - Kentsel büyüme için daha aktif planlama ve hizmet yoluyla bazı kentsel dönüşüm müdahalelerinden kaçınılabilir (ve böylelikle yeniden imar daha az maliyetli olur)
  - Önlemlerden birisi başlangıçta daha yüksek yoğunluklu imar hedeflemek, planlama düzenlemelerinde kat alanı katsayısını gevşetmek ve böylelikle arazi geliştiricilerin verimli kullanımı en üst düzeye çıkarmalarını sağlamaktır.
- ***SONRADAN***
  - Kentsel dönüşüm veya rejenerasyon, vatandaşlar ve işletmeler için arazi kullanım düzenlerindeki değişimler ile birlikte evrilen şehir ekonomisinin doğal bir sonucudur
  - Yeniden imar hem ekonomik hem de çevresel faydalar için kentsel alanların yoğunlaştırılmasına yardımcı olabilir
  - Ancak bu bir yandan mevcut vatandaşların ve işletmelerin hak ve çıkarlarını korurken aynı zamanda özel sektör katılımını sağlayan etkili ortaklıklar gerektirir
  - Planlamadaki şeffaflık bir yandan mevcut kullanıcı haklarının gözetilmesini sağlarken aynı zamanda yeniden imar hakları için rekabeti arttırabilir.

Türkiye'nin Geleceğe Dönük Beklentileri?

Türkiye'deki Şehirlerin Önündeki Bazı Kritik Sorunlar

- ***Planlama: Şehirlerin Kapsamlı İmar Planlamasına Daha Fazla Önem verilmesi***
  - Sınırları il sınırlarını kapsayacak şekilde genişletilen yeni Büyükşehir Belediyelerinin dağınık ve kontrolsüz gelişimden kaçınması
  - Ulusal politikaların şehir planlarına yansıtılması; örneğin enerji verimliliği ve afete dayanıklı bina yönetmeliğinin uygulanması
- ***Bağlantı: Ulaşım odaklı imarı sağlamak için ulaşım ile arazi kullanım planlamasının ve imarın entegrasyonu***
  - Şehirde yaşayan vatandaşlar için toplu taşıma seçeneklerinin geliştirilmesi
  - Düşük gelirli hanehalklarının ucuz ulaşıma erişimlerinin sağlanması
- ***Finansman: Şehir İmar Planı ile bağlantılı çok yıllı sermaye yatırım planlarının hazırlanması***
  - Yerel emlak vergisi tahsilatının arttırılması için teşviklerin sağlanması
  - Küçük belediyeler üzerindeki eşitleme etkisinin arttırılması için Mali Transfer Formülünün yeniden değerlendirilmesi

Finansman ve Küresel Bilgi: Türkiye'ye En İyileri Getirmek ve Türkiye'nin En İyilerini Dünya ile Paylaşmak

Thank you!

Teşekkür ederim

Stephen Karam
skaram1@worldbank.org

Sunum

Vahap Küçük Tüm Alışveriş Merkezleri ve Perakendeciler Federasyonu Başkanı

İZMİR İKTİSAT KONGRESİ SUNUMU

VAHAP KÜÇÜK – TAMPF BAŞKANI

TÜM ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ VE PERAKENDECİLER FEDERASYONU

TAMPF

AYD BİYD GPD kmd TÜRYİD

❖ ORGANİZE PERAKENDE BU TOPRAKLARIN GELENEĞİDİR..

❖ 1461 'DE KAPALIÇARŞI

❖ **TARİHİ İPEKYOLU ÜSTÜNDE OLMASI BU ÜLKENİN KÜLTÜR ZENGİNLİĞİ OLMUŞTUR..**

❖ **PERAKENDEDE CUMHURİYETİN İLK YILLARI, MERKEZİ YAPILANMA VE KAPALI EKONOMİ, KÜÇÜK VE DAĞINIK BİR YAPILANMA.**

❖ **1960'LI YILLARDA ÖZEL SEKTÖR ELİYLE BAZI GİRİŞİMLER VAR,**

❖ **CUMHURİYET TARİHİNİN EN KAYDA DEĞER YÜKSELİŞİ 1980 SONRASI LİBERAL EKONOMİNİN 1990'LARIN BAŞLARINDA MEYVELERİNİ VERMESİ İLE SON 20 YILDA GÖRÜLMÜŞTÜR.**

❖ **SEKTÖR, ÜLKE EKONOMİSİNİN GEREK EKONOMİK, GEREK SOSYAL ANLAMDA LOKOMOTİF DEĞERLERİNDEN.**

NEREDEN NEREYE..

	Nüfus (milyon)	Tüketici Harcaması (milyon $)
ALMANYA	81,8	1.947.176
İNGİLTERE	62,7	1.487.908
FRANSA	63,3	1.549.662
RUSYA	142,9	914.610
İTALYA	60,7	1.358.787
İSPANYA	46,2	891.783
TÜRKİYE	73,7	568.507
HOLLANDA	16,7	370.262
POLONYA	38,2	313.440
BELÇİKA	11,0	259.648
İSVEÇ	9,4	250.174
YUNANİSTAN	11,3	230.546
PORTEKİZ	10,6	159.739
ÇEK CUMH.	10,5	111.675
İRLANDA	4,5	99.230

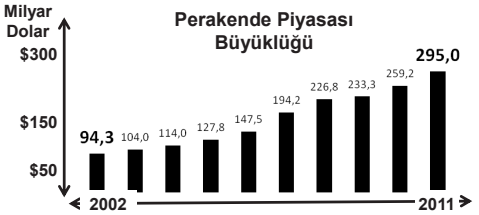
Tüketici Harcamaları Büyüklükleri Karşılaştırması 2011
Kaynak: Euromonitor

TÜRKİYE, AVRUPA'NIN EN BÜYÜK 7. PERAKENDE PAZARI..

TÜRKİYE'DE TÜKETİCİ HARCAMALARI, NEREDEYSE TEK BAŞINA YUNANİSTAN, PORTEKİZ, ÇEK CUMHURİYETİ VE İRLANDA'DAKİ TÜKETİCİ HARCAMALARININ TOPLAMI KADAR BÜYÜKLÜĞE SAHİPTİR.

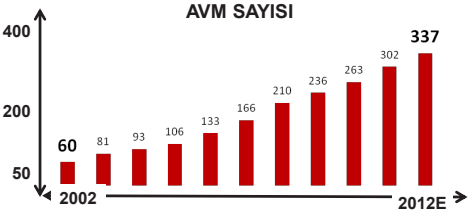
NEREDEN NEREYE..

SON 10 YILDA PERAKENDE PİYASASININ BÜYÜKLÜĞÜ 3 KATINA ÇIKMIŞTIR.

AYNI DÖNEMDE ALIVERİŞ MERKEZİ SAYISI 6 KATINA ÇIKMIŞTIR.

2013 YILINDA BU SAYI 367 OLMUŞTUR.

BU YÜKSELİŞ SÜRER Mİ?

İÇ DİNAMİKLER

OLUMLU EKONOMİK VERİLER

- TÜRKİYE EKONOMİSİ'NİN ÖNÜMÜZDEKİ BEŞ YIL İÇİN ORTALAMA BÜYÜME BEKLENTİSİ %4.4
- 35 MİLYON INTERNET KULLANICISI (2002 : 4 MİLYON)

GÜÇLÜ VE GENÇ İÇ PİYASA

- 51 MİLYON KREDİ KARTI KULLANICISI
- NÜFUSUN YARISI 29.7 YAŞIN ALTINDA

REKABETÇİ İŞ GÜCÜ

- HER YIL 170'İN ÜSTÜNDE ÜNİVERSİTEDEN YAKLAŞIK 500,000 YENİ MEZUN
- HER YIL TEKNİK OKULLARDAN YAKLAŞIK 700,000 MEZUN

BU YÜKSELİŞ SÜRER Mİ?

STRATEJİK KONUM

- **BU BÖLGEDE BİR «TİCARİ ÜS» İHTİYACI SÖZKONUSU İSE; TÜRKİYE EN GÜÇLÜ ADAYDIR..**
- **3 SAATLİK BİR MESAFEDE:**
  - **1,5 MİLYAR MÜŞTERİ**
  - **25 TRİLYON DOLARLIK İŞ HACMİNE ULAŞIM..**
- **2011 YILINDA 31,5 MİLYON YABANCI TURİST AĞIRLAMIŞTIR..**
- **PERAKENDE'NİN KÜRESEL ANLAMDA EN ÖNEMLİ ORGANİZASYONLARINDAN BİRİ OLAN APRCE 2013 EVSAHİPLİĞİ.**

BU YÜKSELİŞ SÜRER Mİ?

- **TÜRKİYE'YE YAPILAN «DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM»LARIN ARTIŞI BU YÜKSELİŞİ ONAYLIYOR..**
- **2010 YILINDA 23.LÜKTEN,**
- **2012 YILINDA 13. SIRAYA**

YÜKSELMİŞTİR.

TÜKETİM ALIŞKANLIKLARINA BİR BAKIŞ..

❖TÜRKİYE ATM KULLANIMINDA AVRUPA'DA İLK SIRADA YER ALIYOR

❖1 MİLYON KİŞİYE 547 ATM DÜŞÜYOR,

❖KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MOBİL TELEFON SAYISI: 1.3

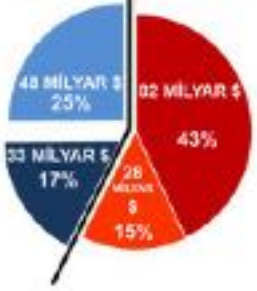

❖94 MİLYON ADET MOBİL HAT
❖18 MİLYON ADET SABİT HAT

PERAKENDE SEKTÖRÜ DAĞILIM

Modern Perakende:
81 Milyar $, % 42

Geleneksel Perakende:
110 Milyar $, % 58

- GELENEKSEL GIDA PERAKENDECİLİĞİ
- GELENEKSEL GIDA DIŞI PERAKENDECİLİK
- MODERN GIDA PERAKENDECİLİĞİ
- MODERN GIDA DIŞI PERAKENDECİLİK

Kaynak: AMPD, TURKSTAT

TAMPF'I OLUŞTURAN DERNEKLERDEN BMD'NİN YURTDIŞINDA MAĞAZASI OLAN ÜYE SAYISI

ORGANİZE PERAKENDE 2023 HEDEFLERİ

HEDEF	2023
AVM SAYISI	520
MAĞAZA SAYISI	165.000
İSTİHDAM	2 Milyon Üstü
PERAKENDE TOPLAM CİRO (USD)	500 milyar

2023 HEDEFLERİ

- SADECE 80 MİLYONLUK ÜLKE NÜFUSUNA DEĞİL, TÜRKİYE SINIRLARI DIŞINDA 20.000 SATIŞ NOKTASI İLE 950 MİLYON NÜFUSA ULAŞMAK,
- YURTİÇİNDEKİ SATIŞ NOKTALARINI 165,000 'E ÇIKARMAK,
- YURTİÇİNDE 520 AVM VE 2,5 MİLYON İSTİHDAM,
- DÜNYA ÇAPINDA 500 MİLYAR DOLAR CİRO İLE DÜNYANIN EN BÜYÜK 9. PERAKENDE PAZARI OLMAK,
- TÜRKİYE'DEN 3 ADEDİ PERAKENDE SEKTÖRÜNDEN OLMAK ÜZERE;10 DÜNYA MARKASI ÇIKARMAK !

2023 HEDEFLERİ

YILLAR	PERAKENDE PAZAR MİLYAR DOLAR	GIDA DIŞI PAZAR PAY %	GIDA DIŞI PAZAR MİLYAR DOLAR	GIDA DIŞI MODERN PAZAR PAY %	GIDA DIŞI MODERN PAZAR MİLYAR DOLAR
2013	300	46,5	138	62	86
2014	321	46,5	149	64	96
2015	338	47,0	159	67	106
2016	357	47,5	170	68	115
2017	370	48,0	178	70	124
2018	383	48,5	186	72	135
2019	405	49,0	198	74	147
2020	420	50,0	210	75	158
2021	445	50,5	225	76	171
2022	470	51,0	240	77	185
2023	500	51,5	258	78	201
2024	535	52,0	278	79	220
2025	571	52,5	300	80	240
2026	600	53,0	318	81	258
2027	630	53,5	337	82	276
2028	660	54,0	356	83	296
2029	695	54,5	379	84	318
2030	728	55,0	400	85	340

YILLAR		MARKALI İHRACAT MİLYAR DOLAR
2011		1
2012		1,5
2013		2,5
2014		3
2015		4
2016		5
2017		6
2018		7
2019		8
2020		10
2021		12
2022		14
2023		20

KAYNAK: GÜNCELLENMİŞ BMD MARKA EKONOMİSİ ÇALIŞMASI

MARKALI İHRACAT İÇİN ÖNCE..

- **MARKA ÜLKE,**
- **MARKA ŞEHİR.**

BU AMAÇLA..

MARKA ŞEHİR İÇİN: ISTANBUL SHOPPING FEST..

2011 - ISF DÖNEMİNDE BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE İSTANBUL'DA TOPLAM ALIŞVERİŞ %26 ARTMIŞTI. 40 GÜNLÜK TOPLAM CİRO 8 MİLYAR TL. İDİ.

2012 - 21 GÜNDE TOPLAM ALIŞVERİŞ %35 ARTARKEN, KART VE NAKİT HARCAMALARDAKİ TOPLAM CİRO 7,5 MİLYAR TL. OLMUŞTUR.

2013 - 23 GÜNDE %10 ARTARAK 8 MİLYAR 250 MİLYON TL'YE ULAŞTI..

TÜM ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ VE
PERAKENDECİLER FEDERASYONU
TAMPF
TEŞEKKÜRLER
AYD
BMYD
GPD
kmd
TURYD

Sunum

Prof. Dr. Erdoğan Güneş Ankara Üniversitesi

TARIM VE GIDA ALANINDA DÖNÜŞÜM
Prof. Dr. Erdoğan GÜNEŞ
Ankara Üniversitesi
5. İzmir İktisat Kongresi
30 Ekim-1 Kasım 2013

21. Yüzyılda Tarım ve Gıda Sektörünü Etkileyen Gelişmeler:
Değişim
(1)Gelir ve Talep artışı (talep yapısındaki değişim),
(2) Biyoyakıt üretiminin artması,
(3)Verim artışı ve teknoloji geliştirme konusunda yatırım eksikliği,
(4)Dış ticaret politikası ve düşük stoklar,
(5)Üretim şokları (İklim değişikliği),
(6)Yüksek girdi ve taşıma maliyetleri
(7)Artan nüfus (Akder 2009'den)
Gıda fiyat artışları, beslenme sorunları ve piyasa istikrarsızlıkları
Kaynak:http://www.ehponline.org/docs/2004/112-14/hungry.jpg

Tarım-Gıda sektöründeki gelişmeler ve yönelimler

- Tarımsal yapıda ülkeler arası farklılıklar
- Gelişmiş ülkelerde; işletme sayısında azalma ve işletme büyüklükleri artış trendi, küçük aile işletmelerinin öneminin anlaşılması, tarım ürünlerinin *biyo yakıt* olarak kullanımın artması, beslenme yapısının değişmesi, özellikle gelişmekte olan ülkelerde hayvansal kökenli gıda talebinin artması, gıda fiyatlarının yükselme eğiliminde olması.

Tarım ürünlerine yönelik gelişmeler:

- Sağlık kaygılarından dolayı organik ve iyi tarım ile yerel ürünlere olan talep artışı
- Genetiği değiştirilmiş ürünlerin ekim alanı ve üretimi artmakta ve bu üretim yöntemi gıda güvenliği için çözüm olarak da düşünülmektedir.
- Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı konusunda çabaların artması
- Fosil yakıtlar yerine yenilenebilir kaynakların kullanımı

Kendine Yeterlik ve Gıda Güvenliğindeki Değişimler

- Gıda güvenliği uzun yıllar boyunca özellikle ***"kendine-yeterlilik"*** olarak algılanmasına rağmen günümüzde buna ek olarak **gıdaya erişebilirlik, kalite, güvenilirlik ve sürdürülebilirlik** de buna eklenmiştir.

Sürdürülebilir gıda güvenliği

Tarımsal yapıda etkinliğin sağlanması = İstikrarlı Gıda üretimi = Uluslararası tarımsal ticarette rekabetçilik

Tarımsal Yapı

	2007	2008	2009	2010	2011
GSYH İçerisindeki Payı (cari fiyatlarla, %)	7,4	7,4	8,1	8,3	7,9
Tarımsal Büyüme Oranı (sabit fiyatlarla, %)	-7,0	4,6	3,7	2,4	5,2
Tarım Sektörü İstihdamı (1000 kişi)	4.867	5.016	5.240	5.683	6.143
Toplam İstihdamdaki Payı (%)	23,5	23,7	24,7	25,2	25,5
Tarım ve Gıda Ürünleri İthalatı (ISIC, Rev.3, Milyon dolar)	7,384	10,259	7,612	9,979	13,903
Tarım ve Gıda Ürünleri İhracatı (ISIC, Rev.3, Milyon dolar)	9,084	10,689	10,545	11,933	14,348
Toplam İhracat İçinde Tarımsal İhracatın Payı (%)	8,5	8,1	10,3	10,5	10,6
Toplam İthalat İçinde Tarımsal İthalatın Payı (%)	4,3	5,1	5,4	5,4	5,8
Tarımsal İhracatın Tarımsal İthalatı Karşılama Oranı (%)	123	104	139	120	103

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı ÖİK Raporu

Tarımsal İşletme Yapısı (1)

- Türkiye'de ortalama işletme büyüklüğü 6,1 hektardır.
- İşletme başına 4-5 parsel düşmekte olup, ortalama parsel büyüklüğü 1,5 hektardır.
- 3,1 milyon adet tarım işletmesi
- İşletmelerin %78,9'u 10 hektardan küçük araziye sahiptir ve toplam arazinin yüzde 34,3'ünü işlemektedir.
- Tarım işletmelerinin %62,3'ünde hem bitkisel üretim hem de hayvancılık, %37,2'sinde yalnız bitkisel üretim, %0,5'inde ise yalnız hayvancılık yapılmaktadır.

Tarımsal İşletme Yapısı (2)

- 23,6 milyon hektar arazi varlığının %67'si tarla arazisi, %7'si meyvelik, %3'ü sebzelik, %2'si bağ, %3'ü zeytinlik arazidir. Son dönemlerde ekilen ve nadasa bırakılan alanlarda daralma, meyve alanlarında ise genişleme kaydedilmiştir. Bu dönemde, toplam tarım alanı %5,5, toplam işlenen tarım alanı %8,7 oranında daralmıştır .
- Hayvancılık işletmelerinin yapısı incelendiğinde, bunların küçük ölçekli olduğu görülmektedir.

- Türkiye'de ekonomik olarak sulanabilir tarım arazisi varlığı 8,5 milyon hektar olarak tespit edilmiştir. Toplam tarım arazisinin yaklaşık %80'inde kuru tarım yapılmaktadır.

Tarımsal Destekleme ve örgütlenme

	2007	2008	2009	2010	2011(2)	2012(3)
Alan Bazlı Tarımsal Destekleme Ödemeleri	**2 607**	**2 124**	**1 247**	**2 056**	**2 238**	**2 358**
DGD	1 640	1 140	0	0	0	0
Alan Bazlı Ek Ödeme (Org. Tarım, İyi Tarım, Toprak Analizi)	10	0	13	81	150	170
Mazot	480	492	469	512	510	600
Gübre	345	352	596	622	625	710
Sertifikalı Tohum ve Fidan Kullanımı	50	56	85	90	120	130
Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunması ÇATAK)	3	5	6	9	30	30
Fındık	0	0	0	652	710	710
Alternatif Ürün ödemeleri	0	0	4	9	17	8
Telafi Edici Ödemeler	79	79	74	81	76	0
Fark Ödemesi Destekleme Hizmetleri	**1 797**	**1 848**	**2 007**	**2 056**	**2 523**	**2 236**
Hayvancılık Destek Ödemeleri	**741**	**1 095**	**908**	**1 158**	**1 670**	**1 868**
Kırsal Kalkınma Amaçlı Tarımsal Dest.	**180**	**109**	**247**	**304**	**302**	**409**
Tarım Sigortası Destekleme Hizmetleri	**40**	**47**	**61**	**80**	**240**	**264**
Diğer Tarımsal Amaçlı Destekler	**23**	**39**	**175**	**30**	**73**	**45**
Afetten Zarar Gören Çiftçilere Yardım Ödemeleri	355	577	29	137	28	10
GAP Eylem Planı Kırsal Kalkınma ve Hayvancılık Destekleri	0	25	75	126	114	120
GENEL TOPLAM	**5 643**	**5 864**	**4 749**	**5 947**	**7 188**	**7 310**

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı ÖİK Raporu

Tarımsal gelişmeler

	2009	2010	2011	2012(1)	2013(2)	2013(3)
DSİ Tarafından İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Sulama Alanı (Net Kümülatif, Milyon ha)	2,69	2,73	2,76	2,86	2,98	3,0
Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Tarım Reformu Gn.Md. Arazi Toplulaştırma Faaliyeti (Kümülatif, Milyon ha)	0,66	0,86	1,66	2,78	3,70	1,27
Sertifikalı Hububat (Buğday-Arpa) Tohumu Kullanım Oranı (Yüzde)	33,5	39,7	54,4	59,5	61,6	50,0
Organik Tarım Olarak Yetiştiricilik Yapılan Kültür Alanları (Bin ha)(4)(5)	326	384	443	490	540	800
Melez ve Kültür Irkı Sığır Varlığının Toplam Sığır Varlığına Oranı (Yüzde)	75,8	78,3	80,4	82,5	84,5	77,0
Endüstriyel ve Toprak Muhafaza Ağaçlandırmaları (Kümülatif, Milyon ha)	2,80	2,88	2,96	3,06	3,21	3,30
Devlet Destekli Tarım Sigortaları Poliçe Sayısı (Bin adet)	307	375	588	730	850	-

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı ÖİK Raporu

Tarım sektörü ve iklim değişimi

- 2011 – 2013 Kuraklık, ÇİN

Sources:
http://i.telegraph.co.uk/multimedia/archive/01290/drought2_1290281c.jpg
http://www.freakyweather.com/files/gray-water-1.jpg
http://static5.businessinsider.com/image/4e3ff91d69bedde610000024/texas-drought.jpg
http://static.guim.co.uk/sys-images/Guardian/About/General/2010/3/25/1269531918046/Severe-drought-grips-Sout-001.jpg

- 2011 – Kuraklık, Güney ABD

Sources:
http://www.carbonfund.org/blog/wp-content/uploads/2010/10/d1.jpg
http://www.internetmonk.com/wp-content/uploads/drought330.jpg
http://farm3.static.flickr.com/2190/2257979541_0b3dd239a4.jpg

- 2011 – Kuraklık, Hindistan

Sources:
http://news.bbc.co.uk/nol/shared/spl/hi/pop_ups/03/world_0forgotten0_disasters/img/2.jpg
http://www.freakyweather.com/files/images/India%20Drought.jpg
http://www.anirudhsethireport.com/wp-content/uploads/2009/09/India-drought.jpg

- 2011 – Sel, Avusturalya

Sources:
http://dtrtministries.com/wp-content/uploads/2011/01/australia-flooding-2011-1-4-19-11-0.jpg
http://content.video.news.com.au/NDM_CP_-_Reuters/631/396/2011-01-10t150308z_1_love70915t7mu_rtrmadp_baseimage-960x540_australia-flood-update-o.jpg

- 2011 – Sel, Brezilya

Sources:
http://graphics8.nytimes.com/images/2009/05/18/world/18brazil.span.600.jpg
http://flashnewstoday.com/wp-content/uploads/2011/01/Brazil_flood.jpg
http://www.ethnicnewz.org/files/imagecache/Display_Primary/files/images/FLOOD%20Santa%20Catarina%20BRAZIL%20(for%20EthnicNEWz.org).jpg

Türkiye

İklim değişimi toprak üstü ve altı faktörleri olumsuz etkilemektedir.

Türkiye'nin içinde bulunduğu **Akdeniz Havzasında** sıcaklığın artacağı, sıcak dalgalarının daha yoğun olacağı, yağışlarda %20'ye varan azalmalar olacağı, toprak neminin azalacağı, deniz seviyesinin yükseleceği belirtilmektedir.

Ülkemizin bazı önemli hububat üretim merkezlerinde, zaman zaman ürün kayıpları % 40- 50 oranına ulaşmıştır.

Dünya Gelişmeleri Nasıl Karşılıyor?

- Hükümetler/Devletler
- Uluslararası Organizasyonlar

G20 Meksika 2012 Tarım Bakanları toplantısında,

- Tarım Piyasası Bilgi Sistemi
- Hızlı Politika Geliştirme Platformu
- Buğday Gelişimi İçin Uluslararası Geliştirme Girişimi,
- Küresel Tarım Coğrafi İzleme Girişimi,
- Tropikal Tarım Platformu,
- Dünya Gıda Programı,
- Bölgesel Acil İnsani Gıda Rezervleri,
- Ulusal Gıda Güvenliği Bağlamında Toprağın,
- Balıkçılık Alanlarının ve Ormanların Kullanımı,
- Risk Yönetimi ve Finansal Düzenlemeler

Kaynak: http://www.aa2sbu.org/aaezine/images/Fall2002/Starving_child_carried.jpg

Peru: Doğal Kaynaklar Yönetimi Projesi

Gine: Tarımsal Rehabilitasyon Projesi

Hindistan: Kadın Grupları Gelişimi Projesi

Senegal: Kırsal Kalkınma Projesi

Nijer: Kırsal Kalkınma Projesi (Sulama)

Moritanya : Tarımsal Rehabilitasyon Projesi – Ağaçlandırma

Etiyopya : Kuraklık Rehabilitasyon Projesi

Gelişmiş ülkeler

- Sera gazı salınımını azaltmak
- Avrupa iklim Değişikliği Programı oluşturmak
- Binaların ısıtılması ve soğutulmasında enerji tasarrufunun arttırılması
- Yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesi ve serbestleştirilmiş enerji pazarında bu yönde yeterli desteğin sağlanması

Türkiye ne yap(malı)ıyor?

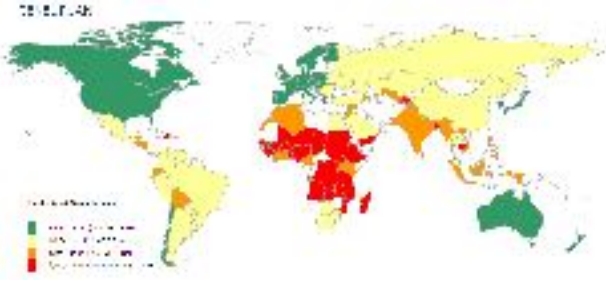
- Sulama sisteminde değişim
- Kuraklık desteği/faiz desteği/Borç erteleme
- Kuraklığa dayanıklı çeşitler
- **Kuraklık bir merkezden sürekli izlenmeli.**
- **Su toplama havzalarında 'su yönetim birimleri' kurulmalı,**
- **Su transfer planları hazırlanmalı.**

TEMEL AMAÇ:

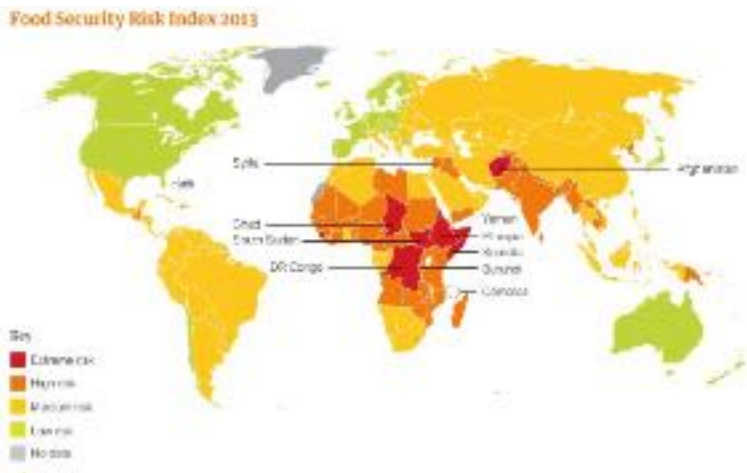
GIDA GÜVENLİĞİNİN SAĞLAMASINDA KAYNAK KULLANIM ETKİNLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMSAL ÜRETİM

Dünya Gözüyle Gıda Yeterliliğimiz

- Küresel Gıda Güvenliği Endeksinde (2012), Türkiye 100 üzerinden ortalama 63,7 puan ile listedeki **105 ülke arasında 36.** sırada yer almıştır.

Türkiye:
Avrupa ve Orta Asya (71,1) ile Yüksek Gelirli Ülkeler (80,5) gruplarının altında,
Doğu Asya ve Pasifik Ülkeleri(59,8) grubunun ise hemen üzerinde yer almaktadır

SONUÇ VE ÖNERİLER

- <u>10. kalkınma plan döneminde Türkiye tarım sektöründe vizyon olarak;</u> **"*Gıda güvenliğini ve güvenilirliğini esas alan, bilimsel, güvenilir verilere ve ileri teknolojiye dayalı; örgütlülüğü ve verimliliği yüksek, etkinliği artırılmış bir yapıya sahip uluslararası rekabet gücü yüksek sürdürülebilir bir tarım sektörü*" gerçekleştirmeyi hedeflemiştir.**

- **Türkiye tarımı 3 temel ayak üzerine oturtulmalıdır:**
  - **Tarımsal yapıda etkin örgütlenme**
  - **Tarımsal pazarın geliştirilmesi ve rekabet gücü sağlama**
  - **Kırsal alan ve ekolojik çevrenin korunması**

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Çevreye ve sağlığa duyarlı **şeffaf/izlenebilir arz zincirinin** sağlanması
- **Tarımsal desteklerin** etkinleştirilmesi/etkinliğinin ölçülerek artırılması
- **Tarım ve sanayi ile bütünleşmesinin** artırılması
- Yüksek teknoloji kullanımını yaygınlaştıracak güdümlü **Arge çalışmaların** geliştirilmesi
- **Tarım teknolojisinin-bilişim alanlarının** tarıma yönelik geliştirilmesi ve işletmelere uygulanması

Teşekkür ederim.

Sunum

Mehmet Ergücen Sulama Birlikleri Derneği Başkanı

5. İZMİR İKTİSAT KONGRESİ

KÜRESEL EKONOMİK YENİDEN YAPILANMA SÜRECİNDE TÜRKİYE EKONOMİSİ VE TÜRKİYE EKONOMİSİNDE TARIMSAL SULAMANIN ÖNEMİ

Değerli katılımcılar; Anadolu, Ortadoğu ve Kuzey Afrika' yı içine alan ve tarihte "Bereketli Hilal" olarak bilinen bölgede, insanoğlunun tarımsal faaliyetlere başlaması, daha sonra sulama tesisleri inşa etmesinin temelinde yatan düşünce artan nüfusun sağlıklı beslenebilmesidir. Aradan binlerce yıl geçmesine rağmen bugün de gıda güvenliği insanlığın öncelikli gündem maddesidir. 29 Eylül – 03 Ekim 2013 tarihleri arasında Ülkemizde düzenlenen I. Dünya Sulama Forumu'nun Ana Temasının da "Değişen Dünyada Sulama ve Drenaj : Küresel Gıda Güvenliği için Güçlükler ve Fırsatlar" olması; yer, yöntem, zaman ve araçlar değişse de tarımsal faaliyetler ve onun bir parçası olan sulamanın temel amacının değişmediğini, insanların gıda güvenliğinin sağlanması olduğunu göstermektedir.

TARIMSAL ÜRETİMDE ARZ GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMANIN YOLLARI VE YENİDEN GÜNDEME GELEN KENDİNE YETERLİK KAVRAMI KONUSUNDA YAPILMASI GEREKENLER ;

Mevcut toprak şartları ve sulama imkanlarına göre sulama alanlarında alternatif bitkilerin üretilmesi teşvik edilmelidir.

Tarım işletmelerinin arazi varlıklarının çok parçalı ve küçük olması, su kaynağının yetersizliği, sulama tesislerindeki eksik ve yetersizlikler, drenaj sorunları, hatalı sulamalar, tesislerde bakım ve onarım hizmetlerinin zamanında ve yeterince yapılamaması sulu tarımı olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir. Sürdürülebilir bir sulu tarım için çözüme kavuşturulması gerekli sorunlar şunlardır;

1) Sulama projelerinde toplulaştırma, gibi tarla içi hizmetlerinin gecikmesinden kaynaklanan sorunlar,
2) Aşırı sulamadan kaynaklanan verim azalması tuzluluk ve drenaj sorunlarının görülmesi,
3) Tarımsal ilaçlar, evsel ve endüstriyel atık sularından kaynaklanan yerüstü ve yeraltı suların aşırı kirlenmesi şeklindeki kirlilik sorunları,
4) Sulama randımanının düşük olması, sulama oranının düşük olması, fazla su kayıpları ve yüzey sulama yöntemlerinin kullanılması sonucu sulama performansının düşük olması,

5) Bölgesel bitki deseni uygulanamayışı,
6) Sulama şebekelerinin işletme ve bakım sorunları,
7) Suyun iletim, dağıtım ve kullanımındaki aksaklıklar ve aşırı su kayıpları,
8) Sulama işletmesinin birliklere devri sonrası bakım onarımının zamanında yapılamaması,
9) Sulama birliklerinde mali, yasal, teknik, yönetim, işletme ve eğitim sorunları,
10) Su ile ilgili çok sayıda kuruluşun görevli olması, ilgili kuruluşların sayısı ve ilgili yasaların çokluğu, görev ve yetkilerin tam belirgin olmayışı yönetim ve organizasyon sorunları,

DÜNYA GENELİNDE ARTAN NÜFUS VE GELİRE BAĞLI OLARAK DEĞİŞEN TÜKETİM EĞİLİMLERİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER

Sulama %70 ile en fazla su kullanan sektör durumundadır. İçme-kullanma, sanayi, enerji ve turizm alanlarında talep artışı sulamada kullanılan su miktarının sorgulanmasına, tasarruf metotlarının araştırılmasına yol açmaktadır. Bu durum mevcut sulama tesislerinin rehabilite edilmesi, ana hatların borulu sisteme dönüştürülerek tarla içinde damla ve yağmurlama gibi su tasarrufu sağlayan yöntemlerin uygulanması ile sulama randımanının yükseltilmesini zorunlu hale getirmektedir.

Ülkemizde 2003 yılından itibaren teknik ve ekonomik bakımdan mümkün olan projelerin tamamının su tasarrufu sağlayan, modern borulu sistem sulama tesislerinin inşa edilmesi ilkesi benimsenmiş, iletim kayıpları yüksek olan açık kanallı sulama sistemleri terk edilmiştir.

ARTAN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE SU KAYNAKLARI PROBLEMLERİNİN TARIMSAL SULAMAYA ETKİLERİ, İNŞA EDİLEN SULAMA TESİSLERİNDEN FAYDALANMA ORANLARININ ARTIRILMA YOLLARI İLE SU VE TOPRAĞIN ETKİN KULLANIMINA YÖNELİK ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER ;

Bugün itibarıyla; 8,5 milyon ha olan ekonomik olarak sulanabilir arazi varlığımızın 5,61 milyon ha'ı sulamaya açılmıştır.

İklim değişiminin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi için su kaynakları yönetimi çerçevesinde gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

- Geleneksel yöntemler yerine artık tuz giderme ve suyun yeniden kullanımı gibi daha yeni teknolojilerin desteğiyle suyun etkin ve akılcı kullanımı sağlanmalıdır.
- Toprağın çoraklaşmasına ve aşırı su tüketimine yol açan klasik sulama yöntemleri acilen değiştirilmeli ve kapalı sistem damla-yağmurlama yöntemlerine geçilmesine yönelik yatırımlar teşvik edilmeli ve çiftçiler eğitilmelidir.
- Mevcut su sağlama tesislerinde kayıp ve kaçaklar azaltılarak su kaynaklarının etkin kullanımı sağlanmalı,
- Su kaynakları entegre havza yönetimi anlayışı çerçevesinde uzun vadeli yaklaşımla planlanmalıdır.

- Kanal şebekelerinin çoğu da ara depolamalar bulunmadığı ve özellikle pik dönemler dışında gece sulamasında yapılmadığı için şebekeye verilen sular tahliyeye gitmektedir.
- Havzanın iklim değişiminden nasıl etkilenebileceği modellenip su kaynaklarıyla ilgili yapılacak içme, sulama, enerji projelerinde ileriye yönelik tahminlerden yararlanılmalıdır. Bunun için de ; Meteoroloji ve akım gözlem istasyonlarının sayıları artırılmalıdır.
- İklim değişikliği sel felaketlerinin sıklığını, şiddetini ve tetikleme alanlarını değiştireceğinden sel felaketlerine yönelik risk haritaları hazırlanmalıdır.

- Suyun kullanımı konusunda kullanıcılar bilinçlendirilmeli suyun verimli kullanımı için planlar yapılmalıdır.
- Su kayıplarını en aza indirecek su iletim ve dağıtım sistemleri tesis edilmeli, bu amaçla Bilgisayarlı uzaktan kontrollü otomasyon Sistemleri hayata geçirilerek, tarla sulama sistemlerinde basınçlı sistemler tercih edilmelidir.
- Su sanat yapılarının eksikliğinden ya da fonksiyonel olmamasından dolayı kanallarda aşırı rusubat birikimi olmaktadır. Suyun iletim randımanı azalmakta, su planlamaları aksamaktadır.

- Arazi toplulaştırma uygulamaları yaygınlaştırılmalı, arazi mülkiyeti ve kullanımına yönelik olarak Türk medeni kanunu ve miras hukuku yeniden düzenlenmelidir.
- Havza bazında geçmişten günümüze mevcut verilerin modellemeleriyle bir su bütçesi yapılmalıdır.

- Sulama hizmetlerinde görevli teknik elemanların ve çiftçiler, bitki-toprak-su ilişkileri bakımından eğitilmelidir.
- Toprak ve su kaynakları yönetiminin tek kurum tarafından yönetilmesi sağlanmalıdır.
- Suyun Etkin Kullanımını sağlama amacıyla, bitki deseni belirlenirken, "Suya göre bitki deseni" modeli geliştirilmelidir.

TARIMA DAYALI SANAYİ VE DİĞER KAYNAKLARININ YARATMIŞ OLDUĞU VE GİDEREK ARTAN TARIMSAL HAMMADDE TALEBİNE YÖNELİK ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER ;

- Dünya nüfusunun artması ve modern yaşam tarzı aynı zamanda evsel ve endüstriyel su kullanımında artış olması sonucunu getirmiştir. Mega kentlere ve sanayi bölgelerine kilometrelerce uzaktan su getirilmiş, havzalar arası su transferi olağan hale gelmiştir. Bu durum kıt olan su kaynaklarının kullanımında sektörler arası rekabet ve gerilimi de kaçınılmaz hale getirmiştir.
- Sanayileşme ve nüfus artışının sonucu olan su kirliliği ile etkin olarak mücadele edilmelidir.

- Özellikle yağmur sularının şehir ve sanayi atık sularının arıtılarak yeniden kullanılması sağlanmalıdır.

Gebze atık su arıtma tesisi

TARIMDA GIDA GÜVENLİĞİ VE GIDA GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER ;

GIDA GÜVENLİĞİ ;

Bütün İnsanların beslenme ihtiyaçlarını ve Gıda tercihlerini karşılayacak, yeterli, güvenli ve besin değeri yüksek gıdalar için fiziksel, sosyal ve ekonomik erişime sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır.

Tarımsal desteklerin, tarım havzaları ve parselleri bazında, sosyal amaçlı ve üretim odaklı olarak düzenlenmesi, desteklerde çevre ile bitki, hayvan ve insan sağlığının dikkate alınması, tarımsal desteklerin etkinliğinin izlenerek değerlendirilmesi gibi atılması gereken birçok adım vardır.

Çiftçilerin sorunlarını anlamak ve bu sorunlara etkili çözümler üretebilmek için öncelikle Sulama Birliklerinin, Kurumsal ve Yasal Problemleri çözülmeli ve tarımda katılımcı yönetim anlayışı hayata geçirilmelidir.

Üretim, Pazarlama ve Tüketim zincirinde kayıpların azaltılması da çok önemli bir husustur Katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, Gen Kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, Nanoteknoloji ve Biyoteknolojiye yönelik araştırmalara öncelik verilmelidir…

SULAMA BİRLİKLERİ

Kartalkaya Sol Sahil Sulama Birliği

ABD, İspanya, Meksika, Çin gibi Ülkelerde de uygulanmakta olan ve esasen bizim Ülkemizde de bulunan ancak yoğun olarak uygulanmayan "Katılımcı Sulama Yönetimi" modeline geçilmesine karar verilmiş ve sulama tesislerimizin işletme, bakım ve yönetim sorumluluğunun sulama birliği, sulama kooperatifi, belediye ve köy tüzel kişiliklerine devredilmesine İZMİR, KONYA, ANTALYA ve ADANA bölgeleri pilot bölge olarak seçilmiş ve uygulama başlatılmıştır.

Sulama birlikleri hem adet hem de alan olarak açık ara birinci olmuş pilot bölge uygulaması da kısa sürede aşılarak tüm yurt geneline yayılan bir dönüşüm süreci başlamıştır. DSİ tarafından inşa edilen sulama tesislerinin %90' ı 380 adet sulama birliği tarafından işletilmektedir.

Sulama birliklerinin bağlı olduğu birlikler kanunu sulama birliklerinin ihtiyaçlarına tam cevap vermemektedir.

Tarımsal desteklemelerin sulama birlikleri aracılığıyla çiftçilere ödenmesi sağlanmalıdır.

Sulama Birliklerinin yasal konumları tam belirlenmeli, kredi desteği sağlanmalı yeterli teknik personel alımı kolaylaştırılmalı ve günlük politik çekişmelerden uzak tutulmalıdır.

Ülkemizde sulama tesislerinin inşa maksatlarına yönelik, sürdürülebilir hizmet üretimi için TÜRKİYE SULAMA BİRLİKLERİ DERNEĞİ olarak 2023 Vizyonun da aşağıdaki tedbirlerin alınmasının zorunlu olduğunu düşünüyoruz ;

1. Akaryakıt ve gübre gibi üretim girdileri üzerindeki vergi yükü hafifletilmelidir.
2. Tarımsal ürünlerin uluslararası pazarlardaki fiyatlarla rekabet edebilmesi için çiftçilerin aleyhine olan ürün ithalatının girdi ithalatıyla dengelenmesine izin verilmeli ya da ürün ithalatının iç pazardaki fiyatı düşürmesine engel olunmalıdır.

3. Tarımsal sulamada kullanılan elektriğin mutlaka destekleme kapsamına alınmalı ve sübvanse edilmesi gerekmektedir. Aksi taktirde, borç nedeniyle kapalı pompa istasyonlarının sayısı artacaktır.
4. 5620 sayılı Kanun ile sulama birliklerinde sürekli statüye alınan ve 3-5 ay hizmetine gereksinim duyulan işçiler birlik bütçesine yük getirmektedir. Bu sebeple; İhtiyaç fazlası sürekli işçilerin uygun kamu kuruluşlarına veya mahalli idarelere nakledilmesi gerekmektedir ve personel giderini azaltmak içinde otomasyon sistemlerine geçilmelidir.

5. Sulama birliklerinin çiftçilere verdikleri hizmetin karşılığı olan su kullanım hizmet bedellerinin tahsilatı için kolay ve etkin uygulanabilir bir yöntem olarak TARIMSAL DESTEKLEME ödeme sürecine sulama birlikleri de dahil edilmeli, Sulama Birliğinde borcu olanların destekleme ödemelerinden kesilmesi gerekmektedir.

6. Sulamanın inşaat, rehabilitasyon, işletme ve bakım aşamalarında gerekli finansmanın sağlanması için alternatif modeller geliştirilmesi gerekmektedir.

7. Modern sulama teknikleri, verimli su kullanımı konusunda çiftçi eğitim programları düzenlenmelidir.

6. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından sözleşmeli tarım modeli geliştirilmelidir.

Cumhuriyetimizin kurucusu Büyük Atatürk'ün ***"Milli ekonominin temeli ziraattır. Bunun içindir ki, ziraatta kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır."*** *ve* ***"Kesin zaruret olmadıkça, piyasalara karışılmaz; bununla beraber, hiç bir piyasa da başı boş değildir."*** *öngörüleri bugün de şiarımız olmalıdır.*

5. İzmir İktisat Kongresinin Ülkemize ve özellikle de çiftçilerimize faydalı sonuçlara ulaşmanın aracı, sorunlarımızın çözümü için başlangıç olmasını diliyorum.

SABIRLA DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER

SULAMA BİRLİKLERİ GENEL BAŞKANI
MEHMET ERGÜCEN